

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሐፍት JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

ጽኑ : ሸለቆ ፡ ተገር ፡ ፫ ።
ታኅሣሥ ፡ ፲፱፻፳፩ ፡ ፡ ፡ ፮ ።

Vol. V No. 3
DECEMBER 1968

በዚህ ፡ እትም ፡

IN THIS ISSUE

የፍርድ ፡ ጉዳዮች ።

የምርምር ፡ ድርሰቶች ፤

የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ሥልጣን ፡ በመወሰን ፡ ረገድ ፡

ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ስላለው ፡ መብት ፤

ከክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀምበራ ።

ቋንቋና ፡ ሕግ ፡ በኢትዮጵያ ፤

ከፋሲል ፡ አበበና ፡

ከእስታንቢ ፡ ዜድ ፡ ፊሸር ።

የጊዜው ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳይ ፤

የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ለማቋቋም ፡ ያላቸው ፡ መብት ፤

ከዊልያም ፡ ኤች ፡ ዩዊንግ ።

CASE REPORTS

ARTICLES

The Prerogative of the Emperor to Determine Powers of Administrative Agencies

H.E. Ato Aberra Jembere

Language and Law in Ethiopia

Fassil Abebe and Stanley Z. Fisher

CURRENT ISSUE

Public Servants' Right to Organize

William H. Ewing

የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍት ።
JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

በዚህ ፡ እትም ።
IN THIS ISSUE

ከሹልዩም ፡ ፩ ፡ እስከ ፡ ሹልዩም ፡ ፮ ፡ አጠቃላይ ፡ ማውጫ ።
COMPREHENSIVE INDEX
TO VOLUMES ONE TO FIVE

ከገጽ ፡ 583 ፡ ይጀምራል ።
Beginning at Page 583

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሔት JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

፳፻ : ሸልዩም : ቀጥር : ፫ ።
ታኅሣሥ : ፲፱፻፷፩ : ዓ : ም ።

Vol. V No. 3
DECEMBER 1968

በዚህ : እትም :

IN THIS ISSUE

የፍርድ : ጉዳዮች ።

የምርምር : ድርሰቶች ፤

የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን : ሥልጣን : በመወሰን : ረገድ :

ንጉሠ : ነገሥቱ : ስላለው : መብት ፤

ከክቡር : አቶ : አበራ : ጀምበሬ ።

ቋንቋና : ሕግ : በኢትዮጵያ ፤

ከፋሲል : አበበና :

ከአስታንሊ : ዜድ : ሬሽር ።

የጊዜው : አሳሳቢ : ጉዳይ ፤

የመንግሥት : ሠራተኞች : ማኅበር : ለማቋቋም : ያላቸው : መብት ፤

ከዊልያም : ኤች : ዩዊንግ ።

CASE REPORTS

ARTICLES

The Prerogative of the Emperor to Determine Powers of Administrative Agencies

H.E. Ato Aberra Jembere

Language and Law in Ethiopia

Fassil Abebe and Stanley Z. Fisher

CURRENT ISSUE

Public Servants' Right to Organize

William H. Ewing

የኢትዮጵያ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ።

በለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ አቋም ፡ መሻሻል ፡ ጠቃሂ ፡ እርምጃ ፡ መሆኑን ፡ በመገመት ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ መልካም ፡ ፈቃዳቸው ፡ ሆኖ ፡ ግንቦት ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፮ ዓ. ም. የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐትን ፡ መቋቋም ፡ መሠረቱ ። መጽሐቱ ሥራውን ፡ እንዲቀጥልና ፡ ተግባሩን ፡ እንዲያስፋፋ ፡ ፍላጎት ፡ ያደረገቸው ፡ ሰዎች ፡ ሁሉ ፡ የመጽሐቱ ፡ ጠባቂና ፡ ደጋፊ ፡ እንዲሆኑ ፡ የመጽሐቱ ፡ አዘጋጅ ፡ ቦርድ ፡ ጋበዘ ። በግብዣውም ፡ መሠረት ፡ ስማቸው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ተዘርዝሮ ፡ የሚገኙት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ፡ ሆነዋል ።

ክቡር ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ተሾመ ፡ ኃ/ማርያም ፡ ክቡር ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡ የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ማትያስ ፡ ህለተ ፡ ወርቅ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ሐጎስ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ኃይሌ ፡ ወልደ ፡ ኪዳን ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ጥበቡ ፡ በዩነ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ከልል ፡ የተከበሩ ፡ አቶ፡ንጉሤ ፡ ፍትሐ ፡ አወቀ ፡ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ካሣ ፡ በዩነ ፡

ክቡር ፡ ጸሐፊ ፡ ትእዛዝ ፡ አክሊሉ ፡ ሀብተ ፡ ወልደ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ አበበ ፡ ረታ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ማሞ ፡ ታደሰ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ሐረገግት ፡ ክቡር ፡ ዶክተር ፡ ኃይለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወርቅነህ ፡ ክቡር ፡ ቢትወደድ ፡ አስፍሃ/ወ/ሚካኤል ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ከተማ ፡ አበበ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ጎይቶም ፡ ጴጥሮስ ፡ ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ብርሃነ ፡ መስቀል ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፡ ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ካሣ ፡ ወ/ማርያም ፡ ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ፍቅረ ፡ ሥላሴ ፡ ሀብተ ፡ ማርያም ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ቡልቻ ፡ ደመቅሳ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀምበሬ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ተፈሪ ፡ ለማ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ዮሐንስ ፡ ጽጌ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ መሐመድ ፡ አብዱራህማን ፡ ክቡር ፡ ሚጀር ፡ ጄኔራል ፡ አበበ ፡ ወልደ ፡ መስቀል ፡ ክቡር ፡ ኮሎኔል ፡ ለገሠ ፡ ወልደ ፡ ሐና ፡ የተከበሩ፡አቶ፡አማኑኤል፡ዓምደ፡ሚካኤል ፡ የተከበሩ ፡ ፈታውራሪ ፡ ባይዕሣ ፡ ጀሞ ፡ ብርጋዴር ፡ ጄኔራል ፡ መብራሃቱ ፡ ፍስሐ ፡

አቶ ፡ ለማ ፡ ወልደ ፡ ሰማያት ፡ አቶ ፡ ለማ ፡ ረቢ ፡ ሻምበል ፡ ለገሠ ፡ ወ/ማርያም ፡ ዶክተር ፡ ኃይታኖ ፡ ላቲላ ፡ አቶ ፡ ልዑል ፡ መንበሩ ፡

ዶክተር ፡ ማርቼሎ ፡ ሎምባርዲ ፡ ሚስተር ፡ እስቲቭን ፡ ሎውንስቲን ፡ ሚስተር ፡ ኤን ፡ ሐማዊ ፡ ሚስተር ፡ ጂ ፡ ሐማዊ ፡

ፊታውራሪ : ሐጂ : ሞሐመድ : ሲራጅ : ሚስተር : ራስል : በርማን :
 አቶ : መስፍን : ፋንታ : አቶ : በቀለ : ሀብተ : ሚካኤል :
 አቶ : መዋእል : መብራህቱ : ደጃዝማች : በቀለ : በየነ :
 አቶ : መኰንን : ወ/ማርያም : አቶ : በቀለ : ተስፋዬ :
 ቀኝ : ጌታ : መዝሙር : ሐዋዝ : አቶ : በቀለ : ነዲ :
 አቶ : ሙሉጌታ : በሪሁን : አቶ : በቀለ : ደምሴ :
 አቶ : ሙሉጌታ : ወልደ : ጊዮርጊስ : አቶ : በቀለ : ገብረ : አምላክ :
 አቶ : ሚካኤል : ፋሲል : ብሪጋዴር፣ጄኔራል፣በረከት፣/መድገን
 ቀኛ- ምስግና : ገብረ : እግዚአብሔር : አቶ : በፈቃዱ : ታደሰ :
 ሚስተር : ሮበርት : ሲ : ሚንስ : ዶክተር : ዊልያም : ቡሐጃያር :
 አቶ : ማህሙድ : ኑርሐሴን : አቶ : ቢነጋ : ፀሐይ : ኃይሉ :
 ዶክተር : ማሪያ : ግራዚያ : ፕሮታ : ሌ/ኮሎኔል : ብርሃነ : ወልደየስ :
 ሚስተር : ፖል : ማካርቲ : አቶ : ብርሃኔ : ክፍለ : ማርያም :
 ሌ/ኮ : ምሕረት : ገብረ : ሰላም : አቶ : በረሃ : በየነ :
 ሚስተር : ሮናልድ : ቢ : እስክላር : ዶክተር፣ዣክ፣ፒ፣ኤም፣ቫንደር፣ሊንደን፣
 ሚስተር : ዲ : ጂ-እስጎሎምቢስ : ሚስተር : ሺቶሪዮ : ቤርጅሊኖ :
 አቶ : ማላህ : አ : ከብረ : ሚስተር : ኒኮላ : ፒ : ቮሲኪስ :
 ሚስተር : ኤዚያ : ፍዝማኔ : አቶ : ተስፋ : ዓለም : ወርቁ :
 ሚስተር : ሃሪ : ዲ : ሪቻርድስ : አቶ : ተረፈ : ገሠሠ :
 ሚስተር : ኬኔት : አር : ሬደን : አቶ : ተክሊት : መኰንን :
 አቶ : ሰሎሞን : ኃብተ : ጊዮርጊስ : አቶ : ተክሌ : ገ/መስቀል :
 አቶ : ሰሎሞን : አበበ : አቶ : ተገኝ : ቤተው :
 አቶ : ሰሎሞን : ካሕሳይ : አቶ : ተፈሪ : ብርሃነ :
 አቶ : ሰይፉ : ገ/ዮሐንስ : አቶ : ተፈሪ : ደገፈ :
 አቶ : ሰይፉ : ወ/ኪዳን : አቶ : ተፈሪ : ሰርጸ : ድንግል :
 ዶክተር : ዘካርያስ፣ሱንድስትሮም : አቶ : ተሰማ : ወልደ : ዮሐንስ :
 አቶ : ሰይፉ : ዮተቫወርቅ : አቶ : ተስፋ : ማርያም : ስብሐት :
 ሚስተር : ኖርማን : ጄ : ሲንገር : አቶ : ተስፋይ : ክበደ :
 ሚስተር : ሳባ : ሀባሺ : አቶ : ተሾመ : ባሕሩ :
 ሚስተር : ፒተር : ኤች : ሳንድ : ባላምበራስ : ተሾመ : ጌታው :
 ሚስተር : አራኬል : ሳካድጂያን : አቶ : ተመስገን : ወርቁ :
 ሚስተር : ሮበርት : ኤ : ሴድለር : አቶ : ታደሰ : ተክለ : ጊዮርጊስ :
 ሚስተር : ፒተር : ኤል : እስትራውስ : አቶ : ታደሰ : አበበ :
 ሚስተር : አሊን : ቢ : ስኮት : አቶ : ታደሰ : አስፋው :
 ሚስተር : ሮበርት : ቢ : ስኮት : አቶ : ታደሰ : ይርሳው :
 ሻምበል : ቀነዓ : ጉማ : አቶ : ታደሰ : ወልደ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ቂርቆስ : ንጋቱ : ሚስተር : ማይክል : ቶፒንግ :
 አቶ : ሺፈራው : ወርቁ : አቶ : ኃይለ : ጊዮርጊስ : ድፈር :
 አቶ : በለጠ : ወልደ : ሥላሴ : አቶ : ኃ/ልዑል : ሀብተ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : በላይ : መንገሻ : አቶ : ኃይሉ : ሸንቁጢ :
 አቶ : በላይ : መከታ : አቶ : ኃይሉ : ተስፋዬ :
 አቶ : በላቸው : ንገሩ : ጀማነህ : ሻምበል : ኃይሉ : አርሰዴ :
 አቶ : በየነ : አብዲ : አቶ : ኃይሉ : ዓለማየሁ :
 ሚስተር : ጆን : ኤች : ቤክስትሮም : አቶ : ኃይሉ : አማን :
 ወይዘሮ : በልዩ : ወርቅ : ገብረ : መስቀል : አቶ : ኃይሌ : ወ/ማርያም :

አቶ : ነቢያ : ልዑል : ክፍሌ :
 አቶ : ነጋ : ተሰማ :
 ሚስተር : ሎረንስ : ናውልስ :
 ሌ/ኮሎኔል : አህመድ : አሚኔ :
 አቶ : አለነ : አሊጋዝ :
 ቀኛዝማች : አመዴ : ለማ :
 አቶ : አማረ : ደግሬ :
 ሚስት : ማርካ : አርባኒታሎስ :
 ፊታውራሪ : አሰጋዝኝ : አርአያ :
 አቶ : አሰፋ : ሊባን :
 አቶ : አሰፋ : መታፈሪያ :
 አቶ : አሰፋ : ገረመው :
 ቀኛዝማች : አሰፋ : ናደው :
 አቶ : አሰፋ : በቀለ :
 አቶ : አሰፋ : ጸጋዬ :
 የአምሳ : አለቃ : አስማረ : ወ/ሥላሴ :
 አቶ : አስፍሃ : ካሣዬ :
 አቶ : አረገ : አርሳዩ :
 ዶክተር : አርጋዶም : ተድላ :
 አቶ : አበበ : ጅሬ :
 አቶ : አብዱል : አዚዝ : መሐመድ :
 አቶ : አብርሃም : ተስፋጽዮን :
 አቶ : አባተ : ወንድምአገኘሁ :
 አቶ : አክሊሉ : ቤተ : ማርያም :
 አቶ : አክሊሉ : አጥላባቸው :
 አቶ : አያሌው : ጎቤ :
 አቶ : አደራ : ፍራንሳ :
 ባላምበራስ : አዳሚ : ደሬሳ :
 አቶ : አድማሴ : ገሠሠ :
 አቶ : አጽብሃ : ፈንታ :
 አብዛቶ : ኤም : ቤቪላኳ :
 ሲኞር : አስቲኒ :
 ሚስት : መሸቲልድ : ኢመንኩተር :
 ሚስተር : ዊልያም : ዩዊንግ :
 ሻምበል : ኢያሱ : ገብረ : ሐዋርያት :
 ዶክተር : ኢዮብ : ገብረ : ክርስቶስ :
 ቄስ : ኤርምያስ : ከበደ :
 ዶክተር : ሞሪስ : ጄ : ኤሊዮን :
 አቶ : አሸቴ : ብርሃኔ :
 አቶ : አንዩው : ለገሠ :
 አቶ : አንዳለ : መገገሻ :
 አቶ : አንዳለ : ወ/ሚካኤል :
 ሚስተር : ሪቻርድ : ካሚንግስ :
 አቶ : ከበደ : አጥናፍ : ሰገድ :
 አቶ : ከበደ : ስሪ :

አቶ : ከበደ : ቸኩል :
 አቶ : ከበደ : ገብረ : ማርያም :
 አቶ : ከበደ : ዋጋ :
 አቶ : ከበደ : ሀብተ : ማርያም :
 ሚስተር : ማይክል : ኪንድረድ :
 አቶ : ኪዳነ : ካሣ :
 አቶ : ኪዳነ : ዑቅባግዚ :
 አቶ : ኪዳነ : ካሣ :
 አቶ : ካሣ : በዩን :
 ሚስተር : ክሪስቶፈር : ክላፕም :
 አቶ : ከብድናድ : ዋሴ :
 አቶ : ወልዱ : ልዑል :
 አቶ : ወልዱ : በርሄ :
 አቶ : ውቤ : ገብረ : ዮሐንስ :
 አቶ : ወርቁ : ተፈራ :
 አቶ : ውቤ : ወልደየስ :
 ሚስተር : ፍራንክ : ዊንስተን :
 አቶ : ዑመር : ያሲን :
 አቶ : ዘውዱ : አስፋው :
 አቶ : ዘውዴ : መኳንንት :
 አቶ : ዘውዴ : አንግዳ :
 አቶ : ዘውዴ : ካሣ :
 አቶ : ዘለቀ : ደስታ :
 አቶ : የሸዋ : ወርቅ : ኃይሉ :
 አቶ : ይልማ : ኃይሉ :
 አቶ : ይልማ : ገብሬ :
 ዶክተር : ዮሐንስ : ብርሃነ :
 አቶ : ደመረው : ጣሰው :
 ሌ/ኮሎኔል : ደማ : ዘንግ : እግዚር :
 አቶ : ደምሰው : አሳዩ :
 ብላታ : ደምሴ : ወርቅ : አገኘሁ :
 አቶ : ደስታ : ገብሩ :
 አቶ : ደስታ : ገብሩ :
 ሚስተር : ሃሪስን : ሲ : ዳኒንግ :
 ባላምበራስ : ገመዳ : ኡርኔሳ :
 ቀኝ : ጌታ : ገብረ : ሐና : ቅጣው :
 አቶ : ገ/ሕይወት : ወ/ሐዋርያት :
 አቶ : ገብረ : መድኅን : ድራር :
 አቶ : ገብረ : ኢየሱስ : ኃይለ : ማርያም
 አቶ : ገብሩ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ኃይም : አስመላሽ :
 አቶ : ጌታሁን : ሁነኛው :
 አቶ : ጌታቸው : አድማሱ :
 አቶ : ጌታቸው : አሰፋው :
 አቶ : ጌታቸው : ክብረት :

አቶ : ጌታቸው : ተሰማ :
ዶክተር : ፊሊፕ : ግራቭን :
አቶ : ግርማ : አበበ :
የመቶ : አለቃ : ግርማ:ወልደ:ጊዮርጊስ
ሚስተር : ኤበርት : ኤፍ:ጎልድበርግ:
አቶ : ጎይቶም : በይን :
አቶ : ጥላሁን : ፈጠረ :
አቶ : ጥበቡ : አብርሃም :
አቶ : ጥበቡ : ተገኝ :
ግራዝማች : ጫሌ : ያደቴ :
አቶ : ጸጋዬ : ወ/ማርያም :
አቶ : ፀጋዬ : ተፈሪ :

አቶ : ፈለቀ : አርጋው :
ሚስተር : ስታንሊ : ዜድ : ፊሸር :
ዶክተር : ፊያሚታ : ፕሮታ:ኬይፓጊያን:
አቶ : ፋንታዬ : ታምሬ :
አቶ : ፍስሐ : ገብረዮስታትዮስ :
ሚስተር : ሮበርት : ዲ : ስኮት :
ሚስተር : ዶናልድ : ኢ : ፓራዲስ :
ሚስተር : ጁሊያን : ሲ : ጀርገንስማየር :
ሚስተር : ጂ : ፕሮታ :
ሚስተር : ጄምስ : ሲ : ኤን : ፖል :
ሚስተር : ኩንቲን : ጆንስተን :

PATRONS OF THE JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

The Journal of Ethiopian Law was inaugurated by His Imperial Majesty Haile Sellassie I in the summer of 1964 as an important step in the development of Ethiopia's legal system. Subsequently, the Board of Editors of the Journal has invited those who are interested in the continuation and expansion of the Law Journal's activities to express their support by becoming Patrons of the Journal of Ethiopian Law.

H.E. Afenigus Teshome Haile Mariam	H.E. Teshafi Taezaz Aklilu Habte Wolde
H.E. Afenigus Kitaw Yitateku	H.E. Ato Abebe Reta
Hon. Blatta Matias Hilete-work	H.E. Ato Mammo Tadesse
Hon. Ato Hagos Tewelde Medhin	H.E. Ato Seyoum Haregot
Hon. Blatta Haile Wolde Kidan	H.E. Dr. Haile Giorgis Workineh
Hon. Ato Tibebe Beyene	H.E. Bitwoded Asfeha Woldemichael
Hon. Ato Kebede Kelel	H.E. Ato Keteme Abebe
Hon. Ato Negussie Fitawake	H.E. Ato Goytom Petros
Hon. Kassa Beyene	H.E. Dejazmatch Berhane Meskel Wolde Selassie
	H.E. Lij Kassa Wolde Mariam
	H.E. Dejazmatch Fikre-Selassie Habte Mariam
	H.E. Ato Bulcha Demeksa
	H.E. Ato Aberra Jembere
	H.E. Ato Belatchew Asrat
	H.E. Ato Tefferi Lemma
	H.E. Ato Yohannes Tsegie
	H.E. Ato Teshome Gebre Mariam
	H.E. Ato Muhamed Abdurahman
	H.E. Maj. Gen. Abebe Wolde Meskel
	H.E. Col. Leghese Wolde Hanna
	Hon. Ato Ammanuel Amdemichael
	Hon. Fitawrari Bayisa Jemmo
	Ato Assefa Liban
Ato Abate Abare Wondemagegnehu	Kegnazmatch Assefa Nadew
Ato Abdul Aziz Mohammed	Ato Assefa Metafaria
Ato Abebe Gire	Ato Assefa Tsegaye
Ato Abraham Tesfatsion	Ato Atsheba Fanta
Balambaras Adane Deressa	Ato Ayalew Gobe
Ato Adarra Francois	Mr. John H. Beckstrom
Ato Admasse Gessesse	Ato Befekadu Tadesse
Dr. Maurice J. Aelion	Dejazmatch Bekele Beyene
Lt. Col. Ahmed Aminu	Ato Bkle Demissie
Ato Aklilu Atlabatchew	Ato Bekele Gebre Amlak
Ato Aklilu Bete Mariam	Ato Bekele Habte Michael
Ato Alene Aligaz	Ato Bekele Nadi
Ato Amarc Degefe	Ato Bekele Tesfaye
Ato Amede Lemma	Col. Belatchew Jemaneh
Dr. Aradom Tedla	Ato Belatchew Nigru
Ato Arege Arsidio	Ato Belay Meketa
Mrs. Marica Arvanitopoulo	Ato Belay Mengesha
Fitawrari Asegahegn Araya	Ato Belete Wolde Sellassie
Ato Asfeha Kahsai	Woiz. Beleyu Work Gebre Meskel

Ato Assefa Bekele
 Brig. Gen. Bereket Gebre Medhin
 Ato Berhane Kefle Mariam
 Lt. Col. Berhane Woldeyes
 Ato Berhe Beyene
 Mr. Russell Berman
 Ato Beyene Abdi
 Ato Binega Tsehai Hailu
 Dr. William Buhagiar
 Grazmatch Charlie Yadeta
 Dr. Christopher Clapham
 Mr. Richard Cummings
 Lt. Col. Dama Zeng Egzer
 Ato Demerew Tashu
 Ato Demissew Assaye
 Blatta Demissie Workagegnahyu
 Ato Desta Gebre
 Mr. Harrison Dunning
 Ato Endale Wolde Michael
 Ato Endale Mengesha
 Ato Enyew Gessesse
 Kess Ermias Kebede
 Ato Esheté Berhane
 Mr. William Ewing
 Capt. Eyassu Gebre Hawariat
 Dr. Eyob Gebrechristos
 Ato Falke Aragaw
 Ato Fantaye Tamre
 Dr. Fiammetta Prota Kaypaghian
 Ato Fisseha Gebre Ewostatewos
 Mr. Stanley Z. Fisher
 Dr. Gaetano Latilla
 Ato Gayim Asmelash
 Ato Gebre Gebre Giorgis
 Kegn. Geta Gebre Hanna Kitaw
 Ato Gebre Hewot Wolde Hawariat
 Kegnazmatch Gebre Hiwot Mebratu
 Ato Gebre Medhin Drar
 Ato Gebreyesus Haile Mariam
 Balambaras Gameda Urgessa
 Grazmatch Gessesse Mesfin
 Ato Getachew Admassu
 Ato Getachew Asfaw
 Ato Getachew Kibret
 Ato Getachew Hunegnaw
 Ato Getachew Tessema
 Ato Gila Mikael Bahta
 Ato Girma Abebe
 Lt. Girma Wolde Giorgis
 Ato Goitom Beyene
 Mr. Everett*Goldberg
 Dr. Philippe Graven
 Dr. Saba Habachy
 Ato Haile Aman
 Ato Haile Giorgis Difer
 Ato Haile Wolde Mariam
 Ato Hailu Alemayehu
 Capt. Hailu Arsedo
 Capt. Hailu Shenqute
 Ato Hailu Tesfaye
 Mr. G. Hamawi
 Mr. N. Hamawi
 Ato Haile Leul Habte Giorgis
 Miss Mechtild Immenkotter
 Dr. Quintin Johnstone
 Mr. Julian C. Juergensmeyer
 Capt. Kanna Guma
 Ato Kebede Atnafseged
 Ato Kebede Gebre Mariam
 Ato Kebede Habte Mariam
 Ato Kebede Serir
 Ato Kebede Waga
 Ato Kidane Equba Egzi
 Ato Kidanu Kassa
 Mr. Michael Kindred
 Ato Kirkos Nigatu
 Mr. Lawrence Knowles
 Maj. Legesse Wolde Mariam
 Ato Lemma Robbi
 Ato Lemma Wolde Semayat
 Dr. Marcello Lombardi
 Dr. Maria-Grazia Prota
 Mr. Steven Lowenstein
 Ato Leul Menberu
 Ato Makonnen Wolde Mariam
 Mr. Paul McCarthy
 Mr. Robert C. Means
 Brig. Gen. Mebrahitu Fisseha
 Lt. Col. Mehret Gebre Selam
 Ato Mesfin Fanta
 Ato Mewael Mebratu
 Kegn. Geta Mezemer Hawaz
 Ato Michael Fasil
 Kegnazmatch Misgana Gebre-Egzy Ferow
 Fitawrari Haji Mohammed Seredge
 Ato Muhamud Nur Husain
 Ato Mulugeta Berihun
 Ato Mulugeta Wolde Giorgis
 Ato Nabiye Leoul Kifle
 Ato Negga Tesemma
 Ostini
 Mr. Donald E. Paradis
 Mr. James C.N. Paul
 Mr. Robert Picot
 Mr. G. Prota
 Mr. Kenneth Redden
 Mr. Harry D. Richards
 Mr. Ezio Rusmini

Mr. Arakel Sakadjian
Ato Saleh A. Kebire
Mr. Peter H. Sand
Mr. Olin B. Scott
Mr. Robert D. Scott
Mr. Robert A. Sedler
Ato Seifu Wolde Kidan
Ato Seifu Gebre Yohannes
Ato Seifu Yeteshawork
Mr. D. G. Sgolombis
Ato Shiferaw Worku
Mr. Norman J. Singer
Mr. Ronald B. Sklar
Ato Solomon Abebe
Ato Solomon Habte Giorgis
Ato Solomon Kabsai
Mr. Roland J. Stanger
Mr. peter L. Strauss
Dr. G.O. Zacharias Sundstrom
Ato Tadesse Abebe
Ato Tadesse Asfaw
Ato Tadesse Tekle Giorgis
Ato Tadesse Wolde Giorgis
Ato Tadesse Yersaw
Ato Taffara Deguefe
Ato Tefere Sertse Dengel
Ato Teferi Berhane
Ato Tegegn Bitew
Ato Tekle Gebre Meskel
Ato Teklit Makonnen
Ato Temesgen Worku

Ato Terefe Gessesse
Ato Tesfa Mariam Sebhat
Ato Tesfaye Kebede
Ato Teshome Bahru
Balambaras Teshome Getaw
Ato Tessema Wolde Yohannes
Ato Tilahun Fettea
Ato Tibebu Abraham
Ato Tibebu Tegegn
Ato Tsegaye Teferi
Ato Tsegaye Wolde Mariam
Mr. Michael Topping
Dr. Jacques P.M. Vanderlinden
Mr. Vittorio Vercellino
Mr. Nicola P. Vosikis
Mr. Frank D. Winston
Ato Wolde Leoul Seyoym
Ato Wolde Berhe
Ato Worku Tafara
Ato Woube Gebre Yohannes
Ato Woube Woldeyes
Ato Yeshewa Work Hailu
Ato Yilma Gebre
Ato Yilma Hailu
Dr. Yohannes Berhane
Ato Zelleke Desta
Ato Zeude Engeda
Ato Zeude Mekwanent
Ato Zewde Kassa
Ato Zewdu Asfaw

የኢትዮጵያ ሕግ ማህንጃራት ።

ክፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ በዓመት ፡ ሶስት ፡ ጊዜ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የሚዘጋጅ ።

የቦርድ ፡ አባሎች ፡

ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፤ ሰብሳቢ ።

ዲን ፡ ኩንትን ፡ ጆንስተን ፤ ክቡር ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ተሾመ ፡ ኃ/ ማርያም ፤
አቶ ፡ ነጋ ፡ ተሰማ ፤ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አማኑኤል ፡ አምደ ፡ ሚካኤል ፤
አቶ ፡ ሠመረአብ ፡ ሚካኤል ፤ የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፍትሕ ፡ አወቀ ፤
ሚስተር ፡ ማይክል ፡ ጄ ፡ ኪንድረድ ።

ዋና ፡ አዘጋጅ ፤

ማይክል ፡ ጄ ፡ ኪንድረድ ።

የፍርድ ፡ አዘጋጅዎች ፡ የምርምር ፡ ድርሰቶች ፡ አዘጋጅዎች ፡
ሠመረአብ ፡ ሚካኤል ፤ ዚግሙንት ፡ ቤ ፡ ፕላተር ፤
መላኩ ፡ ደግለኝ ። ገመዳ ፡ ጉንፋ ።

ተባባሪ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅዎች ፤

አስፋው ፡ ሠይፈ ፤ ቀጸላ ፡ ሙላት ፤
ዳንኤል ፡ ኃይሌ ፤ መንግሥቱ ፡ አሰፋ ፤
ፋሢል ፡ አበበ ፤ ናርድስ ፡ ለማ ፤
ፍቅሬ ፡ ዘርጋው ፤ ሺፈራው ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፤
ግርማ ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፤ ተመስገን ፡ ሳሙኤል ፤
ግርማ ፡ ደሳለኝ ። ተስፋ ፡ ጽዮን ፡ መድኃኔ ።

የሽያጭ ፡ ሥራ ፡ ኃላፊ ፤

አቶ ፡ ዘውዴ ፡ ሥዩም ።

ጸሐፊዎች ፤

የሺ ፡ እመቤት ፡ ኻማነህ ፤ ፀዳለ ፡ በቀለ ።

ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ መጽሔቱን ፡ እክስፎርድ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ የፖስታ ፡ ሣጥን ፡ ቁጥር ፡ ሺ፳፬ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በሚል ፡ አድራሻ ፡ በመጠየቅ ፡ ለመግዛት ፡ ይቻላል ። ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ ሲሸጥ ፡ ዋጋው ፡ ለእያንዳንዱ ፡ እትም ፡ የአሜሪካ ፡ ቪ ፡ ብር ፡ ከ፱ ፡ ሣንቲም ፡ ነው ። ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ መጽሔቱ ፡ በሚቀጥለው ፡ አድራሻ ፡ ይገኛል ።

ስለ ፡ ማንኛውም ፡ አስፈላጊ ፡ ጉዳይ ፡ ያላችሁን ፡ ሐሳብና ፡ ጥያቄ ፡ ለመጽሔቱ ፡ ዋና ፡ አዘጋጅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ማህንጃራት ፡ የፖስታ ፡ ሣጥን ፡ ቁጥር ፡ ሺ፻፸፯ ፡ አዲስ አበባ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ብላችሁ ፡ ጻፉ ።

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

Published three times annually at the Faculty of Law, Haile Sellassie I University, in co-operation with the Ministry of Justice.

EDITORIAL BOARD

H.E. Ato Belatchew Asrat, Chairman

Dean Quintin Johnstone
Ato Negga Tessema
Mr. Michael Kindred
Ato Semereab Michael

H. E. Afenigus Teshome H. Mariam
Hon. Ato Ammanuel Amdemichael
Hon. Ato Negussie Fitawake

EDITORIAL STAFF

Chairman

Michael J. Kindred

Case Editors

Semereab Michael
Melaku Dessalegn

Articles Editors

Zygmunt B. Plater
Gemedo Gonfa

ASSOCIATE EDITORS

Asfaw Seife
Daniel Haile
Fassil Abebe
Fikre Zergaw
Girma Wolde Selassie
Girma Dessalegn

Kessela Moulat
Mengistu Assefa
Nardos Lemma
Shiferaw Wolde Michael
Temesgen Samuel
Tsfatsion Medhanie

BUSINESS MANAGER

Ato Zewde Seyoum

SECRETARIES

Yeshi Embet Jemaneh

Tsedale Bekele

The Journal is distributed outside Ethiopia by the Law Faculty at U.S. \$ 3.50 per number. Please address correspondence to the Editors, Journal of Ethiopian Law, P.O. Box 1176, Addis Ababa, Ethiopia.

የቀዳማዊ ጌደላ ሥላሴ የኒቮርሲቲ ፡

የሕግ ፡ ፋኩልቲ ።

በ፲፱፻፲፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተቋቋመው ፡ የቀዳማዊ ጌደላ ሥላሴ ፡ የኒቮርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ የኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፡ ዲግሪን ፡ ይሰጣል ። እንዲሁም ፡ በሕግ ፡ ዲፕሎማና ፡ ሰርቲፊኬትን ፡ የሚያስገኝ ፡ ትምህርት ኤያስ ተምራል ። ስለ ፡ ማንኛውም ፡ ነገር ፡ የዚሁኑ ፡ ፋኩልቲ ፡ ረዳት ፡ ዲን ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ቀዳማዊ ጌደላ ሥላሴ ፡ የኒቮርሲቲ ፡ ፖ ፡ ማ ፡ ቁ ፡ ፩፻፳፻፳፯ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በሚል ፡ አድራሻ ፡ ጠይቁ ።

የሕግ ፡ መምህራን ።

ከጉትን ፡ ጀንስተን ፤ ኤ ፡ ቢ ፤ ጄ ፡ ዲ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፤ ጄ ፡ ኤስ ፡ ዲ ፤ ዲን ።
ሃሪሰን ፡ ቢ ፡ ዳኒንግ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ጆን ፡ ቢ ፡ ማርሻል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፡ ምክትል ፡ ዲን ።
ሪቻርድ ፡ ኤም ፡ ካሚንግስ ፤ ኤ ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፤ ኤም ፡ ሊት ።
ኤሪክ ፡ ኢዲል ፤ ዶክተር ፡ ድርዋ ።
ዊልያም ፡ ኤች ፡ ዩዊንግ ፤ ኤ ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ፋሲል ፡ ናህም ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ጁሊያን ፡ ሲ ፡ ጀርገንስማየር ፤ ኤ ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ማይክል ፡ ከንድረድ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ጄ ፡ ዲ ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ፤ ዲ ፡ ኢ ፡ ኤስ ።
ጆርጅ ፡ ክሽቼግቪች ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፡ ሊስ ፡ ኤስ ፡ ኮም ፤ ሊስ ፡ ኤስ ፡ ፓሊት ።
ጆምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፤ ቢ ።
ዚግመንት ፡ ጄ ፡ ቢ ፡ ፕላተር ፤ ኤ ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ፖል ፡ ፓኖርት ፤ ዶክተር ፡ ድርዋ ፡ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ሠመረአብ ፡ ሚካኤል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ሮናልድ ፡ ቢ ፡ ኦስክላር ፤ ቢ ፡ ኤስ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
ጂ ፡ ኦ ፡ ዛካርያስ ፡ ሱንድስትርም ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ዲ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ፤ ኤም ፡ ቢ ፡ ኤል ።
ማይክል ፡ አር ፡ ቶፒንግ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ገክ ፡ ፔ ፡ ኤም ፡ ቫንደርሊንደን ፤ ዶክተር ፡ ድርዋ ፤ አግራገር ፡ አንስ ፡ ሱፕ ።
ወርቁ ፡ ተፈራ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።

የገሚስ ፡ ጊዜ ፡ መምህራን ።

አበበ ፡ ዓንጉል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
አብዩ ፡ ገለታ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
አሰፋ ፡ ሊቤን ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
በላቸው ፡ ኻማነህ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
ብርሃኑ ፡ ባይህ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ጌታቸው ፡ ክብረት ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ካሣ ፡ በየነ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ከሠተ ፡ ኃይሌ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ለገሰ ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ።
መሐመድ ፡ አብዱራህማን ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ነብየ ፡ ልዑል ፡ ክፍሌ ፡ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ነጋ ፡ ተሰማ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ንጉሤ ፡ ፍትሐ ፡ አወቀ ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
ሰላሙ ፡ በቀለ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ሽብሩ ፡ ሠይፈ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ሽመልስ ፡ መታፈሪያ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ተፈራ ፡ ብርሃን ፤ ቢ ፡ ኤ ፤ ቢ ፡ ሲ ፡ ኤል ።
የሐንስ ፡ ብርሃን ፤ ዶክተር ፡ ገፍር ፤ ኤም ፡ ሲ ፡ ኤል ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ኤም ።
የሐንስ ፡ ሕፋይ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።
ዘርአብሩክ ፡ አበራ ፤ ኤል ፡ ኤል ፡ ቢ ።

HALLE SELLIASSIE I UNIVERSITT

FACULTY OF LAW

The Faculty of Law of Haile Sellassie I University, established in 1963, offers courses in law leading to the LL.B degree and to a Diploma or Certificate in Law. For further information contact the Assitant Dean, Faculty of Law, Haile Sellassie I University, P.O. Box 1176, Addis Ababa.

FACULTY

Quintin Johnstone, A.B., J.D., LL.M., J.S.D., Dean
Harrison C. Dunning, B.A., LL.B., Assistant Dean
John B. Marshall, LL.B., LL.M., Assistant Dean
Richard M. Cummings, A.B., LL.B., M. Litt.
Eric Edel, Dr. Droit
William H. Ewing, A.B., LL.B.
Fasil Nahum, LL.B.
Julian C. Juergensmeyer, A.B., LL.B.
Michael J. Kindred, B.A., J.D., M.C.L., D.E.S.
Geroge Krzeczunowicz, B.A., LL.M., Lic. Sc. Comm., Lic. Sc. Polit.
James C.N. Paul, B.A., LL.B.
Zygmunt J.B. Plater, A.B., LL.B.
Paul Ponjaert, Dr. Droit, M.C.L.
Semereab Michael, LL.B.
Ronald B. Sklar, B.S., LL.B. LL.M.
G.O. Zacharias Sundstrom, LL.B., LL.M., M.C.L.
Michael R. Topping, B.A., LL.B.
Jacques P.M. Vanderlinden, Dr. Droit, Agrégé Ens. Sup.
Worku Tafara, LL.B.

PART-TIME FACULTY

Abebe Guangoul, LL.B.
Abiyu Geleta, LL.B.
Assefa Liben, B.A., B.C.L.
Belatchew Jemaneh, B.A., LL.B., LL.M.
Berhanu Bayih, LL.B.
Getahun Damte, LL.B.
Kassa Beyene, LL.B.
Kessete Haile, LL.B.
Legesse Wolde Mariam, M.C.L.
Mohammed Abdurahman, B.A., B.C.L.
Nabiye Leul Kifle, LL.B.
Negga Tessema, B.A., B.C.L.
Negussie Fitawake, B.A., B.C.L.
Selamu Bekele, LL.B.
Shibru Seifu, LL.B.
Shimelis Metaferia, LL.B.
Tafari Berhane, B.A., B.C.L.
Yohannes Heroui, LL.B.
Zerabruk Aberra, LL.B.

ማውጫ ።

	18
የመጽሐፍ ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ።	ii
የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ማውጫ ።	xix
የፍርድ ፡ ጉዳዮች ።	455
የምርምር ፡ ድርሰቶች ፡	
የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ሥልጣን ፡ በመወሰን ፡ ረገድ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ስላለው ፡ መብት ፤	
ከክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀምበሬ ።	487
ቋንቋና ፡ ሕግ ፡ በኢትዮጵያ ፤	
ከፋሚሊ ፡ አበበና ፡ ከእስታንቢ ፡ ዜድ ፡ ፈሸር ።	545
የጊዜው ፡ አሳሳቢ ፡ ጉዳይ ።	
የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማህበር ፡ ለማቋቋም ፡ ያላቸው ፡ መብት ፤	
ከዊልያም ፡ ኤች ፡ ዩዊንግ ።	561
ከቮልዩም ፡ ጅ ፡ እስከ ፡ ቮልዩም ፡ ጅ ፡ ያሉት ፡ ጉዳዮች ፡ አጠቃላይ ፡ ማውጫ ።	581

TABLE OF CONTENTS

	Page
Patrons	vi
Table of Cases	xix
Case Reports	455
Articles:	
The Prerogative of the Emperor to Determine Powers of Administrative Agencies by <i>H.E. Ato Aberra Jembere</i>	521
Language and Law in Ethiopia by <i>Fassil Abebe and Stanley Z. Fisher</i>	553
Current Issue:	
Public Servants' Right to Organize by <i>William H. Ewing</i>	573
COMPREHENSIVE INDEX TO VOLUMES I-V	581

የፍርድ ጉዳዮች ማውጫ ።
ጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

ገጽ ፡

ኃይሌ ፡ ደስታ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አበበች ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።	457
ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡	
ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ ከሳሽ ፤ አሰፋ ፡ በቀለ ፡ ተከሳሽ የወንጀል ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፹፯/፱፯ ፡	462
አልማዝ ፡ ተፈራ ፡ ከሳሽ ፤ የሆሣዕና ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ተከሳሽ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፻፹፪/፱፰	469
ካቴሪና ፡ አይበርት ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ተፈራ ፡ አሰግድ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፤ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፳፫/፳ ።	474
የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ሚኒስቴር ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የደብረ ፡ ዘይት ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፤ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፰፻፳፭/፳ ።	479
ወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።	
የደብረ ፡ ዘይት ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ከሳሽ ፤ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ሚኒስቴር ፡ ተከሳሽ ።	484
የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፯/፳ ።	

TABLE OF CASES REPORTED

Supreme Imperial Court

Page

Haile Desta v. Abebech Gebre Selassie (Civil Appeal No.1186/56)	460
--	-----

High Court

Public Prosecutor v. Assefa Bekele (Criminal Case No. 87/57)	466
Almaz Tefera v. Municipality of Hosaena (Civil Case No. 182/58)	472
Katherina Ibert v. Teferi Asegede (Civil Appeal No. 323/60)	477
Ministry of State Domain v. Municipality of Debre Zeit (Civil Appeal No. 825/60)	481

District Court

Municipality of Debre Zeit v. Ministry of State Domain (Civil Case No. 71/60)	485
--	-----

መግለጫ ።

የሚከተሉት ፍርዶች ፡ ወይም ፡ ጉዳዮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መን ፡ ሥነ ፡ ጠቅላይ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የተወሰኑ ፡ ናቸው ። የአማርኛው ፍርድ ፡ መደበኛ ፡ (አፈሻል) ፡ ስለሆነ ፡ ከእንግሊዝኛው ፡ ቀድሞ ፡ ይገኛል ።

የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ፡ ለሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ ሁሉ ፡ የሚያስፈልግ ፡ ምሁራዊ ፡ እትም ፡ ነው ። ፍርዶች ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ የሚታተሙት ፡ በመጽሔቱ ፡ ቦርድ ፡ አባሎችና ፡ በአዘጋጃዎቹ ፡ አስተያየት ፡ አሳሳቢ ፡ የሕግ ፡ ጭብጦችን ፡ ያነ ፡ ሳሉ ፡ ተብለው ፡ የሚገመቱትን ፡ ውሳኔዎች ፡ ለሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ ለማቅረብ ፡ ነው። እንደ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ እንዲታተም ፡ በሚመረጥበት ፡ ጊዜ ፡ የመጽሔቱ ፡ ቦርድ ፡ አባሎች ፡ እና ፡ አዘጋጃዎች ፡ ፍርዱ ፡ የፍጹምነት ፡ መልክ ፡ አለው ፡ የሚል ፡ አሳብ ፡ የማስተጋባት ፡ ፍላጎት ፡ የላቸውም ። ቢሆንም ፡ የፍርድ ፡ አሳብ ፡ መልካምነት ፡ ፍር ፡ ዱን ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ ለመታተም ፡ ከሚያስችሉት ፡ ሁኔታዎች ፡ ውስጥ ፡ ከፍተ ፡ ኛውን ፡ ደረጃ ፡ የያዘ ፡ ነው ። በአንድ ፡ የቦርዱ ፡ አባል ፡ ወይም ፡ በአንድ ፡ የመጽ ፡ ሔቱ ፡ አዘጋጅ ፡ አስተያየት ፡ አንድ ፡ ፍርድ ፡ በአንድ ፡ በኩል ፡ አሳሳቢ ፡ የሆነ ፡ የሕግ ፡ ጭብጥ ፡ የሚያነሳ ፡ በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ የሚያከራክር ፡ ሆኖ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በጭብጡ ፡ ላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ለየት ፡ ያለ ፡ የሚደገፍ ፡ አሳብ ፡ ሊኖር ፡ የሚችል ፡ ከሆነ ፡ ይህንን ፡ የሚያስረዳ ፡ ማስታወሻ ፡ ይሰ ፡ ጣል ። ይሁንና ፡ በየደረጃው ፡ የሚገኙ ፡ የሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ ታትሞ ፡ በሚገኘው ፡ በእያንዳንዱ ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ የተለያየ ፡ አስተያየት ፡ ሊኖራቸው ፡ ስለሚችል ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ማስታወሻ ፡ በማይሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ የተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ የፍጹምነት ፡ መልክ ፡ አለው ፡ ብሎ ፡ መቀበል ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ።

የቦርዱ ፡ አባሎች፡እና ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጃዎች ።

REPORTS

The following reports are cases decided by the Supreme Imperial and the High Courts of Ethiopia. The Amharic judgment is official and always precedes the English.

The Journal of Ethiopian Law is a scholarly publication, addressing itself to all members of the profession. Its purpose in publishing judgments is to make known to the profession interesting decisions which in the opinion of the Board and Editors raise important issues of law. In selecting a particular judgment for publication, the Board and Editors do not wish to convey the impression that the judgment is definitive on any proposition for which it may stand although the quality of the decision is always an important consideration in determining whether it should be included in the Journal. When, in the opinion of a Board Member or an Editor, a judgment is of interest and raises an important issue of law but there is reason to believe that aspects of the decision are contestable or that the result reached by the court is not clearly the only supportable conclusion, a note on the case is often included. The absence of such a note is not however to be interpreted as indicating complete finality on the issues raised in the case, as it is expected that members of the profession on all levels may hold differing opinions on the merits of any judgment published herein.

The Members of the Board and The Editors.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡
አዲስ ፡ አበባ ፤ አንደኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፤
ባላምባራስ ፡ ተሰማ ፡ ወንድምነህ ፤
አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ።

በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፤ ኃይሌ ፡ ደስታ ፡

በይግባኝ ፡ ተከሳሾች ፤ ፩/ አበበች ፡ ገብረ ፡ ~~ሥላሴ~~
፪/ ማሚቲ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፩፻፹፯/፶፮

ማስረጃ ፡— የባለሀብትነት ፡ ማስረጃ ፡— የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡— የፍትሐ ፡ ብሔር/ሕግ ፡ ቁጥርች ፡ ፳፻፺፭ ፡ ፪፻፲ ።

ተከሳሽ ፡ ሥልጣን ፡ ካለው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የመሬቷን ፡ ልክ ፡ የሚያስረዳ ፡ የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ቢሰጣትም ፡ ቅሎ ፡ ድንበር ፡ አልፏል ፡ መሬቱን ፡ እንደወሰደችብኝ ፡ በሰው ፡ ምስክር ፡ ላስረዳ ፡ ሲል ፡ ከሳሽ ፡ ያቀረበውን ፡ ጥያቄ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስላልተቀበለው ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ጸንቷል ።

፩/ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ባለሀብትነትን ፡ በማወቅ ፡ የተሰጠ ፡ የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ይህ ፡ ማስረጃ ፡ የተሰጠው ፡ ሰው ፡ የዚህ ፡ ንብረት ፡ ባለሀብት ፡ ነው ፡ የሚያስኝ ፡ ግምት ፡ ቢፈጥርም ፡ ተቃራኒ ፡ ማስረጃ ፡ ሊቀርብ ፡ ይችላል ።

፪/ የተሰጠው ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ በባለሥልጣን ፡ የተረጋገጠ ፡ ስነድ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነና ፡ ስነዱን ፡ ያዘጋጀው ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ አስፈላጊውን ፡ ምርመራ ፡ ካደረገ ፡ በኋላ ፡ መሆኑን ፡ ካመነበት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የሰነዱን ፡ ቃል ፡ ለመቃወም ፡ የሰው ፡ ምስክር ፡ ላሰማ ፡ የሚለውን ፡ ጥያቄ ፡ መቀበል ፡ የለበትም ።

ፍርድ ።

ከሳሽና ፡ ተከሳሽ ፡ በቦሌ ፡ ወረዳ ፡ ግዛት ፡ ጠመንጃ ፡ ያዥ ፡ ሰፈር ፡ ቦታ ፡ አላቸው ።

አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ደስታ ፡ በይግባኝ ፡ ተከሳሾችን ፡ ወይዘሮ ፡ አበበችንና ፡ ወይዘሮ ፡ ማሚቲን ፡ የቦታዬን ፡ ወሰን ፡ አልፏችሁ ፡ መሬት ፡ ወስዳችሁብኛል ፡ ብሎ ፡ ከሰሳቸው ።

ወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ገብረ ፡ ሥላሴና ፡ ወይዘሮ ፡ ማሚቲ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ከአባታቸው ፡ የመጣላቸውን ፡ ቦታ ፡ ተካፍለው ፡ ይዘዋል ፤ ወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ድርሻ ፡ ቦታዋን ፡ ካርታ ፡ አስነስታ ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ከአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ተሰጥቷታል ፤ የወይዘሮ ፡ ማሚቲ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ቦታ ፡ ካርታ ፡ አልተነሳም ።

በዚህ ፡ በወይዘሮ ፡ ማሚቴ ፡ ቦታ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አልፈረደም ፤
የከሳሹ ፡ የአቶ ፡ ኃይሌ ፡ ደስታ ፡ ቦታ ፡ አዋሳኝነቱ ፡ ካርታ ፡ ከተነሣው ፡ ከወይዘሮ ፡
አበበች ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ቦታ ፡ አጠገብ ፡ ስለሆነ ፡ የአቶ ፡ ኃይሌ ፡ ደስታ ፡ የወሰን ፡
እላፊ ፡ ክስ ፡ የሚታየው ፡ ከወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ጋር ፡ ነው ።

አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ደስታ ፡ የኔን ፡ ቦታ ፡ አልፋችሁ ፡ ይዛችኋል ፡ በምስክር ፡ ላስረዳ፡
ብሎ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተከራከረ ፤ ወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ወሰኑ ፡ ሁሉ ፡ ታ
ውቆ ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ከአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ተሰጥቶኛል ፤
በካርታው ፡ ላይ ፡ ካርታውን ፡ ለማፍረስ ፡ ምስክር ፡ መቁጠር ፡ አይገባም ፡ ብላ ፡
ተከራከረች ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሚያዝያ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፺፮ ፡ ዓ. ም. በፈረደው፡
ፍርድ ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ (የካርታ) ፡ አስረጂነት ፡ የሚበቃ ፡ ስለሆነ ፡ እን
ደገና ፡ በሰው ፡ ምስክር ፡ ያስረዳ ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ፡ በማለትና ፡ ሌላም ፡ ምክንያ
ት ፡ ሰጥቶ ፡ ክሱን ፡ ስለሠረዘው ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፡ ነው ።

ይይግባኝ ፡ ጥያቄውም ፡ “ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክሴን፡ በሰው ፡ ምስክር ፡
እንዳላስረዳ ፡ የከለከለኝ ፡ አላግባብ ፡ ነውና ፡ በጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰው ፡ ምስ
ክር ፡ አቅርቤ ፡ ክሴን ፡ ላስረዳ ፡” የሚል ፡ ነው ።

በመሠረቱ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ለርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡
የሚሰጠው ፡ ካርታ ፡ የሚባለው ፡ ጽሑፍ ፡ ለባለርስትነት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ማስረጃ ፡ መሆ
ኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

ስለሆነም ፡ በቀላሉ ፡ ካርታን ፡ ለማፍረስ ፡ ምስክር ፡ መስማት ፡ አይገባም ፡ ቢባ
ልም ፡ ካርታ ፡ የማይፈርስ ፡ መጨረሻ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ አይባልም ።

ካርታን ፡ ለመቃወም ፡ የሚጠራውን ፡ ምስክር ፡ ከመስማት ፡ አስቀድሞ ፡ ካር
ታው ፡ በጥንቃቄ ፡ በደንብ ፡ የታዘዘው ፡ ምርመራ ፡ የጎደለው ፡ መሆን ፡ አለመሆኑን ፡
መመርመር ፡ ያስፈልጋል ።

የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ካርታ ፡ በባለሥልጣን ፡ የተረጋገጠ ፡ ሰነድ ፡ ነው።
በባለሥልጣን ፡ ስለተረጋገጠ ፡ ሰነድም ፡ ቁጥር ፡ ፪ሺ፲ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ፡
ንዑስ ፡ ቁጥር ፡ (፪) ፡ “የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣን ፡ ራሱ ፡ የመረመራ
ቸውን ፡ የውል ፡ ቃላት ፡ ለመቃወም ፡ የሚቻለው ፡ ዳኞች ፡ ይህ ፡ እንዲፈጸም ፡ በተ
ለይ ፡ የፈቀዱ ፡ እንደሆነ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡” ይላል ።

የማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ለወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ቁጥር ፡
፳ሺ፪፻፲ ፡ ካርታ ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ሲሰጡ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ምርመራ
አድርገው ፡ ነውን?

የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ የሚሰጡ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ በደንብ ፡ የታዘዘውን ፡
ነገር ፡ ሁሉ ፡ ራሳቸው ፡ መመርመርና ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ለሚሰጡበት ፡
ቦታ ፡ የሚቀርበው ፡ ማስረጃ ፡ ትክክል ፡ መሆኑን ፡ መረዳት ፡ አለባቸው ።

የነወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ቦታ ፡ መኖሩ ፡ አልተካደም ፤ ቦታ ፡ አላ
ቸው ፡ ካርታም ፡ ለቦታቸው ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ የተሰጠው ፡ ለታወቀ ፡ ርስታቸው፡
መሆኑ ፡ ታውቋል ።

ክርክሩ ፡ የወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ካርታ ፡ ወሰን ፡ አልፎ ፡ የአቶ ፡ ኃይሌ ፡ ደስታን፡
ቦታ ፡ ይጨምራል ፡ በማለት ፡ ነው ።

የማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ስለወሰኑ ፡ ነገር ፡ ምን ፡ ምርመራ ፡ አድርገዋል?
ስለወሰን ፡ ነገር ፡ የወሰን ፡ ክርክር ፡ እንዳይነሳ ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ደንብ ፡ ወሰኑን ፡ ከወሰኑ ተኞች ፡ እያስተማመኑ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ወሰኑ ተኞችን ፡ እያስፈረሙ ፡ የወሰን ፡ ድንጋይ ፡ መትከል ፡ ነው ።

ለዚህ ፡ ለቀጥር ፡ ፳፯፻፲ ፡ ካርታ ፡ ይህ ፡ ደንብ ፡ ተፈጽሟል ።

በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፡ ለወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ከአንድ ፡ ወገን ፡ ጎረቤት ፡ ሆነው ፡ የፈረሙት ፡ እህታቸው ፡ ወይዘሮ ፡ ማሚቱ ፡ ናቸው ፡ ይላል ፤ በጎረቤትነታቸው ፡ ደንቡን ፡ ለመሙላት ፡ ፈርመዋል ፡ የተንኩል ፡ ነገር ፡ ሆኖ ፡ አላገኘውም ።

ነገር ፡ ግን ፡ በአቶ ፡ ኃይሌ ፡ ደስታ ፡ ቦታ ፡ በኩል ፡ ያለው ፡ የወሰን ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ ብቻ ፡ አልቆመም ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስለዚህ ፡ ስለወሰን ፡ እላፊ ፡ ክርክር ፡ ሲተች ፡ እንደዚህ ፡ ብሏል ፡ “የከሳሽ ፡ እህቶች ፡ እማሆይ ፡ ጥሩነሽና ፡ ወይዘሮ ፡ ጀንበራ ፡ ደስታ ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ላይ ፡ ወሰን ፡ አልፏችሁ ፡ ቦታችንን ፡ ይዛችሁ ብናል ፡ ብለው ፡ ከሰውን ፡ እነሱም ፡ ምስክር ፡ ቆጥረው ፡ እኛም ፡ ቆጥረን ፡ ተፈርዶባቸው ፡ ተረትተዋል ፡ ስለተባለ ፡ የመዝገቡ ፡ ግልባጭ ፡ እንዲመጣ ፡ አድርጎ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፵፪/፵፩ ፡ በሆነ ፡ ፋይል ፡ ተከራክረው ፡ ከሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ምስክር ፡ ተቆጥሮ ፡ መመስከሩን ፡ በከሳሹ ፡ እህቶች ፡ የተፈረደባቸው ፡ መሆኑን ፡ ተረድተናል ፤ በዚህ ፡ ፍርድ ፡ ይግባኝ ፡ ተብሎበት ፡ የተለወጠ ፡ ነገር ፡ የለም ፤ ፍርዱም ፡ የተሰጠው ፡ ሰኔ ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፪ ፡ ዓ. ም. ነው ፤ በዚህ ፡ መሠረት ፡ በ፲፱፻፵፱ ፡ ዓ. ም. ቁጥር ፡ ፳፯፻፲ ፡ ካርታ ፡ ተነስቷል ።” ብሏል ።

ይህ ፡ ትክክለኛ ፡ ነገር ፡ ነው ። የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ስለወሰኑ ፡ ነገር ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከመሰከሩት ፡ ምስክሮች ፡ በሕይወት ፡ ያሉትን ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የመሰከሩበትን ፡ ወሰን ፡ እንዲለዩ ፡ አድርገው ፡ የወሰኑን ፡ ነገር ፡ እንደፍርዱ ፡ እንዲሆን ፡ አድርገው ፡ አጣርተውታል ።

በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፡ በአቶ ፡ ኃይሌ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ የወሰን ፡ ልክ ፡ የጨረሰው ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፈረደው ፡ ፍርድ ፡ መሠረት ፡ ራሱ ፡ አጣርቶ ፡ መርምሮ ፡ ስለሆነ ፡ ምንም ፡ የጎደለው ፡ ነገር ፡ የሌለበት ፡ ሆኖ ፡ አግኝቶታል ።

ይህን ፡ ቁጥር ፡ ፳፯፻፲ ፡ ካርታ ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ለወይዘሮ ፡ አበበች ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ሲሰጡ ፡ ተገቢ ፡ የሆነውን ፡ ምርመራ ፡ በጥንቃቄ ፡ አድርገው ፡ ሆኖ ፡ አግኝተዋል ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ የተሰጠውን ፡ የርስት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ለማፍረስ ፡ ምስክር ፡ እንዲሰማ ፡ ለማዘዝ ፡ በቂ ፡ የሆነ ፡ የሀሰት ፡ ነገር ፡ አለ ፡ ለማለት ፡ የሚያበቃ ፡ ወይም ፡ ደንብ ፡ ሳይሞላ ፡ የተሰጠ ፡ ነው ፡ የሚያሰኝ ፡ ነገር ፡ ሊኖር ፡ ያስፈልጋል ፤ እንደዚህ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ የለም ።

ደንብ ፡ ሳይጎድል ፡ ተጣርቶ ፡ የተሰጠ ፡ ካርታ ፡ ስለሆነ ፡ ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፡ ምስክር ፡ ልቁጠር ፡ ብሎ ፡ የጠየቀውን ፡ ጥያቄ ፡ አልተቀበለውም ። የከፍተኛውን ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ አጽንቶ ፡ ይግባኙን ፡ ውድቅ ፡ አድርጎታል ። የጻኝነቱን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ይቻል ። ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ባሉበት ፡ በመጋቢት ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ተፈረደ ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Addis Ababa, Div. No. 1

Justices:

Afenegus Kitaw Yitateku

Balambaras Tessema Wondimneh

Ato Tadesse Tekle Giorgis

HAILE DESTA v. ABEBECH GEBRE SELASSIE AND MAMITE GEBRE SELASSIE

Civil Appeal No. 1186/56

Evidence — Proof of Ownership — Title Deed — Civ.C. Arts. 1195, 2010.

On appeal from the High Court's ruling denying appellant's motion to introduce oral evidence to prove that, despite what was indicated on the respondent's title deed, the latter did appropriate some of his land.

Held: Ruling affirmed.

1. A title deed only raises the presumption that the person it was issued to is the owner of an immovable and is challengeable.

2. Where the deed is in the nature of an authentic deed, the court must not admit oral evidence to rebut the contents of the deed where it is satisfied that it was drawn after proper investigation by the authorities in charge of drawing up title deeds.

JUDGMENT

Both appellant and respondents own land in the Temenja Yaiz quarter of Bole district. The original suit was filed by the present appellant who alleged that respondents crossed the boundary and took a piece of his land.

The two respondents have divided between them the land they inherited from their father. Woizero Abebech has obtained a title deed for her share of the land from the Municipality. But Woizero Mamite neither obtained a title deed nor did the High Court pass judgment as regards her share of the land. This is because the appellants' land only adjoins that of Woizero Abebech and as such the charge must involve this respondent only.

In the High Court, Ato Haile wanted to introduce witnesses to prove that his land was taken by respondents. But Woizero Abebech objected to this and argued that appellant cannot do so since the extent of her land was determined officially and she has got a title deed to that effect. Her argument was that one cannot by means of witnesses disprove what is established by a title deed.

This appeal was taken from the judgment of the High Court which ruled in favour of respondent. On appeal, Ato Haile requested the court to allow him to introduce witnesses.

HAILE DESTA v. ABEBECH G. S.

Basically, it is undeniable that a title deed issued by a municipality is a very important document to prove ownership. Still even if we may say that one may not disprove a title deed by means of witnesses it does not mean that a title deed is absolutely unquestionable. Before one makes such a decision one should thoroughly examine whether or not the title deed in question was drawn after necessary investigation had been made.

A title deed is an authentic deed as provided in Article 2010 of the Civil Code. Sub-section (2) of this Article provides that "statements which the public officer personally verified may not be challenged except with the permission of the court."

The question here is: did the officials of the Municipality make the necessary investigation before they issued title deed No. 8210? This implies that officials concerned with the issuance of title deeds should make diligent study themselves and make sure that all documents and other means of proof presented to them are valid.

It is not contested that Woizero Abebech owns some land for which she obtained a title deed. The issue, rather, is whether the title deed included a portion of appellant's land.

According to Municipality regulations dealing with boundaries of land, the duty of the officials is to mark the dividing lines after obtaining the consent of all persons who own land adjoining the one in question. This is to prevent later disagreement about the boundaries. The question thus becomes whether or not this was done before the deed in issue was given to Woizero Abebech.

The appellant argues that the deed is not valid since one of the persons who signed the deed was Woizero Mamite, Abebech's sister. But we do not accept this argument since as an owner of an adjoining piece of land Woizero Mamite was required to sign the deed and was only right in doing so.

Moreover, the respondents argued in the High Court that appellant's sisters, Imahoy Tirunesh and Woizero Jenberuwa Desta, had instituted an action against them (appellants) in the AWRADJA Court and that Ato Haile's sisters lost the case. The High Court obtained the said record and found out that the above statement was true. We have also understood that no appeal was taken against this lower court judgment given on June 24, 1957.

In was on the basis of the above judgment that the title deed was drawn in 1957.

The officials of the Addis Ababa Municipality required the witnesses who testified in the AWRADJA Court to identify the boundary in question and carried out the drawing of the deed in line with the decision of the same Court. Since the boundary involving Ato Haile was drawn in the above manner, we find no defect in the procedure of the Municipality. On the whole the Municipality, in the opinion of this Court, issued title deed No. 8210 after all due investigation had been made.

To order that witnesses be heard to challenge the validity of an authentic deed, the court should be satisfied of the existence of falsehood or failure to satisfy rules dealing with deeds. But no such evidence has been proffered.

Thus, the Court finds that the deed was drawn in accordance with the relevant rules and after the necessary studies were made, and rejects the appellant's request to introduce oral evidence. We, therefore, affirm the judgment of the High Court. Cost of litigation to be borne by appellant.

March 26, 1965

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አዲስ ፡ አበባ ፡

፫ኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

አቶ ፡ ተኩላ ፡ ወልደ ፡ ኪዳን ፤

አቶ ፡ ኃይሌ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፤

አቶ ፡ ጥበቡ ፡ አብርሃም ።

ከሳሽ ፤ ዓቃቤ ፡ ሕግ ፡

ተከሳሽ ፤ አሰፋ ፡ በቀለ ።

የወንጀል ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፹፯/፶፯

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡— ስለ ፡ ነፍስ ፡ አገዳደል ፡— ተከሳሹ ፡ የሠራው ፡ ሥራ ፡ ከደረሰው ፡ ሞት ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ ስለ ፡ መሆኑ ፡— የከባድ ፡ (የግፍ) ፡ አገዳደል ፡ ጠባዮች ፡ (አዳኞች) ፡— የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፳፬ ፡ ፳፻፳፪ ፡ እና ፡ ፳፻፳፫ ።

ተከሳሽ ፡ ሟቹን ፡ በቡጢ ፡ ደብዳቤ ፡ ገደሏል ፡ ተብሎ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ በከባድ ፡ (የግፍ) ፡ አገዳደል ፡ ወንጀል ፡ ተከሰሰ ።

ውሳኔ ፡ ተከሳሽ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ ከቀረበበት ፡ ክስ ፡ ነጻ ፡ ሲወጣ ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ተፈርዶበታል ።

፩/ በሟች ፡ ሰውነት ፡ ላይ ፡ የደረሰው ፡ ጉዳት ፡ (ለሞትም ፡ ያበቃው) ፡ ተከሳሽ ፡ ካደረገው ፡ ተግባር ፡ የመጣ ፡ ከሆነ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፬ ፡ መሠረት ፡ ውጤቱ ፡ ከተግባሩ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ አለው ።

፪/ በኑሮ ፡ ልማድ ፡ እውቀት ፡ መሠረት ፡ ተከሳሽ ፡ በሟች ፡ ራስ ፡ ላይ ፡ የደረሰው ፡ ጉዳት ፡ በአንጉሉ ፡ ውስጥ ፡ ደም ፡ እንዲፈስ ፡ ለማድረግ ፡ ይችላል ።

፫/ ሟች ፡ ሊሞት ፡ የቻለው ፡ ቴታኖስ ፡ በተባሉ ፡ ጀርሞች ፡ አማካይነት ፡ በተደራራቢ ፡ ምክንያቶች ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ ጀርሞቹ ፡ በተከሳሹ ፡ ተግባርና ፡ በሟቹ ፡ ሞት ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ እንደሚያስቀር ፡ እንደ ፡ እንግዳ ፡ ምክንያት ፡ ሆነው ፡ አይቆጠሩም ፡ ምክንያቱም ፡ ጀርሞቹ ፡ ሊመጡ ፡ የቻሉት ፡ ተከሳሹ ፡ በፈጸመው ፡ ተግባር ፡ አማካይነት ፡ ነው ፡ ተከሳሽ ፡ በሟች ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ ባያደርስበት ፡ ኖሮ ፡ ሟችን ፡ ጀርሞቹ ፡ ሊያጠቁት ፡ ባልቻሉም ፡ ነበር ።

፬/ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፪ ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዲሆን ፡ አንዱ ፡ አስፈላጊ ፡ ሁኔታ ፡ ለመግደል ፡ አስቀድሞ ፡ ማሰብ ፡ ነው ።

፭/ ተከሳሽ ፡ ለመግደል ፡ አስቀድሞ ፡ ለማሰቡ ፡ ማስረጃ ፡ ካልቀረበ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ ከባድ ፡ (የጭካኔ) ፡ አገዳደል ፡ ፈጽሟል ፡ ተብሎ ፡ አይፈረድበትም ። ነገር ፡ ግን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ይፈረድበታል ።

ፍርድ ።

በተከሳሹ ፡ ላይ ፡ ዓቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ያቀረበው ፡ ክስ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፪ ፡ የተጻፈውን ፡ በመተላለፍ ፡ ተከሳሹ ፡ መስከረም ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ.ም. ከቀኑ ፡ በግምት ፡ አሥር ፡ ሰዓት ፡ ሲሆን ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ አራት ፡ ኪሎ ፡ አቅራቢያ ፡ ከሟቹ ፡ ከያሲን ፡ ዩሱፍ ፡ ጋር ፡ ጸብ ፡ አንስቶ ፡ በድንጋይ ፡ ወርውሮ ፡ ሟቹን ፡ ከግንባሩ ፡ ላይ ፡ መትቶ ፡ ካቆሰለው ፡ በኋላ ፡ አንቆ ፡ ይዞ ፡ ከመሬት ፡ ጥሎ ፡

በቦክስ ፡ መትቶ ፡ ሲሸሽ ፡ በአካባቢው ፡ ጎረቤት ፡ የተያዘ ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ ሚቹ ም ፡ በዚሁ ፡ ጠንቅ ፡ ታሞ ፡ መስከረም ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ስለሞተ ፡ ተከላሹ ፡ በፈጸመው ፡ በግፍ ፡ የሰው ፡ መግደል ፡ ወንጀል ፡ ተከሶ ፡ ቀርቧል ፡ በማለት ፡ ነው ።

ተከላሹ ፡ እምነት ፡ ክህደት ፡ ተጠይቆ ፡ ወንጀል ፡ መፈጸሙን ፡ ስለካደ ፤ የዓቃ ቤ ፡ ሕግ ፡ ምስክሮች ፡ ቀርበው ፡ እንዲመሰክሩ ፡ ታዛ ፡ ሁለት ፡ የሕግ ፡ ምስክሮች ፡ ቀርበው ፡ ተሰምተዋል ።

የሰጡትም ፡ ምስክርነት ፡ ፍሬ ፡ ቃል ፡ ባጭሩ ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈው ፡ ነው ። አንደኛዎ ፡ የሕግ ፡ ምስክር ፡ መስከረም ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ከቀኑ ፡ ፲፩ ፡ ሰዓት ፡ ሲሆን ፡ ተከላሹ ፡ ከፊት ፤ ሚች ፡ ከኋላ ፡ እየሮጡ ፡ መጡ ። ሚች ፡ ራሱን ፡ ተፈንክቶ ፡ ነበር ። ሚቹ ፡ ተከላሹን ፡ ደረሰበትና ፡ ተከላሹን ፡ ሊያመልጠው ፡ ሲል ፡ ያዘው ፤ ሚቹ ፡ ወደቀ። ተከላሹ ፡ ከላይ ፡ ላይ ፡ ሆኖ ፡ በቦክስ ፡ ማጅራቱን ፡ ደጋግሞ ፡ መታው ፤ ሰዎች ፡ ገላገሉት ። በኋላ ፡ ሊያመልጥ ፡ ሲል ፡ ፖሊስ ፡ ይዞ ፡ ወደ ፡ ጣቢያ ፡ ወሰደው ፡ ስትል ፡ መስክራሎች ። ሁለተኛዎ ፡ ምስክር ፡ ከመጀመሪያው ፡ ጠባቸው ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ አላውቅም ፤ ከቤት ፡ ውስጥ ፡ እንዳለሁ ፡ ሚች ፡ ከውጭ ፡ ሲጮህ ፡ ሰማሁ ፤ ወደ ፡ ውጭ ፡ ብወጣ ፡ ተከላሹና ፡ ሚች ፡ ተያይዘዋል ። ሚች ፡ ከክንዱ ፡ ላይ ፡ አዲስ ፡ የሚሸጥ ፡ ልብስ ፡ ይዟል ። “የመንግሥት ፡ ያለህ!” እያለ ፡ ይጮሃል ። ልብሱን ፡ ከክንዱ ፡ ላይ ፡ ተቀበልኩት ፤ ተያይዞ ፤ ተከላሹ ፡ ሚችን ፡ ጣለው ፤ በቡጢ ፡ ከማጅራቱ ፡ ላይ ፡ ደጋግሞ ፡ መታው ፤ ሰው ፡ ደርሶ ፡ ገላገላቸው ፤ አስቀድሞም ፡ ከሚቹ ፡ ግንባር ፡ ላይ ፡ ደም ፡ ይፈስ ፡ ነበር ፡ ስትል ፡ መስክራሎች ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ቀሪዎ ፡ ምስክር ፡ ሞታለች ፡ ስለተባለ ፡ ዓቃቤ ፡ ሕጉ ፡ በፖሊስ ፡ ጣቢያ ፡ የሰጠችው ፡ የምስክርነት ፡ ቃል ፡ በማሰረጃ ፡ ይመዝገብልኝ ፡ ሲል ፡ አቅርቦ ፡ ማሰረጃዬን ፡ አብቅቻለሁ ፡ ካለ ፡ በኋላ ፡ ተከላሹ ፡ የመከላከያ ፡ ምስክር ፡ እንዲቆጥር ፡ ቢታዘዝ ፡ የመከላከያ ፡ ምስክር ፡ የሰኝም ፡ ብሏል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የሚቹን ፡ አስከሬን ፡ የመረመረው ፡ ሐኪም ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ምስክር ፡ ሆኖ ፡ እንዲመሰክር ፡ ተደርጎ ፡ የዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ሆስፒታል ፡ ሐኪም ፡ ዶክተር ፡ ኩዶሎፎንቼና ፡ ቀርበው ፡ በሰጡት ፡ ምስክርነት ፤ የሚቹን ፡ አስከሬን ፡ መስከረም ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. መርምራለሁ ። ባደረግሁትም ፡ ምርመራ ፡ በግራ ፡ ራስ ፡ ቅሉ ፡ ከግንባር ፡ መጋጠሚያ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ቁስል ፡ አግኝቻለሁ ። ቁስሉም ፡ ሁለት ፡ ሳምንት ፡ ያህል ፡ የቆየ ፡ ነው ። ምላሱም ፡ ደርቆ ፡ ጥቁር ፡ ቆሻሻ ፡ ይታይበታል ። ሬሳው ፡ ከወደጀርባው ፡ ጎብጦ ፡ ነበር ። ይህም ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡ ቴታኖስ ፡ የተባሉ ፡ ሚክሮቦች ፡ የደም ፡ ስሩን ፡ ዘግተው ፡ ስለያዙት ፡ ነው ። ሳንባውም ፡ በዚሁ ፡ ምክንያት ፡ መታመም ፡ ጀምሮ ፡ ነበር ። በራስ ፡ ቅሉም ፡ ውስጥ ፡ ደም ፡ ወደ ፡ አንጎሉ ፡ ፈሰሰ ። ለሞት ፡ ያደረሰው ፡ በዚሁ ፡ ቁስል ፡ ምክንያት ፡ ቴታኖስ ፡ የተባሉት ፡ ሚክሮቦች ፡ ሳንባውንና ፡ ደሙን ፡ ስላቃወሱት ፡ በራሱም ፡ ውስጥ ፡ ደም ፡ ስለፈሰሰ ፡ ነው ። በራሱም ፡ ላይ ፡ የተመታው ፡ ቁስል ፡ በድንጋይ ፡ ወይም ፡ በዱላ ፡ ይሆናል ። ሚክሮቦቹ ፡ ከመቁሰሉ ፡ የተነሳ ፡ የያዙት ፡ ናቸው ። ወዲያው ፡ ቁስሉን ፡ ቢታክም ፡ ሊድን ፡ ወይንም ፡ ላይድን ፡ ይችላል ፡ ሲሉ ፡ መስከረዋል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ የፍርድ ፡ ሀሳብ ፡ በመስጠት ፡ ክርክራቸውን ፡ ጨርሰዋል ።

ተከላሹ ፡ ሚቹን ፡ ለመደብደቡ ፡ በሁለት ፡ የሕግ ፡ ምስክሮች ፡ ሲረጋገጥ ፡ ተከላሹ ፡ አልተከላከለም ። በሁለቱም ፡ ምስክሮች ፡ አመሰካክር ፡ ተከላሹ ፡ ሚቹን ፡ ደጋግሞ ፡ እንደመታው ፡ አረጋግጠው ፡ መስከረዋል ። ሐኪሙም ፡ ቁስሉ ፡ በዱላ ፡ ወይም ፡

በድንጋይ፡ ከመመታት፡ የደረሰ፡ መሆኑን፡ ለሞቱም፡ ምክንያት፡ የሆነው፡ ወደ፡ አንጐሉ፡ በፈሰሰው፡ ደም፡ በመቁሰሉ፡ ምክንያት፡ የመጡት፡ ጀርሞች፡ መሆኑን፡ መስክረዋል።

እንግዲህ፡ በሐኪሙ፡ አመሰካከር፡ በተገኘው፡ መረጃ፡ ሁኔታውን፡ የነገሩን፡ አካባቢ፡ ስንመለከተው፡ ቀጥሎ፡ የተጻፉት፡ ጥያቄዎች፡ ያጋጥሙናል።

ሀ/ ሚቹ፡ የሞተው፡ ተከሳሹ፡ ከፈጸመው፡ ከወንጀል፡ ተግባር፡ የመጣ፡ ነው፡ ወይስ፡ ከእንግዳ፡ ነገር?

ለ/ ተከሳሹ፡ ባደረገው፡ ተግባርና፡ ለሞቱ፡ ምክንያት፡ በሆነው፡ መካከል፡ የምክንያት፡ ግንኙነት፡ አለ፡ ወይስ፡ ምክንያቱ፡ ከተግባሩ፡ ተቋርጧል?

የእነዚህን፡ ጥያቄዎች፡ መልስ፡ ለማግኘት፡ ወደ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ እንገባለን። በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ በቀጥር፡ ፳፬፡ የተጻፈውን፡ ስንመለከተው፡ “የሕግ፡ መብት፡ መጣሱ፡ አፈጻጸም፡ አንድ፡ የተወሰነ፡ ውጤት፡ እንደሚያመጣ፡ በታወቀ፡ ጊዜ፡ ይህ፡ ውጤት፡ በተደረገው፡ ወይም፡ ባልተደረገው፡ የአድራጊው፡ ጥፋት፡ ነው፡ የሚያሰኝ፡ ካልሆነ፡ ወንጀሉን፡ እንደፈጸመ፡ አይቆጠርም። በምክንያቱና፡ በውጤቱ፡ መካከል፡ ግንኙነት፡ አለ፡ የሚባለውም፡ በኑሮ፡ ልማድ፡ በዕውቀት፡ በሕግ፡ የታዘዘውን፡ አለማድረግ፡ በተለምዶ፡ ወይም፡ በተፈጥሮ፡ እውቀት፡ ውጤቱን፡ ለማስገኘት፡ የሚችል፡ ሆኖ፡ ሲገኝ፡ ነው።” ይላል።

በዚህ፡ አስተያየት፡ ምክንያቱ፡ ሚቹ፡ በተከሳሹ፡ መመታት፡ ሲሆን፡ ውጤቱ፡ ሞትን፡ አስከትሏል።

የተግባሩ፡ አፈጻጸም፡ ውጤት፡ ሞትን፡ ያስከተለ፡ ለመሆኑም፡ ሚቹ፡ በተከሳሹ፡ በተደረገው፡ የመምታት፡ ተግባር፡ ደሙ፡ ወደ፡ አንጐሉ፡ ውስጥ፡ በመፍሰሱ፡ ሊታወቅ፡ ስለሚችል፡ የተከሳሹ፡ ጥፋት፡ መሆኑን፡ ያረጋግጣል፤ በኑሮ፡ ልማድና፡ በተፈጥሮ፡ ዕውቀትም፡ የሚታወቅ፡ ነው፡ ሚቹ፡ በተከሳሹ፡ በመመታቱ፡ በደረሰበት፡ የመቁሰል፡ ሁኔታ፡ ቴታኖስ፡ የተባሉ፡ ጀርሞች፡ በተግባሩ፡ ላይ፡ ተደራቢ፡ ሆነው፡ ለሞቱ፡ ምክንያት፡ ሆነዋል። ቢባልም፤ ሚክሮቦቹን፡ ያመጣው፡ የተከሳሹ፡ የወንጀል፡ ተግባር፡ ስለሆነ፡ ይህ፡ ተግባር፡ ባይፈጸም፡ ኖሮ፡ ሚክሮቦቹ፡ ባልተገኙም፡ ነበር።

በውጤቱና፡ በምክንያቱ፡ መካከል፡ ግንኙነት፡ የለም፡ ለማለት፡ የሚቻለው፡ ሚቹን፡ የያዙት፡ ሚክሮቦች፡ በመቁሰል፡ ምክንያት፡ የመጡ፡ ሳይሆኑ፡ በሌላ፡ ምክንያት፡ የመጡ፡ ቢሆኑ፡ ኖሮ፡ ነበር። በውጤቱና፡ በምክንያቱ፡ መካከል፡ ያለው፡ ግንኙነትም፡ የተቋረጠ፡ ከሆነ፡ ሞትን፡ ያመጣው፡ ተጨማሪው፡ ምክንያት፡ ነው፡ ለማለት፡ በተቻለ፡ ነበር። እንግዳውም፡ ምክንያት፡ (ቴታኖስ፡ የተባሉት፡ ሚክሮቦች)፡ ተከሳሹ፡ ካደረገው፡ የወንጀል፡ ተግባር፡ ተለይቶ፡ ብቻውን፡ ሞትን፡ አስከትሎ፡ ቢሆን፡ ኖሮ፡ ተከሳሹ፡ ያደረገው፡ ተግባር፡ ተቋርጦ፡ ቀርቷል፡ ለማለት፡ በተቻለም፡ ነበር።

ነገር፡ ግን፡ እነዚህ፡ ሚክሮቦች፡ ሚቹን፡ ለመያዝ፡ የቻሉት፡ በተከሳሹ፡ ግብ፡ የተነሳ፡ መሆኑና፡ ሚቹ፡ ባይቆሰል፡ ኖሮ፡ ሚክሮቦቹ፡ እንደማይዙት፡ ተረጋግጧል። በዚህ፡ ሁኔታ፡ በምክንያቱና፡ በውጤቱ፡ መካከል፡ ያለው፡ ግንኙነት፡ አልተቋረጠም።

ተደራቢው ፡ ምክንያት ፡ ብቻውን ፡ ሞትን ፡ አላስከተለም ። ይህም ፡ በሐኪሙ ፡ ምስክርነት ፡ ደም ፡ ወደ ፡ አንጐሉ ፡ በመፍሰሱና ፡ በመቁሰሉ ፡ ምክንያት ፡ በመጡት ፡ ሚክሮቦች ፡ መመረዝ ፡ የሞቱ ፡ ምክንያት ፡ መሆኑ ፡ ሊታወቅ ፡ ተችሏል ።

በተጨማሪም ፡ ሚቹ ፡ ቁስሉን ፡ ቢታከም ፡ ሊድን ፡ ይችላል ፡ ነበር ፡ ወይ ፡ ለሚለው ፡ ጥያቄ ፡ ሐኪሙ ፡ በሰጡት ፡ ምስክርነት ፡ ሚቹ ፡ ቢታከም ፡ ኖሮ ፡ ሊድን ፡ ወይም ፡ ላይድን ፡ ይችላል ፡ የሚል ፡ ምስክርነት ፡ በመስጠታቸው ፡ ቢታከም ፡ ኖሮ ፡ ለመዳን ፡ ያለው ፡ ተስፋ ፡ ጉልህ ፡ ሆኖ ፡ የሚታይ ፡ አይደለም ።

ስለዚህ ፡ ሚቹ ፡ ለሕይወቱ ፡ ማለፍ ፡ ምክንያት ፡ የሆነው ፡ የተከሳቹ ፡ የወንጀል ፡ ተግባር ፡ በመሆኑ ፡ ለሚቹ ፡ መሞት ፡ ተከሳቹ ፡ ኃላፊ ፡ አይደለም ፡ የሚባልበት ፡ ምክንያት ፡ የለም ።

• ዳሩ ፡ ግን ፡ ተከሳቹ ፡ በተከሰሰበት ፡ የክስ ፡ ማመልከቻ ፡ የተጠቀሰበት ፡ አንቀጽ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፪ ፡ ነው ። ይህ ፡ አንቀጽ ፡ አስቀድሞ ፡ በማሰብ ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ የተደረገ ፡ አገዳደል ፡ የሚቀጣበት ፡ አንቀጽ ፡ ሲሆን ፡ በተከሳቹ ፡ ላይ ፡ የቀረበው ፡ ማስረጃ ፡ አስቀድሞ ፡ በማሰብ ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ ያደረገው ፡ አገዳደል ፡ መሆኑን ፡ አይገልጽም ።

የምስክሮቹ ፡ አመሰካከር ፡ አስቀድሞ ፡ ተከሳሽ ፡ ይሸሽ ፡ እንደነበረና ፡ ሚች ፡ ከኋላው ፡ ደርሶ ፡ ከያዘው ፡ በኋላ ፡ ተከሳቹን ፡ ከመሬት ፡ ጥሎ ፡ መምታቱን ፡ በመግለጹ ፡ የዕለት ፡ ግጭት ፡ እንጂ ፡ አስቀድሞ ፡ በነበረ ፡ ጸብ ፡ ምክንያት ፡ ተከሳቹ ፡ ቁም ፡ ይዞ ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ ያደረገው ፡ አለመሆኑ ፡ ስለታወቀ ፡ ተከሳቹ ፡ ያደረገውን ፡ የወንጀል ፡ ተግባር ፡ የሚመለከተው ፡ አንቀጽ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ ስለሆነ ፡ በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ተገኝቷል ።

ዓቃቤ ፡ ሕጉ ፡ አንቀጽ ፡ በመለወጡ ፡ መብቱ ፡ እንደተጠበቀ ፡ ሆኖ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ባገኘው ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ የመጨረሻውን ፡ ቅጣት ፡ ይወስንልኝ ፡ ብሏል ።

ተከሳቹ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሁኔታውን ፡ አመዛዝኖ ፡ የርሀራሄ ፡ ፍርድ ፡ ይስጠኝ ፡ ሲል ፡ አመልክቷል ።

ቅጣት ፡

ተከሳቹ ፡ ባደረገው ፡ የወንጀል ፡ ተግባር ፡ ሚቹ ፡ መሞቱ ፡ ስለታወቀና ፡ የነገሩንም ፡ አካባቢ ፡ ስንመለከተው ፡ ከሚች ፡ ጋር ፡ የቆየ ፡ ጸብ ፡ ስለሌላቸውና ፡ ሁኔታው ፡ ሁሉ ፡ ወንጀሉን ፡ የሚያከብደው ፡ አለመሆኑን ፡ አመዛዝነን ፡ እጁ ፡ ከተያዘበት ፡ ከመስከረም ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ጀምሮ ፡ በሰባት ፡ ዓመት ፡ እስራት ፡ እንዲቀጣ ፡ ፈርዶናል ።

በፍርዱ ፡ መሠረት ፡ እንዲያስፈጽም ፡ ለወህኒ ፡ ቤቱ ፡ ሹም ፡ ይጻፍ ።

ታህሣሥ ፡ ፲፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷ ዓ. ም.

HIGH COURT

Addis Ababa, Div. No. 3

Judges:

Ato Tecola Wolde Kidan

Ato Haile Wolde Giorgis

Ato Tibebe Abraham

PUBLIC PROSECUTOR v. ASSEFA BEKELE

Criminal Case No. 87/57

Penal Law—Homicide—Causal relationship between act of accused and death—Elements of aggravated homicide—Pen. C. Arts. 24, 522, 523.

Trial on a charge of aggravated homicide under Article 522 of the Penal Code, which alleged that defendant caused the death of the deceased by beating him on the head.

Held: Defendant found not guilty of violating Article 522; found guilty of violating Article 523.

1. There is a causal relationship under Article 24 of the Penal Code where the bodily condition that resulted in the death of the deceased was caused by the act of the defendant.

2. It is the normal course of things for a head injury caused by the defendant to produce a flow of blood into the brain.

3. Where death is concurrently caused by tetanus germs, the germs will not constitute an intervening cause interrupting the relationship between the act of the defendant and the death of the deceased when the germs were caused by the defendant's act and the deceased could not have suffered from such germs had it not been for the injury inflicted by the defendant.

4. A necessary element under Article 522 of the Penal Code is premeditation to kill.

5. Where there is no evidence of premeditation to kill, defendant cannot be found guilty of aggravated homicide under Article 522 of the Penal Code, but will be convicted under Article 523 of the Penal Code.

JUDGMENT

In the charge brought under Article 522 of the Penal Code, it is alleged that on September 13, 1964, at about 4 p.m., the defendant started a quarrel with the deceased, Yasin Yusuf. The place was near Miazia Twenty-Seventh Square in Addis Ababa. The defendant is said to have thrown a stone at the deceased thereby injuring him on the forehead. Then he knocked him down and beat him with his fist after which he tried to escape. But he was apprehended by neighbouring people. Yasin died on September 23 of the same year, allegedly from the effect of the above beating.

Since the defendant denied committing the crime, the public prosecutor was instructed to produce witnesses. Two prosecution witnesses appeared in court and the following is a summary of their statement.

The first public witness testified that on September 13, at 5 p.m. she saw defendant running, followed by the deceased. The latter was injured on his head.

PUBLIC PROSECUTOR v. ASSEFA BEKELE

After deceased caught the defendant, who was trying to escape, he (deceased) fell down. Then the defendant hit deceased repeatedly with his fist on the back of the neck. After people took them apart defendant tried to escape but was arrested by a policeman.

The second witness said she did not know what the cause of the fight was. She heard the deceased crying as a result of which she walked out of her house and saw the two persons fighting. The deceased carried on his arm a new piece of cloth which was for sale. He was crying for help. Then she took the cloth from him. A little later he was knocked down by the defendant who also beat him repeatedly on the back of the neck. The deceased was bleeding from his forehead even earlier. Thereafter they were separated by bystanders.

Since the third public witness is said to have died, the public prosecutor requested the Court to record the statement she had made at the police station.

The defendant was told to name his witnesses but said he had none.

Following this the doctor who had performed a post mortem examination, Doctor Codoleowoncini of Menelik II Hospital, was summoned to court. He said he examined the corpse on September 23, 1964. His findings included a wound on the left side of the head, caused about two weeks before the examination; the tongue of the deceased showed a black stain, and the corpse was bent at the back. The latter was caused by germs called tetanus which blocked the blood vessels. The lungs were also infected by the same germs. Moreover, blood had run into his brain. To sum up, he said that the tetanus germs, which disrupted the normal circulation of blood and the functioning of the lungs, were the result of the injury the deceased sustained on his head. The flow of blood into the brain also contributed to the death. The injury to his head could have been caused by a stone or stick. The doctor could not exactly say what the chances of survival would have been had the deceased been treated immediately after he was injured.

Subsequently, both parties concluded their arguments.

It has been testified by the two prosecution witnesses that the defendant beat up the deceased. Nevertheless, the former did not make any defence. According to the said witnesses the defendant beat the deceased repeatedly and this is further strengthened by the testimony of the doctor who stated that the injury was caused by a stone or stick and that the injury was the cause of death.

Considering the statement of the doctor and the circumstances of the case the court is confronted with the following questions:

1. Is the cause of the death the criminal act of the defendant or an extraneous event?
2. Was there an interruption in the effect caused by the defendant?

To find answers to the above, one should turn to the Penal Code Article 24 which states:

"In cases where the commission of an offence requires the achievement of a given result, the offence shall be deemed to have been committed only if the result achieved is the consequence of the act or commission with which the accused person is charged.

This relationship of cause and effect shall be presumed to exist when the act or omission within the provisions of the law, would in the normal course of things produce the result charged."

In view of this, we see that the beating was the cause that resulted in the death of deceased. This is supported by the fact that blood ran into the brain of deceased because of the head injury that was caused by defendant. This in the opinion of the court is a normal course of things. Although it may be said that the tetanus germs were concurrent causes, it cannot be a valid argument since the germs themselves were brought about by the act of the defendant.

One could say that there was no causal relationship between the act of the defendant and the death of Yasin only if the germs were the result of an extraneous cause - i.e. a cause other than the act of the defendant. If that were true, one could have validly concluded that the death was caused by the extraneous event because then there would be an interruption in the relationship between the act and the death of Yasin.

Nevertheless, since the germs were caused by the defendant's act and since he could not have suffered from such germs, had it not been for the injury that he sustained, there was no intervening cause.

Nor did the concurrent effect by itself cause the death since it has been proved that the flow of blood into the brain and the germs that resulted from the injury caused the death.

Moreover, it was not clear from the statement of the doctor, whether the deceased could have survived had he been treated early.

We, therefore, conclude that the cause of death was the criminal act of the defendant.

However, the defendant is charged under Article 522, a necessary element of which is premeditation to kill. But the charge does not say anything as to whether the defendant killed the deceased after premeditating to do so.

From the testimony of the witnesses it has been ascertained that the defendant was running and the deceased was chasing him. It was after the latter caught him that the defendant beat the deceased. This shows that the fight was only accidental and it has not been proved that the defendant had any revengeful motives. Therefore, we find the defendant guilty of violating a different provision, Article 523 of the Penal Code.

The public prosecutor requested the court that his right to appeal be reserved on the ground that the Court changed the charge, and asked that sentence be passed.

The defendant, on the other hand, prayed that the court consider the circumstances of the case and do him mercy.

SENTENCE

The deceased is proved to have died from the criminal act of defendant. On the other hand, it has not been shown that there was a prior quarrel between the two and thus we find no ground for aggravation. We, therefore, sentence the defendant to seven years imprisonment from the date he was arrested, September 13, 1964.

December 26, 1967

የክፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አዲስ ፡ አበባ ።

ዳኞች ፡

አቶ ፡ ተፈሪ ፡ ደሳለኝ ፤

አቶ ፡ አሳዩኸኝ ፡ አዳል ፤

አቶ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ሺፈራው ።

ከሣሽ ፡ አልማዝ ፡ ተፈሪ ፡

ተከሳሽ ፡ የሆሣዕና ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቍ. ፩፻፹፪/፶፮

ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ የሚጠቅሙትን ፡ ሀብቶች ፡ ስለ ፡ ማስለቀቅ ፡— የኪሣራ ፡ መክፈል ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፩፻፱፻፸፬ ፡ ፩፻፱፻፸፮ ።

ወኪልነት ፡— የውክልና ፡ ወሰን ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፪፻፳፻፲፱ ፡ ፪፻፳፻፳፮ ፡ ፪፻፳፻፶፮ ።

አንድ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ አንድ ፡ መሬት ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ያስፈልጋል ፡ ብሎ ፡ ሀብቱን ፡ በሚያስለቅቅበት ፡ ጊዜ ፡ የመሬቱ ፡ ግምት ፡ ነው ፡ የተባለውን ፡ ገንዘብ ፡ መሬቱን ፡ በሚመለከት ፡ ጉዳይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ ለመከራከር ፡ ሥልጣን ፡ ለተሰጠው ፡ ለባለሀብቱ ፡ ወኪል ፡ ቢከፍል ፡ ለባለሀብቱ ፡ እንደከፈለ ፡ ስለማይቆጠር ፡ ንብረቱን ፡ እንዲመልስ ፡ ይታዘዝልኝ ፡ በማለት ፡ የቀረበ ፡ ክስ ።

ውሳኔ ፤ ክሱ ፡ ውድቅ ፡ ሆኖአል ።

፩/ አንድን ፡ መሬት ፡ በሚመለከት ፡ ጉዳይ ፡ ሁሉ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ ለመከራከር ፡ ሥልጣን ፡ የተሰጠው ፡ ወኪል ፡ አንድ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ያስፈልጋል ፡ ብሎ ፡ መሬቱን ፡ ቢያስለቅቅ ፡ የመሬቱን ፡ ግምት ፡ ለመቀበል ፡ የውክልናው ፡ ወሰን ፡ ይፈቅድለታል ።

፪/ አንድ ፡ ወኪል ፡ በውክልናው ፡ መሠረት ፡ የተቀበለውን ፡ ገንዘብ ፡ ለወካዩ ፡ ባያስረክብ ፡ መከሰስ ፡ የሚገባው ፡ ወኪሉ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ክፍያውን ፡ ያደረገው ፡ ሶስተኛው ፡ ወገን ፡ አይደለም ።

፫/ የአገር ፡ ሽማግሌዎች ፡ የመሬቱ ፡ ግምት ፡ ነው ፡ ባሉት ፡ ልክ ፡ ከተከፈለ ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ አስፈላጊው ፡ ግምት ፡ እንደተከፈለ ፡ ይቆጠራል ።

ፍርድ ።

ከሳሽ ፡ በጠበቃቸው ፡ አማካይነት ፡ ታኅሣሥ ፡ ፲፬ / ፶፮ ፡ ዓ. ም. በጸፋት ፡ ክስ ፡ በሆሣዕና ፡ ከተማ ፡ ከአቶ ፡ ተዘራ ፡ አማረ ፡ ከወ/ሮ ፡ የሺመቤት ፡ አማረ ፡ ከሁለት ፡ ወገን ፡ ከመንገድ ፡ የሚዋሰን ፡ ሰፊ ፡ የከተማ ፡ ቦታ ፡ አለኝ ፤ ይህ ፡ ቦታ ፡ በእጄ ፡ ሆኖ ፡ ሲኖር ፡ ተከሳሽ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፱፻፸፮ ፡ ፩፻፱፻፸፫ ፡ ፪፻፳፻፲፱ ፡ ፪፻፳፻፳፮ ፡ ፪፻፳፻፶፮ ፡ መሠረት ፡ ሕጋዊ ፡ ግምት ፡ ሳይከፍል ፡ በአጥር ፡ ከልሎ ፡ ስለያዘው ፡ እንዲለቅና ፡ ኪሣራና ፡ የዳኝነትም ፡ እንዲከፍል ፡ ሲሉ ፡ በሰፊው ፡ አትተው ፡ አመልክተዋል ።

ተከሳሽ ፡ የሆሣዕና ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ሹም ፡ እንደመሆናቸው ፡ መጠን ፡ በመሥሪያ ፡ ቤቱ ፡ ስም ፡ ሚያዝያ ፡ ፲፭ / ፶፫ ፡ ዓ. ም. በቁ. ፶፮ / ፲፻፶፯ / ፲፻፶፯ ፡ ጽፈው ፡ በሰጡት ፡

መልስ : ከሣሽ : ቦታዬ : ነው : የሚሉትን : ለማዘጋጃ : ቤቱ : የሥራ : አገልግሎት : እንዲሆን : ተከሳሽ : መውሰዱን : ሳይክዱ : የዚህን : ቦታ : ግምት : ፬ሺ፯፻ : (አራት : ሺ : ሰባት : መቶ) ብር : የከሳሻ : ሙሉ : ወኪልና : ነገረ : ፈጅ : የሆኑት : አቶ : ደሳለኝ : ካሣ : የከሳሻ : ባለቤት : ሆነው : የጥቅም : ተካፋይ : ወኪልና : ነገረ : ፈጅም : ስለሆኑ : ስለግምቱ : ሰፊ : ክርክር : አድርገው : የተወሰነውን : የግምት : ገንዘብ : በደረሰኝ : ተቀብለው : ወስደዋል ። ቢክዱ : መከላከያ : አቀርባ ለሁ : ቢያምኑ : ግን : ማዘጋጃ : ቤቱ : በሁለት : ቦታ : መክፈል : ስለማይገባው : ክሱ : እንዲሰረዝልን : ሲሉ : ሁለት : ዓይነት : የጽሑፍ : መከላከያ : አቅርበዋል ።

እነዚህም :

፩ኛ/ ነሐሴ : ፲፬/፵፩ : ዓ. ም. በተጻፈ : የውክልናና : የነገረ : ፈጅነት : ሥልጣን : ማስተላለፊያ : በከምባታ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : በቁጥር : ፪ሺ፯፻፴፫/፭፻፴፮ : የአሁኑ : ከሳሽ : በ፪ኛ/ ተራ : ቁጥር : ተመዝግበው : በምንከስበትም : ሆነ : በምንከስበት : ቦታና : ንብረት : ወኪልና : ነገረ : ፈጅ : ሆነው : ስለ : እኛ : ሆነው : እንዲፈጽሙ ልን : ሲሉ : ከተወላጆቻቸው : ጋር : በስምምነት : የወከሉበትን :

፪ኛ/ ከአውራጃው : ግዛት : ጽ/ቤት : በተላለፈው : ትእዛዝ : መሠረት : ይህ : ቦታ : በጊዜው : በነበረው : ዋጋ : በሀገር : ሽማግሌ : በትክክል : ከተገመተ : በኋላ : ከከሳሽ : ለተወሰደው : ቦታ : ግምት : ፬ሺ፯፻ : (አራት : ሺ : ሰባት : መቶ) ብር : የከሳሻ : ወኪል : ሆነው : ሥልጣን : የተሰጣቸው : አቶ : ደሳለኝ : ካሣ : በወጭ : ሰነድ : ቁጥር : ፲ሺ፬፻፴፫ : ከተከሳሹ : መ/ቤት : ተቀብለው : የወሰዱበትን : አቅርበው : ፍርድ : ጠይቀዋል ።

ከሳሽ : ይህንን : የመከላከያ : ሰነድ : ሲቃወሙ : አቶ : ደሳለኝ : ካሣ : የተወከሉት : ለክርክር : ብቻ : እንጂ : ገንዘብ : ለመቀበል : ባለመሆኑ : ተገቢ : ባልሆነ : መንገድ : ለነገረ : ፈጅ : ገንዘብ : ሰጥቻለሁ : በማለት : ከኃላፊነት : መዳን : ስለማይገባቸው : የተጠየቀውን : ገንዘብ : እንዲከፍሉ : እንዲፈረድባቸው : ሲሉ : ጠይቀዋል ።

ክርክር : የውክልና : መጠንና : የሥልጣን : ወሰን : እስከምን : እንደሚደርስ : የሕግ : ትርጉም : የሚጠይቅ : ነው ። በመሠረቱ : አቶ : ደሳለኝ : ካሣ : ለከሳሻ : ወኪልና : ነገረ : ፈጅ : ስለመሆናቸው : አላከራከረም ። ግን : የአቶ : ደሳለኝ : ሥልጣን : ለክርክር : እንጂ : ገንዘብ : ለመቀበል : የሚያስችል : መብት : ስለማያሰገኝ : ተከሳሹ : ገንዘብ : ከፈልኩ : የሚሉት : አለአግባብ : ነው : ይላሉ ። ተከሳሹ : ደግሞ : አቶ : ደሳለኝ : ካሣ : በዚህ : አካባቢ : ሁኔታ : ላይ : ያላቸው : ሥልጣን : ለነገረ : ፈጅነት : ብቻ : ሳይሆን : ውክልናን : የሚጨምር : ስለሆነ : ይህንን : መብት : በመመልከት : ገንዘቡን : የከፈልን : ስለሆነ : በድጋሚ : ልንጠየቅ : አይገባንም : በማለት : ጥያቄውን : ይቃወማሉ ።

ከላይ : እንደጠቀስነው : አቶ : ደሳለኝ : ካሣ : ለከሳሻ : ወኪልና : ነገረ : ፈጅ : ናቸው : ብለናል ። የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቁጥር : ፪ሺ፩፻፺፱ : ስለውክልና : ጉዳይ : ትርጉም : ሲሰጥ : “ውክልና : ማለት : ተወካይ : የተባለው : አንድ : ሰው : ወካይ : ለተባለው : ሰው : እንደራሴ : ብዙ : ሕጋዊ : ሥራዎችን : በወካዩ : ስም : ለማከናወን : ግዴታ : የሚገባበት : ወላጅ : ማለት : ነው።” ይላል ። አልፎ : ብሎ : ደግሞ : በዚሁ : አንቀጽ : በቁጥር : ፪ሺ፪፻፭ : ላይ : “ለተወካዩ : ልዩ : የሆነ : የውክልና : ሥልጣን : ከሌለው : በስተቀር : በአንድ : ጉዳይ : በፍርድ : ቤት : ቀርቦ : መከራከር : አይችልም።” ይላል ። በዚህ : የሕግ : መንፈስ : እንደምንረዳው : ውክልናና : ነገረ : ፈጅነት :

ራሳቸውን ፡ የቻሉ ፡ ሁለት ፡ ዓበይት ፡ አርእስቶች ፡ መሆናቸውን ፡ ያመለክታል ።
ከሳሻ ፡ ይህንን ፡ ሁኔታ ፡ በሚገባ ፡ በተረዱት ፡ መጠን ፡ ቦታቸው ፡ የሚገባውን ፡ ግምት ፡ እንዲያገኙላቸው ፡ ለሚያቀርቡት ፡ ክርክር ፡ አቶ ፡ ደሳለኝ ፡ ነገር ፡ ፈጅ ፡ ሆነው ፡ እንዲከራከሩላቸው ፡ ልዩ ፡ ውክልና ፡ ሲሰጡ ፡ ክርክሩ ፡ የሚያስገኘውን ፡ ማናቸውንም ፡ ሃብት ፡ በውክልና ፡ እንዲጠብቁላቸው ፡ አደረጉ ። ስለውክልናና ፡ ስለነገር ፡ ፈጅነት ፡ ሥልጣን ፡ የሚያስረዱትን ፡ ሕጎች ፡ ጠቅሰዋል ። ለከሳሻ ፡ ወኪልና ፡ ነገር ፡ ፈጅ ፡ ሆነው ፡ የተሾሙት ፡ አቶ ፡ ደሳለኝ ፡ ካሣ ፡ የከሳሻ ፡ ባለቤት ፡ እንደነበሩ ፡ ተጠቅሷል ።

በውክልና ፡ ሥልጣናቸው ፡ የተቀበሉትን ፡ ገንዘብ ፡ እስካሁን ፡ ለባለቤታቸው ፡ አላስረከቡ ፡ እንደሆነ ፡ በሚኖርባቸው ፡ ግዴታ ፡ መሠረት ፡ በኃላፊነት ፡ መጠየቅ ፡ ሲኖርባቸው ፡ ይህ ፡ ትክክለኛ ፡ አግባብ ፡ ወደጎን ፡ ቀርቶ ፡ የመንግሥቱ ፡ ካዘና ፡ በድጋሚ ፡ እንዲከፍል ፡ መጠየቅ ፡ ያለአግባብ ፡ ለመበልጸግ ፡ ከሚወስደው ፡ እርምጃ ፡ ያልተለየ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።

ምናልባት ፡ እንኳ ፡ አቶ ፡ ደሳለኝ ፡ ካሣ ፡ ገንዘቡን ፡ አልተቀበልኩም ፡ ብለው ፡ ክደዋል ፡ የሚያሰኝ ፡ ምክንያት ፡ ቢያጋጥም ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤቱ ፡ ከፍያለሁ ፡ በሚለው ፡ መንገድ ፡ ተቀባዩን ፡ ረትቶ ፡ በሕግ ፡ እንዲያሳውቅ ፡ ወይም ፡ ላልታመነው ፡ ክፍያ ፡ ኃላፊ ፡ ሆኖ ፡ እንዲከሰስ ፡ ቢደረግ ፡ ኖሮ ፡ ጥያቄው ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ በተባለ ፡ ነበር።

ስለዚህ ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤቱ ፡ ሹም ፡ ግራዝማች ፡ በቀለ ፡ ሃብተ ፡ ማርያም ፡ ባቀረቡት ፡ ክርክር ፡ ቦታው ፡ በሀገር ፡ ሽማግሌ ፡ ተገምቶ ፡ የሚገባውን ፡ ዋጋ ፡ የከሳሻ ፡ ወኪል ፡ አቶ ፡ ደሳለኝ ፡ ካሣ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ቁጥሩ ፡ በተጠቀሰው ፡ ደረሰኝ ፡ ፈርመው ፡ ለመውሰዳቸው ፡ ማስረጃ ፡ ያቀረቡ ፡ ስለሆነ ፡ በድጋሚ ፡ ሊጠየቁ ፡ አይገባቸውም ፡ ብለን ፡ ክሱን ፡ ውድቅ ፡ አድርገን ፡ ተከሳሾችን ፡ አሰናብተናል ።

ስለሆነም ፡ አቶ ፡ ደሳለኝ ፡ ካሣ ፡ ይህንን ፡ ገንዘብ ፡ አልተቀበልኩም ፡ ብለው ፡ ቢክዱ ፡ በደረሰኝ ፡ ማስረጃነት ፡ ረትቶ ፡ የማስተላለፉ ፡ ኃላፊነት ፡ ከማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ላይ ፡ አይወርድም ፡ ብለናል ።

ከሳሻ ፡ ተገቢ ፡ ባልሆነ ፡ ክርክር ፡ ተከሳሽን ፡ ስላገላሉ ፡ ፩፻ ፡ ብር ፡ ኪሣራ ፡ ይክፈሉ ። ይህንንም ፡ ከንብረታቸው ፡ ላይ ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያስፈጽም ፡ ብለን ፡ መዝገቡን ፡ ዘግተናል ።

ሐምሌ ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም.

HIGH COURT

Addis Ababa

Judges:

Ato Tefferi Desalegne

Ato Asayehegne Adal

Ato Haile Sellassie Shiferaw

ALMAZ TEFERA v. THE MUNICIPALITY OF HOSAENA

Civil Case No. 182/58

Expropriation—Payment of Compensation—Civ. C. Arts. 1474, 1478.

Agency—Agent's Scope of Power—Civ. C. Arts. 2199, 2205, 2206.

Petitory action to recover expropriated land on the ground that compensation for the land paid to owner's representative in legal actions could not be held to be compensation paid to the former.

Held: Action dismissed.

1. It is within the scope of power of a person duly authorized to act as one's representative in suits related to land to accept payment of compensation where the land is expropriated.
2. Where an agent acting within the scope of his power fails to hand over to the principal money he received in his capacity as agent, the proper course of action is to sue the agent and not the third party who made the payment to the agent.
3. The payment of the sum assessed by elders as the value of a piece of land constitutes fair compensation for the expropriated land.

JUDGMENT

In her statement of claim dated December 23, 1965, the plaintiff stated that she owned in the town of Hosaena a big piece of land adjacent to a road and to the lands of Ato Tefera Amare and Woizero Yeshimebet Amare. She claims that the defendant has now taken this from her and fenced it without paying her the proper compensation in accordance with Articles 1478, 1463, 2028, 2053 and 2054 of the Civil Code. She asks this Court to order the restoration of her property and to grant her compensation for damages and costs of litigation. The defendant, who is the Chief of the Municipality of Hosaena, in his statement of defence, No. 56-790-749, of April 23, 1966 claims that the amount of compensation, which is E \$ 4,700, was paid to Ato Delelegn Kassa, the plaintiff's authorised agent and attorney. The defendant argued that Ato Delelegn is the husband of the plaintiff as well as her agent and attorney and the value of the land was paid him on receipt. He claims that if the agent denies this payment he could prove it by evidence, but if the agent admits the payment then he (the defendant) should not pay twice and the suit should, therefore, be dismissed. The defendant produced the following two documentary pieces of evidence in his defence:

1. An agreement dated August 20, 1959 and registered with the Kembata Awradja Court under No. 2733-536, in which the plaintiff and her relatives appointed Ato Delelegn as their agent and attorney to represent

ALMAZ TEFERA v. HOSAENA

them in suits concerning land or other property, in which they may be involved either as plaintiffs or as defendants.

2. In accordance with an order made by the Awradja Gizat Office, the value of the piece of land under dispute was assessed by elders at its current price. The amount assessed, E\$ 4,700, was paid to Ato Deleegn by the defendant on payment voucher No. 10433. This payment voucher was also produced by defendant as evidence, after which he asked the court to pass judgment.

The plaintiff answered that Ato Deleegn was authorised to bring or defend an action, but not to receive payment. She demanded that judgment be given against the defendant for payment of the sum claimed by her, because he is attempting to evade his responsibility by claiming that he made payment to an unauthorised person.

This case involves the question of an agent's scope of power. It is not disputed that Ato Deleegn is the plaintiff's attorney and agent. However, the plaintiff argues that Ato Deleegn's power is limited to representing her in legal proceedings, and that he has no power to receive payment on her behalf. Therefore she claims that the defendant's contention as to payment is untenable. On the other hand the defendant argues that in the circumstances of this case, Ato Deleegn has a power of attorney as well as authority to receive payments. He claims that payment was made to Ato Deleegn bearing in mind the authority conferred upon him and therefore the plaintiff's claim is groundless.

As mentioned above, we say that Ato Deleegn is plaintiff's agent and attorney. Article 2199 of the Civil Code provides that agency is a contract whereby a person, the agent, agrees with another person, the principal, to represent him and to perform on his behalf one or several legally binding acts. Article 2205 provides that the agent, unless vested with special authority, cannot bring or defend an action. From this legal principle it could be deduced that agency and the power of attorney are two independent concepts. When the plaintiff appointed Ato Deleegn as her special agent to see to it that her property gets a fair valuation when she brings an action, this conferred authority upon Ato Deleegn to safeguard the fruits of the litigation on her behalf. We have pointed out the legal provisions dealing with agency and power of attorney. It has also been mentioned that Ato Deleegn is not only the agent and attorney of the plaintiff, but that he is also her husband.

If Ato Deleegn has not handed over to the plaintiff the money he received in his capacity as agent, then he can be held liable for it. Leaving this proper course aside and demanding double payment from the government treasury is not different from trying to enrich oneself without just cause.

The claim would have been proper had there been reason to believe that Ato Deleegn denied receiving the money, and if the suit alleged that either the Municipality had to prove payment, or that it had to be held responsible for the payment denied by the agent.

The chief of the Municipality, Grazmatch Bekele Habte Mariam, has produced enough evidence to prove his contention that the land under dispute was assessed by elders and the proper compensation was paid to the agent of the plaintiff, Ato Deleegn Kassa, who signed the above-mentioned receipt. Therefore we hold that to demand payment of a debt which has already been discharged is improper and rule that the case be dismissed. However, if Ato Deleegn denies receiving the money, the municipality is bound to prove payment by means of the receipt.

The plaintiff shall pay the defendant E\$ 100 for damages. The Awradja Court shall execute this order from the plaintiff's property.

July 18, 1966

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤
አዲስ ፡ አበባ ፡ ፩ኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

አቶ ፡ እንዳለው ፡ መንገሻ ፡

አቶ ፡ ዘለቀ ፡ ደስታ ፤

አቶ ፡ አጽብሐ ፡ ፋንቱ ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ካቴሪና ፡ ኢብርት ፡

መልስ ፡ ሰጭ ፡ ተፈሪ ፡ አሰግዴ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፳፫/፳

የውል ፡ ግዴታዎች፡— ኪራይ ፡— ውልን ፡ ማፍረስ ፡— ውልን ፡ ማሻሻል ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፲፯፻፳፫ ።

የውሉ ፡ ዘመን ፡ ከመፈጸሙ ፡ በፊት ፡ የተከራየሁትን ፡ ቤት ፡ ለቅቄ ፡ ለመውጣት ፡ ብፈልግ ፡ የአራት ፡ ወር ፡ ኪራይ ፡ በካሣ ፡ መልክ ፡ እከፍላለሁ ፡ ስትል ፡ የተዋዋለች ፡ ተከራይ ፡ ቤቱን ፡ ለቅቄ ፡ ለመውጣት ፡ ይፈቀድልኝ ፡ ብላ ፡ ለአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ብታመለከት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የተባለውን ፡ ካሣ ፡ ሳትከፍዱ ፡ ቤቱን ፡ ለቀሽ ፡ መውጣት ፡ አትችይም ፡ የሚል ፡ ውሳኔ ፡ ስለሰጠ ፡ ይኸንኑ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ ውሳኔው ፡ ጸንቷል ፡ (በድምጽ ፡ ብልጫ) ።

ውሉን ፡ ለማፍረስ ፡ አስቀድሞ ፡ ካሣ ፡ መክፈል ፡ ያስፈልጋል ፡ የሚል ፡ እንጋገር ፡ በስምምነቱ ፡ ውስጥ ፡ ካለ ፡ የተባለው ፡ ካሣ ፡ ሳይክፈል ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አከራዩ ፡ ቤቱን ፡ እንዲረከብ ፡ አያዝም ።

ትእዛዝ ።

ይግባኝ ፡ ባይና ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በመዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፩፻፺/፶፱ ፡ ክርክራቸው ፡ ተሰምቶ ፡ የተሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ መርምረናል ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የመልስ ፡ ሰጪን ፡ ቤት ፡ በወር ፡ ፪፻፳ ፡ ብር ፡ ኪራይ ፡ ሊከፍሉ ፡ ለሁለት ፡ ዓመት ፡ በኩንትራት ፡ ተከራይተዋል ።

በውላቸው ፡ በአምስተኛው ፡ አንቀጽ ፡ እንደተመለከተው ፡ ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ በውሉ ፡ የተመለከተው ፡ ዘመን ፡ ሳይደርስ ፡ ቤቱን ፡ ለመልቀቅ ፡ ቢፈልጉ ፡ በቅድሚያ ፡ የአራት ፡ ወር ፡ ኪራይ ፡ ለመልስ ፡ ሰጪው ፡ ከፍለው ፡ ሊለቁ ፡ ተስማምተዋል ።

በዚህ ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ በቤቱ ፡ ከተገለገሉበት ፡ በኋላ ፡ ቤቱን ፡ መልቀቅ ፡ ፈለጉ ። ቤቱንም ፡ እንዲረከባቸው ፡ ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ውን ፡ ጠየቁት ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ ግን ፡ በውላችን ፡ መሠረት ፡ ሳይፈጽሙ ፡ መረከብ ፡ አይገባኝም ፡ ስላላቸው ፡ እንዲረከባቸው ፡ ክስ ፡ አቀረቡ ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ ይህንኑ ፡ መልስ ፡ ሰጠ ።

ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ የመልስ ፡ ሰጭውን ፡ አሳብ ፡ ደግፎ ፡ በውላቸው ፡ መሠረት ፡ ሳይፈጽሙ ፡ ውሉ ፡ ሊፈርስ ፡ አይገባም ፡ ብሎ ፡ ስለበየነባቸው ፡ ብይኑን ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፡ ነው ።

ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ ወደው ፡ በገቡት ፡ ውል ፡ ላይ ፡ ቤቱን ፡ የውሉ ፡ ዘመን ፡ ከመድረሱ ፡ በፊት ፡ ለመልቀቅ ፡ ቢፈልጉ ፡ በቅድሚያ ፡ የአራት ፡ ወር ፡ ኪራይ ፡ ሊከፍሉ ፡ ግዴታ ፡ ገብተዋል ።

በገቡት ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ ይህንን ፡ የአራት ፡ ወር ፡ ኪራይ ፡ በቅድሚያ ፡ ሳይከፍሉ ፡ ውሉ ፡ ይሰረዝልኝ ፡ ማለት ፡ እንዴት ፡ ይችላሉ ፡ ?

ስለዚህ ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠው ፡ ብይን ፡ በሚገባ ፡ ነው ፡ ስንል ት። በድምፅ ፡ ብልጫ ፡ አዘናል ። ይህ ፡ ትእዛዝ ፡ ዛሬ ፡ የካቲት ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ተሰጠ ። አንዱ ፡ ዳኛ ፡ በሐሳብ ፡ ተለይተዋል ።

በአንደኛ ፡ ተራ ፡ የተሰየምኩት ፡ ዳኛ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተሰጠውን ፡ የድምፅ ፡ ብልጫ ፡ ውሳኔ ፡ አልስማማበትም ። በመሠረቱ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያቀረቡትን ፡ ጥያቄ ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፫፻፲፯ ፡ በመጥቀስ ፡ ሳይቀበል ፡ የቀረበት ፡ ምክንያት ፡ በበኩሉ ፡ ተገቢ ፡ ነው ፡ አልልም ። ምክንያቱም ፡ አመልካችዎ ፡ በሰኔ ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ፶፱ ፡ ዓ. ም. በተጻፈ ፡ ማመልከቻ ፡ ለአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያቀረቡት ፡ ጥያቄ ፡ ያሁን ፡ መልስ ፡ ሰጪን ፡ ቤት ፡ ለመኖሪያ ፡ በውል ፡ ለሁለት ፡ ዓመት ፡ ተከራይተው ፡ እንደነበር ፡ በመግለጽ ፡ አሁን ፡ ባለቤቱ ፡ የሆኑት ፡ ሕመምተኛ ፡ በመሆናቸው ፡ ቤቱም ፡ የሚገኘው ፡ በወንዝ ፡ ዳር ፡ ሆኖ ፡ አየሩ ፡ ተሰማሚ ፡ ስላልሆነ ፡ ደግሞም ፡ ፎቅ ፡ ቤት ፡ ስለሆነ ፡ ለሕመምተኛው ፡ ባሌ ፡ ምቹ ፡ አይደለምና ፡ ውሉ ፡ ፈርሶ ፡ ቤቱን ፡ ተጠሪው ፡ እንዲረከብ ፡ ይታዘዝልኝ ፡ በማለትና ፡ አስቀድሞም ፡ አመልካች ፡ ቤቱን ፡ የምለቅ ፡ መሆኑን ፡ ለቤቱ ፡ ባለቤት ፡ አመልክቼ ፡ ነበር ፤ ነገር ፡ ግን ፡ እንደመረከብ ፡ እንዲያውም ፡ ከቤቱ ፡ እንዳልወጣ ፡ በዘበኛ ፡ ስለሚያስጠብቁኝ ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ይወስንልኝ ፡ በማለት ፡ እንደሆነ ፡ ከመዝገቡ ፡ መረዳት ፡ ይቻላል ። የስር ፡ ተጠሪው ፡ ይህን ፡ ጥያቄ ፡ ተቃወመ ። የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ አመልካች ፡ በቅድሚያ ፡ የአራት ፡ ወር ፡ ኪራይ ፡ ለተጠሪው ፡ መክፈል ፡ ይኖርባታል ፡ ካልከፈለች ፡ መልቀቅ ፡ አይገባትም ፡ ሲል ፡ ወሰነ ። ለጥያቄው ፡ ከሚሰጠው ፡ መልስ ፡ በፊት ፡ ስለቤት ፡ ኪራይ ፡ ውል ፡ አመልካችና ፡ ተጠሪው ፡ በግንቦት ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ ፶፰ ፡ ዓ. ም. የተጻፉትን ፡ ትርጉሙ ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ እንመርምር ። አመልካች ፡ ተጠሪው ፡ በእቱን ፡ ጣይቱ ፡ መንገድ ፡ ያላቸውን ፡ ቤት ፡ በየውሩ ፡ ሁለት ፡ ሙቶ ፡ ብር ፡ ለመክፈል ፡ ለሁለት ፡ ዓመታት ፡ በውል ፡ መክራቸው ፡ ስውር ፡ ሳይሆን ፡ አመልካችዎ ፡ በኩንትራት ፡ የተከራዩትን ፡ ቤት ፡ ለመልቀቅ ፡ ቢፈልጉ ፡ ሥልጣን ፡ ለአመልካች ፡ ይሰጥና ፡ በቅድሚያ ፡ ለተጠሪው ፡ የአራት ፡ ወር ፡ ኪራይ ፡ አመልካች ፡ መክፈል ፡ እንዳለባቸው ፡ ውሉ ፡ የሰረዘል ። በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ በውሉ ፡ ላይ ፡ የመልቀቅ ፡ ሥልጣን ፡ ለአመልካች ፡ ተፈቅዷል ። እንዲህ ፡ ከሆነ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ቤቱ ፡ ተሰማሚ ፡ የማይሆነውን ፡ አንዳንድ ፡ ምክንያት ፡ በመጥቀስ ፡ ቤቱን ፡ መልቀቅ ፡ እፈልጋለሁ ፡ ሲሉ ፤ የቤቱ ፡ ጌታ ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ የሚቃወሙት ፡ ሆነ ፤ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አግባብነት ፡ የሌለው ፡ ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፫፻፲፯ ፡ በመጥቀስ ፡ አቤቱታውን ፡ ዋጋ ፡ ማሳጣቱ ፡ በእውነቱ ፡ ርትዕን ፡ ማጉደል ፡ ነው ፡ ባይ ፡ ነኝ ።

በይግባኝ ፡ ባይና ፡ በመልስ ፡ ሰጭ ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ አመልካች ፡ በገንዘብ ፡ መስጠት ፡ ነገር ፡ በአራት ፡ ወር ፡ ኪራይ ፡ ተገዳጅ ፡ ናቸው ፡ ከማለቱ ፡ በስተቀር ፡ በመሠረቱ ፡ በፈለጉት ፡ ጊዜ ፡ አመልካች ፡ ቤት ፡ የመልቀቅ ፡ ሥልጣን ፡ እንዳላቸው ፡ በውላቸው ፡ የተጠቀሰ ፡ ስለሆነ ፡ ይህን ፡ ውል ፡ በማስከበር ፡ አመልካች ፡ ከቤቱ ፡ እንዲለቁ ፡ ተጠሪው ፡ ቤቱን ፡ እንዲረከብ ፡ ገንዘብ ፡ ለመጠየቅ ፡ ከፈለገ ፡ ለመልስ ፡ ሰጪ ፡ መብታቸውን ፡ ጠብቆ ፡ ማዘዝ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፶፫፻፲፯

ጅቹን ፡ የሚቃረን ፡ ነውን? አይመስለኝም ። በእውነቱ ፡ ከሆነ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ የተከራዩ ትን ፡ ቤት ፡ ለመልቀቅ ፡ በማናቸውም ፡ ጊዜ ፡ እንደሚችሉ ፡ የሁለቱ ፡ ስምምነት ፡ የሚያስረዳ ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ በሕግም ፡ በሆን ፡ የሚያስከለክል ፡ ተግባር ፡ አይኖርም ። ምክንያቱም ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ የመኖሪያ ፡ ስፍራን ፡ የመምረጥ ፡ መብቱን ፡ የሚያጠቡ ፡ ውሎች ፡ ቢኖሩም ፡ ውድቅ ፡ ናቸውና ፡ ነው ።

አመልካችም ፡ በከፍተኛነት ፡ የያዙትን ፡ ቤት ፡ አከራዩ ፡ ተረክቦ ፡ እንዲለቁ ፡ ከጠየቁበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ በርግጥ ፡ የአራት ፡ ወር ፡ የቤት ፡ ኪራይ ፡ በቅድሚያ ፡ ለመልስ ፡ ሰጪ ፡ ገንዘብ ፡ የመክፈል ፡ ግዴታ ፡ አለባቸው ፡ እንጂ ፡ ቤቱን ፡ እንዳይለቁ ፡ የሚባሉበት ፡ ምክንያት ፡ የለም ። ገንዘቡን ፡ አስቀድሞ ፡ አመልካች ፡ ለመልስ ፡ ሰጭ ካልከፈሉስ? የሚል ፡ ጥያቄ ፡ ቢኖር ፡ መልሱ ፡ አመልካችዎ ፡ (ይግባኝ ፡ ባይ) ፡ የአራት ፡ ወር ፡ የቤት ፡ ኪራይ ፡ ለመልስ ፡ ሰጭ ፡ በቅድሚያ ፡ ባለመክፈላቸው ፡ የተነሣ ፡ ገንዘቡ ፡ አስቀድሞ ፡ ለመልስ ፡ ሰጭ ፡ ቢከፈል ፡ ኖሮ ፡ ጥቅም ፡ ያስገኝ ፡ ነበር ፡ የሚለውን ፡ ኪሣራ ፡ በማስከፈል ፡ የአራቱን ፡ ወር ፡ የቤት ፡ ኪራይ ፡ እንዲጠይቁ ፡ መብት ፡ ከመስጠት ፡ በስተቀር ፤ እንኳን ፡ የመልቀቅ ፡ ሥልጣን ፡ በውላቸው ፡ ተመዝግቦ ፡ እያለ ፡ ይቅርና ፡ በውሉ ፡ ባይኖርም ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ በውል ፡ የያዛቸውን ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡ ውሉን ፡ አፍርሶ ፡ ባለቤቱ ፡ እንዲረከበው ፡ ቢጠይቅ ፡ የሚያስከለክል ፡ ምክንያት ፡ አይኖርም ። እንዲህ ፡ በማድረግ ፡ እርግጥ ፡ በቀብድ ፡ ወይም ፡ ስለውሉ ፡ የተያዙ ፡ ወይም ፡ የተደረጉ ፡ ገደቦች ፡ ወይም ፡ ተጎጂው ፡ ኪሣራ ፡ የሚጠይቅበት ፡ መብቱን ፡ ያጣል ፡ ማለት ፡ አይደለም ። በነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያቶች ፡ አመልካች ፡ ቤቱን ፡ እንዳይለቁ ፡ ተብሎ ፡ በአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የተሰጠው ፡ ብይን ፡ ግን ፡ በገንዘብ ፡ በኩል ፡ ከሚያመጣው ፡ ኪሣራ ፡ በስተቀር ፡ የሰዎችንም ፡ ነፃነት ፡ የሚቃረን ፡ ስለሆነ ፡ የአመልካችዎን ፡ ጥያቄ ፡ አገናዝቦ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ባለበት ፡ ማጣራት ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ፡ ስል ፡ አሳቤን ፡ ሰጥቻለሁ ።

የካቲት ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፩ ዓ. ም.

HIGH COURT

Addis Ababa, Div. No. 1

Judges:

Ato Endalew Mengesha

Ato Feleke Desta

Ato Atsebeha Fantu

KATHERINA IBERT v. TEFERI ASEGEDE

Civil Appeal No. 323/60

Contractual Obligations — Lease — Termination of contract — Variation of terms — Civ. C. Art. 1763.

An appeal from an Awradja Court decision refusing to permit a lessee to vacate the leased premises without first paying compensation, where the lease stated that four month's compensation must be paid in advance where the lessee terminates the lease before its regular expiry.

Held: Decision affirmed.

Where the contract requires payment of compensation prior to termination, the court will not order the lessor to take over the premises until such compensation has been paid.

JUDGMENT

The appellant Woz. Katherina has appeared with her lawyer, Ato Getachew. The respondent, as he has not been served, did not appear.

We have carefully considered the decision on the case of the appellant and the respondent given by the Addis Ababa Awradja Court under File No. 2107/59.

The appellant and the respondent had made a contract whereby the latter was to lease his house for 2 years and the former was to pay a rent of E\$260 per month for the same.

Article 5 of their contract states that if the appellant were to terminate the contract before the expiration of the 2 years, she had to pay to the respondent four months' rent in advance.

After using the house for a year the appellant wanted to terminate the lease and in consequence thereof she asked the respondent to take possession of the house. However, he refused, saying that the terms of the contract were not satisfied. So, she filed a suit to have him ordered to take possession of the house.

The respondent appeared in court and gave the same answer.

The Court decided in favour of the respondent on the ground that a contract cannot be terminated without satisfying its terms. Hence, this appeal.

The appellant had agreed in the contract that she would pay four months' rent in advance if she were to terminate the lease before the expiration of the agreed time.

On the basis of the contract, how can she then ask for the termination of the contract without paying the four months' rent in advance?

Therefore, by majority vote we have affirmed the decision of the Awradja Court. One of the judges disagreed with the majority opinion.

Dissenting Opinion

I, the judge mentioned above, disagree with the majority opinion given. Basically, I would not say that it is proper for the Awradja Court to fail to grant the request of the appellant by citing Article 1763 of the Civil Code. The reason is that the appellant in her petition to the Addis Ababa Awradja Court dated June 30, 1967 pointed out that the present respondent has leased his house to her for residence. Her husband is ill. The house is near a stream and as the air is not good for health and moreover as the house is two-story it was found to be unsuitable for nursing the patient. As a result she wanted the termination of the lease and asked the owner to take possession of the house. However, the owner instead of complying with her request kept her under surveillance. As is shown in the record she asked for a court order to terminate the lease for the reasons given above.

The respondent objected to this request. The Awradja Court decided that the appellant should pay the four months' rent to the respondent in advance; failing that she should not leave the house.

Before considering the issues in the case let us determine the meaning of the contract of lease made by the parties on May 10, 1966. It is true that the petitioner rented the house of the respondent located on Itegue Taitu Street for two years. Nevertheless, the contract shows that the right of termination of the same is given to the petitioner provided she pays four months' rent in advance. If this is so, and if the appellant wants to vacate the house after stating its unsuitableness, I think it is a miscarriage of justice for the owner to object or for the Awradja Court to cite Article 1763 which is irrelevant and thereby nullify the petition.

In the contract entered by the appellant and respondent, the former was bound to pay four months' rent. Hence, the contract gives the petitioners the right to vacate the house at any time by paying the four months' rent. If so, is Article 1763 violated by ordering the enforcement of the contract by asking the owner to take possession of this house and at the same time safeguarding his interest if he asks for payment? I think it is not. The power of the appellant to leave the house at any time, as stated in the contract is not contrary to law. This is because contracts which restrict the right of individuals to choose their residences are void.

Actually, the appellant is bound in the contract to pay four months' rent in advance at the time she asked the owner to take possession of the house. There is no reason why she should not vacate the house provided the above requirement is satisfied. What if the appellant does not pay the money to the respondent in advance? The answer is that as the petitioner did not pay the four months' rent and as this money would have benefitted the respondent, the former would be required to pay the said amount plus damages. This is the extent of her obligation. The right of termination of a lease, even if not stated, which in fact was done here, does not prevent anyone from terminating the contract by which he had taken possession of the immovable property by asking the lessor to take back possession of the same. By so doing, however, it does not mean that he will lose the right to demand the return of interest or securities given or acts done for the performance of the contract or the right of asking for damages. For all these reasons, the decision of the Awradja Court that the petitioner should not vacate the house not only entails financial loss but also, infringes the individual's rights.

February 21, 1968

የከፍተኛው ፍርድ : ቤት ፤

አዲስ : አበባ ፤

፪ኛ : ችሎት ።

ዳኞች ፤

አቶ : በቀለ : ሀብተ : ሚካኤል ፤

አቶ : ፍስሐዬ : ገብረ : አወስጣቴዎስ ፤

አቶ : ተሾመ : ተሰማ ።

ይግባኝ : ባይ : የመንግሥት : ንብረት : ሚኒስቴር :

መልስ : ሰጭ : የደብረ : ዘይት : ማዘጋጃ : ቤት * :

የፍትሐ : ብሔር ይግባኝ : ቁጥር : ፳፻፳፭/፳

ግብር :— ለማዘጋጃ : ቤት : የሚከፈል : ግብር :— የመንግሥት : ንብረት : ከግብር : ነፃ : መሆን :— የመንግሥት : ንብረት : የሆነ : የንግድ : ድርጅቶች :— ስለ : ማዘጋጃ : ቤቶች : በ፲፱፻፴፯ : ዓ. ም. የወጣው : አዋጅ : ቁጥር : ፪፬ : ክፍል : ፬ (፪) : እና : (፫) ።

ፍርዶች— በተመሳሳይ : ጉዳይ : የበላይ : ፍርድ : ቤቶች : የሰጡዋቸውን : ፍርዶች : ስለ : መከተል :— የግብር : ሕግን : ለመተርጎም : ቀድሞ : የተሰጡ : ፍርዶችን : መከተል : የሚያስከትለው : ውጤት ።

አንድ : የመንግሥት : ንብረት : የሆነ : የንግድ : ድርጅት : የማዘጋጃ : ቤትን : ግብርና : ለጽዳትና : ለልዩ : ልዩ : አገልግሎት : የሚከፈለውን : ሂሳብ : መክፈል : አለበት : ሲል : የወረዳው : ፍርድ : ቤት : የፈረደውን : በመቃወም : የቀረበ : ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ ፍርድ : ጸንቷል ።

፩/ አንድ : የመንግሥት : ንብረት : የሆነ : የንግድ : ድርጅት : የመንግሥት : ንብረት : በመሆኑ : ብቻ : የማዘጋጃ : ቤትን : ግብር : ከመክፈል : ነፃ : ሊሆን : አይችልም ።

፪/ ከዚህ : ቀደም : የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በዚህ : ዓይነት : ጉዳይ : የመንግሥት : ንብረት : የሆኑ : የንግድ : ድርጅቶች : የማዘጋጃ : ቤትን : ግብር : ከመክፈል : ነፃ : ናቸው : ብሎ : የወሰነው : ከዚህ : ጉዳይ : የተለየ : አኳኋን : ያለበት : ነው ።

፫/ “የአውራጃው : ፍርድ : ቤት : የበላዮቹ : ፍርድ : ቤቶች : የሚሰጡዋቸውን : ውሳኔዎች : መሰሉ : በመሰሉ : አንዳች : ለውጥ : ሳያደርግ : እንዲከተል : ሕጉ : አያስገድደውም ።”

ፍርድ ።

በአውራጃው : ፍርድ : ቤት : ክሱ : የቀረበው : የደብረ : ዘይት : ግራንድ : ሆቴል : በ፲፱፻፶፰ : ዓ. ም. በ፫ኛ : ደረጃ : ግብሩን : ከነማደሻው : የጽዳት : ጭምር : ፩ሺ፵፩ : ብር : ለ፶፬ : ዓ. ም. ፯፻፴፰ : ብር : በድምሩ : ፩ሺ፯፻፸፱ : ብር : እንዲከፍል : በማለት : ነው ። ለክሱ : የመንግሥት : ንብረት : ሚኒስቴር : ኃላፊ : ሆኖ : ሲከላከል : ሆቴሉ : የመንግሥት : ንብረት : ስለሆነ : ግብር : መክፈል : አይገባንም ፤ ይህንንም : በመ ስለ : ነገር : የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በመዝገብ : ቁጥር : ፬፻፶፪/፶፯ : የመንግሥት : ንብረት : ግብር : እንዳይከፍል : ፈርዶአል : በዚህ : ፍርድ : መሠረት : ይህም : የአ ሁኑ : ክስ : መሠረዝ : ይገባዋል : ሲል : ነው ። የአውራጃው : ፍርድ : ቤት : ይግባኝ : ባዩ : ያቀረበውን : ክርክር : ሳይቀበል : ግብሩን : እንዲከፍል : ፈርዷል ።

* የአውራጃውን : ፍርድ : ቤት : ውሳኔ : ገጽ : ፬፻፹፫ : ተመልከት

ፍርድ : ቤቱ : ይግባኙን : እንደመረመረው : የአውራጃው : ፍርድ : ቤት : የሰጠ
ው : ፍርድ : የሚለውጥበት : በቂ : የሕግ : ምክንያት : ስላልተገኘ : የአውራጃውን :
ፍርድ : ቤት : ውሳኔ : አጽንቷል ።

በመሠረቱ : ይግባኝ : ባዩ : ለሆቴሉ : የንግድ : ሥራ : ግብር : አያስከፍለንም :
ሲል : ያቀረበው : የመከላከያ : ማስረጃ : ከአሁን : በፊት : የአዲስ : አበባ : ማዘጋጃ :
ቤት : የአከራይ : ተከራይ : ግብር : የመንግሥት : ንብረት : እንዲከፍል : ባቀረበው :
ክስ : ያከራይ : ተከራይን : ግብር : አያስከፍለውም : ተብሎ : የተሰጠውን : የፍርድ :
መዝገብ : ግልባጭ : ነው ። የደብረ : ዘይት : ግራንድ : ሆቴል : ለሚሠራው : የንግድ :
ሥራው : የተጠየቀው : ግብርና : የአከራይ : ተከራይ : ግብር : ልዩነት : አለው ።
ይህንን : ፍርድም : የአውራጃው : ፍርድ : ቤት : እንዲከተል : የሕግ : ግዴታ : የማይ
ጥልበት : በመሆኑ : በመሰለው : ፍርዱን : የወሰነው : በአግባቡ : በመሆኑ : ፍርድ :
ቤቱ : የአውራጃውን : ፍርድ : ቤት : ፍርድ : ደግፏል ። ምክንያቱም : ሆቴሉ :
ግብር : እንዲከፍል : የተጠየቀው : መዳቢ : ኮሚቴ : የመደበበትን : ሂሳብ : ነው ። በሠራው :
የንግድ : ሥራ : የመንግሥት : ንብረት : በመንግሥት : ስም : አመካኝቶ : ከግብር :
ነፃ : ልሁን : ሲል : ያቀረበው : ክርክር : በሕግ : ረገድ : ድጋፍ : የማያገኝ : በመሆኑ :
የንግድ : ሥራ : እንደሌላው : ድርጅት : ሁሉ : ከሠራ : ግብሩን : የማይከፍልበት :
ምክንያት : ስለሌለ : የአውራጃው : ፍርድ : ቤት : የፈረደውን : አጽንቶን : ይግባኙን :
አሰናብተናል ። ይህ : ፍርድ : ዛሬ : ሚያዝያ : ፬ : ቀን : ፲፱፻፷ : ዓ : ም : ተሰጠ ።

HIGH COURT

Addis Ababa, Div. No. 1

Judges:

Ato Bekele Habte Michael

Ato Fisehaye Gebre Awestatewos

Ato Teshome Tessema

MINISTRY OF STATE DOMAIN v. MUNICIPALITY OF DEBRE ZEIT*

Civil Appeal No. 825/60

Taxation — Municipal Taxation — Exemption of Government Property — State-owned Commercial Enterprises. Proclamation No. 74 of 1945, (Municipalities Proclamation of 1945), Section 4(2),(3).

Judgments — Stare Decisis — Effect of Precedent in Construing Questions of Tax Law.

An Appeal from an order of the District Court to compel payment of assessed municipal tax and service fees by a State-owned commercial enterprise.

Held: Order affirmed.

1. A State-owned commercial enterprise cannot refuse to pay a municipal assessment of taxes on the ground of its government ownership.

2. The prior judgment of the High Court on exemption of similar State-owned commercial enterprises is distinguished.

3. Dicta: "The Awaradja Court is not required by law to strictly follow prior decisions of higher courts."

JUDGMENT

The appellant has introduced the record containing the decision of the Yerer and Keryu Awaradja Court and the rest of the memorandum of appeal. The district court had passed judgment in favour of present respondents on March 22, 1968 in Civil Case No. 7/60.

The following facts were established in the lower court. The Debre Zeit Municipality required from the Debre Zeit Grand Hotel the payment of E\$1041 for the year 1966, and E\$738 for 1966-67 for reasons of revenue and repair and sanitary work provided to the Hotel by the Municipality.

The Ministry of State Domain refused to comply with the above request on the ground that the Hotel belonged to the State and was exempted from such taxation. The Ministry referred to a precedent where the High Court ruled in Civil Case No. 452/57 that state properties should not pay revenue. On the basis of this

* The lower court opinion in this case appears on page 485.

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

decision, it was requested that the suit be dismissed. The Awradja Court, however, rejected this argument and ordered that the said sum be paid to the Municipality.

This Court after examining the case has not found any ground to reverse the Awradja Court decision.

The document introduced by appellant to defend its stand is a copy of the record which contained the litigation between the Addis Ababa Municipality and the Ministry of State Domain, wherein the former required payment of building tax by the latter. True, the High Court decided in favour of the Ministry. Nevertheless, one should note that there is a difference between the present case and the one decided earlier; one deals with hotel business and the other with ownership of buildings.

Moreover, the Awradja Court is not required by law to strictly follow prior decisions of higher courts.

The Hotel is required to pay an amount determined by the appropriate council of the town. The Hotel therefore cannot, under the cover of being state property, refuse to pay the tax while it is engaged in a commercial activity. We therefore affirm the judgment of the Awradja Court.

April 12, 1968

የየረርና : ከረዩ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት =

ዳኞች :

አቶ : ወልደ : ጸዲቅ : ባንቲ :

አቶ : የማነ : ኃይለ : ጊዮርጊስ :

አቶ : ተፈራ : ሉሉ =

ከሳሽ : የደብረ : ዘይት : ማዘጋጃ : ቤት :

ተከሳች : ፩/ የመንግሥት : ንብረት : ሚኒስቴር :

፪/ ብርሃኑ : ዓለሙ : የደብረ : ዘይት : ግራንድ : ሆቴል : ሥራ : አስኪያጅ :

የፍትሐ : ብሔር : መዝገብ : ቁጥር : ፯/፳

ግብር :— ለማዘጋጃ : ቤት : የሚከፈል : ግብር :— የመንግሥት : ንብረት : ከግብር : ነፃ : መሆን :— የመንግሥት : ንብረት : የሆኑ : የንግድ : ድርጅቶች :— ስለ : ማዘጋጃ : ቤቶች : በ፲፱፻፴፯ : የወጣው : አዋጅ : ቁጥር : ፸፬ : ክፍል : ፩ (፪) : እና : (፫) :

ፍርድች :— በተመሳሳይ ጉዳዮች : የበላይ : ፍርድ : ቤቶች : የሰጡዋቸውን : ፍርዶች : ስለመከተል :— የግብር : ሕግን : ለመተርጉም : ቀድሞ : የተሰጡ : ፍርዶችን : መከተል : የሚያስከትለው : ውጤት =

አንድ : የመንግሥት : ንብረት : የሆነ : የንግድ : ድርጅት : ለማዘጋጃ : ቤት : የሚከፈለውን : ግብርና : ማዘጋጃ : ቤቱ : ለሚሰጠው : ልዩ : ልዩ : አገልግሎት : የሚከፈለውን : ሂሳብ : ለማስከፈል : የቀረበ : ክስ =

ውሳኔ ፤ የተገመተው : ግብር : እንዲከፈል : ታዟል =

፩/ ማዘጋጃ : ቤቶች : በክልላቸው : ውስጥ : ከሚገኙ : የመንግሥት : ንብረት : ከሆኑ : የንግድ : ድርጅቶች : ግብር : መሰብሰብ : መብታቸው : ነው =

፪/ ተከሳሽ : የሆነውን : ሆቴል : የመሳሰሉትን : የመንግሥት : ንብረት : የሆኑትን : የንግድ : ድርጅቶች : ግብር : ከመክፈል : ነፃ : የሚያደርጋቸው : ሕግ : የለም =

፫/ የሆቴሉ : ባለሀብት : የሆነው : ሚኒስቴር : ከዚህ : ቀደም : ይኸን : በሚመስል : ጉዳይ : በነፃ : መሰናበቱ : የዚህን : ክርክር : ውጤት : ሊለውጠው : አይችልም =

ፍርድ =

የከሳሽ : መሥሪያ : ቤት : ነገረ : ፈጅ : መስከረም : ፪ : ቀን : ፲፱፻፷፰ : ዓ.ም. ጽፎ : ላቀረበው : ደብዳቤ : የግራንድ : ሆቴል : ሥራ : አስኪያጅ : አቶ : ብርሃኑ : ዓለሙ : የተባለው : ፩/ ፲፱፻፸፱ (አንድ : ሺ : ሰባት : መቶ : ሰባ : ዘጠኝ) : ብር : ተከሳሹ : ለ፲፱፻፶፰ : ዓ. ም. በሶስተኛ : ደረጃ : ከነግብሩና : ከነማደሻው : የጽዳት : ጭምር : ፩/ ፲፱፻፶፰ (ሺ : አርባ : አንድ) : ብር : ለ፲፱፻፶፰ : ዓ. ም. እንደዚሁ : በሶስተኛ : ደረጃ : ፯፻፴፰ (ሰባት : መቶ : ሰላሣ : ስምንት) : ብር : በጠቅላላው : ፩/ ፲፱፻፸፱ : ብር : በየዘመኑ : የነበሩት : የማዘጋጃ : ቤቱ : አማካሪዎች : ገምተውባቸው : ይህንኑ : የተገመተባቸውን : ቀርቦው : እንዲከፍሉ : ሐምሌ : ፲፩ : ቀን : ፶፱ : ዓ. ም. በቁጥር : ፩/ ፲፱፻፸፯/ ፶፱ ተጽፎላቸው : ቀርቦው : ባለመክፈላቸው : መክሰስ : ግድ : ስለሆነብን : ከሰናል = እንዲሁም : በየዘመኑ : አማካሪዎች : ይህንን : ክስ : የቀረበባቸውን : እንዲከፍሉ : የፈረሙበትን : አቅርቦ : ከታየ : በኋላ : በነጋሪት : ጋዜጣ : ቁጥር : ፲፬/ ፴፯ ዓ. ም. ንዑስ : ቁጥር : ፩ (፪) : እና : (፫) : በተመለከተው : መሠረት : ከነኪሣራ : እንዲከፍሉኝ : እንዲፈረድባቸው : ሲሉ : አመልክተዋል =

ተከላሹ ፡ መስከረም ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳ ፡ ዓ. ም. በጻፈው ፡ መልስ ፡ ለዚህ ፡ ሆቴል ፡ አላፊው ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ነው ። እኔ ፡ ልክሰስ ፡ አይገባኝም ፡ ሲል ፡ መልስ ፡ ጽፎ ፡ አቅርቦ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ነገሩን ፡ ለማጥናት ፡ ቀጠሮ ፡ እየለወጠ ፡ ሲቀጥር ፡ ከቆየ ፡ በኋላ ፡ ሀዳር ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳ ፡ ዓ. ም. በዋለው ፡ ችሎት ፡ ተከላሹ ፡ ለሆቴሉ ፡ አላፊ ፡ መሆኑን ፡ የሚያሳምን ፡ የጽሕፈት ፡ ማስረጃ ፡ የከላሽ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ስላቀረበ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ይከራከርልኛል ፡ ቢል ፡ የመሥሪያ ፡ ቤቱን ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ እንዲያቀርብ ፡ ባያቀርብ ፡ ራሱ ፡ ለክሱ ፡ ሙሉ ፡ መልስ ፡ ሰጥቶ ፡ እንዲከራከር ፡ ታዘ ፡ ሳለ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ታህሣሥ ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳ ፡ ዓ. ም. ሙሉ ፡ መልሱን ፡ ሲሰጥ ፡ ምንም ፡ የሆ ቴሉ ፡ ሥራ ፡ ንግድ ፡ ቢሆንም ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ስለሆነ ፡ ግብር ፡ ልንከፍል ፡ አይገባንም ፡ ለዚሁም ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ከሶን ፡ አስፈርደናል ፡ ሲል ፡ መነገዱን ፡ ሳይክድ ፡ መልስ ፡ ሰጥቷል ።

የከላሹን ፡ ክስ ፡ አመሠራረትና ፡ የተከላሹን ፡ መልስ ፡ እንዲሁም ፡ ከላሽ ፡ የደ ብረ ፡ ዘይት ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ አማካሪዎች ፡ በዚህ ፡ ሆቴል ፡ ላይ ፡ የወሰኑትን ፡ ፎቶ ፡ ኮፒ ፡ መዝገቡን ፡ ገባ ፡ ብለን ፡ መርምረን ፡ እንደተረዳነው ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤቶች ፡ አማካሪዎች ፡ ከላሽ ፡ በክሱ ፡ እንዳመለከተው ፡ በ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ. ም. ከነጽዳቱ ፡ ፩፻፵፩ ፡ ብር ፡ በ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም. ፯፻፴፰ ፡ ብር ፡ ከነጽዳቱ ፡ እንዲከፍል ፡ የተወሰነባቸው ፡ ለመ ሆኑ ፡ ከቀረበው ፡ ፎቶ ፡ ኮፒ ፡ ተረድተናል ። የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ሆቴሉ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ስለሆነ ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤቱን ፡ ድርሻ ፡ ግብርና ፡ የጽዳት ፡ መክፈል ፡ አይገባንም ፡ ከማለት ፡ በስተቀር ፡ ሆቴሉ ፡ አይነግድም ፡ አይልም ፡ ወይም ፡ ሆቴሉ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ስለሆነ ፡ ግብርና ፡ የጽዳት ፡ የማይክፈልበትን ፡ ለቀረበው ፡ ሕግ ፡ ማፍረሻ ፡ ሕግ ፡ ጠቅሶም ፡ አላስረዳም ። የማዘጋጃ ፡ ቤቱ ፡ የሚተዳደረው ፡ በከተማው ፡ ክልል ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ይህንኑ ፡ በመሳሰሉ ፡ የንግድ ፡ ቤቶች ፡ ግብርና ፡ በሌላም ፡ ገቢ ፡ መሆኑ ፡ በሕግ ፡ የታወቀ ፡ ሲሆን ፡ የመንግ ሥት ፡ ንብረት ፡ መሥሪያ ፡ ቤትም ፡ በራሱ ፡ ድርሻ ፡ ሕግ ፡ በሚፈቅድለትና ፡ በተሰ ጠው ፡ አዋጅ ፡ መሠረት ፡ ድርሻ ፡ ግብሩን ፡ እንደሚቀበል ፡ የታወቀ ፡ ሲሆን ፡ በከ ትማ ፡ ውስጥ ፡ ሆቴል ፡ ከፍቶ ፡ እንደሌሎቹ ፡ ነጋዴዎች ፡ በይበልጥ ፡ ነግዶ ፡ እየተጠ ቀመ ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤቱን ፡ ድርሻ ፡ የግብር ፡ ጽዳት ፡ ልክፍል ፡ አይገባኝም ፡ ብሎ ፡ መክ ራከር ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ። ለዚሁም ፡ ማስረጃዬ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ የተከላሽ ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ ያቀረበው ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ከሶኝ ፡ አስፈርጃለሁ ፡ ለሚለ ውና ፡ እንደዚያው ፡ ይፈረድልኝ ፡ ሲል ፡ የጠየቀው ፡ ተገቢ ፡ ባለመሆኑ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አልተቀበለውም ። ስለዚህ ፡ ክስ ፡ የቀረበበትን ፡ አንድ ፡ ሺ ፡ ሰባት ፡ መቶ ፡ ሰባ ፡ ዘጠኝ ፡ ብር ፡ ከሣራ ፡ ሃምሳ ፡ ብር ፡ ዳኝነቱን ፡ በታሪፍ ፡ ልክ ፡ ጨምሮ ፡ ተከላሹ ፡ ማለት ፡ ዋቢ ፡ ያለፈው ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ለደብረ ፡ ዘይት ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ይከፍላል ፡ ስንል ፡ ፈርደናል ። ይህ ፡ ፍርድ ፡ ዛሬ ፡ መጋቢት ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ተሰጠ ።

ትዕዛዝ ፡

ዳኝነቱን ፡ ለግምጃ ፡ ቤቱ ፡ ቀሪውን ፡ ገንዘብ ፡ ከነኪሣራው ፡ ለማዘጋጃ ፡ ቤቱ ፡ አስገድዶ ፡ እንዲያስከፍል ፡ የፍርዱ ፡ ግልባጭ ፡ ለክፍሉ ፡ ወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይተላ ለፍ ። የተከላሽ ፡ ዋቢ ፡ አላፊ ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ለመክፈል ፡ ፈቃደኛ ፡ ባይሆን ፤ የጥቅም ፡ ሰጭውን ፡ የሆቴሉን ፡ አላፊ ፡ የስር ፡ ተከላሹን ፡ አስገድዶ ፡ ያስከፍል ፡ ስንል ፡ አዘን ፡ መዝገቡን ፡ በነዋሪነት ፡ ወደ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ መልሰናል ።

DISTRICT COURT
Yerer and Keryeu Awradja

Judges:

Ato Woldetsadik Banti

Ato Yemane Hailegiorgis

Ato Tefera Lulu

**MUNICIPALITY OF DEBRE ZEIT v. THE MINISTRY OF STATE DOMAIN
AND BERHANE ALEMU, MANAGER OF THE DEBRE ZEIT
GRAND HOTEL**

Civil Case No. 7/60

Taxation—Municipal taxation—Exemption of Government Property—State owned commercial enterprises. Proclamation No. 74 of 1945, (Municipalities Proclamation of 1945), Section 4(2),(3).

Judgments—Stare decisis—Effect of precedent in construing questions of tax law.

Original action to compel payment of municipal revenue tax and charges for municipal services, assessed against a government-owned enterprise.

Held: Payment of assessed amount ordered.

1. Municipalities have the right to collect revenues from commercial enterprises located within their boundaries.
2. There is no statutory authority for exempting government-owned commercial enterprises like the subject hotel from municipal taxation.
3. The fact that a judgment for exemption was granted to the subject Ministry in a similar previous case is irrelevant.

JUDGMENT

In its statement of claim dated September 12, 1967, the plaintiff stated that the defendant failed to pay a sum of E\$ 1,779 assessed by the Municipality council by way of revenue, and money charged for repair work and the maintenance of cleanliness. Despite a letter numbered 5177-59, July 17, 1967, asking for the payment of the above stated sum, the defendants failed to comply with the request. Therefore, the Municipality requests this court to compel the defendant to pay the money in question. It cited Proclamation 74 of 1945, Neg. Gazeta Year 4, No. 5 in support of its request.

The defendant's contention was that he should not have been sued because the hotel is government property. It took the Court some time to study the case and the issues that are raised therein. On December 29, 1967, the defendant came up with written evidence which convinced the Court that he is not the right person to be sued. He argued that the representative of the state should argue the case. The Court therefore instructed the defendant to bring the state representative and warned him that he would carry the whole responsibility if he failed to do so. The said representative appeared in court on January 8, 1968. He argued that although the

hotel engages in commercial activities, it is government property and therefore should not be required to pay revenue. He also referred to a previous judgment where the Addis Ababa Municipality had sued the same authorities.

We have carefully studied the statement of claim, the defence and a copy of the assessment made by the Debre Zeit Municipality. The latter makes it clear that the Municipal Council assessed E \$1041 for the year 1965-66 and E \$738 for 1966-67 against the defendant. On the other hand, the defendant has not denied that the hotel engages in a commercial activity. Nor has he mentioned any law which exempts a hotel that belongs to the Government from paying revenue.

It is evident that the Municipality carries out its function with the money that it obtains in the form of revenue from, among others, business organizations like the hotel in question. The Ministry of State Domain, while it can, in the manner provided by law, collect its share of taxes, cannot possibly refuse to pay revenue to the Municipality after engaging in a commercial activity.

The court attaches no importance to the argument that the defendant got a judgment in its favour in a previous case against the Addis Ababa Municipality.

We, therefore, hold that the defendant should pay the sum of E \$1779 plus E \$50 costs and court fees to the extent shown in the receipt.

ORDER

We order that a copy of this judgment be sent to the Woreda Court of the area. The above judgment should be enforced by requiring the defendant to pay the court fees to the treasury and the rest to the plaintiff. If the government agency in question does not comply in paying the sum, the manager of the Hotel shall be forced to do so.

March 23, 1968

የምርምር : ድርሰቶች ።

የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን : ሥልጣን : በመወሰን : ረገድ :

ንጉሠ : ነገሥቱ : ስላለው : መብት ።*

ከአበራ : ጀምበሬ (ቢ : ኤ ፤ ኤል : ኤል : ቢ) **

“ንጉሠ : ነገሥቱ : የመንግሥት : ሥራ : የሚሠራባቸውን : የመሥሪያ : ቤቶችንና : የሚኒስቴሮችን : ሁሉ : የሥራ : አኳኋን : አቋቁሞ : ይወስናል ።--”

የተሻሻለው : የኢትዮጵያ : ሕግ : መንግሥት : አንቀጽ : ፳፯ :

መግቢያ :-

በዚህ : የምርምር : ድርሰት : ውስጥ : “የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች” የሚለው : ስያሜ : የሚያመለክተው : በንጉሠ : ነገሥቱ : ትእዛዝ :¹ በመንግሥት : ማስታወቂያ :² ወይም : በሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ :³ ከአንድ : ሚኒስቴር : ክፍል : ወይም : ቅርንጫፍ : ክፍርድ : ቤቶች : ወይም : ከሕግ : አውጭው : ክፍል : በቀጥታ : ሳይያያዙ : ራሳቸውን : ችለው : እንዲተዳደሩ : የሚቋቋሙ : የመንግሥት : ወይም : የመንግሥት : ባለሥልጣን : ክፍሎችን : ነው ። በኢትዮጵያ : ውስጥ : የሚቋቋሙ : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ቦርድ :⁴ ባለሥልጣን :⁵ ጽሕፈት : ቤት :⁶ ኮሚሽን : (ኮሚሲዮን) :⁷ ማዘጋጃ : ቤት :⁸ አስተዳደር :⁹ ኮርፖሬሽን :¹⁰ ኮሚቴ :¹¹ ኢንስቲትዩት :¹² ድርጅት :¹³ ወይም : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤት :¹⁴ በመባል : በተለያየ : ስም : ይጠራሉ ።

* ይህ : ጽሑፍ : በመጀመሪያ : ለቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ክፍል ፤ ለመጨረሻ : ዓመት : ሰሚናር : የቀረበ : ጥናት : ነበር ። በኋላም : በኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሔት : ውስጥ : ለማሳተም : በሚሰማማ : አኳኋን : ተሻሽሏል ።

** በምክትል : ሚኒስትር : ማዕርግ : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ዋና : ጸሐፊ ።

1. የሲቪል : አፒያሲዮን : ትእዛዝ : ፲፱፻፶፬ : ትእዛዝ : ቁጥር : ፳፭ ፣ ፳፩ኛ : ዓመት : ነጋሪት : ጋዜጣ ፤ ቁጥር : ፲፯ ፤
2. የአዋጅ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ቻርተር : ፲፱፻፶፬ : የመንግሥት : ማስታወቂያ : ቁጥር : ፪፻፶፱ ፤ ፳፩ኛ : ዓመት : ነጋሪት : ጋዜጣ ፤ ቁጥር : ፮ ።
3. የመንግሥት : አገልግሎት : ጡረታ : ጉባዔ : ቻርተር : ፲፱፻፶፬ : የሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ : ቁጥር : ፪፻፶፱ ፣ ፳፩ኛ : ዓመት : ነጋሪት : ጋዜጣ ፤ ቁጥር : ፮ ።
4. የኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት : የቴሌኮሙኒኬሽን : ቦርድ ።
5. የኢትዮጵያ : መብራትና : ኃይል : ባለሥልጣን ።
6. ጠቅላይ : ፖስታ : ቤት ።
7. የመንግሥት : አገልግሎት : ጡረታ : ጉባዔ ።
8. የአዲስ : አበባ : ማዘጋጃ : ቤት ።
9. የኢትዮጵያ : ጥንታዊ : ታሪካዊ : ቅርሶች : አስተዳደር ።
10. የኢትዮጵያ : የአህል : ማኅበር ።
11. የልማት : ሥራ : ለማስፋፋት : የተቋቋመ : ኮሚቴ ።
12. የእርሻ : ምርምር : ኢንስቲትዩት ።
13. የኢትዮጵያ : ቴሪስት : ድርጅት ።
14. የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤት ።

የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : የሕግ : አስፈጻሚውን : የሕግ : አውጭውንና : የዳኝነት : ክፍልን : የሚመስል : ሥልጣን : ማኅደር : እንደመሆናቸው : መጠን : እንደአስፈጻሚው : ክፍል : በማስተዳደር : እንደ : ሕግ : አውጭው : ክፍል : ሕግ : በማውጣት : እንደዳኝነቱ : ክፍል : ፍርድ : በመስጠት : የግለ - ሰቡን : መብት : የሚነካ : ተግባር : ያከናውናሉ ።¹⁵

በዚህ : ጽሑፍ : ውስጥ : የሚከተሉትን : ጥያቄዎች : እንመረምራለን ።

አንድ : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : የሚቋቋምበት : ሕግ : በምን : ሥልጣን : መሠረት : መውጣት : አለበት ? የሕገ-ሰነድ : ዓይነት : (ፎርም) : ምን : መሆን : አለበት ? በተሻሻለው : ሕግ : መንግሥት : አንቀጽ : ፳፯ : መሠረት : በታወጀ : ንጉሠ : ነገሥታዊ : ትእዛዝ : መሠረት : ለአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ሊሰጥ : የሚችለው : ሥልጣን : ስፋት : እስከምን : ድረስ : ነው ? የሕግ ፣ መንግሥቱን : አንቀጽ : ፳፯ : በመመርኮዝ : ለአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ሊሰጥ : የሚችለው : ሥልጣን : የአስፈጻሚውን : የሕግ : አውጭውን : ወይም : የዳኝነቱን : ክፍል : ሥልጣን : የሚመስል : ሊሆን : ይችላል ?

እነዚህን : ክፍል : የተጠቀሱትን : ጥያቄዎች : ለመመለስ : የአንቀጽ : ደራሲ : (፩ኛ) : በትእዛዝ : አማካይነት : ሊሰጡ : የሚችሉትን : ሥልጣኖች : በአዋጅ : ወይም : በድንጋጌ : ሊሰጡ : ከሚችሉት : ሥልጣኖች : ለመለየትና : (፪ኛ) : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን : ሥልጣን : በመወሰን : ረገድ : ለንጉሠ : ነገሥቱ : የተጠበቀውን : መብት : በተሻሻለው : ሕግ : መንግሥት : ውስጥ : ከተበጀለት : ገደብ : ጋር : አዛምዶ : ለማሳየት : ይሞክራል ።

ይህንንም : ለማድረግ : በኢትዮጵያ : ሕጋዊ : ታሪክ : ውስጥ : ክፍተኛ : ቦታ : ያላቸውን : የእድገት : እርምጃዎች : እና : እጅግ : የተለያዩ : መልክ : ያላቸውን : የንጉሠ : ነገሥቱን : ሥልጣኖች : እንመረምራለን ። በተጨማሪም : በአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ሥልጣን : የሚሰጥባቸውን : ልዩ : ልዩ : ዘዴዎች : ሕግ : መንግሥቱ : እንደምን : እንደሚወስናቸው : እንመለከታለን ። ሆኖም : ስለኢትዮጵያ : ሕግ : መንግሥት : የተደረሱ : በቂ : ጽሑፎችና : ሕግ : መንግሥቱን : የሚመለከቱ : ብዙ : የፍርድ : ጉዳዮች : ባለመኖራቸው ፣ ምርምራችን : በጣም : የጠለቀ : ሊሆን : አይችልም።

ደራሲው : በዚህ : አንቀጽ : ውስጥ : ሊሠነዘር : የሚሞክረው : ዋና : ሀሳብ : እንደሚከተለው : ባጭሩ : ሊገለጥ : ይችላል ።

ሀ/ የሕግ : መንግሥቱን : አንቀጽ : ፳፯ : በመመርኮዝ : አንድን : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : ለማቋቋም : ተግባሩን : ለመወሰንና : ከመቆጣጠር : ከፖሊስ - መሰል : እና : የመንግሥት : ገንዘብ : ነክ : ጉዳዮችን : ከሚመለከት : የመቆጣጠር : ሥልጣን : በስተቀር : ማንኛውንም : ሥልጣን : ለመስጠት : ይቻላል ።

ለ/ ለአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : የሚሰጥ : የመቆጣጠር : የፖሊስ : መሰል : ወይም : የመንግሥት : ገንዘብ : ነክ : ጉዳዮችን : የሚመለከት : የመቆጣጠር : ሥልጣን : ተፈጻሚነት : እንዲኖረው : በሕግ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፴፬ :

15. በዚህ ጽሑፍ ውስጥ የአስተዳደር ክፍል መሥሪያ ቤቶች ተግባራቸውን በማከናወን ውሳኔ ሲሰጡ ደንብ ሲያወጡ እና ተመሳሳይ እርምጃዎችን ሲወስዱ የሚከተሉትን የአስተዳደር ክፍል ሥርዓትም ሆነ ሥልጣናቸውን የሥራ አመራራቸውንና ውሳኔያቸው በፍርድ እንደገና የሚታደቡትን ሁኔታ የሚወስነውን የአስተዳደር ክፍል ሕግ እንመረምር ።

እና : ፳፮ : መሠረት : በወጣ : አዋጅ : ወይም : በሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፺፪ : መሠረት : የፓርላማ : መማክርት : ባልተሰበሰቡበት : ጊዜ : የሚያስችኩል : ጉዳይ : ተገኝቶ : በወጣና : መማክርቱ : በሚሰበሰቡበትም : ጊዜ : ቀርቦ : እንዲጸድቅ : በሚደረግ : ድንጋጌ : መደገፍ : አለበት ።

ሐ/ በአንቀጽ : ፳፯ : መሠረት : የወጣ : ትእዛዝ : ለአንድ : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : የመቆጣጠር : የፖሊስ : መሰል : ወይም : የመንግሥት : ገንዘብ : ነክ : ጉዳዮችን : የሚመለከት : ሥልጣን : ሰጥቶ : የተገኘ : እንደሆነ : ተፈጻሚ ነት : ሊኖረው : የሚችለው : አግባብ : ባለው : አዋጅ : ወይም : ድንጋጌ : የተደገፈ : የሆነ : እንደሆነ : ብቻ : ነው ።

በአዋጅ : ወይም : በድንጋጌ : መልክ : የወጣ : ደጋፊ : ሕግ : ሳያስፈልግ : በአንቀጽ : ፳፯ : ብቻ : ላንድ : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : ሥልጣን : ሊሰጥ : መቻል : አለመቻሉን : ለመወሰን : የሚያስችል : መመሪያ : ካዘጋጀን : በኋላ : ለአዋጅ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ስለተሰጡት : ልዩ : ልዩ : ሥልጣኖች : የተለየ : ጥናት : እናደርጋለን ። የተለየውን : ጥናት : ዓላማ : በጠቅላላ : አነጋገር : የተሠነዘረውን : የደራሲውን : ሀሳብ : በተጨማሪ : ምሳሌ : ለማብራራት : ነው ። የደራሲውን : ሀሳብ : የተቀበለ : እንደሚገነዘበው : ሁሉ ፣ በአዋጅ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ቻርተር : ውስጥ : የተመለከቱት : ጥቂት : ቁጥሮች : በቀጥታ : ተፈጻሚነት : ሲኖራቸው : አንዳንዶቹ ፣ ግን : ያለተጨማሪ : ሕጋዊ : ድጋፍ : ተፈጻሚነት : አይኖራቸውም ።

ክፍል : ፩ ።

ጠቅላላ : ምርመራ ።

ምዕራፍ:፩ ።

ስለንጉሠ : ነገሥቱ : መብት ።

ሀ/ ታሪካዊ : መግለጫ ።

የንጉሠ : ነገሥቱን : መብት : አመጣጥ : እና : የመሻሻል : ሁኔታ : መመርመር : ይቻላል ። ዘንድ : ከሁሉ : አስቀድመን : ስለንጉሠ : ነገሥቱ : መብት : የኢትዮጵያን : ሕጋዊ : ታሪክ : እንመለከታለን ። ለዚህ : አንቀጽ : ዓላማ : የኢትዮጵያ : ሕግ : እድገት : ታሪክ : በሦስት : ዋና : ዋና : ክፍለ - ጊዜያት : ሊከፈል : ይቻላል ። እነዚህም ፡ (፩ኛ) ከ፲፱፻፳፫ቱ : ሕገ : መንግሥት : መታወጅ : በፊት : የነበረው ፡ ጊዜ ፣ (፪ኛ) የ፲፱፻፳፫ቱ : ሕገ : መንግሥት : ከታወጀ : በኋላ : ያለው ፡ ጊዜ ፣ እና ፣ (፫ኛ) የተሻሻለው ፡ የ፲፱፻፵፰ቱ : ሕገ : መንግሥት : ከታወጀ : በኋላ : ያለው ፡ ጊዜ ፣ ናቸው ። የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን ፣ ለማቋቋምና ፣ ሥልጣናቸውንም ፣ ለመወሰን ፣ ንጉሠ : ነገሥቱ : የተጠቀመባቸው ፣ መብቶች ፣ በየክፍለ : ጊዜው ፣ ይለያያሉ ።

(፩) ከ፲፱፻፳፫ቱ : ሕገ : መንግሥት : መታወጅ : በፊት : ስለነበረው : ክፍለ : ጊዜ ፤

በዚህ ፣ የኢትዮጵያ : ሕጋዊ : እድገት ፣ ታሪክ ፣ የመጀመሪያው ፣ ክፍለ ፣ ጊዜ ፣ ውስጥ ፣ በሦስቱ ፣ የመንግሥት ፣ ክፍሎች ፣ መካከል ፣ ማለት ፣ በሕግ ፣ አውጭው ፣ በሕግ ፣ አስፈጻሚውና ፣ በዳኝነቱ ፣ ክፍሎች ፣ የሥልጣን ፣ መከፋፈል ፣ አልነበረም ። አዲስ ፣ የአስተዳደር ፣ ክፍል ፣ መሥሪያ ፣ ቤት ፣ ማቋቋም ፣ ወይም ፣ አዲስ ፣ ሕግ ፣ ማው

ጣት ፡ አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡ ሲታየው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ንጉሣዊ ፡ ሕግ ፡ ያውጅ ፡ ነበረ ። ንጉሣዊ ፡ ሕግ ፡ የሚታወቅበትም ፡ የሥልጣን ፡ ምንጮች ፡ የሀገር ፡ ባሕል ፡ ልማ ፡ ሥና ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መልካም ፡ ፈቃድ ፡ ነበሩ ። እንግዲህ ፡ የ፲፱፻፳፫ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግዳት ፡ ከመታወጁ ፡ በፊት ፡ በነበረው ፡ ክፍለ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ በማቋቋም ፡ ተግባር ፡ በመወሰንና ፡ ሥልጣንም ፡ በመስጠት ፡ ረገድ ፡ የነበረው ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መብት ፡ ፍጹም ፡ ነበር ።

(፪) ከ፲፱፻፳፫ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ መታወጅ ፡ በኋላ ፡ ስለነበረው ፡ ክፍለ ፡ ጊዜ ፡

በሁለተኛው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ የእድገት ፡ ታሪክ ፡ ክፍለ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ በሦስቱ ፡ የመንግሥት ፡ ክፍሎች ፡ መካከል ፡ በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ የሥልጣን ፡ መከፋፈል ፡ እንዲኖር ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ሲደነግጉ ፡ ፍጹም ፡ ለነበረው ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መብት ፡ በመጠኑ ፡ ገደብ ፡ ተበጀለት ። ሆኖም ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ በማቋቋምና ፡ በመቆጣጠር ፡ ረገድ ፡ የነበረው ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መብት ፡ እንዳለ ፡ እንዲቆይ ፡ ተደርጎ ፡ ነበር ። የ፲፱፻፳፫ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፲፩ ፡-

“ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ በሚሠራባቸው ፡ ቤቶች ፡ ሁሉ ፡ የሥራውን ፡ አኳኝና ፡ አቋም ፡ (አድሚኒስትራሲዮን) አጣርቶ ፡ ይወስናል” ይላል ።

ይህ ፡ አንቀጽ ፡ የሚመለከተው ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ጠቅላይ ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችንም ፡ ጭምር ፡ በማቋቋምና ፡ መተዳደሪያ ፡ ደንባቸውንም ፡ በመወሰን ፡ ረገድ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ያለውን ፡ መብት ፡ ብቻ ፡ ነው ።

በ፲፱፻፳፫ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፴፬ ፡¹⁶ እንደተመለከተው ፡ የሕዝብ ፡ መብት ፡ ነክ ፡ የሆነ ፡ መሠረታዊ ፡ ሕግን ፡ የማውጣቱ ፡ ሥልጣን ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ የምክር ፡ ቤቱ ፡ የጋራ ፡ ሥልጣን ፡ ነበር ። አሁን ፡ “አዋጅ” በመባል ፡ ከሚታወቀው ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰለው ፡ ይህ ፡ “ሕግ” ፡ ሊታወጅ ፡ ይችላል ፡ የነበረው ፡ በሁለቱ ምክር ፡ ቤቶች ፡ ከተመከረበትና ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱም ፡ ከጸደቀው ፡ በኋላ ፡ ብቻ ፡ ነበር። የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፲፩ ፡ ከአንቀጽ ፡ ፴፬ ፡ ጋር ፡ አጣምሮ ፡ በማንበብ ፡ ለነበራቸው ፡ መብት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በገዛ ፡ ፈቃዳቸው ፡ ገደብ ፡ አበጅተውለት ፡ ነበር ። ለሚለው ፡ አስተያየት ፡ ድጋፍ ፡ ማግኘት ፡ ይቻላል ። ለራሳቸውም ፡ አስቀርተውት ፡ የነበረው ፡ ሥልጣን ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ በማቋቋም ፡ ውስጣዊ ፡ አቋማቸውን ፡ በመወሰን ፡ እና ፡ መተዳደሪያ ፡ ደንባቸውን ፡ በመስጠት ፡ ረገድ ፡ ያለውን ፡ ሥልጣን ፡ ነበር ። የግለ ፡ ሰቡን ፡ መብት ፡ የሚነካ ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥልጣንን ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የሚሰጥ ፡ መሠረታዊ ፡ ሕግ ፡ የማውጣቱን ፡ መብት ፡ ግን ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ የምክር ፡ ቤቱ ፡ የጋራ ፡ ሥልጣን ፡ እንዲሆን ፡ አድርገዋል ። በ፲፱፻፳፫ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፲፩ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ከማንም ፡ የማይጋሩት ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ የሚተዳደሩበትን ፡ ውስጣዊ ፡ “ደንብ” ፡ ለማውጣት ፡ የሚያስችሉ ፡ ሙሉ ፡ መብት ፡ ነበር ። የግለ ፡ ሰቡን ፡ መብት ፡ በቀጥታ ፡ የሚነካ ፡ ማን

16. የ፲፱፻፳፫ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፴፬ ፡ እንደሚከተለው ፡ ይደነግጋል ። “ማናቸውም ፡ ሕግ ፡ ቢሆን ፡ በምክር ፡ ቤቶች ፡ ላይመክርበት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ወደ ፡ ላይቀበለው ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ ሊቆም ፡ አይችልም ።”

ኛውም ፡ “ሕግ” ፡ በምክር ፡ ቤቱና ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መተባበር ፡ ባንድነት ፡ የታወጀ ፡ መሆን ፡ ነበረበት ። የመቆጣጠር ፡ ሥልጣን ፡ ለአንድ ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መሰጠት ፡ የነበረበት ፡ በ“ሕግ” ፡ መሆኑ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የቴሌኮሙኒኬሽን ፡ ቦርድ¹⁷ ፡ ከአቋቋመው ፡ አዋጅና ፡ ብረታ ፡ ብረትን ፡ ለመቆጣጠር ፡ ለተቋቋመው ፡ ቦርድ ፡ ቻርተር ፡¹⁸ ከተሰጠበት ፡ አዋጅ ፡ ይታወቃል ።

(፫) ከተሻሻለው ፡ የ፲፱፻፵፰ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ መታወጅ ፡ በኋላ ፡ ስላለው ፡ ክፍለ ፡ ጊዜ ፡

የሦስቱን ፡ የመንግሥት ፡ ክፍሎች ፡ ሥልጣን ፡ የመለያየት ፡ ጥንተ ፡ ሀሳብ ፡ እና ፡ በየውስጣቸውም ፡ ያለውን ፡ ሥልጣን ፡ ሚዛን ፡ ለማስጠበቅና ፡ ለመቆጣጠር ፡ የሚያስችለው ፡ መሠረታዊ ፡ አቋም ፡ ከመጀመሪያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ይልቅ ፡ በ፲፱፻፵፰ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ይበልጥ ፡ ተብራርቶ ፡ ይገኛል። ነገር ፡ ግን ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ የተመለከተው ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፯ ቃል ፡ ከመጀመሪያው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ከአንቀጽ ፡ ፲፩ ፡ ቃል ፡ ጋር ፡ ሲተያይ ፡ ሰፊ ፡ ባሉ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያለው ፡ ይመስላል ። በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ የሚሠራባቸውን ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ---“ማቋቋም ፣ ሥልጣን ፡ መስጠትና ፡ ተግባር ፡ መወሰን ፡---” ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መብት ፡ ውስጥ ፡ ነው ። በ፲፱፻፳፫ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፲፩ ፡ መሠረት ፡ ግን ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መብት ፡ የመሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ውስጣዊ ፡ አስተዳደር ፡ የሚመለከት ፡ ደንብን ፡ ማውጣት ፡ ብቻ ፡ ነበር ። እንግዲህ ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ የአንግሊዝኛው ፡ ቃል ፡ ካንድ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውጭ ፡ ያለ ፡ ሰውን ፡ መብት ፡ የሚነካ ፡ ሥልጣንን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ላንድ ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ሊሰጥ ፡ ይችላል ። ወደሚለው ፡ አስተሳሰብ ፡ መምራቱ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። በ፲፱፻፳፫ቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፲፩ ፡ እና ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ በአማርኛው ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ሊያስተላልፍ ፡ የሚችለው ፡ ውስጣዊ ፡ አስተዳደርን ፡ የሚመለከት ፡ ደንብን ፡ ለማውጣት ፡ የሚያስችል ፡ ሥልጣንን ፡ ብቻ ፡ ነው ። አንቀጽ ፡ ፳፯ን ፡ በመመርኮዝ ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሊሰጡ ፡ ስለሚችሉት ፡ ሥልጣኖች ፡ ኋላ ፡ በምንነጋገርበት ፡ ጊዜ ፡ ቃሉ ፡ ብቻ ፡ እንደሚያመለክተው ፡ ሳይሆን ፡ ታሪካዊ ፡ አመጣጡን ፡ በመመልከት ፡ ለአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ ጠባብ ፡ ያለ ፡ ትርጉም ፡ መስጠት ፡ ተገቢ ፡ መሆን ፡ አለመሆኑን ፡ እንመረምራለን ።

ለ/ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ውስጥ ፡ ስለተመለከቱት ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መብቶች ።

እዚህ ፡ ላይ ፡ ጠለቅ ፡ ብለን ፡ የምንመረምረው ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ ቃል ፡ በመከተል ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ በሚያቋቁምበት ፡ ሥልጣን ፡ በሚሰጥበት ፡ እና ፡ ተግባር ፡ በሚወሰንበት ፡ ጊዜ ፡ ስላለው ፡ ግላዊ ፡ ወይም ፡ የተለየ ፡ ወይም ፡ በመልካም ፡ ፈቃዱ ፡ ላይ ፡ ስለተመሠረተው ፡ መብቱ ፡ ነው ። አሁን ፡ ባለንበት ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በመብታቸው ፡ የሚጠቀሙት ፡

17. የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የቴሌኮሙኒኬሽን ፡ ቦርድ ፡ የተቋቋመበት ፡ አዋጅ ፡ ፲፱፻፵፰ ፡ የአዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፴፩ ፡ ፲፪ኛ ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ።
 18. የውዳቂ ፡ ብረታ ፡ ብረቶችና ፡ ብረት ፡ ያልሆኑ ፡ ሌሎች ፡ ሚታሎችንም ፡ ለመቆጣጠር ፡ የተቋቋመ ፡ ቦርድ ፡ ቻርተር ፡ (በመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፷፰ ፡ ፲፱፻፵፪ ፡ እንደተሻሻለው) ፡ ፲፱፻፵፰ ፡ የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፷፰ ፡ ፲፫ኛ ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ።

ዝቅ ፡ ብለው ፡ በተዘረዘሩት ፡ ስድስት ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ ነው ። ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የመንግሥቱ ፡ መሪ ፡ የፍትሕ ፡ ምንጭ ፡ ሕግ ፡ አውጭ ፡ የኢትዮጵያ ፡ እርቶ ዶክሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሥጋዊ ፡ መሪ ፡ ጠቅላይ ፡ የጦር ፡ አዛዥ ፡ እና ፡ ዋናው ፡ የሕግ ፡ አስፈጻሚ ፡ በመሆን ፡ በሀገሪቱ ፡ ጉዳይ ፡ ከፍተኛ ፡ ቦታ ፡ ስላላቸው ፡ ሥልጣናቸውና ፡ መብታቸውም ፡ በዚያው ፡ መጠን ፡ የተለያዩ ፡ ቅጥና ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ ነው ።

በዚህም ፡ መሠረት ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ምዕራፍ ፡ ፪ ፡ ውስጥ ፡ በዝርዝር ፡ በተመለከተው ፡ መብታቸው ፡ መሠረት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ የሚከተሉትን ፡ ለማድረግ ፡ ሥልጣን ፡ አላቸው ።

፩/ በአንቀጽ ፡ ፴፯ ፡ መሠረት ፡ የሕዝቡን ፡ ጥቅምና ፡ ደንኑን ፡ ለመጠበቅ ፡ አስፈላጊና ፡ ከሌሎቹ ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ጋር ፡ ተስማሚ ፡ የሆኑትን ፡ እርምጃዎች ፡ ለመውሰድ ፤ ሥልጣን ፡ የተሰጠው ፡ ይመስላል ።¹⁹ ለምሳሌም ፡ ያህል የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ቻርተር ፡ በዚህ ፡ በአንቀጽ ፡ ፴፯ ፡ በተመለከተው ፡ አጠቃላይ ፡ በሆነ ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ የተሰጠ ፡ ይመስላል ። የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ በጎ ፡ አድራጎት ፡ ቻርተርም²⁰ የተሰጠው ፡ በአንቀጽ ፡ ፴፯ ፡ በተመለከተው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ።

፪/ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ በአንቀጽ ፡ ፴፮ ፡ እንደተመለከተው ፡ ፍትሕ ፡ በትክክል እንዲጠበቅ ፡ ማድረግ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ተግባርና ፡ መብት ፡ በመሆኑና ፡ ይህም¹ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ሲወርድ ፡ ሲዋረድ ፡ የመጣ ፡ ልማዳዊ ፡ ተግባርና ፡ መብት ፡ በመሆኑ²¹ ፤ እንደዚሁም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የፍትሕ ፡ ምንጭ ፡ በመሆኑ ፡ በፍርድ ፡ የተወሰኑ ፡ ጉዳዮችን ፡ በዙፋን ፡ ችሎት ፡ ለማየት ፡ ሥልጣን ፡ አላቸው ፤ ስለሆነም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፴፮ን ፡ በመመርኮዝ ፡ ፍትሕን ፡ በትክክል ፡ ለማስጠበቅ ፡ የሚያገለግሉ ፡ ድርጅቶችን ፡ ለማቋቋም ፡ ያለው ፡ ሥልጣን ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፰ ፡ እና ፡ ፩፻፱ ፡ እጅግ ፡ የተወሰነ ፡ መሆኑ ፡ መዘንጋት ፡ የለበትም ።²²

፫/ አስቀድሞ ፡ በሚሰጥም ፡ ሆነ ፡ (አንቀጽ ፡ ፹፰) ፡ በኋላ ፡ በሚሰጥ ፡ የፓርላማ ፡ ፈቃድ ፡ (አንቀጽ ፡ ፻፪) መሠረት ፡ የሕግ ፡ ማውጣትን ፡ የዳኝነትን ፡ ወይም ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥልጣንን ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ለመስጠት ፡ ይችላሉ ። ለምሳሌም ፡ ያህል ፤ ጠቅላይ ፡ ፖስታ ፡ ቤት ፡²³ አስቀድሞ ፡ በአዋጅ ፡ በተ

19. የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ቻርተር ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ቁ. ፪፻፹፬ ፡ ፳ኛ ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁ. ፳ ።
 20. የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ በጎ ፡ አድራጎት ፡ ድርጅት ፡ የተቋቋመበት ፡ ቻርተር ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ቁ. ፪፻፶፫ ፡ (በመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ቁ. ፪፻፷፩ ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ እንደተሻሻለው) ፡ ፲፰ኛ ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁ. ፲፩ ።
 21. እር ፡ ኤ ፡ ሴድለር ፡ “ዘ ፡ ችሎት ፡ ጁሪስዲክሽን ፡ እፍ ፡ ዘ ፡ ኤምፕረር ፡ እፍ ፡ ኢትዮጵያ - ኤ ፡ ሊጋል ፡ እናሊሲስ ፡ ኢን ፡ ሂስቶሪካል ፡ ኤንድ ፡ ኮምፖራቲቭ ፡ ፕሮሲዩቲቭ ፡ ጆርናል ፡ እፍ ፡ አፍሪካን ፡ ሎው ፡ ቮሊዩም ፡ ፳ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ (፲፱፻፷፬) ፡ ገጽ ፡ ፯፻፶፯ ።
 22. በሠራተኞች ፡ ጠቅላይ ፡ ማስተዳደሪያ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የአስተዳደር ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የተቋቋመው ፡ ተሻሽሎ ፡ በወጣው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፻፱ ፡ ሳይሆን ፡ በዚሁ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ ነው ።
 23. የፖስታ ፡ አገልግሎት ፡ አዋጅ ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፵ ፡ ፳፭ኛ ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፳፪ ።

ሰጠ : የፓርላማ : ፈቃድ : ደጋፊነት : ሥልጣን : የተሰጣቸው : የአስተዳደር : ክፍል : ድርጅቶች : ጥሩ : ማስረጃ : ሲሆን : የሲቪል : አቪዬሽን : አስተዳደር : ደግሞ : አስቀድሞ : ሥልጣን : ከተሰጣቸው : በኋላ : ፓርላማን : በማስፈቀድ : በወጣ : ረዳት : ሕግ : አማካይነት : ይኸው : ሥልጣን : የጸደቀላቸው : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ምሳሌ : ነው ።²⁴

፬/ በሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፩፻፳፯ : መሠረት : በ፲፱፻፶፪ : ዓመት : ምሕረቱ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : በቁጥር : ፫፻፶፰ : እና : ፫፻፶፱ : (የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : አቋም : ለተሰጣት) ለኢትዮጵያ : ኦርቶዶክስ : ቤተ : ክርስቲያን : የአስተዳደር : ደንብ : ሥጋዊ : ውሳኔ : እና : ትእዛዝ : ለማወጅ : ይችላሉ ። ለምሳሌም : የዳግማዊ : ምኒልክ : መታሰቢያ : ቤት : የቅድስት : ሥላሴ : ገዳም : ቻርተር :²⁵ እና : የቤተ : ክርስቲያን : አስተዳደር : ትእዛዝ ።²⁶ በዚህ : ሥልጣን : መሠረት : የወጡ : ናቸው ።

፭/ በሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፳፱ : መሠረት : ለሰላም : ጊዜና : ለጦር : ጊዜ : የሚያስፈልገውን : የጦር : ኃይል : ለመወሰንና : ለማደርጀት : ይችላሉ ። የንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት ብሔራዊ : ጦር : የተቋቋመው : በዚህ : ሥልጣን : መሠረት : ነው ።²⁷

፮/ በመጨረሻም : በሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፳፰ : መሠረት : የመንግሥት : ሥራ : የሚሠራባቸውን : ሚኒስቴሮችን : የአስተዳደር : ክፍልን : እና : የመንግሥት : መሥሪያ : ቤቶችን : ለማቋቋም : ሥልጣን : ለመስጠትና : ተግባርም : ለመወሰን : አስፈላጊው : ሥልጣን : አላቸው ።

ምዕራፍ : ፪ ።

ሀ/ በንጉሠ : ነገሥቱ : መብት : ላይ : ስላሉት : ሕገ : መንግሥታውያን : ገደቦች ።

ምንም : እንኳ : ንጉሠ : ነገሥቱ : በሕገ : መንግሥቱ : ምዕራፍ : ፪ : ውስጥ : በተዘረዘረው : የበላይነት : ሥልጣኑና : መብቱ : መሠረት : ትእዛዝ : በማውጣት : አዲስ : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤትን : ማቋቋም : ቢችልም : መሥሪያ : ቤቱ : ዘላቂ : አገልግሎት : ለመስጠት : የሚያስፈልገው : ወጭ : ከመንግሥት : ገንዘብ : ሊመደብለት : የሚችለው : በፓርላማ : በግልጽ : ከተፈቀደ : በኋላ : መሆኑን : የሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፩፻፲፭ : ፩፻፲፮ : ፩፻፲፯ : እና : ፩፻፲፰ : ይደነግጋሉ ። የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፩፻፲፱ም : ማናቸውም : የመንግሥቱ : ቅርንጫፍ : የሆነ መሥሪያ : ቤት : ያለፓርላማ : ፈቃድ : የብድር : ውል : መዋዋል : ወይም : ዋስትና : መስጠት : አለመቻሉን : ይገልጻል ። ንጉሠ : ነገሥቱ : ባወጣው : ከሕገ : መንግሥቱ : ጋር : በሚስማማ : ድንጋጌ : መሠረት : ሥልጣን : የተሰጠው : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : በሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፶፪ : እንደተመለከተው : በሁለቱ :

24. የሲቪል : አቪዬሽን : ድንጋጌ : ፲፱፻፶፬ : ድንጋጌ : ቁጥር : ፵፰ : ፳፩ኛ : ዓመት : ነጋሪት : ጋዜጣ : ቁጥር : ፲፮ ። በማጽደቁያ : ማስታወቂያ : ቁጥር : ፳ : ፳፪ኛ : ዓመት : ነጋሪት : ጋዜጣ : ቁጥር : ፱ : የጸደቀ ።

25. ለዳግማዊ : ምኒልክ : መታሰቢያ : ቤትና : ለመንበረ : ጸባአት : ቅድስት : ሥላሴ : ገዳም : የተሰጠ : ቻርተር : ፲፱፻፶ : ዓ. ም. የመንግሥት : ማስታወቂያ : ቁጥር : ፪፻፳፱ ። (በመንግሥት : ማስታወቂያ : ቁጥር : ፪፻፳፫ : ፲፱፻፶፫ : እንደተሻሻለው) ፲፯ኛ : ዓመት : ነጋሪት : ጋዜጣ : ቁጥር : ፭ ።

26. የቤተ : ክርስቲያን : አስተዳደር : ትእዛዝ : ፲፱፻፶፱ : ትእዛዝ : ቁጥር : ፵፰ : ፳፯ኛ : ዓመት : ነጋሪት : ጋዜጣ : ቁጥር : ፱ ።

27. የንጉሠ : ነገሥት : ብሔራዊ : ጦር : ማቋቋሚያ : ትእዛዝ : ፲፱፻፶፩ : ትእዛዝ : ቁጥር : ፳፩ : ፲፭ኛ : ዓመት : ነጋሪት : ጋዜጣ : ቁጥር : ፪ ።

ምክር : ቤቶች : በተገኘ : የድምፅ : ብልጫ : ውሳኔ : የተሰጠው : ሥልጣን : ሊወስድ
 በት : ይችላል ። እንግዲህ : በሕገ : መንግሥቱ : ውስጥ : የሚገኘው : ሦስቱን : የመንግ
 ሥት : ክፍሎች : እርስ : በርስ : የመቆጣጠርና : የሥልጣን : ተመጣጣኝነትንም : የማ
 ስጠበቅ : ባሕረ : አሳብ : (ዶክትሪን) በንጉሠ : ነገሥቱ : ሥልጣን : ላይ : ወሰን :
 አበጅቶበታል : ማለት : ነው ።²⁸ ዘ : ሎው : ሜኪንግ : ፕሮሴስ : ኢን : ኢትዮፒያ :
 (በኢትዮጵያ : የሕግ : አወጣጥ : ሥርዓት) የሚለውን : ድርሰት : በመመልከት : በሕገ :
 መንግሥቱ : ውስጥ : ስለሚገኘው : የሦስቱ : የመንግሥት : ክፍሎች : እርስ : በርስ : የመ
 ቆጣጠርና : የሥልጣን : ተመጣጣኝነትን : የማስጠበቅ : ዶክትሪን : እና : የመንግሥ
 ቱም : ልዩ : ልዩ : ክፍሎች : ስላላቸው : የመቆጣጠር : ሥልጣን : ይረዷል ።

እንግዲህ : ለአንድ : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : በአንቀጽ : ፳፯ :
 መሠረት : በወጣ : ትእዛዝ ።²⁹ አማካይነት : ሊሰጥ : የሚችል : ሥልጣን : በሕገ :
 መንግሥቱ : በተለይም : በአንቀጽ : ፹፰ : ፺፪ : ፳፻፲፮-፳፻፲፱ : እና : በ፳፻፳፪ : ውሳኔን :
 ነው ።

ለ/ የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፬ : ከሌሎች : አንቀጾች : ጋር : ሲነፃፀር ።

በንጉሠ : ነገሥቱ : መብት : ላይ : ወሰን : የሚያበጅ : ማንኛውም : የሕግ : ቃል
 ቢሆን : ከተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፬ : ጋር : ሲተያይ : ሊጸና : የማይ
 ችል : መስሎ : ይታያል ። ይህም : የተባለበት “---ሥልጣኑ : የማይደረር ---” የሚል :
 ኃይለ : ቃል : በአንቀጽ : ፬ : ውስጥ : ስለንጉሠ : ነገሥቱ : ሥልጣን : ተጠቅሶ : ስለ
 ሚገኝ : ነው ።

ንጉሠ : ነገሥቱ : በማናቸውም : ጊዜ : ቢሆን : የመንግሥቱን : ግዛት : መከላ
 ከያና : አንድነት : የነዋሪዎቹንም : ጥቅምና : ደህንነት : በመጠበቅ : ረገድ : ያለበት :
 ተግባር : (አንቀጽ : ፴፮)፤ ወይም : የበላይ : ገዥ : በመሆን : በአገሩ : ጉዳዮች : ሁሉ : ላይ :
 በከፍተኛ : ሥልጣን : ለመጠቀም : ያለው : መብት : (አንቀጽ : ፳፮)፤ ወይም : ከው
 ጭ : አገር : ጋር : የሚደረገውን : ግንኙነት : የበላይ : ሆኖ : የመምራት : ሥልጣን :
 (አንቀጽ : ፴)፤ እነዚህ : የተዘረዘሩት : በሙሉ : የሕገ : መንግሥቱን : ቃል : በመተ
 ላለፍ : ሊፈጸሙ : የማይችሉ : ናቸው ። ይህንኑ : ለማሳወቅ : የተሻሻለው : ሕገ : መን
 ግሥት : ምዕራፍ : ፪ : የንጉሠ : ነገሥቱን : መብትና : ሥልጣን : ሲዘረዘር : “---በዚ
 ህ : ሕገ : መንግሥት : እንደተወሰነው---” (አንቀጽ : ፳፮)፤ እና : “--- በዚህ : ሕገ :
 መንግሥት : የተጻፉት : ቃሎች : ሳይገደሉ : ---” (አንቀጽ : ፴፮) የሚሉትን : መወሰ
 ኛ : ቃሎች : ይዞ : ይገኛል ። እነዚህ : የንጉሠ : ነገሥቱን : መብትና : ሥልጣን : የሚዘረዝ
 ፋት : የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : ምዕራፍ : ፪ : መግቢያና : መደምደሚያ : አን
 ቀጾች : በንጉሠ : ነገሥቱ : መብትና : ሥልጣን : ላይ : የተጣሉትንም : ገደቦች :
 በዝርዝር : ጠቅሰው : ይገኛሉ ።

28. ኬኔት : ሬድን : ዘ : ሎ : ሜኪንግ : ፕሮሴስ : ኢን : ኢትዮፒያ : (፲፱፻፷፮) አዲስ : አበባ : ገጽ : ፯-፮ ።
 29. አንድ : ትእዛዝ : ምንም : እንኳ : መሠረታዊ : ሕግ : ማለትም : ከፍተኛ : የሕግ : አስፈጻሚው : ክፍል :
 ሕግ : ፎርም : ቢሆንም : በተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : በአንቀጽ : ፹፰ : ፹፱ : ወይም : ፺ :
 መሠረት : ከወጣ : አዋጅ : ወይም : በዚህ : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፺፪ : መሠረት : ከወጣ : ድን
 ጋጌ : ዝቅ : ያለ : ነው ። በነገራችን : ላይ : የበላይ : ሕጎች : ድንጋጌ : በሆነው : በሕገ : መንግሥቱ :
 አንቀጽ : ፻፳፪ : የአማርኛው : ጽሑፍ : “ትእዛዝ ።” የሚባለውን : የሕግ : ፎርም : አይጨምርም ፤
 (ይህም : ከተሳሳተ : አተረጎምንም : የተነሳ : ነው ።) ይሁን : እንጂ : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፹፰ :
 “ትእዛዝን” : በነጋሪት : ጋዜጣ : መታተም : ይገባቸዋል : ሲል : ከሚዘረዘራቸው : ሕጎች : አንድ :
 አንዱ : አድርጎ : ይጠቅሳል ።

እንግዲህ : የንጉሠ : ነገሥቱ : ሥልጣኖች : በሙሉ : በተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : ልዩ : ልዩ : አንቀጾች : ገደብ : የተደረገላቸው : ናቸው : ለማለት : ያስደፍራል ። ይህም : ከሆነ : ለአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : በአንቀጽ : ፳፯ም : ሆነ : ወይም : በሌሎች : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጾች : መሠረት : ሊሰጡ : የሚችሉት : ሥልጣኖች : የንጉሠ : ነገሥቱን : ሥልጣኖች : የሚወስኑትን : ሌሎች : የሕገ : መንግሥቱን : አንቀጾች : ሊተላለፉ : አይችሉም ። ወደፊት : የሚሠሩ : ሕጎች : ከዚህ : ሕገ : መንግሥት : እና : ኢትዮጵያ : ተካፋይ : ከምትሆንባቸው : ከኢንተርናሽናል : ውሎች : ስምምነቶችና ግዴታዎች : ጋር : የማይስማሙ : ሲሆኑ : ዋጋ : የሌላቸውና : የማያገለግሉ : ይሆናሉ : ብሎ : በሚወስነው : በሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፩፻፳፪ : ውስጥ : የተመለከተው : የበላይ : ሕጎች : ድንጋጌ : ንጉሠ : ነገሥቱ : ለአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : የሚሰጣቸው : ሥልጣኖች : አንቀጽ : ፬ : ስላለ : በሕጋዊነታቸው : ረገድ : ሊመረመሩ : የማይችሉ : ናቸው : የሚለውን : ክርክር : ውድቅ : ያደርገዋል ። ይህም : የሚሆንበት : ምክንያት : ከሌሎቹ : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጾች : ጋር : የማይስማማ : የሥልጣን : መተላለፍ : ዋጋ : የሌለውና : የማያገለግል : ይሆናል : ወደሚለው : አስተያየት : አንቀጽ : ፩፻፳፪ : በግድ : ስለሚመራ : ነው ።

ይህ : በሕገ : መንግሥቱ : ልዩ : ልዩ : አንቀጾች : መካከል : ያለው : መሠረታዊ : አለመስማማት : በሆነው : መንገድ : መወገድ : አለበት ። ደራሲው : ይህን : ለማድረግ : የሚሞክረው : “አለመስማማት : ካለ : ስለጠቅላላ : ጉዳይ : ከሚወስነው : ሕግ : ይልቅ : ስለአንድ : ጉዳይ : በተለይ : የሚደነግገው : ሕግ : የጸና : ይሆናል ።” በሚለው : ሲያያዝ : በመጣው : በሕግ : አተረጓጎም : ዘዴ : ነው ። አንቀጽ : ፬ : ስለጠቅላላ : ጉዳይ : ከሚወስነው : ከሕገ : መንግሥቱ : ክፍል : ስለሚገኝ : ስለአንዳንድ : ጉዳይ : በተለይ : የሚወስኑት : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጾች : በላይ : ላይ : የበላይነት : ሊኖራቸው : ይገባል ። እንዲሁም : ማለት : በንጉሠ : ነገሥቱ : መብት : ላይ : ገደብ : የሚያበጀት : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፳፯ : ፴፯ : ፹፰-፺፪ : ፩፻፳፪ : እና : ለንጉሠ : ነገሥቱ : ሥልጣን : ገደብ : ለማበጀትም : ሆነ : ሚዛን : ለመፍጠር : የታቀዱት : ሌሎቹ : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጾች : የአንቀጽ : ፬ን : ቃል : እንደሚወስኑት : ተደርጎ : መታሰብ : አለበት ።

ቀደም : ሲል : የተዘረዘሩት : በሕገ : መንግሥቱ : ውስጥ : በየቦታው : የሚገኙት : የንጉሠ : ነገሥቱ : መብቶችና : ሥልጣኖች : ለልዩ : ልዩ : ጉዳዮች : የሚያገለግሉ : ናቸው ። ለዚህ : ጽሑፍ : ዋና : ዓላማ : አግባብ : ያለው : ግን : በሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፳፯ : የተመለከተው : ቢሆንም : ለዚህ : የሚደረገው : ጥልቅ : ምርምር : ለሌሎቹ : ምርምር : መመሪያ : ሊሆን : ይችላል ።

ምዕራፍ : ፫ ።

የአንቀጽ : ፳፯ : ጥልቅ : ምርምር ።

የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፳፯ : የእንግሊዝኛው : ጽሑፍ : እንደሚከተለው : ይነበባል ።

“ንጉሠ : ነገሥቱ : የሚኒስቴሮችን : የመንግሥት : ሥራ : የሚሠራባቸውን : መሥሪያ : ቤቶችና : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን : አቋም : ሥልጣንና : ተግባር : ሁሉ : ይወስናል ፤ የነዚህንም : ባለሥልጣኖች : ይሾማል ፤ በማዕረግ : ያሳድጋል ፤ ያዛውራል ፤ ከሥራ : ያግዳል ፤ ይሸራልም ።”

እዚህ ፡ ላይ ፡ የአማርኛው ፡ ቃል ፡ ከእንግሊዝኛው ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ ቃል ፡ እንደሚለይ ፡ ይገነዘባል ። የአማርኛው ፡ ቃል ፡ እንደሚከተለው ፡ ይነበባል ።

“ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ የሚሠራባቸውን ፡ የመሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ የሚኒስቴሮችን ፡ ሁሉ ፡ የሥራ ፡ አኳኝን ፡ አቋቁሞ ፡ ይወስናል ። የመሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ባለሥልጣን ፡ ይሾማል ፤ በማዕረግ ፡ ያሳድጋል ፤ ያዛውራል ፤ ከሥራ ፡ ያግዳል ፤ ይሸራልም ።”

በእንግሊዝኛውና ፡ በአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ መካከል ፡ ከሚታየው ፡ የዓረፍተ ፡ ነገር ፡ ልዩነት ፡ ማለት ፡ የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ አንድ ፡ ረጅም ፡ ዓረፍተ ፡ ነገር ፡ ሲሆን ፡ የአማርኛው ፡ ደግሞ ፡ ሁለት ፡ አጫጭር ፡ ዓረፍተ ፡ ነገሮች ፡ ከመሆኑ ፡ ሌላ ፡ ሁለቱ ፡ ጽሑፎች ፡ ሲወዳደሩ ፡ የሚከተሉት ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ የፍሬ ፡ ነገር ፡ ልዩነቶች ፡ ይገኙባቸዋል ። አንደኛ ፤ በአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ሚኒስቴሮችና ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ብቻ ፡ ሲጠቀሱ ፡ በእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ግን ፡ ሚኒስቴሮች ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችና ፡ የመንግሥቱ ፡ ሥራ ፡ የሚሠራባቸው ፡ ክፍሎች ፡ ሁሉ ፡ ተዘርዝረው ፡ ይገኛሉ ። ሁለተኛ ፤ “— የሥራ ፡ አኳኝ ፡ አቋቁሞ ይወስናል ። —” የሚል ፡ ትርጉሙ ፡ ግልጽ ፡ ያልሆነ ፡ ሐረግ ፡ በአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ በመጀመሪያው ፡ ዓረፍተ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ሲገኝ ፡ “— አቋም ፡ ሥልጣንና ፡ ተግባር—” የሚሉት ፡ በእንግሊዝኛው ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ። ሦስተኛ ፤ የአማርኛው ፡ ቃል ፡ በመጀመሪያው ፡ ዓረፍተ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ሚኒስቴሮችንና ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ የሚሠራባቸውን ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሲጠቀስ ፡ በሁለተኛው ፡ ዓረፍተ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ግን ፡ የሚጠቀሰው ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ብቻ ፡ ነው ። “የነዚህንም ፡” የሚለው ፡ በአንቀጽ ፡ በስተመጨረሻ ፡ የሚገኘው ፡ የእንግሊዝኛው ፡ ቃል ፡ እንደሚያመለክተው ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፡ አንቀጹ ፡ የሚናገረው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ስለሚያቋቁማቸው ፡ ስለሦስቱም ፡ ዓይነት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ይመስላል ።

ባጭሩ ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ የአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የ፲፱፻፳፫ ቱን ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ የአንቀጽ ፡ ፲፩ን ፡ ማለትም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የሚኒስቴሮችን ፡ እና ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍሎችን ፡ ማቋቋምና ፡ መተዳደሪያ ፡ ደንባቸውንም ፡ ለመወሰን ፡ ብቻ ፡ ሲችል ፡ ሥልጣን ፡ የመስጠቱን ፡ መብት ፡ ግን ፡ ከፓርላማ ፡ ጋር ፡ ይጋራዋል ። የሚለውን ፡ መንፈስ ፡ ያዘለ ፡ ይመስላል ። የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ግን ፡ ሚኒስቴሮችን ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ እና ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ የሚሠራባቸውን ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ የማቋቋም ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ አንዳንድ ፡ ወሰኖችን ፡ ሳይተላለፍ ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ ሕግ ፡ በማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ የመስጠትና ፡ ተግባር ፡ የመወሰንን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታዊ ፡ መብት ፡ እንደያዘ ፡ አድርጎ ፡ ሊነበብ ፡ ይችላል ።

በእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ በሚገኘው ፡ “ተግባር” ፡ በሚለው ፡ ፋንታ ፡ “የሥራ ፡ አኳኝ ፡ አቋቁሞ ፡ መወሰን ፡” የሚለውን ፡ ትርጉሙ ፡ ግልጽ ፡ ያልሆነውን ፡ በአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ ሐረግ ፡ መተካት ፡ ቢቻልም ፡ “ሥልጣን” ለሚለው ፡ ለእንግሊዝኛው ፡ ቃል ፡ በአማርኛው ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ተመሳሳይ ፡ አይገኝለትም ። “ሥልጣን” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ተመሳሳይ ፡ ቦታ ፡ ያለው ፡ ስለሆነ ፡ ሁለት ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ጥያቄዎችን ፡ ጠልቆ ፡ መመርመር ፡ ይገባናል ። አንደኛ ፤ “ሥልጣን” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ በአማርኛው ፡ ውስጥ ፡ አለመጨመሩ ፡ ታስቦ ፡ የተደረገ ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ ባለማወቅ ፡ (በዝንጋታ)? ሁለተኛ ፤ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ በእንግሊዝኛውም ፡ ሆነ ፡ በአማርኛው ፡ ውስጥ ፡ “ሥልጣን” የሚለውን ፡ ቃል ፡ እንዳለ ፡ አድርጎን ፡ ግን

በብ : ይገባናል : ብለን : ብንወስን : አንቀጹ : ሲወጣ : በሕግ : አውጭው : ክፍል : ሀሳብ : ውስጥ : የነበሩት : ሊሰጡ : የሚችሉት : ሥልጣኖች : ምን : ምን : ናቸው ?

በዚህ : ጽሑፍ : ደራሲ : አስተያየት : በአማርኛውና : በእንግሊዝኛው : ቃል : መካከል : ልዩነት : መኖሩ : ሕግ : አውጭው : አሰቦ : ያደረገው : ሳይሆን : ከትርጉም : ጉድለት : የተነሳ : ነው ። “ሥልጣን” : የሚለው : ቃል : “ተግባር” ከሚለው : ጋር : ተዛማጅ : አብሮ : ሂያዥ : ስለሆነ : ሁለቱንም : ቃላት : ይዞ : የሚገኘው፤ ቀደም : ሲል : ከተመለከተው : “አቋም” ከሚለው : ቃል : ጋር : የሚያስተሳስራቸው : የእንግሊዝኛው : ቃል : ከአማርኛው : ይልቅ : በትክክለኛ : አስተሳሰብ : ላይ : የተመሠረተ : ይመስላል ።

የተሻሻለው : ሕግ : መንግሥት : ወደ : አማርኛ : የተተረጎመው : በመጀመሪያ : በእንግሊዝኛ : ከተረቀቀ : በኋላ : ነበር ። ስለዚህ : በአንቀጽ : ፳፯ : በአማርኛውና : በእንግሊዝኛው : ቃል : መካከል : ልዩነት : የተገኘበት : ምክንያት ፤ ረቂቅ : በትክክል : ባለመተርጎሙ : እንጂ : ሕግ : አውጭው : ክፍል : ፈቅዶ : ያደረገው : አይመስልም ። በሌላ : በኩል : ግን : ሕግ : አውጪዎቹ : ባለሥልጣኖች : ይልቁንም : የፓርላማው : አባሎች : ተመልክተው : የመከሩበት : የአማርኛውን : ጽሑፍ : ስለሆነ : ይኸው : እንደሕግ : አውጪዎቹ : እርግጠኛ : ፍላጎት : ሊቆጠርና : ለእንግሊዝኛው : ጽሑፍ : የበላይ : በመሆን : የጸና : እንደሆነ : ተደርጎ : መገመት : አለበት ፤ የሚል : ክርክር : ማቅረብ : ይቻላል ። ይህንንም : ክርክር : ለማጠንከር : የንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ግዛት : መደበኛ : (አፈሲያል) ቋንቋ : አማርኛ : ነው : የሚለውን : የሕግ : መንግሥቱን : አንቀጽ : ፩፻፳፮ : መጥቀስ : ይቻላል ።

ያም : ሆነ : ይህ : የአማርኛውንና : የእንግሊዝኛውን : ጽሑፍ : እንደምን : ማስማማት : ይቻላል ?

የአማርኛው : ጽሑፍ : ግልጽ : ባለመሆኑ : ትክክለኛ : ትርጉሙን : ለማወቅ : መተርጎምን : ይጠይቃል ። ትክክለኛ : ትርጉሙን : ለማወቅ : ከሚረዱት : ዘዴዎች : አንዱ : የሁለቱን : ማለት : የእንግሊዝኛውንና : የአማርኛውን : ጽሑፍ : ማወዳደርና : ወደጥንቱ : ረቂቅም : መመለሱ : ነው ። የሁለቱን : ቃል : በማወዳደር : የሚገኘውን : ከላይ : ዘርዘረን : የጠቀስነውን : ልዩነት : እና : አንቀጽ : ፳፯ : መጀመሪያ : በእንግሊዝኛ : መረቀቁን : መሠረት : በማድረግ : የቀረው : በቀር : የአማርኛው : ጽሑፍ : ጉድለት : በእንግሊዝኛው : ሊሟላ : ይገባል ፤ ለሚለው : ክርክር : አንድ : ድጋፍ : እናገኛለን ።

የእንግሊዝኛው : ጽሑፍ : በጠባቡ : መተርጎም : አለበት : ለሚለው : ክርክር : የአማርኛው : ጽሑፍ : ትርጉሙ : የሚፈለገውን : ያህል : ግልጽ : ባይሆንም : አንድ : ድጋፍ : መሆኑ : ግልጽ : ነው ። ይህም : የተባለበት : ምክንያት : አንቀጽ : ፳፯ን : መሠረት : በማድረግ : ሊሰጥ : የሚችለው : ሥልጣን : የመንግሥቱንና : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን : ውስጣዊ : የሥራ : አፈጻጸም : ለመቆጣጠር : የሚያስችል : ሥልጣን : ብቻ : መሆኑን : የሚያመለክት : ትርጉም : አንቀጹ : ይዞ : የሚገኝ : ስለሚመስል : ነው ። በሌላ : አነጋገር : እንደአማርኛው : ጽሑፍ : የሆነ : እንደሆነ : አንቀጽ : ፳፯ን : በመመርኮዝ : ለአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ሊሰጡ : የሚችሉት : ሥልጣኖች : በዓላማም : ሆነ : በአፈጻጸም : ገደብ : የተበጀላቸው : ናቸው።

ለ/ በአንቀጽ : ፳፯ : ስር : ሊሰጡ : ስለሚችሉት : ሥልጣኖች : ዓይነት ።

በአማርኛው : ጽሑፍ : መሠረት : አንቀጽ : ፳፯ : በዓላማም : ሆነ : በአፈጻጸም : የተወሰነና : ገደብም : የተበጀለት : ስለሆነ : ቃሉን : በመመርኮዝ : ሕጋዊ :

ተፈጻሚነት ፡ ያለው ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥልጣን ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ መስጠት ፡ አይቻልም ። “ሥልጣን” ፡ የሚለውን ፡ በእንግሊዝኛው ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ቃል ፡ የአማርኛውን ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ ጽሑፍ ፡ መመሪያ ፡ በማድረግ ፡ በጠባቡ ፡ መተርጎምና ፡ በሌሎች ፡ በሦስተኛ ፡ ወገኖች ፡ ማለት ፡ በተራ ፡ ዜጎች ፡ ላይ ፡ ሥልጣን ፡ ለመስጠት ፡ የሚያስችል ፡ ሳይሆን ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ በሚሠራባቸው ፡ እና ፡ በአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ውስጣዊ ፡ አስተዳደር ፡ ላይ ፡ ሥልጣን ፡ ለመስጠት ፡ እንደሚያስችል ፡ ተደርጎ ፡ መገመት ፡ አለበት ። ባጭሩ ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፯ን ፡ የአማርኛውንና ፡ የእንግሊዝኛውን ፡ ጽሑፍ ፡ ከመረመሩና ፡ ካነፃፀሩ ፡ በኋላ ፡ እንደሚከተለው ፡ ለመወሰን ፡ ይቻላል ።

(፩) የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ከአማርኛው ፡ ይልቅ ፡ በትክክለኛ ፡ አስተሳሰብ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ስለሆነ ፡ የአማርኛውን ፡ ጽሑፍ ፡ ትርጉም ፡ በሚገባ ፡ ለማወቅ ፡ እንደሚጠራሪያ ፡ ሊጠቀሙበት ፡ ይቻላል ።

(፪) የአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ አተረጓጎም ፡ የእንግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ በግልጽ ፡ እንደሚለው ፡ ሊነበብ ፡ ይገባል ፤ ምክንያቱም ፡ የሚኒስቴሮችን ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍልና ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ የሚሠራባቸውን ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ የማቋቋም ፡ መብት ፡ የቀረው ፡ ቢቀር ፡ ለነዚህ ፡ ክፍሎች ፡ አንዳንድ ፡ ሥልጣኖችን ፡ የመስጠትንም ፡ መብት ፡ እንደሚይዝ ፡ መገመት ፡ ይገባል ። አሁን ፡ እንዳለው ፡ የአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የሆነ እንደሆነ ፡ ግን ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያለው ፡ አንዳችም ፡ ሥልጣን ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ መስጠት ፡ አይቻልም ።

እንግዲህ ፡ የሚቀጥለው ፡ ጥያቄ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ሕግን ፡ በማውጣት ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ሥር ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሊሰጥ ፡ የሚችላቸው ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያላቸው ፡ ሥልጣኖች ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ናቸው ፡ የሚለው ፡ ነው ። እንደደራሲው ፡ አተረጓጎም ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሊሰጥ ፡ የሚችለው ፡ ሥልጣን ፡ ዓይነት ፤ (፩) የመቆጣጠርን ፡ ሥልጣን ፤ ለምሳሌ ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ውስጣዊ ፡ አስተዳደር ፡ ሳይሆን ፡ ሦስተኛ ፡ ወገኖችን ፡ ማለት ፡ ተራ ፡ ዜጎችን ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥልጣን ፤ (፪) የፖሊስን ፡ ሥልጣን ፡ የሚመስል ፡ ሥልጣን ፤ ለምሳሌ ፡ አዲስ ፡ ወንጀሎችን ፡ በሕግ ፡ የመወሰን ፤ ወይም ፡ አስቀድሞ ፡ በወጡ ፡ ቅጣቶች ፡ ምትክ ፡ አዳዲስ ፡ ቅጣቶችን ፡ የማወጅ ፤ ወይም ፡ ደንቦችን ፡ በፍርድ ፡ የማስፈጸም ፡ ሥልጣን ፤ (፫) በግልጽም ፡ ሆነ ፡ በተዘዋዋሪ ፡ መንገድ ፡ ለፓርላማ ፡ የተሰጠ ፡ የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ ነክ ፡ ጉዳዮችን ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥልጣን ፡ የሚጨምር ፡ መሆን ፡ የለበትም ።

ከላይ ፡ በዝርዝር ፡ ከጠቀስናቸው ፡ በስተቀር ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሊሰጡ ፡ የሚችሉት ፡ ሥልጣኖች ፡ የአስፈጻሚውን ፡ የሕግ ፡ አውጭውንና ፡ የዳኝነቱን ፡ ክፍል ፡ ሥልጣኖች ፡ የሚመስሉ ፡ ሊሆኑ ፡ ይችላሉ ። ባጭሩ ፡ የመቆጣጠር ፡ ያለሆኑ ፡ ሥልጣኖች ፡ የአንድን ፡ ዜጋ ፡ ሕይወት ፡ ነፃነት ፡ ወይም ፡ ንብረት ፡ ያለሕጋዊ ፡ አፈጻጸም ፡ የማያሳጡ ፡ ሥልጣኖች ፡ ታክስ ፡ ወይም ፡ ግብር ፡ ለመጣል ፡ የማያስችሉ ፡ ሥልጣኖች ፡ የመንግሥትን ፡ ገንዘብ ፡ ወጭ ፡ ለማድረግ ፡ የማያስችሉ ፡ ሥልጣኖች ፡ እና ፡ የሊፓርላማ ፡ ፈቃድ ፡ ገንዘብ ፡ ለመበደር ፡ የማያስችሉ ፡ ሥልጣኖች ፡ ሁሉ ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሊሰጡ ፡ የሚችሉ ፡ ሥልጣኖች ፡ ናቸው ። ሊሰጡ ፡ የማይቻሉ ፡ ስንል ፡ የዘረዘርናቸውን ፡ መሠረታውያን ፡ ሥልጣኖች ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ በሚገባ ፡ ለመስጠት ፡ የተፈለገ ፡ እንደሆነ ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በሕግ ፡ በተ

ለይም ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ የተደነገገው ፡ አፈጻጸም ፡ (ፎርም) መጠ
በቅ ፡ አለበት ፤ ማለታችን ፡ ነው ።

አንዳንድ ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ለማቋቋም ፡ ዘወትር ፡ በዝግታ ፡ የሚንቀሳቀሰ
ውን ፡ የሕግ ፡ አውጭውን ፡ ክፍል ፡ ሳይጠብቅ ፡ አንዳንድ ፡ ተፈላጊ ፡ የሆኑ ፡ መሠረታ
ውያን ፡ ሥልጣኖችን ፡ ለመስጠት ፡ የአስተዳደሩ ፡ ክፍል ፡ ሊመኝ ፡ ስለሚችል ፡ ይህ
ከላይ ፡ የተሠነዘረው ፡ አስተያየት ፡ ችግር ፡ መፍጠሩ ፡ አይቀርም ። የአስፈጻሚው ፡
ክፍል ፡ አንድን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ማቋቋምና ፡ ሥልጣኑንም ፡ የሕግ ፡ አውጭው ፡
ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡ ከመከሩበት ፡ በኋላ ፡ ሳይሆን ፡ ወዲያው ፡ በትእዛዝ ፡ ወይም ፡
በቻርተር ፡ መስጠት ፡ አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ፡ ይሆናል ። እንዲህ ፡ አድርጎ ፡
አንድን ፡ እቅድ ፡ አሟልቶ ፡ ማቅረብ ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ ሊገኝበት ፡ ይችላል ። በአንዚህ
ወይም ፡ በሌሎች ፡ ምክንያቶች ፡ ሁሉ ፡ ወይም ፡ ከነዚህ ፡ ባንዱ ፡ የተነሣ ፡ በአዋጅ ፡
ወይም ፡ የሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ቃል ፡ ተሟልቶ ፡ በሚገኝበት ፡ ጊዜ ፡ በድንጋጌ ፡ መው
ጣት ፡ የሚገባውን ፡ ሕግ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ን ፡
በመመርኮዝ ፡ በትእዛዝ ፡ ሲያወጣ ፡ ይታያል ።

የዚህ ፡ ትእዛዝ ፡ ወይም ፡ ቻርተር ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ነው ፡
እንዲህ ፡ ያለው ፡ ቻርተር ፡ ወይም ፡ ትእዛዝ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ታትሞ ፡ በሚወጣ
በት ፡ ጊዜ ፡ ምን ፡ መደረግ ፡ ይገባዋል ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ለሚነሳው ፡ ችግር ፡ የአዋቅ ፡
ሸለቆን ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ እንደምሳሌ ፡ መውሰድ ፡ ይቻላል ። የደራሲውን ፡
አስተያየት ፡ እንደሚከተለው ፡ ባጭሩ ፡ መግለጥ ፡ ይቻላል ። አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡ የታ
የን ፡ የአንድ ፡ አዲስ ፡ የተቋቋመን ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ አቋም ፡
ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ በወጣ ፡ ትእዛዝ ፡ ለመወሰን ፡ በቂ ፡ ምክ
ንያቶች ፡ ቢኖሩም ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ “የሕግ ፡ ማውጣት” ፡ ሥልጣን ፡ ውጭ ፡ የታ
ወጁትን ፡ ሕጎች ፡ በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ሥር ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ እንዳላቸው ፡ ለማድ
ረግ ፡ በቂ ፡ ምክንያቶች ፡ አይሆኑም ። የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ የሚያደርገው ፡ ሁሉ ፡
በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ በዝርዝር ፡ ከተወሰኑት ፡ ሥልጣኖቹ ፡ ውጭ ፡ መሆን ፡ እንደማይ
ገባው ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ ቢሆን ፡ ሊገምት ፡ ይገባዋል ። ስለዚህ ፡ በደራሲው ፡ አስተያ
የት ፡ ከሥልጣን ፡ ውጭ ፡ የሆኑ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ያወጣቸው ፡ የሕግ ፡ ቃሎች ፡
በትእዛዝ ፡ ወይም ፡ በቻርተር ፡ ውስጥ ፡ ተመልክተው ፡ ቢገኙ ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡
እንዲኖራቸው ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ሥልጣን ፡ ያለው ፡ ጉዳዩ ፡ የሚመለከተው ፡
ክፍል ፡ ተጨማሪ ፡ ሕግ ፡ ማውጣት ፡ እንደሚያስፈልገው ፡ ተደርገው ፡ መተርጎም ፡
ይገባቸዋል ። የተባሉት ፡ ቃሎች ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ የሚኖራቸው ፡ እንዲህ ፡
ያለው ፡ ተጨማሪ ፡ ድርጊት ፡ (እርምጃ) ሲወሰድ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፡ ፬ ።

የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ሥልጣን ፡ በመወሰን ፡ ረገድ ፡ ስላ
ለው ፡ መብት ፤

የመደምደሚያ ፡ አስተያየት ።

ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ምክንያቶች ፡ ሁሉ ፡ እንደዚሁም ፡ የተደረገውም ፡ ጥልቅ ፡
ምርምር ፡ ጭምር ፡ የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ ጠብብ ፡ ያለ ፡ ትር
ጉም ፡ ሊሰጠው ፡ ይገባል ፡ ወደሚለው ፡ አስተያየት ፡ ይመራሉ ። ሌሎች ፡ የሕገ ፡ መን
ግሥቱ ፡ አንቀጾች ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሥልጣን ፡ ላይ ፡ ከጣሉዋቸው ፡ ገደቦች ፡ የተ
ነሣ ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ የተመለከተው ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሥልጣን ፡ አንድን ፡ የአስ

ተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤትን ፡ ለማቋቋም ፡ ውስጣዊ ፡ ሥልጣንና ፡ ተግባርን ፡ አቋሙንም ፡ ጭምር ፡ ለመወሰን ፡ ብቻ ፡ የሚያስችል ፡ ነው ። በሌላ ፡ አነጋገር ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ሊሰጥ ፡ የሚችለው ፡ ሥልጣን ፡ የመሥሪያ ፡ ቤትን ፡ አቋም ፡ ውስጣዊ ፡ ጉዳይና ፡ ተግባርን ፡ የሚመለከት ፡ መሆን ፡ ሲገባው ፡ የመቆጣጠርን ፡ የፖሊስ ፡ መሰልን ፡ እና ፡ በግልጽም ፡ ሆነ ፡ በተዘዋዋሪ ፡ መንገድ ፡ ለፓርላማ ፡ የተሰጠን ፡ የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ ነክ ፡ ጉዳይ ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥልጣንን ፡ ሊጨምር ፡ አይችልም ።

ምዕራፍ ፡ ፩ ።

በአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ በወጣ ፡ ሕግ ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ሊሰጡ ፡ ስለሚችሉት ፡ ሥልጣኖች ፡ ዓይነት ፡

በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ የተጣለበትን ፡ ኃላፊነትና ፡ ተግባር ፡ ለማሟላትና ፡ ለመፈጸም ፡ ሙሉ ፡ ገዥና ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ የበላይ ፡ በመሆኑ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ የማይከለክለውን ፡ ለሕዝቡ ፡ ጥቅምና ፡ ደህንነት ፡ የሚበጀውን ፡ ማንኛውንም ፡ አስፈላጊ ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ ማድረግ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ተግባር ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ተግባርን ፡ የሚፈጽምበት ፡ አንዱ ፡ መንገድ ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ በማቋቋም ፡ ተግባራቸውን ፡ በመወሰንና ፡ ሥልጣንም ፡ በመስጠት ፡ ነው ።

በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ሕጎች ፡ የሚወጡት ፡ “ትእዛዝ ፡” “የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡” እና ፡ “የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡” በሚል ፡ ስያሜ ፡ በሚጠሩ ፡ የሕግ ፡ ዓይነቶች ፡ (ፎርም) ፡ ነው ። መሠረታዊውን ፡ ሕጎች ፡ ግን ፡ የሚወጡት ፡ በ“አዋጅ” ፡ ወይም ፡ በ“ድንጋጌ” ፡ መልክ ፡ ነው ።

ሚስተር ፡ ክራውን ፡ በጽሑፋቸው ፡ እንደገለጡት ፡ ሁሉ ፡ “የአስተዳደሩ ፡ ክፍል ፡ የሚያወጣቸው ፡ ሕጎች ፡ ዓይነታቸው ፡ ሁለት ፡ ነው ። ከነዚህም ፡ አንደኛው ፡ ዓይነት ፡ በመሠረቱ ፡ ስለአስተዳደሩ ፡ ክፍል ፡ ውስጣዊ ፡ አቋም ፡ የወጣ ፡ በመሆኑ ፡ የአስተዳደሩን ፡ ክፍል ፡ የአሁንና ፡ የወደፊት ፡ አባሎች ፡ ብቻ ፡ የሚመለከት ፡ ሕግ ፡ ሲሆን ፡ ሁለተኛው ፡ ዓይነት ፡ ሕግ ፡ ግን ፡ ሕብረተ ፡ ሰቡን ፡ የሚመለከት ፡ ሌሎችን ፡ ሕጎች ፡ ለማሟላት ፡ የሚወጣ ፡ ሕግ ፡”³⁰ ነው ።

የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ስላወጣቸው ፡ ሕጎች ፡ የሚደረግ ፡ ጠቅላላ ፡ ምርምር ፡ እንደሚያመለክተው ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የመሥሪያ ፡ ቤታቸውን ፡ ውስጣዊ ፡ አቋምና ፡ ባንዳንድ ፡ በተወሰኑ ፡ መሥሪያ ፡ ቤታቸውን ፡ በሚመለከቱ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ ደንብ ፡ የማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ ተሰጥቷቸው ፡ ይገኛል ።

ነገር ፡ ግን ፡ በሁለተኛው ፡ ማለት ፡ የሕዝቡን ፡ መብት ፡ የሚነኩ ፡ ሕጎችን ፡ በማውጣት ፡ ወይም ፡ በጠቅላላው ፡ ጎብረት ፡ ሰብ ፡ ላይ ፡ አዳዲስ ፡ ግዴታዎችን ፡ በመጣል ፡ ሥልጣን ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ገደብ ፡ ሊኖር ፡ ይገባል ። ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ የአስተዳደሩ ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በአዋጅ ፡ ወይም ፡ በድንጋጌ ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ የተመለከተ ፡ መመሪያ ፡ ካልተሰጠው ፡ በቀር ፡ በአንድ ፡ ሙያ ፡ ላይ ፡ የተሰጠ

30. ኢ ፡ ኤስ ፡ ኮርዊን ፡ ዘ ፡ ፕሬዚደንት ፡ (ኦገስት ፡ ፳፯ ፡ ፓወርስ ፡ ፩፻፷፯-፩፻፷፱) (ፀኛ ኤዲሺን ፩፻፷፱) ፡ ኒውዮርክ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፕሬስ ፡ ኒውዮርክ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፶፫ ።

ግሩ፡ ሰዎችን፡ ቁጥር፡ ወይም፡ የሥራ፡ ሁኔታ፡ የአስፈጻሚው፡ ክፍል፡ ባወጣው፡ ሕግ፡ ብቻ፡ እንዲቆጣጠር፡ ሥልጣን፡ ሊሰጠው፡ አይገባም። ምክንያቱም፡ የሥልጣን፡ መቆጣጠር፡ ጥንተ፡ ሀሳብ፡ የሌለበት፡ ሥልጣን፡ በራስ፡ አስተያየት፡ ብቻ፡ መመራትንና፡ ሕግ፡ መጣስንም፡ ሊያስከትል፡ ስለሚችል፡ ነው።

አንድ፡ ለአስተዳደር፡ ክፍል፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ የተሰጠ፡ በአዋጅ፡ ወይም፡ በድንጋጌ፡ መልክ፡ በወጣ፡ ሕግ፡ ያልተደገፈ፡ ሥልጣን፡ ሕጋዊ፡ ተፈጻሚነት፡ ይኖረው፡ ወይም፡ አይኖረው፡ እንደሆነ፡ ለማሳየት፡ በአዋሽ፡ ሸለቆ፡ ባለሥልጣን፡ ቻርተር፡ አማካይነት፡ ስለተሰጡት፡ ሥልጣኖች፡ ቀጥለን፡ የተለየ፡ ጥናት፡ እናደርጋለን። አስቀድመን፡ የአዋሽን፡ ሸለቆ፡ ባለሥልጣን፡ ቻርተር፡ ሕጋዊ፡ መልክ፡ (ፎርም)፡ ባጭሩ፡ ከመረመርን፡ በኋላ፡ የቻርተሩን፡ አንቀጾች፡ (ቁጥሮች)፡ አንድ፡ ባንድ፡ እንመረምራለን። ከነዚህ፡ ውስጥም፡ በቀጥታ፡ ተፈጻሚነት፡ የላቸውን፡ ቁጥሮችና፡ ተጨማሪ፡ ደጋፊ፡ ሕግ፡ ካልወጣ፡ በቀር፡ ሕጋዊ፡ ተፈጻሚነት፡ ሊኖራቸው፡ የማይችሉትን፡ ቁጥሮች፡ ለይተን፡ ለማመልከት፡ እንሞክራለን።

ክፍል ፡ ፪ ።

የተለየ ፡ ጥናት ፡- በአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ ስለተሰጡት ፡ ሥልጣኖች ።

ምዕራፍ ፡ ፮ ።

“ቻርተር” ስለሚለው ፡ ቃል ፡ ትርጉምና ፡ አገሳብ ።

የአዋሽ፡ ሸለቆ፡ ባለሥልጣን፡ የተቋቋመበት፡ ሕግ፡ “ቻርተር” እየተባለ፡ የሚጠራው፡ ነው።

የኢትዮጵያ፡ ሕጎች፡ በይፋ፡ (በአፈሴል)፡ ታትመው፡ የሚወጡበትን፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ያቋቋመው፡ የ፲፱፻፴፭ቱ፡ አዋጅ፡ ቁጥር፡ ፩፡ የኢትዮጵያን፡ መሠረታውያንና፡ ንዑሳን፡ ሕጎች፡ በዝርዝር፡ ይገልጻል። ዝርዝሩም፡ የሚከተሉትን፡ የሕግ፡ ዓይነቶች፡ ማለት፡ አዋጆችን፡ ድንጋጌዎችን፡ ሕጎችን፡ ደንቦችን፡ ውሳኔዎችን፡ ትእዛዞችን፡ ማስታወቂያዎችን፡ እና፡ የነዚህም፡ የበታች፡ የሆኑ፡ ደንቦችን፡ ይጨምራል³¹። ቻርተርም፡ ሆነ፡ የመንግሥት፡ ክፍል፡ ማስታወቂያ፡ በዚህ፡ አዋጅ፡ ዝርዝር፡ ውስጥ፡ ተጠቅሶ፡ አይገኝም። በዘልማድ፡ ግን፡ የኋለኛው፡ እንደሕግ፡ መልክ፡ (ፎርም)፡ ሲያገለግል፡ የፈተኛው፡ ደግሞ፡ ላንድ፡ የሕግ፡ መልክ፡ (ፎርም)፡ አርእስት፡ እየሆነ፡ ይወጣል። ቻርተር፡ እንደመንግሥት፡ ማስታወቂያም፡ ይወጣል። የመንግሥት፡ ማስታወቂያ፡ በመሠረታውያንና፡ በንዑሳን፡ ሕጎች፡ መካከል፡ የሚገኝ፡ የሕግ፡ ዓይነት፡ ነው። አንዳንድ፡ ጊዜም፡ እንደአዋሽ፡ ሸለቆ፡ ባለሥልጣን፡ ቻርተር፡ ያለ፡ መሠረታዊ፡ ሕግ፡ በመንግሥት፡ ማስታወቂያ፡ መልክ፡ ይወጣል። (የመንግሥት፡ ማስታወቂያ፡ ቁጥር፡ ፪፻፲፱/፶፬ን፡ ይመለከታል)። የመንግሥት፡ ማስታወቂያዎች፡ የሚመደቡት፡

31. ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ የተቋቋመበት፡ አዋጅ፡ ፲፱፻፴፭፡ ቁጥር፡ ፪(ሀ)፡ አዋጅ፡ ቁጥር፡ ፩፡ አንደኛ፡ ዓመት፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ቁጥር፡ ፩።

“ሕጎች” ወይም “ደንቦች” ፡ በሚሉት ፡ በ፲፱፻፴፭ ፡ ዓ ፡ ምሕረቱ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ስር ፡ ሲሆን ፡ የሚመደቡበትም ፡ ክፍል ፡ እንደሚመለከቱት ፡ ጉዳይ ፡ ዐቢይነት ፡ ይለያያል ።

በአዋጅም ፡ ሆነ ፡ በድንጋጌ ፡ በትእዛዝ ፡ ወይም ፡ በመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ የተቋቋሙ ፡ ራሳቸውን ፡ ችለው ፡ የሚተዳደሩ ፡ አቋሞች ፡ ሁሉ ፡ “ባለቻርተር ፡ ድርጅት” ፡ በመባል ፡ ይታወቃሉ ። የ፲፱፻፶፪ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረቱ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመታወጁ ፡ አስቀድሞ ፡ መንግሥታዊ ፡ ድርጅቶችና ፡ የግል ፡ ማኅበሮች ፡ ሁሉ ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ መብት ፡ ያላቸው ፡ ሆነው ፡ እንዲገመቱ ፡ ለማድረግ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታዊ ፡ ቻርተር ፡ ይሰጣቸው ፡ ነበር ። የተባሉት ፡ ድርጅቶችና ፡ ማኅበሮች ፡ ከቻርተር ፡ በስተቀር ፡ ሊቋቋሙበት ፡ የሚችሉበት ፡ ሕጋዊ ፡ መሠረት ፡ አልነበረም ። እንደ ፡ ወጣቶች ፡ ወንዶች ፡ ክርስቲያናዊ ፡ ማኅበር ፡ (ወወክማ) ፡ ያሉት ፡ የግል ፡ ማኅበሮች ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ የታተመ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታዊ ፡ ቻርተር ፡ ሊያገኙ ፡ የቻሉት ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ነው ። የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከታወጀ³² ፡ በኋላ ፡ ለቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ በጎ ፡ አድራጎት ፡ ድርጅት ፡ ከተሰጠው ፡ በስተቀር ፡ ለሌላ ፡ ግላዊ ፡ ማኅበርም ፡ ሆነ ፡ ድርጅት ፡ የተሰጠ ፡ ቻርተር ፡ የለም ።

ምዕራፍ፡፯።

ስለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ ፎርም ፡ እና ፡ ስለሕጋዊ ፡ ምንጭ ።

የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ የተሰጠው ፡ በመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ መልክ ፡ (ፎርም) ነው ። ከዚህ ፡ በቀደም ፡ ይልቁንም ፡ የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከታወጀ ፡ በኋላ ፡ በሕግም ፡ ሆነ ፡ በዘልማድ ፡ ይደረግ ፡ የነበረው ፡ ራሳቸውን ፡ ችለው ፡ የሚተዳደሩ ፡ የአስተዳደሩ ፡ ክፍል ፡ በሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ከመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ይልቅ ፡ በትእዛዝ ፡ ማቋቋም ፡ ነበር ። በተጨማሪም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በሚያውጁት ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በጉዳይ ፡ መክሮ ፡ ሀሳብ ፡ እንደሰጠበት ፡ የሚገለጸው ፡ ሕጉ ፡ በትእዛዝ ፡ ወይም ፡ በድንጋጌ ፡ መልክ ፡ የወጣ ፡ ሲሆን ፡ እንጂ ፡ የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ በሚወጣበት ፡ ጊዜ ፡ አልነበረም ። ደራሲው ፡ እንደሚያውቀው ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በጉዳይ ፡ መክሮ ፡ ሀሳብ ፡ መሰጠቱን ፡ ሳይጠቅሱ ፡ ያለፉ ፡ በትእዛዝ ፡ መልክ ፡ የወጡ ፡ ሕጎች ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማስተዳደሪያ ፡ ጠቅላይ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ (ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፩/፲፱፻፶፬) ፡ እና ፡ የሚኒስትሮች ፡ ሥልጣን ፡ ማሻሻያ ፡ ትእዛዝ ፡ (ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ እና ፡ ፪ ፡ (ማለት ፡ የ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፵፬ ፡ እና ፡ ፵፯) ፡ ናቸው ። እንግዲህ ፡ የአዋሽን ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የሚቋቋሙ ፡ የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፺፱/፶፬ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤትም ፡ በጉዳይ ፡ መክሮ ፡ ሀሳብ ፡ እንደሰጠበት ፡ መጥቀሱ ፡ ያልተለመደ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ደራሲው ፡ ባደረገው ፡ መከታተል ፡ በመጀመሪያ ፡ የዚህ ፡ ሕግ ፡ ረቂቅ ፡ በትእዛዝ ፡ መልክ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ እንደነበረና ፡ ሊወጣ ፡ የታሰበበትም ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ሥልጣን ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሆኑ ፡ መጠቀሱን ፡ ደርሶበታል ። በዚህም ፡ መከታተል ፡ መሠረት ፡ ራሳቸውን ፡ ችለው ፡ የሚተዳደሩ ፡ ድርጅቶችን ፡ ሁሉ ፡ በቻርተር ፡ ማቋ

32. የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ በቁጥር ፡ ፬፻፬ - ፬፻፶፪ ፡ መሠረት ፡ ተቋቋመው ፡ ለተመዘገቡ ፡ የግል ፡ ማኅበሮች ፡ ሁሉ ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ የሰውነት ፡ መብት ፡ ይሰጣቸዋል ።

ቋም ፡ ጥንቱንም ፡ የተለመደ ፡ መሆኑን ፡ አርቃቂው ፡ በማስታወስ ፡ ለረቂቁ ፡ “ቻርተር” የሚል ፡ አርእስት ፡ የሰጠው ፡ ይመስላል ።³³ “የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤታችን ፡ የመከረበትን ፡ ዓይተንና ፡ ፈቅደን ፡” የሚሉት ፡ ቃላት ፡ ሕጉ ፡ መጀመሪያውን ፡ በትእዛዝ ፡ መልክ ፡ ሲዘጋጅ ፡ በቀዳሚው ፡ ረቂቅ ፡ ውስጥ ፡ የነበሩ ፡ ሲሆኑ ፡ ጳላም ፡ የሕጉ ፡ መልክ ፡ ከትእዛዝ ፡ ወደመንግሥት ፡ ማስታወቂያነት ፡ ሲለወጥና ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ን ፡ የሚጠቅሰው ፡ ቃል ፡ ሲሠረዝ ፡ እንዳሉ ፡ ቀርተዋል ።

በደራሲው ፡ አስተያየት ፡ ሕጉን ፡ በትእዛዝ ፡ ከማውጣት ፡ ይልቅ ፡ በመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ መልክ ፡ ማውጣት ፡ የተሻለ ፡ መሆኑን ፡ የመንግሥቱ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ የመረጠበት ፡ ምክንያት ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ በመከተል ፡ በትእዛዝ ፡ አማካይነት ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ሊሰጥ ፡ ከሚችለው ፡ ሥልጣን ፡ ይልቅ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥታዊ ፡ ቻርተር ፡ ሊሰጥ ፡ የሚችለው ፡ ሥልጣን ፡ የሰፋና ፡ የላቀ ፡ እንደሆነ ፡ አድርጎ ፡ ስላመነበት ፡ ይመስላል ።

ሕጉ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ን ፡ ባይጠቅሰም ፡ መልኩም ፡ የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ እንጂ ፡ ትእዛዝ ፡ ባይሆንም ፡ የጥንቱ ፡ ረቂቅ ፡ በትእዛዝ ፡ መልክ ፡ ስለሆነ ፡ የሕጉን ፡ መግቢያ ፡ ቃላት ፡ በተለይም ፡ “የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤታችን ፡ የመከረበትን—” የሚሉትን ፡ በመመልከት ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ የወጣው ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ በተመለከተው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ መሆኑ ፡ ግልጥ ፡ ይመስላል ። መልኩ ፡ “ትእዛዝ” ፡ አለመሆኑ ፡ ብቻ ፡ ሕጉን ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ የሚቃረን ፡ ወይም ፡ ዋጋ ፡ የሌለውና ፡ ፈራሽ ፡ አያደርገውም ።³⁴

ምዕራፍ ፡ ፮ ።

የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ ሕጋዊ ፡ ምርምር ።

ከዚህ ፡ ቀጥሎን ፡ ከአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ ውስጥ ፡ አሁኑኑ ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያላቸውንና ፡ ወደፊት ፡ ተጨማሪ ፡ ደጋፊ ፡ ሕግ ፡ ካልወጣ ፡ በቀር ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ሊኖራቸው ፡ የማይችሉትን ፡ ቁጥሮች ፡ በመለየት ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ ለባለሥልጣኑ ፡ የተሰጡትን ፡ ሥልጣኖች ፡ እንመርምር ።

ሀ/ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ተግባር ፤

የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ጠቅላላ ፡ ተግባር ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፬ ፡ በመጀመሪያው ፡ አረፍተ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ እንደሚከተለው ፡ ተደንግጎ ፡ ይገኛል ።

“የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ዋና ፡ ተግባር ፡ የአዋሽን ፡ ሸለቆ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ለማስተዳደርና ፡ ለማልማት ፡ ነው ።”

እዚህ ፡ ላይ ፡ መታወስ ፡ ያለበት ፡ “ተግባር” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ኃላፊነትንም ፡ ተግባርንም ፡ አጠቃሎ ፡ እንዲይዝ ፡ ተደርጎ ፡ የገባ ፡ መሆኑን ፡ ነው ።

33. ቻርተሩ ፡ ሲዘጋጅ ፡ ዋናው ፡ አርቃቂ ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ሊሰጡ ፡ ታቅደው ፡ ከነበሩት ፡ ሥልጣኖች ፡ ውስጥ ፡ አንዳንዶቹ ፡ ሊሰጡ ፡ የሚችሉት ፡ በአዋጅ ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ አመልክተው ፡ እንደነበር ፡ የሚያስረዳ ፡ ማስረጃ ፡ አለ ።

34. ጄምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ፡ ኬዝ ፡ ኤንድ ፡ ማቲሪያልስ ፡ ኦን ፡ ፕብሊክ ፡ ሎ ፡ ዋን ፡ (1873-1875) (ያልታተመ) ፡ የሕግ ፡ ፋክልቲ ፡ መጻሕፍት ፡ ቤት ፡ ተጋ ፡ ሥ ፡ የጊቨርሲቲ ፡ ምዕራፍ ፡ 11 ፡ ገጽ ፡ 85 ።

ለ/ በዝርዝር ፡ ስለተመለከቱት ፡ የባለሥልጣኑ ፡ ተግባሮች ፡

በቁጥር ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ ከተደነገገው ፡ እና ፡ በተከታዮቹም ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥሮች ፡ ካልተወሰነው ፡ ጠቅላላ ፡ ተግባር ፡ ሌላ ፡ ከቁጥር ፡ ፩(ሀ) እስከ ፡ (ቀ) ፡ የተመለከቱት ፡ ተግባሮችም ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጡ ፡ ናቸው ። ከነዚህ ፡ አንዳንዳቸው ፡ ተግባሮች ፡ ልዩ ፡ ምርመራ ፡ አያስፈልጋቸውም ።

የተለየ ፡ ምርመራ ፡ የሚያሻቸው ፡ ሁለቱ ፡ ቁጥሮች ፡ የሚከተሉትን ፡ ጉዳዮች ፡ የሚመለከቱ ፡ ናቸው ።

፩/ የአዋሽን ፡ ውሀ ፡ መቆጣጠርና ፡ ማከፋፈል ፡

(፩) የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፩(ረ) ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የአዋሽን ፡ ወንዝ ፡ ውሀዎች ፡ ለመስኖና ፡ ለሌላም ፡ ጉዳይ ፡ ለማከፋፈል ፡ የሚያስፈልገውን ፡ የተለየ ፡ የግል ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ። ይህ ፡ ቁጥር ፡ በአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ ውሀዎች ፡ እንደመንግሥት ፡ ንብረት ፡ አድርጎ ፡ ይገምታቸዋል ። በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴ ፡ መሠረት ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ውሀዎች ፡ ሀይቆችና ፡ ወንዞችም ፡ ጭምር ፡ በመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ሆነዋል ። በ፲፱፻፶፪ቱም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩ሺ፪፻፳፰ ፡ እና ፡ ፩ሺ፬፻፵፯ ፡ የፈሳሽና ፡ የረጋ ፡ ውሀ ፡ ሁሉ ፡ ባለሀብትነት ፡ የመንግሥት ፡ ሲሆን ፡ ኅብረት ፡ ሰቡ ፡ በተጠቀሰው ፡ ውሀ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ መብት ፡ የተጠቃሚነት ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ ይደነግጋሉ ። በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቁጥር ፡ ፩ሺ፪፻፳፱ ፡ ውስጥ ፡ እንደተመለከተው ፡ ውሀ ፡ የግል ፡ ሀብት ፡ ተብሎ ፡ የሚገመተው ፡ በሰው ፡ ሠራሽ ፡ ውሀ ፡ ማጠራቀሚያ ፡ በኩራ ፡ ጉድጓድ ፡ ወይም ፡ ማጠራቀሚያ ፡ ውስጥ ፡ የተከማቸው ፡ የሆነ ፡ እና ፡ እንደተፈጥሮውም ፡ መፍሰስ ፡ ሳይቻለው ፡ የቀረው ፡ እንደሆነ ፡ ነው ። ቁጥር ፡ ፩ሺ፪፻፳፰ ፡ (፪) ፡ ፈሳሽና ፡ የረጋ ፡ ውሀ ፡ ሁሉ ፡ አግባብ ፡ ባለው ፡ ባለሥልጣን ፡ ቁጥጥርና ፡ ጥበቃ ፡ ስር ፡ እንዲሆን ፡ ያዛል ። በተጨማሪም ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቁጥር ፡ ፩ሺ፪፻፴፰ ፡ (፫) ፡ ስር ፡ በጠቅላላም ፡ ሆነ ፡ ለአንድ ፡ የተለየ ፡ ቀበሌ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያላቸው ፡ ልዩ ፡ ሕጎችና ፡ የአስተዳደሩ ፡ ክፍል ፡ ደንቦች ፡ የተጠበቁ ፡ መሆናቸውን ፡ ይደነግጋል ። የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ አንድ ፡ የተለየ ፡ ቀበሌን ፡ የሚመለከት ፡ የተለየ ፡ ሕግ ፡ ስለሆነ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከቱት ፡ ውሀን ፡ የሚመለከቱት ፡ ቁጥሮች ፡ ሁሉ ፡ በባለሥልጣኑ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚነት ፡ አይኖራቸውም ። ይህ ፡ ግን ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ ባለሥልጣኑ ፡ በሌላ ፡ አግባብ ፡ ባለው ፡ ደጋፊ ፡ ሕግ ፡ ሥልጣን ፡ ተሰጥቶት ፡ ሲገኝ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ የአዋሽን ፡ ወንዝ ፡ ውሀዎች ፡ ለመስኖና ፡ ለሌላም ፡ ጉዳይ ፡ ለማዋል ፡ ለሚሹ ፡ አስፈላጊውን ፡ አሟልተው ፡ ለሚገኙ ፡ ሁሉ ፡ ውሀ ፡ እንዲያከፋፍል ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ ያለአድልዎና ፡ ማማረጥ ፡ የተከናወነው ፡ ከሆነ ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያለው ፡ ይሆናል ።

(፪) የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ በመንግሥቱ ፡ ማንኛውም ፡ ቅርንጫፍ ፡ እና ፡ በተጠቃሚዎች ፡ መካከል ፡ በተደረገ ፡ ስምምነት ፡ አማካይነት ፡ የተሰጠ ፡ በአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ውሀዎች ፡ ላይ ፡ ያለ ፡ የመጠቀም ፡ መብት ፡ የተጠበቀ ፡ መሆኑን ፡ ይደነግጋል ። ይህ ፡ ቁጥር ፡ ታስቦ ፡ የተጨመረ ፡ ሲሆን ፡ ኤች ፡ ቪ ፡ ኤ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የአክሲዮን ፡ ማኅበር ፡ (ወንጂ) ፡ በስምምነት ፡ መሠረት ፡ ያገኘውን ፡ በውሀ ፡ የመጠቀም ፡ መብት ፡ ለመጠበቅ ፡ ነው ። የዚህ ፡ ቁጥር ፡ ዋና ፡ ዓላማ ፡ በስምምነት ፡ መሠረት ፡ የተገኙትን ፡ አስ

ቀድመው፡ የነበሩትን ፡ መብቶች ፡ ለመጠበቅና ፡ በተጠቃሚዎችም ፡ መካከል ፡ ማማ
ረጥና ፡ አድልዎ ፡ እንዳይደረግ ፡ ለመከላከል ፡ ነው ። የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡
የመንግሥት ፡ ወኪል ፡ በመሆን ፡ በስምምነት ፡ የተገኙ ፡ መብቶችን ፡ በማክበር ፡ በሚ
ያስተዳድረው ፡ ቀበሌ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ ውሀ ፡ አጠቃቀም ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥል
ጣን ፡ አለው ።

፪/ የአዋሽን ፡ ሸለቆ ፡ ሀብት ፡ በበለጠ ፡ ለማልማት ፡ የሚያስፈልጉትን ፡ ነገ
ሮች ፡ ሁሉ ፡ ስለማድረግ ፡

የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፬ (ቀ) ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የሸለቆውን ፡ ሀብት ፡
በበለጠ ፡ ለማልማትና ፡ ለአገልግሎት ፡ ለማዋል ፡ የሚያስፈልጉትን ፡ ነገሮች ፡ ሁሉ ፡
እንዲያደርግ ፡ ጠቅላላ ፡ ኃላፊነት ፡ ይጥልበታል ።

ይህን ፡ ቁጥር ፡ በመመርኮዝ ፡ ባለሥልጣኑ ፡ በአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ውስጥ ፡ ግድብ ፡
በማሠራት ፡ የወንዙን ፡ የተፈጥሮ ፡ አወራረድ ፡ የሚለውጥ ፡ ሥራ ፡ በመሥራት ፡ ወራ
ጁን ፡ ውሀ ፡ ገድቦ ፡ ለማጠራቀም ፡ ወይም ፡ ውሀውን ፡ በማቃናት ፡ እና ፡ መንገዱን ፡
በመለወጥ ፡ አንዳንድ ፡ በሸለቆው ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ ቀበሌዎች ፡ እንዲለሙ ፡
ለማድረግ ፡ ይችላል ። ባለሥልጣኑ ፡ እነዚህን ፡ እና ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆኑ ፡ እቅዶችን ፡
የሚያከናውንበት ፡ ጊዜ ፡ እቅዱ ፡ ከሚከናወንበት ፡ ስፍራ ፡ ዘቅ ፡ ብለው ፡ የሚገኙ ፡
የወንዙን ፡ ውሀ ፡ ለቤት ፡ ውስጥና ፡ ለመስኖ ፡ እንዲሁም ፡ ለአንዳስትሪ ፡ የሚያውሉ ፡
ሰዎችን ፡ መብት ፡ ይነካ ፡ ይሆናል ። የቅረው ፡ ቢቀር ፡ በፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡
ውስጥ ፡ የተመለከተው ፡ እንዲህ ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ የመጠቀም ፡ መብት ፡ እንደሚከበር ፡
ወይም ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ከታች ፡ የሚገኙ ፡ ተጠቃሚዎችን ፡
መብት ፡ እንደሚያከብር ፡ ተደርጎ ፡ መተርጎም ፡ አለበት ።

ሐ/ ለባለሥልጣኑ ፡ ስለተሰጡ ፡ ተራ ፡ ሥልጣኖች ፡

በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፭ ፡ የተሰጡት ፡ ሥልጣኖች ፡ የሕግ ፡ መብት ፡ ያለው ፡ ማን
ኛውም ፡ ድርጅት ፡ ሊኖሩት ፡ የሚችሉ ፡ ሥልጣኖች ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡ ውል ፡ የመ
ዋዋልን ፡ በራሱ ፡ ስም ፡ የመክሰስ³⁵ ፡ ወይም ፡ የመክሰስን ፡ ንብረት ፡ የማደርጃትን ፡
ለንብረት ፡ ባለቤት ፡ የመሆንንና ፡ ንብረትን ፡ እንደፈቀዱ ፡ የማድረግን ፡ ሥልጣን ፡
ይጨምራሉ ።

በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ የወጣ ፡ የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡
ውስጥ ፡ እንደተጠቀሱት ፡ የአስፈጻሚ ፡ ክፍል ፡ ሕጎች ፡ ይቆጠራልን? የሚለውን ፡
ጥያቄ ፡ ሚስተር ፡ ፓጉስኪ ፡³⁶ የተባሉ ፡ ሕግ ፡ አዋቂ ፡ በሰፊው ፡ ከመረመሩ ፡
በኋላ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ የወጣ ፡ ማስታወቂያ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡
ከተጠቀሱት ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ ሕጎች ፡ ጋር ፡ የማይመሳሰል ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ አስ
ተያየት ፡ ሰጥተዋል ። ይህም ፡ እውነት ፡ ከሆነ ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፭ ፡ ለአስተዳደሩ ፡
ክፍል ፡ ብቻ ፡ የሚጠቅም ፡ የሰውነት ፡ መብት ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ሰጥ
ቶታል ። የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣንም ፡ እንደግል ፡ ድርጅት ፡ በመሆን ፡ በፍ
ትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በተሰጡት ፡ የሰውነት ፡ መብቶች ፡ የሚጠቀመው ፡ በሚኒስቴ

35. “SUE” እና “SUED” በሚሉት ፡ ፈንታ ፡ “USE” እና “USED” የሚሉት ፡ የእንግሊዝኛ ፡
ቃላት ፡ በቁጥር ፡ ፩(ለ) ፡ እንግሊዘኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ገብተው ፡ ይገኛሉ ። ይህ ፡ በእርግጥ ፡ የአትም ፡
ስሕተት ፡ ነው ።

36. እር ፡ ጄ ፡ ኤች ፡ ፖጉስኪ ፡ ፕረሲሚኔሪ ፡ አናሲሲስ ፡ ለፍ ፡ ዘ ፡ ቻርተር ፡ ለፍ ፡ ኤ. ሲ. ኤ ፡
(፩ሺ፱፻፷፯) (ያልታተመ) ገጽ ፡ ፬ ።

ሮች : ወይም : በሌሎች : የመንግሥት : ባለሥልጣኖች : ስም : እንጂ : የመንግሥት : ባለሥልጣን : ቢሆንም : ከመንግሥቱ : የተለየ : አቋም : ስላለው : በተሰጡት : የግል : መብቶች : አይደለም : ማለት : ነው ።

ደራሲው : የሚሰተር : ፓጉስኪን : አስተያየት : የሚቀበልበት : ምክንያት : የአዋጅ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : የአስተዳደሩ : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : እንጂ : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ : የተጠቀሰ : የሰውነት : መብት : ያለው : ድርጅት : ባለመሆኑን፤ የሚጠቀመውም : ከአስተዳደሩ : ክፍል : በወጣ : ሕግ : ውስጥ : በተመለከቱ : መብቶች : በመሆኑ : ነው ። የአዋጅ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ : በተመለከቱት : የሰውነት : መብቶች : የሚጠቀመው : ጉዳዩ : በሚመለከታቸው : ሚኒስቴሮችና : የመንግሥት : ባለሥልጣኖች : ስም : ለመሆኑ : “ጉዳዩ : ከሚመለከታቸው : ጋር : በመተባበር” : “የመንግሥት : ወኪል : በመሆን” : “የመንግሥት : ሚኒስቴሮችና : መሥሪያ : ቤቶች : ወኪል : በመሆን” : የሚሉት : የባለሥልጣኑን : የተለዩ : ሥልጣኖች : የሚወስኑት : የቻርተሩ : ቁጥር : ፮ : ቃላት : እንደሚሰረጁ : ሊቀርቡ : ይችላሉ ። ባለሥልጣኑ : በፍትህ : ብሔር : መብቶች : የሚጠቀመው : ቁጥር : ፫፻፺፯ : ውስጥ : በተመለከቱት : የአስፈጻሚው : ክፍል : ሕጎች : አለመሆኑን : ይገነዘባል ።

ምንም : እንኳ : ስለ : ባለሥልጣኑ : የተለዩ : ሥልጣኖች : በሚደነግገው : የቻርተሩ : ክፍል : ውስጥ : ቢገኙም : የሚከተሉት : ሥልጣኖች : ማለት : የመንግሥት : ወኪል : በመሆን : የኢንተርናሽናል : አርዳታዎችና : ብድሮች :³⁷ ተቀብሎ : በሥራ : ላይ : የማዋል : ሥልጣን : (ቁጥር : ፮ (ረ)) : በአዋጅ : ሸለቆ : ውስጥ : ላሉት : የመንግሥት : ሚኒስቴሮችና : መሥሪያ : ቤቶች : ሥራዎች : ወኪል : ሆኖ : የማካሄድ : ሥልጣን : (ቁጥር : ፮ (ሰ)) ፤ በአዋጅ : ሸለቆ : ውስጥ : የሚገኘውን : የመሬት : ባለቤትነት : ሁኔታ : የማጣራትና : የመንግሥትም : የሆነውን : መሬት : የማስተዳደር : ሥልጣን : (ቁጥር : ፮) ፤ የአዋጅን : ሸለቆ : በሚገባና : በኢኮኖሚ : ረገድ : በሚጠቅም : አኳኋን : ለማልማት : በቻርተሩ : ውስጥ : የተሰጡትን : ሥራዎች : የመፈጸም : ሥልጣን : (ቁጥር : ፳) ፤ እና : ከቻርተሩ : ጋር : የሚስማሙትን : የውስጥ : ደንቦች : የማውጣት : ሥልጣን ፤ ሁሉ : ሕገ : መንግሥታዊ : ክርክር : ሊያሰነሱ : የማይችሉና : በሚገባ : የተሰጡ : ሥልጣኖች : ናቸው ።

መ/ ለባለሥልጣኑ : ስለተሰጡት : የተለዩ : ሥልጣኖች ፤

ለአዋጅ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : የተሰጡትን : የተለዩ : ሥልጣኖች : እንደሚከተለው : ከፋፍለን : በየተራ : በመተንተን : እንመረምራለን ።

(፩) የመቆጣጠር : ሥልጣኖች ፤

እዚህ : ላይ : አከራካሪዎቹ : ጥያቄዎች :-

ሀ/ ቻርተሩ : ለባለሥልጣኑ : የመቆጣጠር : ሥልጣን : ሲሰጥ : ተገቢው : መንግሥታዊ : ድርጅት : የአዋጅ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ስለሆነ : በተባለው : የመቆጣጠር : ሥልጣን : ሊጠቀም : ይገባል : በሚል : አስተሳሰብ : በመመራት : በመንግሥቱ : ውስጥ : ሥራ : ማደላደሉ : ነው? ወይስ :

37. ዋናው : የቻርተሩ : አርቃቂ : እንደገለጹት : የቻርተሩ : አንቀጽ : ፮(ረ) : የታቀደው : የአዋጅ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : በብድር : የተገኘውን : ገንዘብ : ከሥራ : ላይ : ለማዋል : እንጂ : ለብድር : ኃላፊ : እንዲሆን : አልነበረም ። እንዲያውም : የብድር : ውል : የሚፈጸመው : አግባብ : ባለው : በሌላ : የመንግሥት : መሥሪያ : ቤት : ነው ።

ለ/ ቻርተሩ ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የሚሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ አዲስና ፡ መንግሥቱም ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በተራው ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡ ያልነበረውን ፡ ሥልጣን ፡ ነው ፡ የሚሉ ፡ ናቸው ።

እነዚህን ፡ ጥያቄዎች ፡ መመሪያ ፡ በማድረግ ፡ የመቆጣጠርን ፡ ሥልጣን ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የሚሰጡትን ፡ የሚከተሉትን ፡ በዝርዝር ፡ የተጠቀሱትን ፡ የቻርተሩን ፡ ቁጥሮች ፡ ጠልቀን ፡ እንመረምራለን ። “የመቆጣጠር ፡ ሥልጣን” ስንል ፡ በሦስተኛ ፡ ወገኖች ፡ ማለት ፡ በተራ ፡ ዜጎች ፡ ላይ ፡ የተሰጠ ፡ የመንግሥቱንና ፡ የአዋሽን ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ውስጣዊ ፡ አስተዳደር ፡ የማይመለከት ፡ ሥልጣን ፡ ማለታችን ፡ ነው ።

(ሀ) ንብረቶችን ፡ የማስለቀቅ ፡ ሥልጣን ፤

የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፯(ሀ) ፡ በሕግ ፡ በሚወሰነው ፡ መሠረት ፡ ከግል ፡ ባለቤቶች ፡ በማስለቀቅ ፡ የማይንቀሳቀሱና ፡ ሌሎችንም ፡ ንብረቶች ፡ ለማግኘት ፡ እንዲችሉ ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የተለየ ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ።

ይህም ፡ ቁጥር ፡ “ሕግ” ፡ ሲል ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ ውስጥ ፡ ተጠቅሶ ፡ የሚገኘውን ፡ ስለግል ፡ ንብረቶች ፡ መወሰድ ፡ (ኤክስፐርፕሪዩቨን) ፡ በተለይ ፡ የሚወጣውን ፡ ሕግ ፡ መሆኑን ፡ ደራሲው ፡ ያምንበታል ። ይህ ፡ ስለ ፡ ግል ፡ ንብረቶች ፡ መወሰድ ፡ በተለይ ፡ እንዲወጣ ፡ የታቀደው ፡ ሕግ ፡ በ፲፱፻፶፪ቱ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከቋጥር ፡ ፩ሺ፬፻፷ ፡ አስከ ፡ ፩ሺ፬፻፹፰ ፡ ባሉት ፡ ውስጥ ፡ ተመልክቶ ፡ ይገኛል ። በቋጥር ፡ ፩ሺ፬፻፷ ፡ መሠረት ፡ ንብረት ፡ ማስለቀቅ ፡ ማለት ፡ ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ አገልግሎት ፡ የሚያስፈልገውን ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ሁሉ ፡ ባለሀብት ፡ እንዲለቅ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ የሚያስገድድበት ፡ ሥርዓት ፡ ነው ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቋጥር ፡ ፩ሺ፬፻፷፫ ፡ “ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ አገልግሎት” የሚለውን ፡ ሀሳብ ፡ በማብራራት ፡ አንድ ፡ ሀብት ፡ ከመወሰዱ ፡ በፊት ፡ ጉዳዩ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ባለሥልጣናት ፡ አስቀድሞ ፡ ሀብቱ ፡ እንዲወሰድ ፡ ያስፈልገው ፡ ዕቅድ ፡ ለሕዝብ ፡ ጠቃሚ ፡ መሆኑን ፡ እንዲወስኑ ፡ ያዛል ። እንዲያውም ፡ “ፓብሊክ ፡ ዩቲሊቲ” (ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ የዋለ ፡ ነገር) ፡ “ፓብሊክ ፡ ኢንተረስት” (ለሕዝብ ፡ የሚጠቅም ፡ ነገር) ፡ እና ፡ “ፓብሊክ ፡ ፐርፐዥ” (የሕዝብን ፡ ጥቅም ፡ የሚመለከት ፡ ነገር) ፡ የሚሉት ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቃላት ፡ በመለዋወጥና ፡ በተመሳሳይነት ፡ አግባብ ፡ ባለው ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ተመልክተው ፡ ይገኛሉ ።

አንድ ፡ ዕቅድ ፡ ለሕዝብ ፡ አስፈላጊ ፡ ወይም ፡ ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ መሆን ፡ ወይም ፡ አለመሆኑ ፡ የሚለካው ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ ሊውል ፡ የተዘጋጀ ፡ ሊውል ፡ የሚችልና ፡ ሊውልም ፡ የታሰበ ፡ መሆኑ ፡ ሲረጋገጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ። አርግጥ ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ተግባር ፡ ይህን ፡ አሟልቶ ፡ ይገኛል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩ሺ፬፻፷፬(፩) ፡ “ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ የሚውል” ፡ ነገር ፡ የሚለውን ፡ አስተሳሰብ ፡ ሲወስን ፡ የንብረት ፡ ማስለቀቅ ፡ ግቡ ፡ ገንዘብ ፡ ማግኘት ፡ ብቻ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ንብረት ፡ ማስለቀቅ ፡ አይቻልም ፤ ቢልም ፡ ንዑስ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ በአማርኛው ፡ በረቂቅ ፡ ቋንቋ ፡ በፈረንሳይኛው ፡ (የእንግሊዝኛው ፡ የተለየ ፡ ቢሆንም) ፡ “ስለሆነም” ፡ በማለት ፡ በንዑስ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከተውን ፡ አሻሽሎታል ።

ስለዚህ ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ተገቢ ፡ የሆነውን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በመከተል ፡ የግል ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ በማስለቀቅ ፡ ለሕዝብ ፡ የሚውሉ ፡ ዕቅዶችን ፡ ካሠራ ፡ በኋላ ፡ የመራት ፡ ዋጋ ፡ ከፍ ፡ እንዲል ፡ ምክንያት ፡ በመሆን ፡ ከሚገኘው ፡ ጥቅም ፡ ሕዝቡ ፡ ተካፋይ ፡ እንዲሆን ፡ ሊያደርግ ፡ ይችላል ። ግድቦችና ፡

የመስኖ፣ ውሃ፣ መተላለፊያ፣ በዮች፣ በግልጽ፣ ለሕዝብ፣ ጥቅም፣ የሚሰጡ፣ ዕቅዶች፣ በመሆናቸው፣ ለነዚህ፣ መሥሪያ፣ የሚያስፈልገውን፣ ለጊዜው፣ በሚገባ፣ ለምቶ፣ የማይገኘውን፣ መሬት፣ ለማስለቀቅና፣ በልማት፣ ላይ፣ እንዲውል፣ ማድረግ፣ በፍትህ፣ ብሔሩ፣ ሕግ፣ ቁጥር፣ ፩፻፱፻፳፱(፪)፣ የተደገፈ፣ ሕጋዊ፣ እርምጃ፣ ነው። ለሕዝብ፣ አገልግሎት፣ ለማዋል፣ ሲባል፣ የግል፣ የማይንቀሳቀስ፣ ንብረትን፣ ማስለቀቅ፣ እንደሚቻል፣ የሕገ፣ መንግሥቱ፣ የአንቀጽ፣ ፵፬፣ የአማርኛው፣ ቃል፣ በግልጽ፣ በደነግግም፣ “ለሕዝብ፣ አገልግሎት፣” የሚሉት፣ የአማርኛው፣ ቃላት፣ በእንግሊዝኛው፣ ውስጥ፣ ተመሳሳይ፣ የላቸውም።

እንግዲህ፣ የአዋሽ፣ ሸለቆ፣ ባለሥልጣን፣ ቻርተር፣ በቁጥር፣ ፮፣ ውስጥ፣ “ሕግ፣ በሚወስነው፣ መሠረት፣” ሲል፣ ከላይ፣ የተጠቀሰው፣ ስለግል፣ ንብረቶች፣ ማስለቀቅ፣ በተለይ፣ የወጣው፣ ሕግ፣ እና፣ ሌሎችም፣ እሱን፣ ለማስፈጸም፣ የወጡት፣ ሕጎች፣ በሚወስኑት፣ መሠረት፣ ማለቱ፣ ከሆነ፣ በቻርተር፣ ቁጥር፣ ፮(ሀ)፣ ለባለሥልጣኑ፣ የተሰጠው፣ ሥልጣን፣ ሕጋዊና፣ ተፈጻሚነት፣ ያለውም፣ ነው። ግን፣ “ሕግ፣” ሲል፣ በፍትህ፣ ብሔሩ፣ ሕግ፣ ውስጥ፣ የተመለከተውን፣ ስለግል፣ ንብረቶች፣ ማስለቀቅ፣ በተለይ፣ የወጣውን፣ ሳይሆን፣ አግባብ፣ ያለውን፣ ማንኛውንም፣ ሌላ፣ የአስፈጻሚው፣ ክፍል፣ ሕግ፣ ማመልከቱ፣ ከሆነ፣ በተጠቀሰው፣ ቁጥር፣ የተሰጠው፣ የንብረት፣ ማስለቀቅ፣ ሥልጣን፣ ሕጋዊ፣ እንዲሆንና፣ ተፈጻሚነትም፣ እንዲኖረው፣ ስለዚህ፣ ጉዳይ፣ ሌላ፣ ሕግ፣ በአግባቡ፣ ማውጣት፣ ይገባል። ምክንያቱም፣ የንብረት፣ ማስለቀቅ፣ ሥልጣንን፣ ለመስጠት፣ የሚቻለው፣ በአዋጅ፣ ወይም፣ በድንጋጌ፣ መልክ፣ በወጣ፣ ሕግ፣ አማካይነት፣ ብቻ፣ በመሆኑ፣ ነው።

(ለ) የአዋሽን፣ ሸለቆ፣ ውሀና፣ መገልገያዎች፣ አጠቃቀም፣ የመቆጣጠር፣ ሥልጣን ፤

የአዋሽ፣ ሸለቆ፣ ባለሥልጣን፣ በሸለቆው፣ ውስጥ፣ የሚገኘው፣ ውሀ፣ መሬትና፣ እንዲሁም፣ ሌሎች፣ ነገሮች፣ በጥቅም፣ ላይ፣ የሚውሉበትን፣ ሥርዓት፣ የሚደነግግ፣ ደንብ፣ ለማውጣት፣ እንዲችል፣ የቻርተር፣ ቁጥር፣ ፱(ሠ)፣ እና፣ ፮(መ)፣ ሥልጣን፣ ይሰጡታል።

ጉዳዩ፣ የሚመለከተው፣ የመንግሥቱ፣ የአስፈጻሚው፣ ክፍል፣ ባለሥልጣን፣ ፈሳሽንና፣ የረጋን፣ ውሀ፣ ሁሉ፣ የመቆጣጠር፣ እና፣ የመከባከብ፣ ግዴታና፣ ሥልጣን፣ ያለበት፣ መሆኑን፣ የፍትህ፣ ብሔሩ፣ ሕግ፣ ቁጥር፣ ፩፻፱፻፳፱(፪)፣ እንደሚወስን፣ ቀደም፣ ብለን፣ ገልጠናል። በቻርተር፣ ቁጥር፣ ፫፣ ውስጥ፣ እንደተመለከተው፣ ሁሉ፣ በአዋሽ፣ ሸለቆ፣ ላይ፣ ሙሉ፣ ሥልጣን፣ ያለው፣ የአዋሽ፣ ሸለቆ፣ ባለሥልጣን፣ ስለሆነ፣ በዚህ፣ ቀበሌ፣ ውስጥ፣ ጉዳዩ፣ የሚመለከተው፣ የመንግሥቱ፣ የአስፈጻሚ፣ ክፍል፣ ይኸው፣ ባለሥልጣን፣ መሆኑ፣ ነው። ስለዚህም፣ ባለሥልጣኑ፣ የሚያወጣቸውና፣ በሚያስተዳድረው፣ ቀበሌ፣ ላይ፣ ብቻ፣ ተፈጻሚነት፣ ያላቸው፣ የአዋሽን፣ ወንዝ፣ ውሀ፣ ተጠቃሚዎች፣ የሚመለከቱ፣ ደንቦች፣ ሁሉ፣ በ፲፱፻፶፪ቱ፣ የፍትህ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ቁጥር፣ ፩፻፱፻፴(፫)፣ መሠረት፣ ሕጋዊ፣ እና፣ የሚጸነም፣ ናቸው። በኃላፊነቱ፣ ሥር፣ የሚገኙትን፣ ሌሎች፣ መገልጋዮች፣ ለመቆጣጠር፣ የሚያስችል፣ ደንብ፣ በማውጣት፣ ረገድ፣ ለአዋሽ፣ ሸለቆ፣ ባለሥልጣን፣ የተሰጠው፣ ሥልጣን፣ ክርክር፣ ሊያስነሳ፣ የሚችል፣ አይደለም። ምክንያቱም፣ ማንኛውም፣ የመንግሥቱ፣ ክፍል፣ በኃላፊነቱ፣ ስር፣ የሚገኘውን፣ መገልገያ፣ ሁሉ፣ መቆጣጠር፣ ተገቢ፣ ስለሆነ፣ ነው።

አስቸጋሪው፣ ጥያቄ፣ በቀበሌው፣ ውስጥ፣ የሚገኘውን፣ መሬት፣ ለመቆጣጠር፣ የሚያስችል፣ ደንብ፣ በማውጣት፣ ረገድ፣ ለአዋሽ፣ ሸለቆ፣ ባለሥልጣን፣ የተሰጠው

ሥልጣን ፡ ሊመለከት ፡ የሚችለው ፡ የመንግሥትን ፡ መሬት³⁸ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ የግል ፡ መሬትንም ፡ ጭምር ፡ ነው? የሚለው ፡ ነው ።

የአዋጅ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ በቻርተር ፡ ውስጥ ፡ ለተዘረዘሩት ፡ ጉዳዮች ፡ በልዩ ፡ ሥልጣን ፡ የሚሠራባቸው ፡ የአዋጅ ፡ ሸለቆ ፡ ወሰኖች ፡ በጂኦግራፊ ፡ እንደ ፡ ተደነገገው ፡ የአዋጅን ፡ ወንዝ ፡ ቀበሌ ፡ እንደሚጠቀሙ ፡ የቻርተር ፡ ቁጥር ፡ ፫ ፡ ያመለክታል ። ስለዚህም ፡ በቻርተር ፡ የተመለከተው ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥልጣን ፡ ጳጳሥ ስት ፡ የሚችለው ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ የሆነውን ፡ መሬት ፡ ብቻ ፡ አይመስልም ። የአዋጅ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ዋና ፡ ዓላማ ፡ በሸለቆው ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ የተፈጥሮ ፡ ኃብት ፡ ሁሉ ፡ ለማስተዳደርና ፡ ለማልማት ፡ ስለሆነ ፡ (ቁጥር ፡ ፬) ፡ በአዋጅ ፡ ሸለቆ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኝ ፡ መሬትን ፡ ሁሉ ፡ የአጠቃቀም ፡ ሁኔታ ፡ የሚወስን ፡ ደንብ ፡ ለማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ ያለው ፡ ይመስላል ። ደራሲው ፡ እንደሚያውቀው ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከተውን ፡ የማንኛውንም ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ የማበጀትና ፡ በፈቀደው ፡ የማዋል ፡ መብት ፡ የሚወስን ፡ ሕግ ፡ እስካሁን ፡ ድረስ ፡ አልወጣም ። የአንቀጽ ፡ ፵፬ ፡ የአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ከእንግሊዝኛው ፡ ይልቅ ፡ ግልጽ ፡ ሲሆን ፡ ማንን ፡ ሰው ፡ በሕግ ፡ የተወሰነውን ፡ ሳይተላለፍ ፡ ንብረት ፡ ለማበጀትና ፡ በፈቀደው ፡ ለማዋል ፡ መብት ፡ እንዳለው ፡ ይደነግጋል ። “በሕግ ፡ የተወሰነውን ፡ ሳይተላለፍ ፡” ሲል ፡ በዚያው ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ ዝቅ ፡ ብሎ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ፓርላማ ፡ የሚያወጣውን ፡ ሕግ ፡ ሳይተላለፍ ፡ ማለቱ ፡ ነው ።

እንዲህ ፡ ያለ ፡ በግል ፡ መሬት ፡ እንደልብ ፡ የመጠቀም ፡ ሕግ ፡ መንግሥታዊ ፡ ነፃነት ፡ ስላለና ፡ ሌላም ፡ ይህንን ፡ መብት ፡ የሚወስን ፡ ፓርላማ ፡ ያወጣው ፡ ሕግ ፡ ስለሌለ ፡ የአዋጅ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ስለ ፡ ግል ፡ መሬት ፡ አጠቃቀም ፡ ምክር ፡ ሊሰጥ ፡ ይችላል ። እንደሆነ ፡ እንጂ ፡ የአጠቃቀሙን ፡ ሁኔታ ፡ በሕግ ፡ መልክ ፡ ለመቆጣጠር ፡ ሥልጣን ፡ ያለውም ፤ ሊኖረውም ፡ አይችልም ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ በቻርተር ፡ ፯(መ) ፡ የተመለከተው ፡ ለባለሥልጣኑ ፡ የተሰጠው ፡ በቀበሌው ፡ የሚገኘውን ፡ መሬት ፡ አጠቃቀም ፡ ሁኔታ ፡ በደንብ ፡ ወስኖ ፡ የማውጣቱ ፡ ሥልጣን ፡ ተጨማሪ ፡ ሕጋዊ ፡ እርምጃ ፡ ካልተወሰደበት ፡ ተፈጻሚነት ፡ ያለው ፡ አይመስልም ። የአዋጅ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ደንብ ፡ በማውጣት ፡ በቻርተር ፡ ቁጥር ፡ ፯ ፡ መሠረት ፡ የመንግሥት ፡ መሬት ፡ የያዙ ፡ ሚኒስቴሮችና ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ያስተላለፉለትን ፡ መሬት ፡ እና ፡ በኪራይ ፡ የተሰጠውም ፡ የመንግሥት ፡ መሬት ፡ የሚተዳደርበትን ፡ የአጠቃቀም ፡ ሁኔታ ፡ ሊወስን ፡ ይችላል ።

ማንኛውም ፡ አፈጻጸም ፡ በሚደረግበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፴፯ ፡ ፴፰ ፡ እና ፡ ፵፫ ፡ ዋስትና ፡ የተሰጣቸው ፡ መብቶች ፡ ሁሉ ፡ መከበር ፡ አለባቸው ። በአንቀጽ ፡ ፯(መ) ፡ በመመራት ፡ ባለሥልጣኑ ፡ ከሚያወጣቸው ፡ ደንቦች ፡ ማንኛውም ፡ ቢሆን ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ሕገ ፡ መንግሥታውያን ፡ መብቶች ፡ የማያከብር ፡ ሆኖ ፡ ቢገኝ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ ዋጋ ፡ የሌለውና ፡ የማያገለግል ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ ይገባዋል ።

38. በመንግሥት ፡ ሀብትና ፡ በግል ፡ ሀብት ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ “በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፻፱ ፡ መሠረት ፡ መንግሥት ፡ በተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ባለ ፡ ሀብትነትና ፡ ቁጥጥር” በሚለው ፡ ክራስል ፡ ኦል ፡ በርማን ፡ በተጻፈው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ተገልጿ ፡ ይገኛል ። የኢት ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ፫ኛ ፡ ፎልዩም ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ 1፻፳፱ ፡ ገጽ ፡ ፳፻፳፭ - ፳፻፶ ።

(ሐ) መሬት ፡ በውል ፡ (በኮንሴሽን) ፡ የመስጠት ፡ ሥልጣን ፡

ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፯(ሠ) ፡ የተሰጠው ፡ በአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኝን ፡ መሬት ፡ ለእርሻ ፡ ለኢንዱስትሪ ፡ እና ፡ ለሌላም ፡ ጉዳይ ፡ ማዋል ፡ የሚያስችል ፡ ውል ፡ (ኮንሴሽን) ፡ የመስጠት ፡ ሥልጣን ፡ ሕጋዊ ፡ እና ፡ ተፈጻሚነትም ፡ ያለው ፡ ነው ። ባለሥልጣኑ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ውሳኔ ፡ የሚሰጠው ፡ ጉዳይ ፡ ከሚመለከታቸው ፡ ሚኒስቴሮችና ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ ወይም ፡ መንግሥት ፡ ለጣለበት ፡ ተግባር ፡ ወኪል ፡ በመሆን ፡ ነው ። የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ተመሳሳይ ፡ ሥልጣን ፡ ጥንቱንም ፡ ያለው ፡ ስለሆነ ፡ ባለሥልጣኑ ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ የተሰጠው ፡ አዲስ ፡ ተጨማሪ ፡ ሥልጣን ፡ የለም ።

(፪) ገንዘብ ፡ ነክ ፡ ሥልጣን ፡

እዚህ ፡ ላይ ፡ የምንመረምረው ፡ በቻርተሩ ፡ ተመልክተው ፡ የሚገኙትን ፡ የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ ነክ ፡ ጉዳዮችን ፡ ነው ።

(ሀ) የአገልግሎት ፡ ዋጋዎችን ፡ ስለመወሰን ፡

የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፯(ለ) ፡ በስሩ ፡ በሚገኘው ፡ ውሀ ፡ መሬትና ፡ እንዲሁም ፡ ሌሎች ፡ መገልገያዎች ፡ ለመጠቀም ፡ የሚከፈለውን ፡ የአገልግሎት ፡ ዋጋ ፡ ለመወሰን ፡ እንዲችል ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ።

የ፲፱፻፶፮ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረቱ ፡ የሥጋ ፡ ቦርድ ፡ አዋጅ ፡³⁹ “ዋጋ” ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ በዚህ ፡ አዋጅ ፡ መሠረት ፡ ተወስኖ ፡ የሚከፈል ፡ ገንዘብ ፡ ሲል ፡ ይተረጎሙ ዋል ። የኢትዮጵያ ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪካዊ ፡ ቅርሶች ፡ አስተዳደር ፡ ትእዛዝም ፡ ለመግቢያ ፡ የሚከፈል ፡ ዋጋን ፡ ጠቅሶ ፡ ይገኛል ።⁴⁰ እነዚህን ፡ ሁለቱን ፡ ሕጎች ፡ በመመርኮዝ ፡ “ዋጋ” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ የሚያመለክተው ፡ ለአንድ ፡ ለተበረከተ ፡ አገልግሎት ፡ ወይም ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ወይም ፡ የመንግሥቱ ፡ ክፍሎች ፡ ለሚያቀርቡት ፡ መገልገያ ፡ የሚከፈል ፡ ገንዘብ ፡ ነው ። ለማለት ፡ ያስደፍራል ።

በዚህም ፡ መሠረት ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጠው ፡ ለውሀና ፡ ለሌሎች ፡ እንደግድቦችና ፡ የመስኖ ፡ ውሀ ፡ መተላለፊያ ፡ ቦዮች ፡ ለሚመስሉ ፡ ሁሉ ፡ የመጠቀሚያ ፡ ዋጋ ፡ ወስኖ ፡ የማስከፈል ፡ ሥልጣን ፡ ሕጋዊና ፡ ተፈጻሚነትም ፡ ያለው ፡ ነው ። ቻርተሩ ፡ “ዋጋ” ፡ ሲል ፡ ለተሰጠ ፡ አገልግሎት ፡ ወይም ፡ ተጠቃሚ ፡ ለቀዳው ፡ ውሀ ፡ የሚከፈል ፡ ገንዘብ ፡ እንጂ ፡ በትክክለኛው ፡ አነጋገር ፡ ግብር ፡ ወይም ፡ ታክስ ፡ ስላልሆነ ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ በቁጥጥሩ ፡ ስር ፡ በሚገኝ ፡ መሬት ፡ የሚጠቀሙትን ፡ ሰዎች ፡ የሚያስከፍለው ፡ ዋጋ ፡ በሸለቆው ፡ ውስጥ ፡ ለሚገኝ ፡ የመንግሥት ፡ መሬት ፡ እንደሚከፈል ፡ ኪራይ ፡ የሚቆጠር ፡ ነው ። ፕሮፌሰር ፡ ፖል ፡ ለሕገ ፡ መንግሥት ፡ ማስተማሪያ ፡ ባዘጋጁት ፡ ጽሑፋቸው ፡ ውስጥ ፡ እንደተገለጠው ፡ ሁሉ ፡ “የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፫ ፡ የሚመለከተው ፡ ግብርንና ፡ . . . መንግሥትም ፡ በመንግሥትነቱ ፡ ባለው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ሊሰበስባቸው ፡ የሚችል ፡ ክፍያዎችን ፡ እንጂ ፡ . . . አንድ ፡ የግል ፡ ድርጅት ፡ ከሚሰበስባቸው ፡

39. የኩባት ፡ ርባታና ፡ የሥጋ ፡ ቦርድ ፡ አዋጅ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ አንቀጽ ፡ ፪(፫) ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፲፪ ፡ ፳፫ኛ ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፲፫ ።
40. የኢትዮጵያ ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪካዊ ፡ ቅርሶች ፡ አስተዳደርን ፡ ስለማቋቋም ፡ የወጣ ፡ ትእዛዝ ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ አንቀጽ ፡ ፪(፮) ፡ የትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፵፮ ፡ ፳፮ኛ ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፲፯ ።

ክፍያዎች : በዓይነት : የማይለዩትን : አይደለም ።⁴¹ የአገልግሎት : ዋጋዎች : መንግሥቱ : ወይም : የመንግሥቱ : ክፍሎች : ለሚያበረክቱት : አገልግሎት : የሚከፈሉ : ክፍያዎች : ናቸው ። ዋጋዎችና : ክፍያዎች : የሚወሰኑት : በአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ሲሆን : ይህም : የሚደረገው : በአስፈጻሚው : ክፍል : ሕግ : ብቻ : በተሰጠ : ሥልጣን : (ለምሳሌ : የኢትዮጵያ : ጥንታውያን : ታሪካዊ : ሀብቶች : አስተዳደር : ትእዛዝን : በሚመስል) : ወይም : በአዋጅ : በተሰጠ : ሥልጣን : (ለምሳሌ : ከላይ : የተጠቀሰውን : የሥጋ : ቦርድ : አዋጅን : በሚመስል) : መሠረት : ሲሆን : የመንግሥት : ወኪል : በመሆን : ለሚቀርብም : አገልግሎት : ብቻ : ነው ።

ነገር : ግን : እንዲህ : ስላልን : የአዋሽ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ለውሀና : ለሌሎች : መገልገያዎች : ጥቅም : ዋጋ : ሲመድብ : ወሰን : ሊኖርበት : አይገባም ። ማለታችን : አይደለም ። የአዋሽ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ባለብቸኛ : መብትን : (ጥናት ሊስትን) በሚመስል : ሁኔታ : ላይ : ስለሚገኝ : የፈለገውን : ዋጋ : ሊመድብ : ይቻላል ። እንዲህ : ያለውን : የሥልጣን : መተላለፍ : ሙከራ : ለመቆጣጠር : ባለሥልጣኑ : በደንብ : መልክ : ከማውጣቱ : አስቀድሞ : ሊያስከፍል : ያቀደውን : የአገልግሎት : ዋጋ : ሁሉ : ለሚረከታዎት : ምክር : ቤት : አቅርቦ : እንዲያስፈቅድ : በማድረግ : የመንግሥቱ : የአስፈጻሚው : ክፍል : ለሚመደበው : ዋጋ : ሁሉ : ጣራ : ሊያበጅለት : ይገባል ።

ወይም : ደግሞ : ማንኛውም : የአስፈጻሚው : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : ዋጋዎችንና : ክፍያዎችን : በሚወስንበት : ጊዜ : በሥጋ : ቦርድ : አዋጅ : ውስጥ : እንደተመለከተው : ያለ : መመሪያ : እንዲከተል : በማድረግ : በሥልጣኑ : ላይ : ወሰን : ማበጀት : መቻሉን : ደራሲው : ያምንበታል ። ለጉዳዩ : አግባብ : ያለው : የሥጋ : ቦርድ : አዋጅ : ቁጥርም : እንደሚከተለው : በከፊል : ይነበባል ።

“ቦርዱ : በሚያዘጋጃቸው : ልዩ : ልዩ : ድርጅቶች : ሁሉ : ... በሚጠቀሙ : ሊከፈል : የሚገባውን : ያገልግሎት : ዋጋ : ለመወሰን : ለማስከፈልና : ለመሰብሰብ ፤ ሆኖም : ያገልግሎቱ : ዋጋ : ለነዚህ : ድርጅቶችና : አገልግሎቶች : መስፋፋት : አጠባበቅና : መሻሻል : አስፈላጊ : የሆኑትን : ነገሮች : ለማሟላት : ያህል : እንዲረዳ : በመገመት : ለተጠቃሚዎቹ : የሚሰጠው : አገልግሎት : ከሚፈጀው : የወጪ : ግምት : ጋር : የሚመጣ ጠን : ሁኖ : በአንድ : ዓይነት : መልክ : መወሰን : አለበት ።”⁴²

የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፻፲፫ : ዋጋዎችና : ክፍያዎች : ሁሉ : ፓርላማ : በተቀበለው : ሕግ : መሠረት : መወሰን : አለባቸው : ባይልም : ዋጋ : ወይም : ክፍያ : የመወሰኑ : ሥልጣን : መጀመሪያውን : የተሰጠው : በአስፈጻሚው : ክፍል : በወጣ : ሕግ : ሳይሆን : የሥጋ : ቦርድ : አዋጅ : ሲወጣ : እንደተደረገው : ሁሉ : እንደአዋጅ : ባለ : መሠረታዊ : ሕግ : ከሆነ : ሐሜትን : ለማስወገድና : የሕዝቡንም : መብት : ይበልጥ : ለማስከበር : እንደሚቻል : ደራሲው : ያምንበታል ።

41. ፖል : ከላይ : በማስታወሻ : ቁጥር : ፴፩ : የተጠቀሰው ፤ ገጽ : ፳፬ ።
 42. የከብት : ርባታና : የሥጋ : ቦርድ : አዋጅ ፤ ከላይ : በማስታወሻ : ቁጥር : ፴፩ : የተጠቀሰው : ቁጥር : ፫(፻) ።

(ለ) የተሰበሰበውን : ገቢ : በሥራ : ላይ : ስለማዋል ፤

የቻርተሩ : ቁጥር : ፯(ለ) : ከውሀ : ከመሬትና : እንዲሁም : ከሌሎች : መገልገያዎች : የሰበሰበውን : ክፍያ : የዲሬክተሮቹ : ቦርድ :⁴³ በሚወስነው : መሠረት : የአዋሽ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ለሥራው : ማካሄጃ : ሊያውለው : እንዲችል : ሥልጣን : ይሰጠዋል ።

ባለሥልጣኑ : ተግባሮቹን : በሚያከናውንበት : ጊዜ : የሚሰበሰበው : ጭናቸውም : ክፍያና : ዋጋ : ሁሉ : ከግብርና : ከታክስ : የተለየ : ቢሆንም : እንደ : መንግሥት : ገንዘብ : የሚቆጠር : ነው ። ግብር : ወይም : ታክስ : የሚጣለው : ለመንግሥት : አገልግሎቶች : ማካሄጃ : ሲሆን : ዋጋዎች : ወይም : ክፍያዎች : የሚጠየቁት : አንድ : የመንግሥት : መሥሪያ : ቤት : አገልግሎት : ሲያበረክት : ነው ። ቻርተሩ : ራሱ : በቁጥር : ፯(ለ) : እንደሚያመለክተው : ባለሥልጣኑ : የሚሰበሰባቸው : የአገልግሎት : ዋጋዎች : ወይም : ክፍያዎች : የመንግሥት : ገንዘብ : ናቸው ። ምክንያቱም : ከነዚህ : የአገልግሎት : ዋጋዎች : ውስጥ : ለሥራ : ማካሄጃ : ከሚወጣው : ገንዘብ : የተረፈው : ለመንግሥቱ : ግምጃ : ቤት : ገቢ : እንዲሆን : ቻርተሩ : ያዛልና ።

የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፻፲፬ : ግልጥ : በሆነ : አነጋገር : ማናቸውም : የመንግሥት : ገቢ : ገንዘብ : በሕግ : እንደተፈቀደው : ካልሆነ : በቀር : ወጭ : ሊሆን : እንደማይችል : ያዛል ። ስለሕገ : መንግሥቱ : በምንነጋገርበት : ጊዜ : ሁሉ : “ሕግ” : ስንል : ፓርላማ : መክሮበት : በንጉሠ : ነገሥቱ : የታወጀ : አዋጅ : ማለታችን : ነው ። ለዚህም : አስተያየት : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፴፬ : የመጨረሻዎቹ : ቃላት : ድጋፍ : ይሆናሉ ። “ንጉሠ : ነገሥቱ : . . . ፓርላማንቱ : ከተሰማማባቸው : በኋላ : . . . ሕጎችንም : ድንጋጌዎችንም : ሁሉ : ለማወጅ : መብት : አለው ።” [አንክሮው : የደራሲው : ነው ።] የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፻፲፱ም : ለዚህ : አስተያየት : ተጨማሪ : ድጋፍ : ነው ።

እንግዲህ : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፻፲፬ : በአዋጅ : የተሰጠ : ካልሆነ : በቀር : በሌላ : ሕግ : አማካይነት : የአስፈጻሚው : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን : የገንዘብ : አወጣጥ : የመቆጣጠር : ሥልጣን : ሊኖር : አለመቻሉን : በማያከራክር : አኳኋን : ይወስናል ። በሌላ : አነጋገር : የአስፈጻሚው : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን : የገንዘብ : አወጣጥ : ለምሳሌ : ለአንድ : ለተወሰነ : እቅድ : ገንዘብን : ወጭ : ማድረግ : በአስፈጻሚው : ክፍል : በወጣ : ሕግ : መሠረት : ብቻ : ለመምራት : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፳፯ : ምርኩዝ : ሊሆን : አይችልም ። በሕገ : መንግሥቱ : ምዕራፍ : ፯ : የሚገኘው : ስለገንዘብ : በተለይ : የሚወስነው : የሕገ : መንግሥቱ : ክፍል : ስለሆነ : ገንዘብ : ነክ : በሆነ : ጉዳይ : ላይ : ሁሉ : ከሌላው : የሕገ : መንግሥቱ : ክፍል : የበላይነት : አለው ። በተጨማሪም : በግልጽ : በተደነገገ : በአዋጅ : ካልሆነ : በቀር : የመንግሥትን : ገንዘብ : ወጭ : ለማድረግ : ሥልጣን : መስጠት : አይቻልም ፤ የሚል : ሕገ : መንግሥታዊ : አንቀጽ : እያለ : በአንቀጽ : ፳፯ : የተመለከተው : የአስፈጻሚውን : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : አቋምና : ተግባር : የመወሰን : ሥልጣንም : የመስጠቱ : መብት : የመንግሥትን : ገንዘብ : ወጭ : የማድረግንም : ሥልጣን : ለመስጠት : የሚያስችል : ነው ፤ ለማለት : አይቻልም ።

43. አርቃቂው : ደግሞ : ደጋግሞ : በቁጥር : ፲ : ፲፫ : እና : ፲፮ : “ቦርድ : እና : ኮሚሽነርስ” በሚለው : የእንግሊዝኛ : ሐረግ : ሲጠቀም : ቆይቶ : እዚህ : ላይ : “ቦርድ : እና : ዲሬክተርስ” በሚለው : መጠቀሙ ካለማስተዋል : ይመስላል ።

ከላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ምክንያቶች ፡ ሁሉ ፤ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለስልጣን ፡ የሰበ ሰበውን ፡ የአገልግሎት ፡ ዋጋ ፡ በቀጥታ ፡ እንዲሠራበት ፡ የማድረግ ፡ (ለሥራ ፡ ማስኬጃ ፡ የማዋሉ ፡) ሥልጣን ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ሊኖረው ፡ እንዲችል ፡ ተጨማሪ ፡ ሥልጣን ፡ በሌላ ፡ ሕግ ፡ መስጠት ፡ ያሻል ።

(ሐ) ገንዘብ ፡ ስለመበደር ፤

የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ በሕጉ ፡ መሠረት ፡ ገንዘብ ፡ ለመበደር ፡ እንዲችል ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፮(ሐ) ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ።

በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ ቁጥር ፡ ውስጥ ፡ የተመለከተው ፡ “ሕጉ” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ በቻርተሩ ፡ ውስጥ ፡ ትርጉም ፡ ተሰጥቶት ፡ ስለማይገኝና ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ የሚያወጣውንም ፡ ሕግ ፡ ማመልከቱ ፡ ስላልተገለጠ ፡ አስቀድመን ፡ ባቀረብነው ፡ ሀሳብ ፡ መሠረት ፡ “አዋጅ” ፡ ተብሎ ፡ ሊተረጎም ፡ ይገባል ።

በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፹፰ ፡ ወይም ፡ ፹፱ ፡ እና ፡ ፺ ፡ መሠረት ፡ በወጣ ፡ ሕግ ፡ አማካይነት ፡ የመንግሥቱ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ገንዘብ ፡ መበደር ፡ በሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፱ ፡ የተፈቀደ ፡ በመሆኑ ፡ ለመንግሥቱ ፡ ወኪል ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጠው ፡ በሕጉ ፡ ማለት ፡ ፓርላማ ፡ ተቀብሎት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ባወጀው ፡ አዋጅ ፡ መሠረት ፡ ገንዘብ ፡ የመበደር ፡ ሥልጣን ፡ ከሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ የሚሰጣቸው ፡ ተፈጻሚነትም ፡ ያለው ፡ ነው ።

በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፮(ሐ) ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ “ሕጉ” ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ የሚያወጣው ፡ ሕግ ፡ ተብሎ ፡ የሚተረጎም ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፡ ቁጥሩ ፡ (አንቀጹ) ፡ ከሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፱ ፡ ጋር ፡ የማይስማማ ፡ ስለሚሆን ፡ በአንቀጽ ፡ ፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ ዋጋ ፡ የሌለውና ፡ የማያገለግል ፡ መባል ፡ ይገባዋል ።

በዚህ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፹፰ ፡ ፹፱ ፡ ወይም ፡ ፺ ፡ በተጻፈው ፡ መሠረት ፡ በሚገባ ፡ በቆመው ፡ ሕግ ፡ ካልተፈቀደ ፡ በቀር ፤ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ውስጥና ፡ በውጭ ፡ አገርም ፡ ቢሆን ፡ በማናቸውም ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ስም ፡ (በአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችም ፡ ጭምር) ፡ ሆኖ ፡ የብድር ፡ ውል ፡ መዋወል ፡ ወይም ፡ ዋስትና ፡ መስጠት ፡ አይቻልም ፤ ሲል ፡ የሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፱ ፡ ይደነግጋል ። ይህ ፡ ሕግ ፡ መንግሥታዊ ፡ አንቀጽ ፡ ፓርላሜንቱ መክሮ በት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ባወጀው ፡ አዋጅ ፡ መሠረት ፡ ሥልጣን ፡ ካልተሰጠው ፡ በቀር ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የገንዘብ ፡ መበደር ፡ ሥልጣን ፡ ሊኖረው ፡ እንደማይችል ፡ በማያከራክር ፡ አኳኋን ፡ ይወስናል ።

ባጭሩ ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ መሠረት ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ስለሆነ ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፮ (ሐ) ፡ በተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ገንዘብ ፡ ሊበደር ፡ የሚችለው ፡ የሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፱ ፡ የሚወሰነው ፡ ተሟልቶ ፡ ሲገኝ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

(መ) በሕዝባዊ ፡ ኩባንያዎች ፡ ገንዘብን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ስለማዋል ፤

የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ገንዘቡን ፡ (ይህም ፡ በአገልግሎት ፡ ዋጋ ፡ መልክ ፡ የተሰበሰበውን ፡ ገንዘብ ፡ የሚጨምር ፡ ይመስላል) ፡ ጥቅም ፡ በሚያስገኙ ፡ ሕዝባዊ ፡ ኩባንያዎች ፡ ውስጥ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ እንዲችል ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፮ (ሸ) ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ።

በገጠኞቹ ፡ የንግድ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በተቋቋሙት ፡ ሕዝባዊ ፡ ኩባንያዎች ፡
ውስጥ ፡ ገንዘብን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ የመንግሥትን ፡ ገንዘብ ፡ ወጭ ፡ ማድረግ
ነው ። ምክንያቱም ፡ ለአንድ ፡ ኩባንያ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ገንዘብ ፡ ወጭ ፡ ለማድ
ረግ ፡ በቁጥጥር ፡ ስር ፡ ካለ ፡ የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ መውሰድ ፡ ያስፈልጋል ። ይኸን ፡
ገንዘብ ፡ ወጭ ፡ ማድረግ ፡ በቀጥታ ፡ ገንዘቡን ፡ ማጥፋት ፡ ባይሆንም ፡ ሊያተርፍ ፡ ወይ
ም ፡ ሊያከሰር ፡ በሚችል ፡ ተግባር ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

በሕዝባዊ ፡ ኩባንያዎች ፡ ውስጥ ፡ ገንዘብን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ “የመንግሥትን ፡
ገንዘብ ፡ ወጭ ፡ እንደማድረግ” ፡ ስለሚቆጠር ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፬ ፡
እንደተመለከተው ፡ ሁሉ ፡ አስቀድሞ ፡ የፓርላማ ፡ ፈቃድ ፡ ያስፈልጋል ። አለበለዚ
ያም ፡ ይህን ፡ ለማድረግ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ሥልጣን ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ ከፓርላ
ሜንቱ ፡ በአንድነት ፡ ማግኘት ፡ ያሻል ። መንግሥት ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ኩባንያ
ዎች ፡ ላይ ፡ ገንዘቡን ፡ ወጭ ፡ ለማድረግ ፡ ሲያቅድ ፡ በሚያዘጋጀው ፡ በጀት ፡ ውስጥ ፡
ጉዳዩን ፡ ጠቅሶ ፡ ካቀረበ ፡ በኋላ ፡ የፓርላሜንቱን ፡ ፈቃድ ፡ ሊቀበል ፡ የሚገባው ፡
ይመስላል ።⁴⁴

በአዋጅ ፡ ሳይፈቀድለት ፡ ወይም ፡ በፓርላማ ፡ ሥልጣን ፡ ሳይሰጠው ፡ በሕዝ
ባዊ ፡ ኩባንያዎች ፡ ገቢውን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲያውል ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥል
ጣን ፡ የተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ሊኖረው ፡ እንዲችል ፡ ቻርተሩ ፡
ሊሻሻል ፡ ወይም ፡ ተጨማሪ ፡ ሥልጣን ፡ በሌላ ፡ ሕግ ፡ ሊሰጠው ፡ ይገባል ።

(ሠ) የዓመት ፡ በጀትን ፡ ስለመፍቀድ ፡

የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፲ ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የዓመት ፡ በጀት ፡ እንደ
ሚኖረውና ፡ በባለሥልጣኑም ፡ ስር ፡ ካሉ ፡ ሀብቶች ፡ ማለት ፡ በቁጥር ፡ ፮ (ለ) ፡ መሠ
ረት ፡ ከተሰበሰቡ ፡ የአገልግሎት ፡ ዋጋዎችና ፡ ክፍያዎች ፡ ወይም ፡ በቁጥር ፡ ፮ (ሐ)
መሠረት ፡ ከተገኘ ፡ የብድር ፡ ገንዘብ ፡ ወይም ፡ በቁጥር ፡ ፮ (ረ) ፡ መሠረት ፡ ከተገኘ፡
በዓይነት ፡ ከሚሰጥ ፡ ብድር ፡ (ክሬዲት) ፡ የሚገኘውን ፡ ገንዘብ ፡ ወጪ ፡ ለማድረግ ፡ ባጀ
ቱ ፡ በቦርዱ ፡ መጽደቅ ፡ እንደሚገባው ፡ ይወሰናል ። ይህም ፡ ማለት ፡ በባለሥልጣኑ ፡
ስር ፡ ካሉ ፡ ሀብቶች ፡ የተገኘውን ፡ ገንዘብ ፡ የሚይዘው ፡ የበጀቱ ፡ ክፍል ፡ በቦርዱ ፡
ከጸደቀ ፡ በኋላ ፡ የሚጸና ፡ ይሆናል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ቀደም ፡ ብለን ፡ ባቀረብነው ፡ ክርክር ፡ መሠረት ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡
ገቢ ፡ በሙሉ ፡ የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ከተሰበሰበው ፡ ገቢ ፡ ማንኛ
ውም ፡ ቢሆን ፡ በፓርላማ ፡ ተመክሮበት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ባወጀው ፡ አዋጅ ፡ ካልተ
ፈቀደ ፡ በቀር ፡ ወጭ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። በቻርተሩ ፡ በተለይም ፡ በቁጥር ፡ ፲ ፡
በግልጽ ፡ እንደተመለከተው ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፻፲፬ ፡
፻፲፮ ፡ እና ፡ ፻፲፯ ፡ መሠረት ፡ በበጀት ፡ መልክ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ መፈቀድ ፡ ያለበት ፡
ገንዘብ ፡ ከአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ገቢ ፡ ያልተሸፈነው ፡ የበጀቱ ፡ ክፍል ፡ ብቻ
ነው ።

በአዋጁ ፡ መሠረት ፡ ሥልጣን ፡ ሳይሰጥ ፡ በገቢው ፡ እንዲጠቀምና ፡ በጀቱንም ፡ በየዓ
መቱ ፡ እንዲወስን ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ሥልጣን ፡ የሰጠው ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡
፲ ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፬ ፡ ስለሚተላለፍ ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ የለ

44. የበጀት ፡ አዋጅ ፡ ፪ሺ፪፻፶፬ ፡ ካርታል ፡ ወጪዎች ፡ አርእስት ፡ ፪(ጅ) ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፴፱ ፡ ጳጅኛ ፡
ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፲፱ ።

ውም ። በሌላ ፡ አነጋገር ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ምዕራፍ ፡ ፪ ፡ ውስጥ ፡ የተዘረዘሩት ፡ መብቶችና ፡ ሥልጣኖች ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ምዕራፍ ፡ ፯ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከቱትን ፡ አንቀጾች ፡ ሊተላለፉ ፡ የማይችሉ ፡ ናቸው ። ስለዚህም ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፲ ፡ መሠረት ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ ሕጋዊ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ሊኖረው ፡ እንዲችል ፡ ተጨማሪ ፡ ሥልጣን ፡ በሌላ ፡ ሕግ ፡ እንዲሰጥ ፡ ያስፈልጋል ። በተጨማሪም ፡ ቀደም ፡ ሲል ፡ በተጠቀሰው ፡ ምንጭ ፡ መሠረት ፡ በትክክል ፡ እንደተገለጸው ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ገቢ ፡ የሚያገኘው ፡ ከሚያክኖ ከናውናቸው ፡ እቅዶች ፡ መሆኑ ፡ ብቻ ፡ የመንግሥቱን ፡ የበጀት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ከመከተል ፡ ሊያድነው ፡ አይገባም ።

(ረ) ለቦርዱ ፡ አባሎች ፡ የሚከፈለውን ፡ አበል ፡ ስለመወሰን ፤

የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፳ ፡ የአባሎቹን ፡ አበል ፡ ለመወሰን ፡ እንዲችል ፡ ለቦርዱ ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ።

ለኮሚሽነሮች ፡ ቦርድ ፡ አባሎች ፡ የሚከፈለው ፡ አበል ፡ መወሰን ፡ ያለበት ፡ በጀት ፡ በሚፈቀድበት ፡ ጊዜ ፡ ሥልጣን ፡ ባለው ፡ ክፍል ፡ መሆን ፡ አለበት ። ስለዚህ ፡ በቀደምት ፡ ገጾች ፡ እንደተገለጸው ፤ ሕግ ፡ በሚያዘው ፡ መሠረት ፡ የኮሚሽነሮች ፡ ቦርድ ፡ አበልም ፡ ከሌላው ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የበጀት ፡ ዝርዝሮች ፡ ጋር ፡ አብሮ ፡ ሊፈቀድ ፡ ይገባል ።

(ቀ) ፡ ስለባለሥልጣኑ ፡ አቋም ፤

በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፲፫ ፡ መሠረት ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጠው ፡ ሥልጣኖች ፡ ኃላፊነቶችና ፡ ሥራዎች ፡ ሁሉ ፡ ሰባት ፡ አባሎችና ፡ ዋናው ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ ለሚገኙበት ፡ የኮሚሽነሮች ፡ ቦርድ ፡ ተሰጥቷል ።

በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ አስቸኳይ ፡ ጉዳይ ፡ ባጋጠመ ፡ ጊዜ ፡ በቦርዱ ፡ ስም ፡ አስፈላጊውን ፡ እንዲያደርግና ፡ ውሳኔም ፡ እንዲሰጥ ፡ ለዋናው ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፲፱ (ሠ) ፡ ልዩ ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ።

ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ቁጥር ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ አስቸኳይ ፡ ሁኔታ ፡ መኖሩ ፡ የሚታወቀውም ፡-

(፩) ዋናው ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ በራሱ ፡ አስተያየት ፡ ባንድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ውሳኔ ሳይሰጥ ፡ ቢዘገይ ፡ ወይም ፡ አስፈላጊው ፡ በጊዜው ፡ ሳይደረግ ፡ ቢቀር ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ባለሥልጣን ፡ ሥራ ፡ የሚበላሽ ፡ መስሎ ፡ ሲታየው ።

(፪) ይህንኑ ፡ ጉዳይ ፡ ወዲያው ፡ ለቦርዱ ፡ አቅርቦ ፡ ውሳኔ ፡ እንዲሰጥበት ለማድረግ ፡ የማይቻል ፡ መሆኑን ፡ ሲረዳው ፡ መሆኑ ፡ ተገልጿል ።

ይህ ፡ የአስቸኳይ ፡ ሁኔታ ፡ መኖር ፡ ወይም ፡ አለመኖሩ ፡ የሥራ ፡ አስኪያጁን ፡ የግል ፡ አስተያየት ፡ የሚመለከት ፡ ስለሆነ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ወሰን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሲውል ፡ ጠባብ ፡ ሆኖ ፡ አይገኝም ። አስቸኳይ ፡ ጉዳይ ፡ ተፈጥሯል ፤ በማለት ፡ ሥራ ፡ አስኪያጁ ፡ ከሥልጣን ፡ በላይ ፡ የሆነ ፡ ተግባር ፡ ፈጽሞ ፡ ባለሥልጣኑን ፡ ኃላፊነት ፡ ላይ ፡ ሊጥለው ፡ ይችላል ።

በተጨማሪም ፡ በቁጥር ፡ ፲፱ (ሠ) ፡ በመጨረሻዎቹ ፡ የእንግሊዝኛውና ፡ የአማርኛው ፡ ጽሑፎች ፡ ቃላት ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ ያለ ፡ ይመስላል ። አማርኛው ፡ “ይህ ገንጠም ፡ ለማድረግ ፡ ቦርዱ ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ፤” ሲል ፡ እንግሊዝኛው ፡ ግን ፡ “-- እንዲህ ፡ ያሉት ፡ እርምጃዎችና ፡ ውሳኔዎች ፡ በቦርዱ ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ እንደተፈጸሙ ፡ ይቆጠራሉ ፤” ይላል ።

የአማርኛው : ጽሑፍ : የሚለው : ምናልባትም : ቦርዱ : በሚገባ : ባጸደቀው : ቋሚ : ውሳኔ : መሠረት : ሥራ : አስኪያጁ : በአስተያየቱ : በአንድ : ጉዳይ : ላይ : የዘገየ : ውሳኔ : መስጠት : ወይም : ዘግይቶ : አስፈላጊውን : ማድረግ : የአዋሽን : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ሥራ : የሚያበላሽ : መስሎ : ከታየውና : እንዲሁም : ጉዳዩን : ወዲያውኑ : ለቦርዱ : አቅርቦ : ማስወሰን : የማይቻል : መሆኑን : ከተረዳው : በቦርዱ : ስም : ሆኖ : አስፈላጊውን : ለማድረግና : ውሳኔም : ለመስጠት : ይችላል ፤ ነው ።

የእንግሊዝኛው : ጽሑፍ : የሚለው : ግን : ዋናው : ሥራ : አስኪያጅ : የሚያደርገው : ወይም : የሚሰጠው : ውሳኔ : ከላይ : በተጠቀሰው : ቁጥር : ቃል : መሠረት : የተከናወነ : ከሆነ : አስቀድሞ : የተሰጠ : የቦርዱ : ልዩ : ውሳኔ : ሳያስፈልግ : በቦርዱ : ሥልጣን : እንደተፈጸመ : ይቆጠራል ፤ ነው ።

በቻርተሩ : ቁጥር : ፲፱(ሠ) : በእንግሊዝኛው : ጽሑፍ : ውስጥ : እንደተመለከተው : ያለ : እንዲህ : ያልተወሰነና : በግልጽ : ያልተዘረዘረ : ሥልጣን : ለዋናው : ሥራ : አስኪያጅ : መስጠት : “ለአዋሽ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : የተሰጡት : ኃላፊ ነቶችና : ሥራዎች : ሁሉ : ... ለኮሚሽነሮች : ቦርድ : ተሰጥቷል ፤” ከሚለው : ከቻርተሩ : (አንቀጽ) : ፲፫ : ጋር : የማይስማማ : ነው ። እንዲህ : ያለ : ችግር : ስለተፈጠረ : የአማርኛው : ጽሑፍ : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ትክክለኛ : አስተያየትን : የተከተለ : በመሆኑ : ሊጸናና : ሊከበር : ይገባል ። በሕገ : መንግሥቱም : አንቀጽ : ፻፳፭ : መሠረት : የንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : ግዛት : መደበኛ : (አፈሰዬል) : ቋንቋ : አማርኛ : ስለሆነ : በአዋሽ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ቻርተር : በቁጥር : ፲፱(ሠ) : የተመለከተው : የአማርኛው : ጽሑፍ : እንደእውነተኛው : የሕግ : አውጭው : ክፍል : አሳብ : ተቆጥሮ : ከእንግሊዝኛው : ይልቅ : የሚጸና : ሊሆን : ይገባል ።

እንዲህ : ያለውን : ከላይ : የተጠቀሰውን : ልዩ : ሥልጣን : ለዋናው : ሥራ : አስኪያጅ : መስጠት : ራሱ : ሕገ : መንግሥቱ : ከሚሰጠው : ሥልጣን : በመተላለፍ : እንደተሰጠ : ሥልጣን : የሚቆጠር : ባይሆንም : የተጠቀሰው : ቁጥር : ተብራርቶ : ሥልጣን : አስቀድሞ : መስጠት : ወይም : ሥራ : አስኪያጁ : ያደረገው : ውሳኔ : ወይም : የፈጸመው : ጉዳይ : ለቦርዱ : ቀርቦ : እንዲጸድቅ : ማድረግ : ሕጋዊ : ግዴታ : መሆኑ : እንዲጠቀስና : በቻርተሩ : ቁጥር : ፲፫ : እና : ፲፱(ሠ) : መካከል : የሚታየው : አለመስማማትም : እንዲወገድ : ማድረግ : ይገባል ።

መደምደሚያ ።

ይህ : የአዋሽ : ሸለቆ : ባለሥልጣን : ቻርተር : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፳፯ና : የሌሎችም : አግሳብ : ያላቸው : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጾችና : የ፲፱፻፶፪ቱ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቁጥሮች : ጠቅላላ : ምርምር : የሚከተሉትን : ፍሬ : ነገሮችና : የሕግ : አስተያየቶች : ይገልጻል ።

ሀ. ጠቅላላ ፡ አስተያየት ፤

(፩) ስለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፤

ሀ/ ስለቻርተሩ ፡ ፎርም ፤

፩/ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ በሚያውጀው ፡ ሕግ ፡ ሊወጡ ፡ የሚችሉ ፡ ትንና፡የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ ቃል ፡ በመከተል፡በአንቀጽ ፡ ፹፰፡እስከ፡፺፻፡ባለው ፡ መሠረት ፡ በወጣ ፡ አዋጅ ፡ ወይም ፡ በአንቀጽ ፡ ፺፪ ፡ መሠረት ፡ በወጣ ፡ ድንጋጌ ፡ ሊወጡ ፡ የሚገባቸውን ፡ ነገሮች ፡ አጣምሮ ፡ ይዞ ፡ ይገኛል ።

፪/ እንደአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ያለ ፡ ራሱን ፡ ችሎ ፡ የሚተዳደር ፡ ባለሥልጣንን ፡ ለማቋቋም ፡ ተገቢ ፡ የሆነው ፡ ሕጋዊ ፡ ፎርም ፡ ከመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ይልቅ ፡ ትእዛዝ ፡ ነው ።

፫/ ቻርተሩ ፡ የወጣበትን ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ሥልጣን ፡ አለመጥቀሱ ፡ “በምን ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ይሆን ፡ የወጣው ?” ለሚል ፡ ጥያቄ ፡ መነሻ ፡ ስለሚሆን ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ምናልባትም ፡ ጥቅማቸው ፡ የተነካ ፡ ወገኖች ፡ ቻርተሩ ፡ በወጣበት ፡ ሥልጣን ፡ ላይ ፡ መቃወሚያ ፡ ቢያቀርቡላቸው ፡ በየጉዳዩ ፡ ላይ ፡ ሁሉ ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆነ ፡ ውሳኔ ፡ ለመስጠት ፡ ችግር ፡ ይገጥማቸው ፡ ይሆናል ።

አስቀድሞ ፡ እንደተገለጠው ፡ ፎርሙ ፡ ትእዛዝ ፡ ሳይሆን ፡ የመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ ቢሆንም ፡ የሕገ ፡ መንግሥቱን ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ም ፡ ባይጠቅስም ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ቻርተር ፡ የወጣው ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ ውስጥ ፡ በተመለከተው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ይመስላል ።

ለ/ በቻርተሩ ፡ ስለተመለከቱ ፡ ጉዳዮች ፤

፩/ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ከተሰጡት ፡ ሥልጣኖችና ፡ ኃላፊነቶች ፡ ጥቂቶቹ ፡ በተለይም ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፱(ቀ) ፡ ፯(ለ) ፡ እና ፡ (ሸ) ፡ እና ፡ ፲ ፡ የተመለከቱት ፡ የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ጉዳዮችን ፡ የመቆጣጠር ፡ ሥልጣን ፤ እና ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፯(መ) ፡ ስር ፡ የተመለከተው ፡ በቁጥጥሩ ፡ ስር ፡ የሚገኙ ፡ የግል ፡ መራቶችን ፡ የሚመለከት ፡ ደንብ ፡ የማውጣት ፡ ሥልጣን ፡ ተፈጻሚነት ፡ እንዲኖራቸው ፡ ተጨማሪ ፡ ሥልጣን ፡ በሌላ ፡ ሕግ ፡ ሊሰጥ ፡ ይገባል ።

የቻርተሩን ፡ ቁጥር ፡ ፫ ፡ ፮(ሐ)ና ፡ (ሠ) ፡ እና ፡ ቁጥር ፡ ፯ን ፡ ፓርላማ ፡ ሊቀበልና ፡ ሊያጸድቃቸውም ፡ ይገባል ፤ ሲሉ ፡ ሚስተር ፡ በርማን ፡⁴⁵ የተባሉ ፡ ሕግ ፡ አዋቂ ፡ በጽሑፋቸው ፡ ውስጥ ፡ ገልጠዋል ። ይህን ፡ አስተያየት ፡ የዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ደራሲ ፡ በሚከተሉት ፡ ምክንያቶች ፡ አይቀበለውም ።

(ሀ) የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፫ ፡ “በልዩ ፡ ሥልጣን” ፡ “ወደ ፡ አዋሽ ፡ ወንዝ ፡ የሚገቡትን ፡ ጅረቶችንና ፡ የውሀውን ፡ መፍሰስ ፡ ለመቆጣጠርና ፡ ለመመለስ—” የሚሉ ፡ ጠንካራ ፡ ቃላትን ፡ ይዞ ፡ ቢገኝም ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ልዩ ፡ ሥልጣን ፡ ለመስጠት ፡ ሳይሆን ፡ ሌሎቹ ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥሮች ፡ የሚሰጡትን ፡ ሥልጣን ፡ ባለሥልጣኑ ፡ የሚጠቀምበትን ፡ በስሩ ፡ የሚተዳደረውን ፡ ቀበሌ ፡ ዳር ፡ ድምበሩን ፡ ለመወሰን ፡ ነው ።

45. ራሰል ፡ ኤል ፡ በርማን ፡ ከላይ ፡ በማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡ 38 ፡ የተጠቀሰ ፡

(ለ) አስቀድመን ፡ እንደገለጽነው ፡ ሁሉ ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፮ (ሐ) ፡ ባለሥልጣን ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ ሕጋዊ ፡ መብት ፡ ያለው ፡ ድርጅት ፡ በመሆን ፡ ሲገባ ፡ የሚፈልገውን ፡ የብድር ፡ ውል ፡ ሁሉ ፡ ሕጉ ፡ በሚፈቅደው ፡ መሠረት ፡ ሲፈጽም ፡ እንደሚችል ፡ ሥልጣን ፡ ያለው ፡ መሆኑን ፡ የሚገልጥ ፡ እንጂ ፡ በጠቅላላው ፡ የመበደር ፡ ሥልጣን ፡ አይሰጠውም ። ይህም ፡ የሚታየው ፡ ቁጥሩ ፡ ራሱ ፡ “በሕጉ ፡ መሠረት ፡” የሚል ፡ ቃል ፡ ይዞ ፡ ስለሚገኝና ፡ የዚህም ፡ ትርጉሙ ፡ ፓርላማ ፡ የተቀበለው ፡ ሕግ ፡ በመሆኑ ፡ ነው ። ቻርተሩ ፡ ራሱ ፡ “በሕጉ” ፡ መሠረት ፡ እንዲፈጸም ፡ ሲያዝ ፡ ለዚያው ፡ ጉዳይ ፡ የፓርላማን ፡ ፈቃድ ፡ ደግሞ ፡ መቀበል ፡ ምንም ፡ የሚጨምረው ፡ ነገር ፡ የለም ።

(ሐ) የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፮(ሠ) ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የሚሰጠው ፡ ተጨማሪ ፡ ሥልጣን ፡ ሳይኖር ፡ ባለሥልጣኑ ፡ የመንግሥት ፡ ወኪል ፡ በመሆን ፡ ጉዳዩ ከሚመለከታቸው ፡ የመንግሥት ፡ ሚኒስቴሮችና ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ጋር ፡ በመቶባበር ፡ በአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ሥልጣን ፡ ሊጠቀም ፡ መቻሉን ፡ ይደነግጋል ። መሬት ፡ በውል ፡ (በኮንሴሽን) ፡ የመስጠት ፡ ሥልጣን ፡ በመሠረቱ ፡ የመንግሥቱ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ሥልጣን ፡ ሲሆን ፡ ይህንኑ ፡ ሥልጣን ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ለመስጠት ፡ የፓርላማ ፡ ፈቃድ ፡ አያሻም ።

(መ) በመጨረሻም ፡ ለሚኒስቴሮች ፡ እና ፡ ለሌሎች ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ በአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ በወጣ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የተሰጠውን ፡ ሥልጣን ፡ የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፮ ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ያስተላልፋል ። አሁንም ፡ ቢሆን ፡ የመሬትን ፡ ባለቤትነት ፡ ሁኔታ ፡ የማጣራትና⁴⁶ ፡ በአንድ ፡ ቀበሌ ፡ የሚገኘውን ፡ የመንግሥት ፡ መሬት⁴⁷ ፡ ሁሉ ፡ ለማስተዳደር ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ሥልጣን ፡ መስጠት ፡ በመንግሥቱ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ የሚፈጸም ፡ ተግባር ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ የመሬትን ፡ ባለቤትነት ፡ ለማጣራትና ፡ በአዋሽ ፡ ቀበሌም ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ የመንግሥት ፡ መሬት ፡ ለማስተዳደር ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ሥልጣን ፡ ለመስጠት ፡ የፓርላማ ፡ ፈቃድ ፡ አያሻም⁴⁸ ።

46. ምንም ፡ እንኳን ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከቀሩ ፡ ሺ፰፻፶፫ - ሺ፰፻፵፯ ፡ ሥር ፡ የሚገኙት ፡ ንብረትንና ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶችን ፡ በመያዣነት ፡ መስጠትን ፡ የሚመለከቱት ፡ ድንጋጌዎች ፡ በቁጥር ፡ ፫፻፫፻፳፫ ፡ መሠረት ፡ ለጊዜው ፡ እንዳይሠራባቸው ፡ ቢደረግም ፡ የዚህ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፶፬ ፡ የመሬትን ፡ ባለቤትነት ፡ የማረጋገጥና ፡ ይህንንም ፡ የመመዘንብን ፡ ኃላፊነት ፡ ለእርሻ ፡ ሚኒስቴር ፡ ይሰጠዋል ። የቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፮ ፡ ዓላማ ፡ የፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አስረኛው ፡ አርእስት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ በሚውልበት ፡ ጊዜ ፡ የአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ በቁጥር ፡ ፳፻፶፫ ፡ በተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ በቁጥሩ ፡ ስር ፡ የሚገኙትን ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶችን ፡ መዘንብ ፡ ጠባቂ ፡ ሆኖ ፡ እንደሚይዝና ፡ እና ፡ አስከዚያም ፡ ድረስ ፡ በቁጥር ፡ ፫፻፫፻፳፬ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶችን ፡ ባለቤትነት ፡ ለማስተላለፍ ፡ ወይም ፡ ለማስቀረት ፡ አግባብ ፡ ባላቸው ፡ የልምድ ፡ ደንቦች ፡ በመገልገል ፡ የሌሎች ፡ የመንግሥት ፡ ሚኒስቴሮች ፡ ወይም ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ወኪል ፡ በመሆን ፡ ተግባሩን ፡ እንደሚያከናውን ፡ ለማመልከት ፡ ነው ።

47. እንዲሁም ፡ በሌላ ፡ ተመሳሳይ ፡ ትእዛዝ ፡ ሥልጣን ፡ ለሌላ ፡ ሚኒስቴር ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በሕግ ፡ መንገድ ፡ ካልተሰጠ ፡ በስተቀር ፡ የመንግሥት ፡ የሆኑ ፡ መሬቶችን ፡ ሁሉ ፡ የማስተዳደሩ ፡ ሥልጣን ፡ ለመሬት ፡ ይዞታና ፡ አስተዳደር ፡ ሚኒስቴር ፡ ተሰጥቷል ። ስለሚኒስቴሮች ፡ (የሚኒስቴሮች ፡ ተግባርና ፡ ሥልጣን) (ማሻሻያ ፡ ቁጥር ፡ ፱) ፡ ትእዛዝ ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፰ ፡ (ሐ) ። ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፵፮ ፡ ፳፭ኛ ፡ ዓመት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፶ ፡ ይመለከታል ።

48. ከዚያው ፡ የትእዛዙ ፡ ቁጥር ፡ ፲፰(ሐ)-(ሸ) ፡ የመንግሥት ፡ የሆኑ ፡ መሬቶችን ፡ የማስተዳደር ፡ የመሸጥ ፡ የማከፋፈል ፡ ሥልጣን ፡ መሬት ፡ የሚመዘንብበትን ፡ ሁኔታ ፡ የመወሰን ፡ መዘንብም ፡ በደንብ ፡ መያዣን ፡ የማረጋገጥና ፡ በተጨማሪም ፡ ስለ ፡ መሬት ፡ ይዞታ ፡ የሚነሱትን ፡ በባለቤትነት ፡ ላይ ፡ የተመሠረቱ ፡ ክርክሮች ፡ ሁሉ ፡ በተፋጠነ ፡ ሁኔታ ፡ ውሳኔ ፡ እንዲያገኙ ፡ አስፈላጊውን ፡ እርምጃ ፡ የመውሰዱን ፡ ኃላፊነት ፡ ለመሬት ፡ ይዞታና ፡ አስተዳደር ፡ ሚኒስቴር ፡ ይሰጠዋል ።

በነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያቶች ፡ የዚህ ፡ ምርምር ፡ ድርሰት ፡ ደራሲ ፡ ከላይ ፡ የተ
ጠቀሱት ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጡት ፡ ሥልጣኖች ፡ በፓርላማ ፡
መፈቀድና ፡ መጽደቅም ፡ ይገባቸዋል ፤ ለሚለው ፡ አስተያየት ፡ ሕጋዊ ፡ ድጋፍ ፡ ያለ ፡
መስሎ ፡ አይታየውም ።

፪/ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፲፱ (ሠ) ፡ ስር ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ ዋና ፡
ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ የተሰጡት ፡ የተለዩ ፡ ሥልጣኖች ፡ በዝርዝር ፡ ካልተገለጹ ፡
በቀር ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፲፫ ፡ ስር ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣን ፡ የኮሚሽነሮች ፡
ቦርድ ፡ ከተሰጡት ፡ ሥልጣኖች ፡ ኃላፊነቶችና ፡ ተግባሮች ፡ ጋር ፡ እጅግ ፡ የሚመሳ
ሰሉ ፡ ናቸው ። ስለዚህም ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፲፱ (ሠ) ፡ ስር ፡ የተመለከተው ፡ አስቸ
ኳይ ፡ ሁኔታ ፡ በሚኖርበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ ዋናው ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ በቦርዱ ፡ ስም ፡
ውሳኔ ፡ ለመስጠትና ፡ አስፈላጊውንም ፡ ለማድረግ ፡ እንዲችል ፡ አስፈላጊው ፡ የቦ
ርዱ ፡ ሥልጣን ፡ ሁሉ ፡ እንደተሰጠው ፡ ቦርዱ ፡ አስቀድሞ ፡ በሚሰጠው ፡ ውሳኔ ፡
መሠረት ፡ ሥልጣን ፡ እንዳስተላለፈለት ፡ ማመልከት ፡ ይገባዋል ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ባለው ፡ በአንደኛው ፡ ተራ ፡ ቁጥር ፡ ውስጥ ፡ የተገለጹት ፡ ለባ
ለሥልጣኑ ፡ በመንግሥት ፡ ማስታወቂያ ፡ መልክ ፡ የተሰጡት ፡ ሥልጣኖች ፡ በመ
ሠረታዊ ፡ ሕግ ፡ እንጂ ፡ የአስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ብቻ ፡ በሚያወጣው ፡ ሕግ ፡ ሊሰጡ ፡
የሚገባቸው ፡ ስላልሆኑ ፡ የተባሉትን ፡ ሥልጣኖች ፡ ፓርላማው ፡ ተሰማምቶበት ፡
ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ባጸደቁት ፡ አዋጅ ፡ እንደገና ፡ በማሳወጅ ፡ ሕጋዊ ፡ ጉድለቱን ፡ ለማ
ሟላት ፡ ይቻላል ።

በሁለተኛው ፡ ተራ ፡ ቁጥር ፡ የተመለከተው ፡ በውስጣዊ ፡ አቋም ፡ ረገድ ፡ የሚ
ታየው ፡ ጉድለት ፡ ማለት ፡ ለአዋሽ ፡ ሸለቆ ፡ ባለሥልጣንና ፡ ለቦርዱ ፡ ሥራ ፡ አስኪ
ያጅ ፡ በቻርተሩ ፡ ቁጥር ፡ ፲፫ ፡ እና ፡ ፲፱(ሠ) ፡ የተሰጡት ፡ ሥልጣኖች ፡ አለመስማ
ማት ፡ ግን ፡ ሊወገድ ፡ የሚችለው ፡ የቁጥር ፡ ፲፱(ሠ)ን ፡ ቃል ፡ በማብራራትና ፡
ሥራ ፡ አስኪያጁም ፡ የሚሰጠው ፡ ውሳኔና ፡ የሚያደርገውም ፡ ሁሉ ፡ አስቀድሞ ፡ የተ
ፈቀደ ፡ ወይም ፡ በኋላ ፡ ለቦርዱ ፡ ቀርቦ ፡ የሚጸድቅ ፡ መሆን ፡ እንዳለበት ፡ በማድረግ ፡
ነው ።

፪/ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ሥልጣን ፤

(ሀ) የሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፤

፩/ አስቀድሞ ፡ እንደተገለጸው ፡ ሁሉ ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ በእንግሊዝኛውና ፡
በአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ መካከል ፡ በመሠረቱ ፡ የቃል ፡ መለያየት ፡ አለ ።

፪/ ይህም ፡ የቃል ፡ መለያየት ፡ ሊፈጠር ፡ የቻለው ፡ በሕግ ፡ አውጭው ፡ ታስቦ ፡
የተደረገ ፡ ሳይሆን ፡ አንቀጹ ፡ ወደ ፡ አማርኛ ፡ ሲተረጎም ፡ ተገቢው ፡ ጥንቃቄ ፡ ባለ
መደረጉ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ የአማርኛው ፡ ጽሑፍ ፡ የተሟላ ፡ ሆኖ ፡ እንዲገኝ ፡ በእን
ግሊዝኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ሊደገፍ ፡ ይገባል ።

፫/ አንቀጽ ፡ ፳፯ን ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ በወጣ ፡ ትእዛዝ ፡ መሠ
ረት ፡ ለአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የሚሰጥ ፡ ሥልጣን ፡ ሁሉ ፡ ውስጣዊ ፡
አቋምን ፡ ተግባር ፡ መወሰንን ፡ እና ፡ (፩) የመቆጣጠርን ፡ (፪) የፖሊስ - መሰልን ፡
እና ፡ (፫) የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ ጉዳይን ፡ መቆጣጠርን ፡ የማይመስል ፡ ሥልጣን ፡
መስጠትን ፡ የሚመለከት ፡ መሆን ፡ አለበት ።

ለ/ ሌሎች : አንቀጾች ፤

በአንቀጽ : ፳፯ : መሠረት : ሊሰጡ : የማይችሉትን : ከላይ : በተራ : ቍጥር : ፫ : የተጠቀሱትን : ሥልጣኖች : ለአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ለመሰጠት : የተፈለገ : ከሆነ : በሌሎች : የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጾች : በተለይም : በአንቀጽ : ፹፰ : ፹፱ : ወይም : ፯ : መሠረት : መሰጠት : አለባቸው ።

ሐ/ አሳብ ፤

፩/ በመሠረቱ ፤ የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : መቋቋም : የሚገባቸው : በትእዛዝ : መሆን : አለበት ። ይህም : በተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፳፯ : በተመለከተው : መሠረት : በአስፈጻሚው : ክፍል : ሥልጣን : ውስጥ : ያለ : ዋናው : የሕግ : ዓይነት : ነው ። እንዲህ : ያለውም : ትእዛዝ ፣ ሲቋቋም : የታቀደውን የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤት : ውስጣዊ : አቋም : የሚመለከት : ትራ : ሥልጣን : የሚሰጥና : ተግባርም : የሚወስን : መሆን ፣ ሲገባው ፣ ሊሰጥ : የታቀደ : የመቆጣጠር : የፖሊስ : መሰል : እና : የመንግሥት : ገንዘብ : ነክ : ጉዳዮችን : የመቆጣጠር : ሥልጣን : ሁሉ : በአዋጅ : ወይም : በድንጋጌ : ሊሰጥ : ይገባል ።

፪/ አንድ : ትእዛዝ : ወይም : የመንግሥት : ማስታወቂያ : በሚወጣበት : ጊዜ : ሁሉ : ፍርድ : ቤቶች : ክርክር : ተነስቶ : ጉዳዩ : ቢቀርብላቸው : አይተው : መወሰን : ይቻላቸው : ዘንድ : የወጣበት : ሕገ : መንግሥታዊ : ሥልጣን : በውስጡ : ሊገለጥ : ይገባል ።

፫/ የአስተዳደሩ : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ሊያስከፍሉ : ያቀዱትን : የአገልግሎት : ዋጋና : ክፍያ : ሁሉ : አስቀድመው : ለሚኒስቴሮች : ምክር : ቤት : አቅርበው እንዲያስፈቅዱ : በማድረግ : የአስተዳደሩ : ክፍል : በዋጋውና : በክፍያው : ላይ : ሌላው : ቢቀር : ጣራ : ሊያበጅሉት : ካልሆነም : ደግሞ : በሥጋ : ቦርድ : አዋጅ : (፪፻፲፪/፶፯) ፤ በቁጥር : ፫(፲) : ውስጥ : የተመለከተውን : መመሪያ : የተባሉት : መሥሪያ : ቤቶች : እንዲከተሉ : ማድረግ : ይገባዋል ።

፬/ የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፻፲፫ : የአገልግሎት : ዋጋዎችና : ክፍያዎች : ሁሉ : በፓርላማ : በጸደቀ : አዋጅ : መሠረት : እንዲወሰኑ : ባያዝም : ዋጋዎችንና : ክፍያዎችን : የመወሰኑን : ሥልጣን : መጀመሪያውኑ : በእንዲህ : ያለው ሕግ : (በአዋጅ) : መስጠቱ : ኃሚትን : ከማስወገዱም : በላይ : የሕዝቡን : መብት : በሚገባ : ለመጠበቅ : ያስችላል ።

፭/ በቻርተሩ : ቁጥር : ፬(ሸ) ፣ ፮ (ለ) ፣ (መ) ፣ እና (ቀ) እንደዚሁም ፣ ፲ ፣ እና ፳ ፣ ለአዋጅ ፣ ሸለቆ ፣ ባለሥልጣን ፣ የተሰጡት ፣ ሥልጣኖች ፣ በተሻሻለው ፣ ሕገ ፣ መንግሥት ፣ ከአንቀጽ ፣ ፹፰ ፣ እስከ ፣ ፯ ፣ በተመለከተው ፣ መሠረት ፣ በወጣ ፣ አዋጅ ፣ መሰጠት ፣ ስለሚገባቸው ፣ ቻርተሩ ፣ በዚሁ ፣ መሠረት ፣ መሻሻል ፣ አለበት ። የቀሩት ፣ በቻርተሩ ፣ ውስጥ ፣ የተመለከቱት ፣ ቁጥሮች ፣ ግን ፣ በበለጠ ፣ በመብራራት ፣ በትእዛዝ ፣ መልክ ፣ ሊወጡ ፣ ይችላሉ ።

ARTICLES

THE PREROGATIVE OF THE EMPEROR TO DETERMINE POWERS OF ADMINISTRATIVE AGENCIES*

by

H. E. Ato Aberra Jembere, B.A., LL.B.**

"The Emperor determines the organization, powers and duties of all ministries, executive departments and the administrations of the Government..."

Article 27 of the Revised Constitution.

Introduction

The term "administrative agencies" is used in this article to denote those governmental or public authorities created either by an order,¹ general notice,² or legal notice³ as autonomous bodies, distinct from a ministry, a department or a branch thereof, or a court, or a legislative body. Administrative agencies are called in Ethiopia either a board,⁴ authority,⁵ office,⁶ commission,⁷ municipality,⁸ administration,⁹ corporation,¹⁰ committee,¹¹ institute,¹² organization,¹³ or agency.¹⁴

Administrative agencies, as repositories of executive, quasi-legislative or quasi-judicial powers, affect the rights of private parties through either administration, adjudication or rule making.¹⁵

---

* This study was originally submitted as a research paper in a senior seminar of the Faculty of Law Hailes Sellassie I University. It has been re-arranged for publication in the Journal of Ethiopian Law.

** Secretary - General to the Council of Ministers with the Rank of Vice-Minister.

1. Civil Aviation Order, 1962, Order No. 25, *Neg. Gaz.*, year 21, no. 17.
2. Awash Valley Authority Charter, 1962, General Notice No. 299, *Neg. Gaz.*, year 21, no. 7.
3. Public Service Pensions Commission Charter, 1962, Legal Notice No. 250, *Neg. Gaz.*, year 21, no. 7.
4. The Imperial Board of Telecommunications of Ethiopia.
5. The Ethiopian Electric Light and Power Authority.
6. The Post Office.
7. The Public Service Pension Commission.
8. The Municipality of Addis Ababa.
9. The Ethiopian Antiquities Administration.
10. The Grain Corporation of Ethiopia.
11. The Investment Committee.
12. The Institute of Agricultural Research.
13. The Ethiopian Tourist Organization.
14. The Central Personnel Agency.
15. In this article we are not concerned with the administrative process by which the administrative agencies carry out their task of adjudication, rule making, and related functions, or with the law - administrative law - which governs the powers, procedures, and judicial review of the acts of the administrative agencies.

In this study we are concerned with the following questions: What form of legislation should be used to create an administrative agency? Under what authority should such legislation be issued? To what extent may powers be granted to administrative agencies by an Imperial order under Article 27 of the Revised Constitution? Do such powers as may be granted to administrative agencies under Article 27 of the Revised Constitution include executive, quasi-legislative or quasi-judicial powers?

In order to answer these questions, the writer of this article attempts: (1) to draw the line between the powers that may be granted by an order and those which must be conferred by a proclamation or decree; and (2) to correlate the prerogative of the Emperor in determining the powers of an administrative agency with the constitutional limitations provided in the Revised Constitution of Ethiopia.

To this end, we must examine the relevant historical development of the Ethiopian legal system, the multidimensional powers of the Emperor, and the constitutional definitions of the manner in which various powers may be granted to administrative agencies. However, the analysis is of a preliminary nature, because of a lack of materials and cases on Ethiopian constitutional law.

The thesis the writer of this article attempts to advance may be summarized:

- a) Matters dealing with the organization and determination of duties and powers which do not involve regulatory power, police power, or powers regulating matters of public finance may be dealt with in the form of an order under Article 27.
- b) Effective delegation to administrative agencies of regulatory powers, police powers, and powers regulating matters of public finance, requires an enabling proclamation, under Articles 34 and 88, or a decree, under Article 92 of the Revised Constitution in cases of emergency that arise when the Chambers are not sitting, and subject to the approval of the Parliament at its subsequent session.
- c) Where an order under Article 27 has apparently delegated regulatory, police or financial powers to an agency, appropriate enabling legislation is necessary before the delegation can become effective.

Having thus formulated a basis on which to predict whether a particular delegation of power to an administrative agency granted by an order under Article 27 would be legally effective in the absence of enabling legislation enacted in the form of a proclamation or decree, a special study of the powers granted to the Awash Valley Authority (AVA) is made. The purpose of this study is to give a concrete example of the general analysis presented. It is found that some provisions of the Awash Valley Authority Charter are immediately effective, whereas others require further legislative action to become effective, if the thesis of this article is accepted.

PART I: GENERAL CONSIDERATIONS

I. The Prerogative of the Emperor

A. Historical perspective - separation of powers

We first study the prerogative of the Emperor from a historical perspective, to see if it is possible to determine some lines of development. For the purpose of

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

this article, the legal history of Ethiopia can be divided into three general periods: (1) Pre-1931 Constitution, (2) Post-1931 Constitution, and (3) Post-Revised Constitution of 1955. The powers exercised by the Emperor in each period in determining the organization and powers of administrative agencies vary.

1. Prior to 1931 Constitution

The notion of separation of powers between three branches of government — legislative, executive and judiciary — was unknown during this first part of the legal history of Ethiopia. Imperial laws were enacted by the Emperor, whenever he felt the new laws should be made or new administrative agencies should be created. The sources of power in enacting Imperial laws were then custom, convention and the free will of the monarch. Thus, prior to the 1931 Constitution, the prerogative of the Emperor to create, and to determine powers and duties of administrative agencies was absolute.

2. Post-1931 Constitution

In the second period of Ethiopia's legal history (1931-1955), the doctrine of separation of powers was introduced by the present Emperor in very general terms, and the absolute power of the Emperor was limited to a certain extent. The prerogative to determine the organization and the regulation of all administrative departments of the government was reserved to the Emperor. However, Article 11 of the 1931 Constitution provided that:

“The Emperor shall lay down the organization and the regulations of all administrative departments.”

This provision only concerns the power of the Emperor to determine the organization and internal rules of administrative departments, which of course include administrative agencies. Under Article 34 of the 1931 Constitution, the power to enact a substantive law, which affects the rights of individuals, was shared by the Emperor and the Parliament. Such “laws,” corresponding to present proclamations, were to be enacted only after having been discussed by the two chambers of Parliament and having obtained the confirmation of the Emperor.¹⁶ Article 11 read in conjunction with Article 34 gives a basis for concluding that the Emperor by His own free will limited His prerogatives. He retained sole power to create administrative agencies, determine their organization, and lay down the regulations which governed them. But He reserved the power to enact a substantive law affecting the rights of individuals, such as a grant of regulatory powers to an administrative agency, to Himself acting together with Parliament. By virtue of Article 11 of 1931 Constitution, the Emperor could act alone to determine the internal rules — “regulations” — under which the administrative agencies had to operate. But “laws,” rules directly affecting the rights of citizens, had to be enacted by Parliament and the Emperor jointly. That a grant of regulatory powers to an administrative agency should be made by a “law” is shown by the proclamations

16. Art. 34 of the 1931 Constitution provides: “No law may be put into force without having been discussed by the Chambers and having obtained the confirmation of the Emperor.”

promulgated for the establishment of the Imperial Board of Telecommunications of Ethiopia¹⁷ and the Charter of the Scrap Iron Board.¹⁸

3. Post-Revised Constitution of 1955

The doctrine of separation of powers and the principle of checks and balances between the three branches of the government are spelled out in greater detail in the Constitution of 1955 than in the first Constitution of Ethiopia. Nevertheless, the scope of Article 27 of the Revised Constitution, at least in its English version, appears to be wider than its counterpart, Article 11 of the 1931 Constitution. In the language of Article 27 of the Revised Constitution it is within the prerogative of the Emperor to determine the "organization, powers and duties" of administrative agencies: under Article 11 of the 1931 Constitution He determined only the regulations of the administrative agencies. The language of Article 27 in the English version thus suggests that the Emperor may delegate to administrative agencies powers which may extend to the people outside the organization: whereas under Article 11 of the 1931 and the Amharic version of Article 27 of the Revised Constitution, it seems that He is able to delegate to administrative agencies only the right to adopt regulations limited to the internal administration of the agencies. When we later consider the nature of powers to be granted to administrative agencies under Article 27 of the Revised Constitution of 1955, we will ask whether the historical progression does not suggest a narrower reading for the article than its language alone might suggest.

B. Discretionary powers of the Emperor provided in the Constitution

Here we are particularly concerned with the exclusive, special or discretionary powers of the Emperor, with respect to determining the organization, powers and duties of administrative agencies in conformity with the provisions of the Revised Constitution of Ethiopia. At present, the Emperor exercises his prerogatives in six major areas, as outlined below. The Emperor's power is multidimensional, because he plays a great role in the affairs of the State as Head of State, Fountain of Justice, legislator, secular head of the established Church, Commander-in-Chief of the armed forces and Chief Executive.

Accordingly, the Emperor, by virtue of the prerogatives set out in Chapter II of the Revised Constitution exercises, *inter alia*, the following discretionary powers:

1. According to Article 36 he may take measures consistent with other constitutional provisions that may be necessary to ensure, *inter alia* the safety and welfare of the inhabitants of the Empire. That Article may be the general authority under which some semi-public organs have been organized, as appears to be the case with the granting of the Charter of the Haile Sellassie I University.¹⁹ The basis for the

17. The Imperial Board of Telecommunications of Ethiopia Proclamation, 1952, Proclamation No. 131, *Neg. Gaz.*, year 12, no. 5.

18. Scrap Iron Board Charter (as amended by General Notice No. 268 of 1960) 1953, General Notice No. 168, *Neg. Gaz.*, year 13, no. 4.

19. Charter of the Haile Sellassie I University, 1961, General Notice No. 284, *Neg. Gaz.*, year 20, no. 8.

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

issuance of the Charter of the Haile Sellassie I Foundation²⁰ could also possibly be attributed to the source of power provided in Article 36.

2. By virtue of the residual power of the Ethiopian monarch to review cases in Chilot; and due to the prerogative of residuum of justice,²¹ He maintains justice as provided in Article 35. It should be noted, however, that the possibility of Article 35 being used to create agencies for the administration of justice is severely restricted by Articles 108 and 109 of the Revised Constitution.²²

3. He delegates legislative, adjudicative or regulative power to administrative agencies with prior approval (Article 88), or later approval (Article 92) of both chambers of Parliament. The Post Office²³ is an example of an administrative agency created with powers given to it by enabling legislation enacted with prior approval of Parliament. The Civil Aviation Administration is an example of an administrative agency to which powers were given by enabling legislation approved later by the Parliament.²⁴

4. He promulgates the decrees, edicts and public regulations of the Ethiopian Orthodox Church, (which is given the status of an administrative body by Articles 398 and 399 of the Civil Code of 1960) by virtue of Article 127. The issuance of the Menelik II Memorial fund and the Trinity Monastery Charter²⁵ or the Church Administration Order²⁶ are examples of the exercise of this prerogative.

5. He organizes armed forces and decides what armed forces shall be maintained, both in time of peace and in time of war under Article 29. The creation of the Imperial Territorial Army is an example of this authority.²⁷

6. Finally, He determines the organization, powers and duties of all ministries, executive departments and the administrations of the government, under Article 27.

II. Constitutional Limitations to the Emperor's Prerogatives

A. Limiting provisions of the Constitution

Even though the Emperor alone under His own sovereign powers and prerogatives, set out in Chapter II of the Revised Constitution, may create a new administrative agency by issuance of an order, Articles 115-118 of the Revised Constitution require that all fiscal appropriations for its permanent operation must be expressly approved by Parliament. Article 119 also stipulates that no branch of

20. Charter of the Haile Sellassie I Foundation, 1959, General Notice No. 253 (as amended by General Notice No. 261 of 1960) *Neg. Gaz.*, year 18, no. 11.

21. R.A. Sedler, "The Chilot Jurisdiction of the Emperor of Ethiopia: A Legal Analysis in Historical and Comparative Perspective," *Journal of African Law*, vol. 8, no. 2 (1964), p. 756.

22. The Administrative Court in the Central Personnel Agency was established under Art. 27 of the Revised Constitution, rather than Art. 109 of the Revised Constitution.

23. Post Office Proclamation, 1966, Proclamation No. 240, *Neg. Gaz.*, year 25, no. 22.

24. Civil Aviation Decree, 1962, Decree No. 48, *Neg. Gaz.*, year 21, no. 17, later approved by Notice of Approval No. 8, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 9.

25. Creation of the Trustees of the Menelik II Memorial Building Fund and Trinity Monastery Charter, 1957, General Notice No. 229 (as amended by Gen. No. 263 of 1960) *Neg. Gaz.*, year 17, no. 5.

26. Church Administration Order, 1967, Order No. 48, *Neg. Gaz.*, year 26, no. 9.

27. The Imperial Territorial Army Order, 1958, Order No. 21, *Neg. Gaz.*, year 18, no. 2.

the government may undertake a loan or pledge or a credit without the express approval of the Parliament. Powers granted to an administrative agency by a valid decree issued by the Emperor may be repealed unilaterally by a majority vote of both chambers of the Parliament, as provided in Article 92 of the Revised Constitution. Hence, the doctrine of checks and balances between the three branches of the government, incorporated in the Constitution, places limitations upon the powers of the Emperor.²⁸

Thus, the powers to be granted to an administrative agency by an order²⁹ issued under Article 27 are limited to a certain extent by the other provisions of the Revised Constitution, notably, Articles 88, 92, 115-119 and 122.

B. Article 4 vs. other provisions of the Constitution

A provision imposing any limitation on the powers of the Emperor might seem to be superfluous in the face of Article 4 of the Revised Constitution, for such strong language as "... His power indisputable" is used in this Article in referring to the powers of the Emperor.

The duty of the Emperor to take all measures that may be necessary to ensure, at all times, the defence and integrity of the Empire, the safety and welfare of its inhabitants (Article 36); or the prerogative to exercise the supreme authority over all the affairs of the Empire (Article 26); or the supreme direction of the foreign relations of the Empire (Article 30); or the duty to maintain justice (Article 35); all are duties that do not go beyond the provisions of the Revised Constitution. To this effect, Chapter II of the Revised Constitution, in enumerating the powers and prerogatives of the Emperor, uses such language as "... in the manner provided for in the present Constitution" (Article 26); and "subject to the other provisions of this Constitution" (Article 36). Both the opening and the closing articles in Chapter II of the Revised Constitution, which deals with the powers and prerogatives of the Emperor, stipulate the limitations thereto.

One may then conclude that all powers of the Emperor are limited by the other provisions of the Revised Constitution. It follows that the scope of the powers to be granted to administrative agencies under Article 27 or other constitutional articles is limited by the restrictions imposed on the powers of the Emperor elsewhere in the Constitution. The supremacy clause, set out in Article 122 of the Revised Constitution, which declares future laws that are inconsistent with the Constitution "null and void," defeats the argument one may present to the effect that any delegation of power made by the Emperor to any administrative agencies is unchallengeable due to Article 4 of the Revised Constitution. Article 122 requires the conclusion that if a delegation of power is inconsistent with the other provisions of the Constitution such delegation becomes unconstitutional.

28. Kenneth Redden, *The Law Making Process in Ethiopia*, 1966, Addis Ababa, pp. 6-7.

29. An order, even though it is a primary law on its own merit, i.e. as the principal form of executive law, is subordinate to a proclamation promulgated pursuant to the provisions of Articles 88, 89 or 90, or to a decree enacted under Art. 92 of the Revised Constitution. Incidentally, no reference is made in the Amharic version of the supremacy clause of the Revised Constitution, Art. 122, (again due to bad translation) to the form of law known as "order," even though it is enumerated in Art. 88 as among the laws required to be published in the *Negarit Gazeta*.

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

These basic conflicts of the constitutional provisions must be reconciled somehow. The writer would attempt to reconcile Article 4 with the other provisions of the Revised Constitution by the well established rule of interpretation of law that a specific provision prevails over a general provision. Since Article 4 is in the general part of the Revised Constitution, the specific provisions of the Constitution should prevail over this general provision, that is to say, the limitations placed on the prerogatives of the Emperor in Articles 26, 36, 88-92, 122 and the other provisions of the Revised Constitution limiting or balancing the powers of the Emperor should be regarded as a qualification of Article 4.

The prerogatives of the Emperor referred to earlier and provided in the different provisions of the Revised Constitution apply to different cases. For the purpose of this study, the most relevant constitutional provision is Article 27. Analysis of these can be a model for the analysis of other cases.

III. Analysis of Article 27

A. Discrepancy between the Amharic and English versions and its reconciliation

The English version of Article 27 of the Revised Constitution reads:

"The Emperor determines the organization, powers and duties of all ministries, executive departments and the administrations of the Government and appoints, promotes, transfers, suspends and dismisses the officials of the same."

It should be noted that the Amharic version of the same Article differs from the English version. The literal translation of the Amharic version is:

"The Emperor determines the working conditions, establishes the departments which carry government functions, and all ministries.³⁰ He appoints, promotes, transfers, suspends and dismisses the officials of the departments."

In addition to the difference in construction of the sentence, i.e. one long sentence in the English version in contrast to two short sentences in the Amharic, the comparison reveals the following major differences in substance. First, only ministries and departments are mentioned in the Amharic version, unlike the English which mentions ministries, executive departments and administrations of the government. Secondly, a vague term, such as "setting of working conditions" is used in the first sentence of the Amharic text, while the terms "organization, powers and duties" are incorporated in the English version. Thirdly, the Amharic version, while naming departments and ministries in the first sentence, refers to departments (agencies) only in the second sentence. The English version on the other hand seems to refer to all the three categories of governmental establishments, as it uses the term "...of the same" at the end of the sentence.

In short, the Amharic version seems to embody the spirit of Article 11 of the 1931 Constitution, to wit: the Emperor determines only the organization and the internal regulations of the ministries and administrative agencies, and shares with the Parliament the matter of granting powers to them. The English version on the other hand might be read to recognize Imperial power not only to set up ministries, executive departments and the administration of the government, meaning administrative agencies, but also to determine their powers and duties by executive law, with certain limitations.

While the term "duties" could be substituted for the vague expression "determination of working condition" existing in the Amharic version, the term "power,"

30. In fact the word "ministers" is used. It seems that this is a misprint.

which is included in the English version, remains without a counterpart in the Amharic version. As the term "power" is the key word in the topic of this article, we have to focus our attention on two major questions. First, is the absence of the term "powers" in the Amharic version accidental or deliberate? Second, what nature of powers is contemplated in Article 27 of the Revised Constitution, if we conclude that we have to read the word "power" into both versions of the Article under review?

The writer believes that the discrepancy between the Amharic and the English version is more likely to be the result of bad translation than of legislative intent. As the word "powers" is correlative to "duties," the English version which contains both, and relates them with the preceding term "organization," appears to be more logical than the Amharic version.

The Revised Constitution as a whole was originally drafted in English and translated into Amharic. Hence, it is more likely that the discrepancy between the two versions is a result of bad translation than of legislative intent. However, since the legislating authorities, particularly the members of both Chambers of Parliament, were familiar with the Amharic version, and deliberated on that alone, one might argue that the Amharic version should be considered as the true intent of the legislators, and as such should control. In addition Article 125 of the Revised Constitution stipulates that Amharic is the official language of the Empire.

But, how to reconcile the two texts?

The vagueness of the Amharic version calls for clarification of its precise meaning. One of the possible ways of clarifying the true meaning of Article 27, particularly in its Amharic version, is comparing the two texts — Amharic and English — and going back to the original draft. The above enumerated findings, on the comparison of the two texts, coupled with the fact that the text was originally drafted in English, gives a ground to argue that the deficiency in the Amharic version should at least be complemented by what is provided in the English version.

In spite of its vagueness, the Amharic version creates an argument in favour of interpreting the English version fairly restrictively, because the Amharic version implies that only powers to regulate the internal working of the government and the administrative agencies may be granted under Article 27. In other words, according to the Amharic version, the powers that may be granted to administrative agencies under Article 27 seem to be limited in scope and application.

B. The scope of powers to be granted under Article 27

No effective regulatory power may be granted to administrative agencies under Article 27 of the Revised Constitution, because the Amharic version limits the scope and application of that provision. The term "power" expressly provided in the English version, should be interpreted, therefore, fairly restrictively, in the light of the Amharic version, to mean powers to regulate the internal working of the government and administrative agencies, as opposed to jurisdiction over third parties, i.e. ordinary citizens. In short, from the analysis of the Amharic and English versions of Article 27 one may conclude that:

1. The English version is more logical than the Amharic version, and might be used as a means of clarification to understand properly the Amharic version;

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

2. The Amharic version should be read to mean what the English version provides, because a prerogative to determine the organization and duties of all ministries, executive departments and the administrations of the government should at least be able to grant some sort of powers, for, according to the Amharic version, no immediately effective power may be granted under Article 27.

The question is then what kind of power may effectively be granted to administrative agencies by executive law under the Constitution? According to the author's interpretation of the language of Article 27, the nature of powers to be granted to administrative agencies shall not involve: (1) regulatory powers, for instance, grant of jurisdiction over third parties, i.e., ordinary citizens, as opposed to powers to regulate the internal working of the administrative agencies; (2) police powers, for instance, the power to establish new offences or new punishments for old ones, or the power to secure the judicial enforcement of regulations; and (3) powers regulating matters of public finance, which are explicitly or implicitly reserved for parliamentary approval.

With these limitations the powers that may be granted to administrative agencies under Article 27 may include executive, quasi-legislative and quasi-judicial powers. In short, non-regulatory powers, and powers not depriving an individual of life, liberty or property without due process of law, or imposing taxes, or spending money, or borrowing money without approval of Parliament, may effectively be granted to administrative agencies under Article 27. On the other hand, for an effective grant of the substantive powers excluded above, the legislative forms particularly prescribed for them in the Constitution must be followed.

This answer raises problems, because the Executive may wish to form some agency without waiting for the occasionally slow legislative processes, which as indicated earlier will be necessary to delegate effectively certain desirable substantive powers. It may feel that the new body should be created and its powers defined all at once, by an order or charter, and not piecemeal through the deliberations of various legislative units; there are advantages to be gained from forceful presentation of a comprehensive scheme. For any or all of these reasons, or others, one may find the Executive appearing to do by order, under the authority of Article 27, what should properly only be done by proclamation or, in the appropriate constitutional circumstances, by decree.

What is the legal effect of such an order or a charter? When one has been published, how ought matters to proceed? The Charter of the Awash Valley Authority may be taken as an example of this kind of problem. Briefly put, the opinion of the author is, that while there may be valid reasons for outlining the desirable structure of a new agency in full by an order under Article 27, these reasons can not serve to give legal effect to provisions that are not within constitutional power to "make law" under this provision. One would have to presume that, in all its action, the government means to act within the limits of its power as defined in the Constitution. Therefore, the author believes that where such provisions are included in an order or charter they should be interpreted as a call for further action to implement them by the appropriate constitutional authority. Only when such action is taken will such provisions become legally effective.

IV. Findings as to the Prerogative of Determining Powers of Administrative Agencies

All the factors considered, and the analysis made above, lead to a somewhat narrow reading of Article 27 of the Revised Constitution. On account of the limitations imposed on the prerogatives of the Emperor by the other provisions of the Constitution, the authority of the Emperor, provided in Article 27, is limited to creating an administrative agency and determining its internal organization, internal powers and duties only. In other words, the nature of powers to be granted to administrative agencies under Article 27 should deal only with the internal organization, duties and powers, which do not involve regulatory powers, police powers, and powers regulating matters of public finance which are explicitly or implicitly reserved for parliamentary approval.

V. The Nature of Powers to be Granted to Administrative Agencies by Executive Law

Given the responsibilities of stewardship attributed to Him under Article 36 of the Constitution, the Emperor as Sovereign and Chief Executive is expected to take the necessary measures for the public good so far at least as the Constitution does not inhibit them. One of the means by which this function may be fulfilled is by creating administrative agencies, whose powers and duties are determined by executive law under Article 27 of the Constitution.

In Ethiopia, executive laws are made in the form of orders, general notices and legal notices. The superior forms of legislation are proclamations and decrees.

As Corwin puts it: "Executive laws fall into two categories: first, those that concern primarily the internal organization of the administration, and so are of interest chiefly to its members or would-be members; secondly, those that supplement the general law."³¹

In Ethiopia, as a general survey of the executive laws so far issued shows, heads of administrative agencies are usually given powers to make rules regarding the internal structure of their organization, as well as to make regulations in specified fields within their jurisdiction.

There must be, however, some limitations to the latter type of power, i.e. to making regulations which affect the rights of individuals or impose new obligations on the public in general. For example, an administrative agency should not be given by an executive law such powers as to regulate the conduct or to limit the number of persons who practice a profession unless a standard is laid down by a proclamation or a decree, because a measure which is not made subject to the check and balance process might lead to the employment of subjective standards and denial of due process of law.

PART II:

A CASE STUDY—POWERS GRANTED UNDER THE CHARTER OF AVA

VI. Definition and Usage of the Term Charter

The legislation under which the Awash Vally Authority is created is known as a "Charter."

Proclamation No. 1 of 1942, which established the Negarit Gazeta—the official law reporter of Ethiopia—lists the types of primary and subordinate legislation of

31. E.S. Corwin, *The President (Office and Powers, 1787-1957)* (4th ed. 1957) New York University Press, New York, p. 393.

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

Ethiopia. The list includes the following forms of legislation: proclamations, decrees, laws, rules, regulations, orders, notices, and subsidiary legislation.³² Neither the charter nor general notice is listed in the Proclamation. But in practice the latter is used as a form of law, and the former as a caption of a particular kind of law. In other words charters are issued as general notices. A general notice is a form of legislation which is in the border line between primary and subsidiary legislation. Some times primary legislation such as the Charter of the AVA is enacted in the form of a general notice. (See General Notice No. 299 of 1962). At other times, subordinate enactments, such as the Statement of Income and Expenses of I.B.T.E. is issued in the form of a general notice. (See General Notice No. 339 of 1965). General notices usually fall under either "laws" or "rules" or "regulations" as enumerated in Proclamation No. 1 of 1942, depending of course, on the importance of the legislation to be issued in the form of the general notice. The equivalent term used in Amharic is "government notice."

All autonomous agencies are generally referred to as "chartered" agencies, whether they are created by proclamation, decree, order or general notice. Prior to the enactment of the Civil Code of Ethiopia of 1960, imperial charters were granted to both public and private associations, in order to give the status of corporate bodies, as there was no legal basis for forming such associations otherwise. That is how private associations like the YMCA received an imperial charter, published in the *Negarit Gazeta*. Since, the promulgation of the Civil Code in 1960,³³ however, no charter has been granted to private associations or organizations except the Haile Sellassie I Foundation.

VII. The Form and the Source of the Legislation

The Charter of the Awash Valley Authority was issued in the form of a general notice. Administrative agencies on the other hand have usually been created as autonomous bodies both in practice and as a matter of law in the form of an order, rather than in the form of general notice, since the promulgation of the Revised Constitution in 1955. Moreover, the Emperor refers to the advice of the Council of Ministers only when He enacts orders or decrees, and not when He issues general notices. To the best knowledge of the author, the only cases where no reference to the advice of the Council of Ministers was made regarding orders were in the Central Personnel Agency and Public Service Order (Order No. 23 of 1961); and the Ministers (Definition of Powers) Order, Amendments No. 1 and No. 2, (Orders No. 44 and 46 of 1966). The reference to the advice of the Council of Ministers in General Notice No. 299 of 1962, which creates the Awash Valley Authority, appears to be an exception.

An enquiry made by the author revealed that this piece of legislation was originally drafted in the form of an order, citing Article 27 of the Revised Constitution as the source of authority for the legislation, with the caption "Charter,"³⁴ the drafter apparently took for granted the past practice of creating autonomous

32. Establishment of *Negarit Gazeta* Proclamation, 1942, Art. 2(a) Proclamation No. 1, *Neg. Gaz.*, year 1, no. 1.

33. The Civil Code gives status of corporate body to private associations formed and registered in accordance with Articles 404-482 inclusive.

34. There is evidence that at the time that the Charter was in preparation the principal draftsman pointed out that certain of the enumerated powers of the AVA could only be granted by Proclamation.

public authorities by charter. The reference to the advice of the Council of Ministers was incorporated in the original draft; later on however, the form of the legislation was changed from order to general notice, and the citation of Article 27 was omitted. In the opinion of the author the reason for preference of a general notice to an order seems to be that the executive branch of the government believed that more power could be granted to the AVA by imperial charter than could be given constitutionally in the form of an order.

Due to the fact that the original draft was made in the form of an order, and to some of the wording of the preamble, especially the reference to the advice of the Council of Ministers, it seems that the source of authority for the issuance of the AVA Charter is Article 27 of the Revised Constitution, despite the form, i.e. general notice, and the absence of citation to Article 27. The form does not make the legislation unconstitutional.³⁵

VIII. Legal Analysis of the Provisions of the Charter

Let us proceed to examine now what provisions of the Charter of the AVA are immediately effective and which require further legislative action, from the power given to the authority under Article 27.

A. Purpose of the AVA

The general purpose of the AVA is laid down in the first clause of Article 4 in the following words:

“The purpose of the AVA is to administer and develop the natural resources of the Awash Valley...”

It should be noted here that the word “purpose” is used to mean responsibilities and duties as well.

B. Specific duties

In addition to the general power laid down in Article 4, the scope of which is not limited by the subsequent enumerations, the specific responsibilities listed from (a) to (h) in the cited Article, are given to the AVA. Some of these duties do not require special constitutional consideration.

Two specific provisions, however, do require special consideration.

1. Control and distribution of water

a) Sub-section (f) of Article 4 gives to the AVA special power to assign waters of the Awash River for irrigation and other purposes. This provision implies that the waters in the Awash Valley are part of the state domain. According to Article 130 of the Revised Constitution, the natural resources of the Empire, including waters, lakes and rivers, are made state domain; Articles 1228 and 1447 of the Civil Code of Ethiopia of 1960 also stipulate that the ownership of all running and still water vests in the State, and the community has only the right to the use of the water. As provided in Article 1229 of the Civil Code, water becomes private property where it is collected in a man-made reservoir, basin or cistern from which it does not flow naturally. Article 1228 (2) stipulates also that all running

35. James C.N. Paul, “Cases and Materials on Public Law I (1966-1967)” unpublished, Library, Faculty of Law, Haile Sellassie I University, Chapter XIII, p. 23.

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

and still water shall be controlled and protected by the competent authority. Moreover, the Civil Code in Article 1230(3) provides that nothing shall affect the provisions of special laws and administrative regulations, whether of general or local application. Since the Charter of the AVA is a special law of local application, the legal provisions regarding water incorporated in the Civil Code are not binding on the authority, provided that the AVA exercises this power by virtue of a delegation of power by enabling legislation.

Therefore, the function of assigning water of the Awash River for irrigation and other purposes by the AVA to those who meet its requirements is immediately effective, provided it is made without any discrimination.

b) Article 9 of the Charter safeguards the existing water rights in the Awash Valley which are embodied in agreements existing between the users of said water and any agent of the government. This is a provision deliberately inserted to recognize the water rights acquired by H.V.A. Ethiopia Share Company (Wonji) under an agreement. The purpose of this Article is to reaffirm the rights acquired under an agreement and not to make any discrimination between users of the said waters. As an agent of the government, the AVA has the power to regulate the uses of the water in its jurisdiction, without affecting existing water-rights in the Awash Valley which are embodied in an agreement.

2. Taking any action to assure the best use

Article 4 (h) assigns to AVA a general responsibility, to do all such things as may be necessary to assure the best use and development of the resources of the Awash Valley.

By virtue of this provision, the Authority may take any action which might affect the natural flow of the river by building a reservoir at the upper part of the Awash basin, to collect the flowing water or divert the course of the river in order to develop certain areas of the Awash Valley. This act might become detrimental to persons downstream, who use such water for domestic purposes and irrigation as well as for industrial use. To assure at least the right of water use to persons downstream certain safeguards to this right of use guaranteed by the provisions of the Civil Code should be made, or the language of this sub-section qualified to this effect.

C. Ordinary powers

The powers granted under Article 5 of the Charter are powers a juridical person (corporate body) may normally have. Those powers include the power to contract, to sue and be sued³⁶ in its own name, and to acquire, own, possess and dispose of property.

Mr. Pogucki,³⁷ after considering at length the issue of whether a general notice published in the *Negarit Gazeta* constitutes administrative law in the meaning of the Civil Code or not, concluded that the general notice does not have the character of administrative law as prescribed by the Civil Code. This implies that Article 5

36. The words "use" and "used" are employed in Art. 5(b) of the Chapter instead of "sue" and "sued". This is certainly a misprint.

37. R.J.H. Pogucki, *Preliminary Analysis of the Charter of the AVA*, 1967 (unpublished) p.4.

of the Charter is meant to give separate juridical personality to AVA but only in public law and that the AVA exercises rights in civil law on behalf of the ministries or on behalf of other public authorities, rather than on its own legal virtues, i.e. not because it is a public corporation having separate entity from the Government.

The writer subscribes to this conclusion, as the AVA is an administrative agency³⁸ and not a legal person in civil law, exercising rights prescribed by administrative law, in the proper sense of the word. The qualifications of the extraordinary powers of the Authority, enumerated in Article 6 of the Charter, by such terms as "in co-operation with" and "as agent of the Government" or "as agent for other Government Ministries and Public Authorities," may be cited as a proof that the AVA exercises rights in civil law on behalf of the concerned ministries and other public authorities; and not on account of the administrative laws envisaged in Article 397 of the Civil Code of Ethiopia.

Even though they are listed in the Charter in the section which deals with the extraordinary powers granted to the AVA — (the power to receive and administer, as agent of the Government, international aid and credits (Article 6 (f));³⁸ the power to act as agent for ministries and other public authorities (Article 6(g); the power to ascertain land ownership in the Awash Valley and to administer all state-owned land (Article 7); the power to perform the functions entrusted to it for the most efficient and economic development and use of the resources of the Awash Valley (Article 8); and the power to adopt by-laws consistent with the provisions of the Charter (Article 20) — these are delegations of powers, which do not involve constitutional issues.

D. Extra-ordinary powers

The extra-ordinary powers granted to the AVA are classified under the following headings and examined in succession.

1. Regulatory powers

The point at issue in this section is:

- whether the Charter simply distributes powers within the government by saying that the AVA is the appropriate agency to exercise such powers, or
- whether the Charter grants the AVA powers over third parties which the government did not previously possess.

With this in mind, the writer examines the following specific provisions of the Charter under which regulatory powers are granted to the AVA. By "*regulatory power*" we mean the grant of jurisdiction over third parties, i.e. ordinary citizens, as opposed to powers to regulate the internal working of the government and the AVA.

a) Expropriation

Article 6 (a) empowers the AVA to acquire real and other property by expropriation in accordance with the law.

38. According to later explanation by the principal draftsman of the Charter, Art. 6(f) was merely intended to permit the AVA to administer, but not itself to become liable for the credits. The credits would actually be concluded by other government departments.

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

The writer assumes that the "law" mentioned in this Article of the Charter is the special expropriation law envisaged in Article 44 of the Revised Constitution. That special expropriation law envisaged in Article 44 is incorporated in the Civil Code of 1960, Articles 1460-1488 inclusive. Expropriation proceedings are defined in Article 1460 of the Civil Code as proceedings whereby the competent authorities compel an owner to surrender the ownership of an immovable required by such authorities for public purposes. Article 1463 of the Civil Code gives light to what the term "public purposes" means, by stating that the project which renders expropriation necessary must be declared to serve the public interest or public utility. As a matter of fact the technical terms "public utility," "public interest" and "public purposes" are used interchangeably in the provisions of the expropriation section of the Civil Code.

The test for determining if a concern is of public utility is whether the project requiring the expropriation serves the public interest and is required in the prevailing situation for the public interest. It is true that the purpose of the AVA meets this test. Besides, even though Article 1464(1) of the Civil Code places a limitation on the concept of public utility, by stipulating that no expropriation proceedings may be used for the purpose solely of obtaining financial benefits, this limitation is qualified by sub-section (2) of the same Article, by prefixing the word "however" at the beginning of the sentence in the original French text and the Amharic version of the same Article, unlike the English version.

Accordingly, therefore, expropriation proceedings may be used by the AVA, to enable the public to benefit by the increase in the value of land arising from works done in the public interest. Since dams and irrigation seem to be clearly a matter of public utility, it would be legal to expropriate land at present under-utilised for the purpose of developing it, by virtue of Article 1464 (2) of the Civil Code. Expropriation for public utility is justified more explicitly in the Amharic version of Article 44 of the Revised Constitution, where, unlike the English version, the term "public service" (utility) is used.

Therefore, provided that the term "law" as used in Article 6 of the Charter means the special law of expropriation cited above, and subsequent legislation enacted for the implementation of the same, the power granted to the AVA under Article 6(a) of the Charter is immediately effective. But if the term "law" used therein means any executive law, and not the special expropriation law provided in the Civil Code, the power so delegated to expropriate requires further legislative action, because the exercise of such power requires enabling legislation enacted in the form of a proclamation or decree.

b) Regulating the use of water and facilities

Articles 4(e) and 6(d) of the Charter entitles the AVA to issue regulations relating to the use of water, land and other facilities within its jurisdiction.

As indicated earlier, Article 1228 (2) of the Civil Code recognizes the power of the competent authority of the government to control and protect all running and still water. Since the AVA is given exclusive jurisdiction over the Awash Valley, as provided in Article 3 of the Charter, the AVA is the competent authority in this area, and as such any administrative regulations of local application issued by this Authority are valid, as stipulated in Article 1230 (3) of the Civil Code of 1960, as far as the use of water is concerned. The power granted to the AVA to issue regulations as to the use of the facilities placed under its jurisdiction causes no problem,

due to the fact that it is appropriate for an agent of the government to regulate the use of the facilities which are under its jurisdiction.

But a difficult question arises as to whether the power granted to the AVA to issue regulations as to the use of land in the Awash Valley is limited to the private and public domain of the State,³⁹ or whether it extends to private lands, or leased land as well.

Article 3 (a) of the Charter stipulates that the AVA shall have exclusive jurisdiction for the purposes set forth in the Charter over the area comprising the watershed of the Awash basin, as geographically defined. Thus, the regulatory powers set forth in the Charter seem not to be limited to the private and public domain of the State only. Since the purpose of the AVA is to administer and develop the natural resources of the Awash Valley (Article 4 of the Charter) the AVA seems to be entitled to issue regulations as to the use of land within the Awash valley. But to the best knowledge of the writer, no law exists which limits the right to own and dispose of property (land) guaranteed by Article 44 of the Constitution. As a matter of fact, the Amharic version of Article 44 states that: "Everyone has the right, within the limits of the law, to acquire (land) and to use it for whatever purpose he wishes." In the context of this Article the words "within the limits of the law" mean "within the limits of Parliament-enacted law" as provided in the same Article of the Constitution.

In the presence of such constitutional freedom as to the use of private land, and in the absence of Parliament-enacted law restricting that freedom, the AVA does not have, and cannot legally have, a power to regulate the use of private land, except to give guidance as to good husbandry. Therefore the power granted to the AVA under Article 6(d) to issue regulations relating to the use of land subject to its jurisdiction seems to require further legislative action. The AVA may only issue regulations relating to the use of state-owned land transferred to it by the ministries and public authorities by virtue of Article 7 of the Charter and leased land of the State.

In all cases, the rights guaranteed under Articles 37, 38 and 43 of the Constitution should be respected. If any of the regulations issued under Article 6(d) of the Charter denies any of the rights guaranteed by the Constitution, the regulations should be declared null and void under Article 122 of the Constitution.

c) Granting concessions

The power given under Article 6(e) of the Charter to the AVA to grant concessions for the use of land in the Awash valley for agricultural, industrial and other purposes, is immediately effective. In this case, the AVA is acting in cooperation with appropriate ministries and public authorities or as an agent of the government. Since the executive branch of the government possesses such power in any event, the AVA is not given additional powers in this respect.

2. Fiscal powers

In this section we deal with matters of public finance incorporated in the Charter.

39. The distinction between the public and private domain of the State is pointed out by Russell S. Berman in "National Resources: State Ownership and Control Based on Article 130 of the Revised Constitution," *J. Eth. L.*, vol. III, no. 2 (1966) p. 553.

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

a) Fixing fees and charges

Article 6(b) empowers the AVA to fix fees and charges for the use of water land and other facilities subject to its jurisdiction.

The Livestock and Meat Board Proclamation of 1964 defines "fee" as a charge fixed in accordance with the provision of the cited Proclamation.⁴⁰ The Ethiopian Antiquities Administration Order also refers to fees for admission.⁴¹ One may logically infer from all this that "fees" means charges for services rendered or facilities provided by administrative agencies or government departments.

Accordingly, the power given to the AVA to fix fees and charges for the use of water and other facilities, e.g. dams and reservoirs, is immediately effective. Because "fees" as used in the Charter means charges for services rendered or cost of water supplied to the users, and not taxes in the proper sense of the term, the fees to be fixed by the AVA for lands subject to its jurisdiction are a sort of rent for state-owned lands in the Awash Valley. As rightly stated in Professor Paul's teaching materials for public law, Article 113 of the Revised Constitution seems to refer only to taxes or fees dependent for their collection on the power of the government *qua* government, and not to transactions which are not qualitatively different from those undertaken by a private firm.⁴² Fees are charges for the services provided by the government or government agency. Fees and charges are fixed by administrative agencies, as agents of the government, as payment for the services they render on delegation of such power either simply by an executive law as in the case of the Ethiopian Antiquities Administration Order, or by proclamation as in the case of the Livestock and Meat Board Proclamation, cited above.

The writer is not suggesting, however, that there should not be a limit to the amount of fees that the AVA could charge for the use of water and other facilities. The AVA, being in a monopolistic situation, might try to charge an arbitrary amount. To check such temptation, the executive branch of the government should fix at least the upper limit or the ceiling of the fees to be charged, by requiring the Authority to submit its proposal of rates of charges and fees, before enactment, to the Council of Ministers for approval.

Alternatively, the writer submits that safeguards similar to those set up in the Livestock and Meat Board Proclamation be adopted as a standard for fixing fees and charges by administrative agencies. The relevant Article of that Proclamation reads in part:

"to fix, impose and collect fees on all . . . using facilities of any sort provided by the Board, . . . provided, however, that such fees shall be fixed upon a uniform basis and shall reflect, as nearly as possible, the cost and value of the services and the facilities being provided to the users thereof, having due regard to the need to expand and finance the expansion, maintenance and improvement of such services and facilities."⁴³

40. Livestock and Meat Board Proclamation, 1964, Art. 2 (3), Proclamation No. 212, *Neg. Gaz.*, year 23, no. 13.

41. Ethiopian Antiquities Administration Order, 1966, Art. 4 (6), Order 45, *Neg. Gaz.*, year 25 no. 17.

42. Paul and Clapham, *Ethiopian Constitutional Development* Vol. II 1969, Addis Ababa, p. 453.

43. Livestock and Meat Board Proclamation, cited above at note 39, Art. 3 (10).

Even though Article 113 of the Constitution does not require that fees and charges be fixed in accordance with legislation approved by Parliament, the writer is of the opinion that if the delegation of power to fix fees and charges be given initially in the basic law rather than in the executive law, in accordance with the precedent created in the case of the Livestock and Meat Board, public criticism would be stifled in advance and the rights of individuals would be more adequately safeguarded.

b) Using fees and charges collected

Article 6(b) bestows power on the AVA to use fees and charges collected in carrying out its operations, in accordance with policies adopted by the Board of Directors.⁴⁴

The fees and charges collected by the Authority in carrying out its operations are public revenues by definition even though they are distinct from taxes. Taxes are levied for financing any government service, whereas fees are charged for the specific service rendered by a department of the government. The proviso in Article 6(b) of the Charter itself suggests that the fees and charges collected by the Authority are part of the public revenues, as it requires that any surplus of such income be turned over to the general treasury of the government.

Article 114 of the Revised Constitution explicitly states that none of the public revenues shall be expended, except as authorized by law. By "law" we mean, in the context of the Constitution, a proclamation approved by Parliament and enacted by the Emperor. The last part of Article 34 of the Constitution substantiates this contention, as it reads, "... *the Emperor has the right . . . to proclaim all laws, after the same shall have been passed by the Parliament.*" (emphasis added). Article 119 of the Revised Constitution also affirms the same.

Thus, Article 114 of the Constitution would seem to negate in explicit terms the existence of power to regulate the financial operations of administrative agencies, except by a Proclamation. In other words, no power to regulate the financial operation of administrative agencies, such as spending of funds by an executive law, may be derived from Article 27 of the Constitution. Chapter VII of the Revised Constitution, being the specific part dealing with financial matters, controls all other provisions of the Constitution in respect to finance. Besides, in the presence of a specific provision negating the authorization of the use of public revenue without a proclamation, one may not logically infer from Article 27 that the power to determine the organization, powers and duties of administrative agencies includes the power to authorize the use of public revenues by executive law.

Therefore, the power granted to the AVA to use fees and charges collected in the carrying out of its operations seems to require further legislative action.

c) Borrowing money

Article 6(c) of the Charter empowers the AVA to borrow money in accordance with law.

Since the term "law" is used in this legislation without any qualification or reference to executive law, it should be taken for granted that it means "proclamation" as argued earlier.

44. It seems that the drafter used the term "Board of *Directors*" in this Article by oversight, as he repeatedly used the term "Board of *Commissioners*" in Articles 10, 13 and 16.

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

As borrowing money by the executive branch pursuant to a law duly adopted in accordance with the provisions of Articles 88, 89 or 90 of the Revised Constitution, is allowed by Article 119 of the Constitution, the power granted to the AVA as an agent of government to borrow in accordance with law—a proclamation to be approved by Parliament and promulgated by the Emperor—is constitutional.

If the term "law" is used in Article 6(c) to mean an executive law, then the provision becomes inconsistent with Article 119 of the Constitution. As such, it is to be declared null and void under Article 122 of the Constitution.

Article 119 of the Revised Constitution stipulates that no loan may be contracted for, within or without the Empire, by any governmental organization (which includes administrative agencies) except as authorized by a law adopted in accordance with Articles 88, 89 or 90 of the Constitution. This constitutional provision explicitly negates the existence of any independent borrowing power for the AVA, unless authorized by a proclamation duly adopted by Parliament and promulgated by the Emperor.

In short, the AVA being a governmental organization, by virtue of Article 2 of the Charter, cannot borrow money pursuant to Article 6(c) of the Charter, unless it is duly approved as required by Article 119 of the Constitution.

d) Investing in public companies

Article 6(h) empowers the AVA to invest its funds—presumably its revenues collected as fees and charges—in public companies.

Investing in public companies, i.e. companies established under the Commercial Code of 1960, is for all practical purposes expending public revenues, because to invest in a company one has to draw from the public revenues under one's disposal. Such drawing, even if not spending the fund directly, amounts to utilising the fund in a venture that might be profitable or not.

Since investing in public companies amounts to expending public revenues it requires prior authorization by the Parliament as stipulated in Article 114 of the Revised Constitution, or a blanket delegation of power to invest authorized by the Parliament and the Emperor jointly. Apparently, investment by the government in such companies requires parliamentary approval in the budget.⁴⁵

The power given to the AVA to invest in public companies without a prior approval in the form of a proclamation or a blanket delegation of such power by Parliament seems to require further legislative action or revision of the Charter.

e) Approving the budget

Article 10 of the Charter provides that the AVA shall have an annual budget which shall be approved by the Board when it is partially financed by the AVA directly out of its resources—presumably from fees and charges collected under Article 6(b) and, for that matter, from loans and credits received under Article 6(c) and (f) of the Charter respectively. This implies that upon approval by the Board the budget of the Authority which is financed from the revenues of the Authority becomes effective.

45. Budget Proclamation, 1959 (E.C.), 1966, Capital Expenditure Head 4 (5), Proclamation No. 239, *Neg. Gaz.*, year 25, no. 19.

As advocated earlier, the financial resources of the AVA are public revenues, and as such none of the public revenues may lawfully be expended unless authorized by a proclamation approved by Parliament and promulgated by the Emperor. Under the Charter, specifically under Article 10, only expenditures not covered by the AVA's own receipts are subject to normal budgetary processes and the constitutional requirements laid down in Articles 114, 115 and 116 of the Revised Constitution.

Since no proper delegation of power is granted to AVA by a proclamation authorising it to use its resources and to fix its own budget annually, Article 10 of the Charter is not valid; it contradicts the provisions of the Revised Constitution, notably Article 114. In other words, the prerogatives enumerated in Chapter II of the Revised Constitution do not preclude the provisions provided in Chapter VII of the Constitution. Consequently, the powers granted to the AVA under Article 10 of the Charter require further legislative action. And the mere fact that the AVA earned its receipts certainly should not remove the receipts from the budgetary processes of the government.

f) Fixing remuneration of the members of the board

Article 20 of the Charter authorizes the Board of Commissioners to fix its own remuneration.

The remuneration payable to the members of the Board of Commissioners should be fixed by a higher authority in the course of the budget-making process. As such it should be approved along with the other items of the budget of the AVA, in accordance with the requirements of the law as pointed out on the preceding page.

E. Internal organization

Under Article 13 of the Charter, the powers, responsibilities and functions of the AVA are vested in the Board of Commissioners, composed of seven members, including the General Manager of the Authority.

On the other hand, Article 19(e) gives to the General Manager a full power to act and give decisions on behalf of the Board, in case of emergency. The test for existence of such emergency as laid down in the Article just cited are:

—delay in taking action on any matter or in giving a decision which in the opinion of the General Manager would adversely affect the operation of the AVA, and

—it is impossible to convene the Board in time to present such matter to it.

Since the test is by the personal judgment of the General Manager, its limitation in effect is not as narrow as it seems. With the pretext of emergency the General Manager might commit the Authority by acting over and above his normal powers.

Besides, there seems that there is a difference between the English and the Amharic version of the proviso, provided in the last part of Article 19(e). The latter provides that "the Board shall give to the General Manager authority to do so" (take such action). The former on the other hand simply reads that "...such acts and decisions shall have the full authority of the Board."

The Amharic version states that the Board shall give a special authorization, presumably by a standing resolution duly adopted by the Board, to the effect that the General Manager shall have full power to act and give decisions

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

on behalf of the Board, when in the opinion of the General Manager delay in taking action on any matter or giving a decision would adversely affect the operations of the AVA and it is impossible to convene the Board in time to present the case.

The English version seems to say simply that the action taken or decisions made by the General Manager if they meet the test provided in the same Article shall be taken to have the full authority of the Board without any implication that a special resolution of the Board is required in advance.

Granting such undefined and unlimited power to the General Manager, as provided in the English version of Article 19(e) of the Charter, seems to be inconsistent with the provisions of Article 13 of the Charter, which vests in the Board the powers, responsibilities and functions of the AVA. In such a state of affairs, the Amharic version should have a ruling force, as logical conclusion so requires in the point at issue. As Amharic is the official language of the Empire (Article 125 of the Revised Constitution), what is provided in the Amharic version of Article 19(e) of the Charter should be taken as the true intention of the legislator, and as such should overrule what is provided in the English version.

Granting such special power to the General Manager does not by itself seem to exceed the competence of the constitutional authority, but the language should be clearer and prior delegation of powers or later approval or endorsement of the act or decision by the Board should be made a legal requirement, so that the apparent inconsistency between Articles 13 and 19(e) would be reconciled.

Conclusion

The foregoing analysis of the Charter of the Awash Valley Authority, Article 27 and other relevant provisions of the Revised Constitution, and the relevant articles of the Civil Code of 1960 in summary leads to the following conclusions:

A. Findings

1. The Charter of the AVA

a) Form of the legislation

1. The Charter combines matters that should be enacted under Article 27, in an executive law—order—and those that should be promulgated in accordance with Articles 88-90 by a proclamation, or under Article 92 of the Revised Constitution by a decree if the enactment meets the requirements provided therein.

2. An order rather than a general notice would be the appropriate form of legislation to create an autonomous public authority like the Awash Valley Authority.

3. The non-citation of the constitutional authority for granting the Charter leads to speculation of the sources of authority, as a result of which courts would face difficulty in reaching consistent decisions if ever the authority for legislation is challenged in the courts of law by an interested party.

As pointed out earlier, despite the form, i.e. general notice instead of order, and the absence of citation to Article 27, the source of authority for the enactment

of the Charter of the Awash Valley Authority seems to be Article 27 of the Revised Constitution. The form does not make the legislation unconstitutional.

b) Content of the legislation

1. Some of the powers and responsibilities vested in the Awash Valley Authority, especially the powers to regulate matters of public finance (Articles 4(h), 6(b) and (h), and Article 10) and the power to regulate the use of private lands which are located within the exclusive jurisdiction of the AVA (Article 6(d)), seem to require further legislative action.

Mr. Berman⁴⁶ suggested that Articles 3, 6(c), 6(e) and 7 of the Charter should also be confirmed and approved by Parliament. The writer, however, does not subscribe to this finding for the following reasons:

(a) Article 3, even though it uses the term "exclusive jurisdiction" and "all artificial means of controlling and diverting the flow of water" is not an article giving specific power to the Authority, but an article defining the area over which the Authority may exercise the powers granted to it by the other provisions of the Charter.

(b) Article 6(c) as pointed out earlier, gives the power to borrow as a separate juridical personality (corporate body) within the limits of "law" so special parliamentary approval is required for every AVA loan, and does *not* give independent borrowing power to the AVA. Since the Charter itself states the requirement of law, getting the approval of Parliament for the same provisions serves no purpose.

(c) Article 6(e) does not give extra powers to the AVA, but just affirms that the AVA, as an agent of the government exercises the powers legally vested on the executive branch of the government, in co-operation with appropriate government ministries and public authorities. The power of granting concessions lies within the domain of the executive branch of the Government by its nature, and granting such power to the AVA does not need parliamentary approval.

(d) Finally, Article 7 of the Charter just delegates to the AVA the powers assigned to ministries and other public authorities by administrative law. Again, assignment of power to ascertain land ownership⁴⁷ and to administer all state-owned land⁴⁸ in a given area is an act within the domain of the executive branch of

46. Berman, work cited above at note 38.

48. Even though the rules relating to property and mortgage provided in Articles 1553-1646 of the Civil Code are provisionally suspended by Art. 3363 of the Civil Code, the duty to ascertain land ownership and register the same is assigned to the Ministry of Agriculture by Art. 1554 of the Civil Code. The purpose of Art. 7 of the Charter seems to indicate that the AVA is the keeper of registers of immovable property within its jurisdiction as provided in Art. 1553 of the Civil Code, when Title X of the same becomes applicable; and until then to carry out as stipulated in Art. 3364 of the Civil Code the customary rules relating to the formalities to be complied as to the transfer or extinction of the ownership of immovable property as an agent for other government ministries and public authorities.

48. The Ministry of Land Reform and Administration is given power to administer all government lands, except insofar as specific power therefor has been legally delegated to another ministry or public authority, similarly by an order. See Ministers (Definition of Powers) (Amendment No. 2) Order, 1966, Art. 18 (c), Order No. 46, *Neg. Gaz.*, year 25, no. 23.

PREROGATIVE TO DETERMINE AGENCIES' POWERS

the Government. Thus, granting to the AVA the power to ascertain land ownership and to administer the state-owned land in the Awash Valley needs no approval of the Parliament.⁴⁹

Therefore, the writer of this article does not see the legal basis for suggesting that these particular powers granted to the AVA should be confirmed and approved by Parliament.

2. The exceptional power granted to the General Manager of the Awash Valley Authority under Article 19(e) of the Charter overlaps with the powers, responsibilities and functions vested in the Board of Commissioners of the AVA under Article 13 of the Charter, unless qualified. That is to say, the Board by prior resolution should delegate its powers to the General Manager to act and give decisions on behalf of the Board in emergency situations envisaged in Article 19(e) of the Charter.

The legal deficiencies pointed out in the first paragraph above may be rectified by re-enacting the same delegation of powers in the form of a proclamation with the approval of Parliament and the assent of the Emperor, as they are matters to be enacted in a basic law rather than in an executive law. The deficiency in the internal organization in the second paragraph, i.e. the inconsistency of the powers granted to the Board and the General Manager of the Awash Valley Authority, under Articles 13 and 19(e) respectively, may be remedied by making the language of Article 19(e) clearer, and by requiring prior authorization or later approval by the Board of the acts or decisions of the General Manager.

2. Constitutional authority

a) Article 27 of the Constitution

1. There is a basic discrepancy between the Amharic and English versions of the Article as demonstrated earlier.

2. The discrepancy is a result of bad translation rather than of legislative intent. Thus, the Amharic version should be complemented by the English version.

3. The nature of powers to be granted to administrative agencies by an order under Article 27 should deal only with the internal organization and the determination of duties and powers, which does not involve: (1) regulatory powers, (2) police powers, and (3) powers regulating matters of public finance which are explicitly or implicitly reserved for parliamentary approval.

b) Other provisions

Insofar as powers as in 3 above, which cannot be given by authority of Article 27, are sought to be given to administrative agencies, they should have been given by authority of other constitutional provisions, notably Articles 88, 89, or 90.

B. Recommendations

1. As a rule, administrative agencies should be created by order - the principal legislation within the executive power - under Article 27 of the Revised Constitution.

49. Ibid., Art. 18 (c) - (h) of the Order assigns to the Ministry of Land Reform and Administration the duties to administer, dispose of and distribute government lands; to ensure the establishment and maintenance of registers of land; and to take measures to expedite the settlement of all claims relating to ownership of land.

The scope of such orders should be limited to internal organization of the administrative agencies to be created and to the ordinary powers and duties of such agencies, while the basic law, such as regulatory powers, police powers and powers regulating matters of public finance be enacted in the form of a proclamation or decree.

2. Whenever an order or a general notice is enacted, the constitutional authority should be cited so that courts can know under which article the order or the general notice is issued.

3. By requiring administrative agencies to submit before enactment their proposal of fees and charges to the Council of Ministers for approval, the executive branch of the government should fix at least the upper limit or the ceiling of the fees to be charged by administrative agencies from time to time or adopt the standard laid down in Article 3(10) of the Livestock and Meat Board Proclamation of 1964.

4. Even though Article 113 of the Revised Constitution does not require fees and charges to be fixed pursuant to legislation approved by Parliament, if the delegation of power to fix fees and charges be given initially in the basic law rather than in the executive law, public criticism would be stifled in advance, and the rights of individuals would be safeguarded adequately.

5. The powers granted to the AVA under Articles 4(h), 6(b), 6(d), 6(h), 10, and 20, should be re-enacted in the form of a proclamation pursuant to Articles 88 - 90 of the Revised Constitution, while the rest of the provisions of the Charter of the AVA may be re-enacted in the form of an order, with some clarification of the language.

ቋንቋና ፡ ሕግ ፡ በኢትዮጵያ ።

ፋሲል ፡ አበበ ፡*

እስታንሊ ፡ ዜድ ፡ ፊሸር ።**

የዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ዓላማ ፡ በሁለት ፡ የሚከፈል ፡ ነው ። በመጀመሪያ ፡ አንባብያ
ንን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኙት ፡ የቋንቋ ፡ ችግሮች ፡ ጋር ፡ ማስተዋወ
ቅና ፡ በዚህም ፡ ረገድ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የተሻለ ፡ ሁኔታ ፡ ለመፍጠር ፡ ያደረ
ገውን ፡ ጥረት ፡ መግለጽ ፡ ሲሆን ፤ ሁለተኛ ፡ ደግሞ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡
ሕጎች ፡ የተውጣጡ ፡ ምሳሌዎችን ፡ ማቅረብ ፡ ይሆናል ።

የቋንቋው ፡ ችግር ፡ መሠረቱ ፤

ከ፲፱፻፵፯ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፤ ኢትዮጵያ ፡ ዘመናዊ ፡
የሆኑና ፡ በምዕራባውያን ፡ ሥልጣኔ ፡ ላይ ፡ የተመሠረቱ ፡ ሕጎች ፡ አወጣች ።
ከነዚህ ፡ ያንዳንዶቹ፡¹ ረቂቅ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ከተዘጋጀ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ አማርኛ ፡ ተተ
ርጉሞ ፤ በዚሁ ፡ ቋንቋ ፡ በሕግ ፡ አውጪው ፡ ክፍል ፡ ከጸደቀ ፡ በኋላ ፡ በእንግሊዝኛና ፡
በአማርኛ ፡ ታትሞ ፡ እንዲወጣ ፡ ተደርጓል ። በዚህ ፡ የሁለት ፡ ቋንቋዎች ፡ ሁኔታ ፡
ውስጥ ፡ ተሰሚነት ፡ ያለው ፡ አማርኛው ፡ ሲሆን ፤ እንግሊዝኛውም ፡ በነጋሪት ፡
ጋዜጣ ፡ ታትሞ ፡ ስለሚወጣ ፡ የተወሰነ ፡ ተሰሚነት ፡ አያጣም ። ረቂቁ ፡ የተዘጋጀው ፡
በፈረንሳይኛ ፡ ቋንቋ፡² ሲሆን ፤ ሕጉ ፡ ግን ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ በሦስት ፡ ቋንቋዎች ፡ ስለሚ
ቀርብ ፡ ሁኔታውን ፡ ጥቂት ፡ ያመሳቅለዋል ። ቢሆንም ፡ ፈረንሳይኛው ፡ ምንም ፡ የመ
ሰማት ፡ ደረጃ ፡ የለውም ፤ አማርኛው ፡ ደግሞ ፡ ብሔራዊ ፡ ቋንቋ ፡ በመሆኑ ፡ ተሰሚ
ነት ፡ ሲኖረው ፡ እንግሊዝኛውም ፡ ከአማርኛው ፡ ጋር ፡ ስለሚታተም ፡ ከፈረንሳይኛው ፡
ረቂቅ ፡ ይበልጥ ፡ ተሰሚነት ፡ አለው ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ በሕጎቹ ፡ ውስጥ ፡ የትርጉም ፡ ችግር ፡ መፈጠሩ ፡ የሚ
ያስገርም ፡ አይደለም ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በሁለቱ ፡ ወይም ፡ በሦስቱ ፡ ቋንቋዎች ፡ መካከል ፡
ልዩነት ፡ ይፈጠራል ።³ በሕጎቹ ፡ ውስጥ ፡ ሦስት ፡ ዓይነት ፡ የአተረጓጎም ፡ ችግሮች ፡
ይታያሉ ።

* የአራተኛ ፡ ዓመት ፡ ተማሪ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ ።
** ተባባሪ ፡ የሕግ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ቦስቶን ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ቦስቶን ፡ ማላቹሰትስ ፤ ከ፲፱፻፶፱ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፷፩ ፡
ረዳት ፡ የሕግ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ ።
1. እነዚህም ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡
ናቸው ። ሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ የተረቀቀው ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ሲሆን ፡ የሕግ ፡ መረጃ ፡ (ኤቪዲንስ) ፡ ረቂቅም ፡
በእንግሊዝኛ ፡ ነው ፡ ይባላል ። የእነዚህ ፡ የሕግ ፡ መንግሥትና ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕጎች ፡ ረቂቅ ፡ የተ
ጻፈው ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ሲሆን ፡ ሌሎቹ ፡ ግን ፡ በፈረንሳይኛ ፡ ሁነው ፡ በ“ሲቪል ፡ ሎው ፡” ላይ ፡ የተመ
ሠረቱ ፡ ናቸው ።
2. የንግድ ፡ ሕግ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ እና ፡ የባሕር ፡ ሕጎች ፡ ናቸው ።
3. ቸቹኖቪች ፡ “ኢትዮፒያን ፡ ሊጋል ፡ ኤጄኬሽን ፡” ጀርናል ፡ ኦቪ ፡ ኢትዮፒያን ፡ ስታዲስ ፡ ቮልዩም ፡
፩ ፡ ቁ ፡ ፩ ፡ (ጀንዋሪ ፡ ፩፻፱፻፷፫) ፡ ገጽ ፡ ፳፱-፸ ። የቋንቋ ፡ አተረጓጎም ፡ ስህተቱን ፡ በመመልከት ፡
ፕሮፌሰሩ ፡ “ተርጓሚዎቹ ፡ ሕጉን ፡ ትተው ፡ ልበ ፡ ወለድ ፡ ታሪክ ፡ ቢጽፉ ፡ ይሻላቸዋል ።” ብለዋል ።
ላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አርእስት ፡ ቁ ፡ ፲፪ ፡ ላይ ።

፩/ አንድ፡ የውጭ፡ አገር፡ የሕግ፡ ቃል፡ በሕጎች፡ ውስጥ፡ በተለያዩ፡ ቦታዎች፡ የተለየ፡ አተረጎሳም፡ ሊሰጠው፡ ይችላል ።

፪/ ሕጋዊ፡ ወይም፡ ሕጋዊ፡ ያልሆኑ፡ ቃላት፡ ሳይተረጎሙ፡ ይታለፋሉ፡ ወይም ባልተስተካከለ፡ ሁኔታ፡ ይተረጎማሉ ። ለምሳሌ፡ ረቂቅ፡ በአዎንታ፡ ሲናገር፡ ትርጉሙ፡ በአሉታ፡ ይናገራል፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ አማርኛውን፡ የልጅነት፡ ማስረጃ፡ በልጁ፡ ወይም፡ በእናቱ፡ መቅረብ፡ ይችላል፡ ሲል፡ እንግሊዘኛው፡ ግን፡ በልጅ የው፡ ብቻ፡ መቅረብ፡ መቻሉን፡ ይነግራል ።

፫/ የረቂቅ፡ ሕጋዊ፡ ቃላት፡ ሲተረጎሙ፡ በረቂቅ፡ ውስጥ፡ ያለውን፡ ሃሳብ፡ ወደ፡ አማርኛው፡ ሳያስተላልፉ፡ ይቀራሉ ። ለምሳሌ፡ “ዲዩ፡ ፕሮሰስ፡ እቭ፡ ሎው” የተሰኘው፡ ሰፊ፡ ሃሳብ፡ ‘ብሕግ’፡ በሚል፡ አማርኛ፡ ይተረጎማል ።

የትርጉሙ፡ ልዩነት፡ ሲፈጠር፡ ትክክል፡ የሆነውን፡ ረቂቅን፡ ወይም፡ ያልተስተካከለውን ፤ ነገር፡ ግን፡ ብሔራዊ፡ ቋንቋ፡ የሆነውን፡ አማርኛውን፡ መመልከት፡ አስቸጋሪ፡ ምርጫ፡ ይሆናል ። አንዳንድ፡ ጊዜ፡ አማርኛው፡ ለአንባቢው፡ ምንም፡ የሚጨበጥ፡ ሃሳብ፡ የማይሰጥ፡ ይሆናል ። ይህ፡ የሚሆንበት፡ ምክንያት፡ በአዲሶቹ፡ ሕጎች፡ ውስጥ፡ የሚገኙትን፡ ሃሳቦች፡ በሙሉ፡ አማርኛ፡ ለመግለጥ፡ ቋንቋው፡ በቂ፡ ዕድገት፡ ስለሌለው፡ ነው ። አንድ፡ ጊዜ፡⁴ ሕጎች፡ ከመውጣታቸውም፡ በፊት፡ የሚያስፈልጉትን፡ የአማርኛ፡ ቃላት፡ የሚፈጥር፡ የ“ቋንቋ፡ አካዳሚ” እንዲቋቋም፡ ሃሳብ፡ ቀርቦ፡ ነበር ። ይህ፡ ግን፡ ሳይፈጸም፡ ቀርቷል ። ስለዚህ፡ ሕጎቹን፡ ከአውሮጳዊው፡ ቋንቋ፡ ወደ፡ አማርኛ፡ የተረጎሙት፡ ሰዎች፡ አዳዲስ፡ ቃላት፡ እንዲፈጥሩ፡ ተገደዋል ። ቃላቱን፡ ሲፈጥሩ፡ ግን፡ በያንዳንዱ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ወይም፡ በሕጎቹ፡ መካከል፡ የተለያዩ፡ ትርጉሞችን፡ ስለሚሰጡ፡ ብዙ፡ ችግር፡ ተፈጥሯል ።⁵ አንዳንድ፡ ጊዜም፡ ሰፊ፡ ትርጓሜ፡ የያዙትን፡ የአውሮጳ፡ ቃላት፡ ወደ፡ አማርኛ፡ ለመተርጎም፡ ሲሞክሩ፡ የማይረዱ፡ ቃላትን፡ ፈጥረዋል ።

የዚህ፡ ዓይነቱ፡ ሁኔታ፡ በሕጉ፡ ውስጥ፡ ጥርጣሬን፡ እየፈጠረ፡ መንግሥቱ፡ የአገሪቱን፡ ሕጎች፡ ለማሻሻል፡ የሚያሳየውን፡ ትጋት፡ የሚያደክም፡ ነው ። ሕጎቹ፡ ገና፡ አዲስ፡ በመሆናቸው፡ በአገሪቱ፡ ውስጥ፡ በብዙ፡ ቦታዎች፡ አይሰራባቸውም ። ስለዚህ፡ የሚጠቀሙባቸው፡ ጥቂቶቹ፡ ዳኞችና፡ ጠበቆች፡ እንግሊዘኛውንና፡ ፈረንሳይኛውን፡ መረዳት፡ ስለሚችሉ፡ በነዚህ፡ ይጠቀማሉ ። ነገር፡ ግን፡ በኢትዮጵያውስጥ፡ ካሉት፡ ዳኞችና፡ ጠበቆች፡ ዘጠና፡ በመቶ፡ በነዚህ፡ ቋንቋ፡ በቂ፡ ችሎታ፡ ስለሌላቸው፡ በዚህ፡ ዘዴ፡ መጠቀም፡ አይችሉም ። ስለዚህ፡ ሕጎቹ፡ በይበልጥ፡ በሚስፋፋቡት፡ ጊዜ፡ የአማርኛው፡ ጽሑፍ፡ የበለጠ፡ አገልግሎት፡ መስጠት፡ እንደሚኖርበት፡ አይጠረጠርም ። በዚህ፡ ምክንያት፡ ራሱን፡ የቻለ፡ የአማርኛ፡ ሕጋዊ፡ ቋንቋ፡ እንዲኖር፡ ማድረግ፡ በጣም፡ የሚያስቸኩል፡ ጉዳይ፡ ይሆናል ። ጥንት፡ የፈረንሳይኛ፡ የእንግሊዝ ፡ ቅኝ፡ አገር፡ የነበሩት፡ ግዛቶች፡ በፈረንሳይኛ፡ ወይም፡

4. በድሮው፡ የፍርድ፡ ሚኒስቴር፡ ምክትል፡ ሚኒስትር፡ በሊቀ፡ መኳሰ፡ ታደሰ፡ ነጋሽ፡ “ኤ፡ ፕሮጀክት፡ ፎር፡ ዘ፡ ኢምፕራቭሚንት፡ ኦቭ፡ ዘ፡ ጁደሽሪ” ሐምሌ፡ ፱፡ ፲፱፻፵፱፡ መዝገብ፡ ቤት፡ የሕግ፡ ትምህርት፡ ቤት ፤ ቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ፡ ገጽ፡ ፴፡ ላይ፡ የሚከተለውን፡ ብለዋል፡— “ሕጎችን፡ ማቋቋም፡ የረዥም፡ ጊዜ፡ ዓላማችን፡ ነው፡ ነገር፡ ግን፡ ከዚህ፡ ሥራ፡ ጋር፡ ሕጋዊ፡ ቃላትን፡ የሚፈጥር፡ አንድ፡ የቋንቋ፡ አካዳሚ፡ ያስፈልገናል”፡ የተርጓሚው፡ ማስታወሻ፡ አማርኛውን፡ ማግኘት፡ ስላልቻልን፡ ፍሬ፡ ነገሩን፡ ከእንግሊዘኛው፡ ተርጉሙናል ። አርእስቱ፡ ግን፡ በአንግሊዘኛው፡ ዓይነት፡ አንዲቆይ፡ አድርገናል ።

5. ቼቼናሺች፡ ላይ፡ በተጠቀሰው፡ አርእስት፡ ፪፱፡ ላይ፡ ይመለከቷል ።

በአንግሊዝኛ ፡ መጠቀም ፡ ይችላሉ ። በኢትዮጵያ ፡ ግን ፡ ጻኞች ፡ ጠበቆችና ፡ ተሟጋ
ቾች ፡ የሚጠቀሙበት ፡ ቋንቋ ፡ አማርኛ ፡ ስለሆነ ፡ በደፈናው ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ቃላት ፡
በቋንቋው ፡ ውስጥ ፡ ማስገባት ፡ አይቻልም ። ቋንቋው ፡ በተያያዘና ፡ ግልጽ ፡ በሆነ ፡
ዘዴ ፡ ከውጭ ፡ የተወረሱትን ፡ ሕጋዊ ፡ ሃሳቦች ፡ መግለጽ ፡ እንዲችል ፡ ማድረግ ፡
ያስፈልጋል ።

የመዝገብ ፡ ቃላት ፡ ፕሮግራም ፡ - ዓላማውና ፡ ያደረገው ፡ እርምጃ ፤

በ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡
ትምህርት ፡ ክፍል ፡ የጥናትና ፡ የእትም ፡ ኩሚቲ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ አዋቂዎች ፡
ከፍ ፡ ብለው ፡ ከሚታዩት ፡ አስፈላጊ ፡ ነገሮች ፡ አንዱ ፡ የአማርኛ ፡ የሕግ ፡
መዝገብ ፡ ቃላት ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ወሰነ ። የአማርኛ ፡ የሕግ ፡ ቃላት ፡ መግለጫ ፡ የሚ
ይዝ ፡ መዝገብ ፡ ቃላት ፡ ማስፈለጉን ፡ ቢያውቅም ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ለፈረንሳይ
ኛና ፡ ለአንግሊዝኛ ፡ የሕግ ፡ ቃላት ፡ የተተኩትን ፡ የአማርኛ ፡ ቃላት ፡ በሥርዓት ፡
መዘርዘር ፡ ያስፈልጋል ፡ ሲል ፡ ወስኖ ፡ ይህንን ፡ ሥራ ፡ እንደሚከተለው ፡ በሁለት ፡
ከፈለው ።

፩/ በተቀዳሚ ፡ በአገሪቱ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ የአማርኛ ፡ የሕግ ፡ ቃላት ፡
የሚይዝ ፡ መዝገብ ፡ ማዘጋጀት ፡ በአዲሶቹ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ ሰባት ፡ ሺ ፡
የሚሆኑትን ፡ ድንጋጌዎች ፡ በማጥናት ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ የሕግ ፡ ቃላት ፡ እንዴት ፡
ወደ ፡ አማርኛ ፡ እንደተተረጎሙ ፡ ማየት ፡ ነው ። መዝገብ ፡ ቃላት ፡ ለሕግ ፡ አውጪ
ዎች ፡ ለተርጓሚዎች ፡ እና ፡ በጠቅላላውም ፡ ለሕግ ፡ ዐዋቂዎች ፡ እንዲረዳ ፡ ተብሎ ፡
በሦስት ፡ ቋንቋዎች ፡ ይዘጋጃል ። እያንዳንዱ ፡ የአማርኛ ፡ የሕግ ፡ ቃል ፡ የሚገኝበ
ትን ፡ ቁጥር ፡ ማሳየት ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የቋንቋ ፡ ችግር ፡ የተፈጠረባቸውን ፡ ሁኔታ
ዎችንም ፡ ጭምር ፡ ለማወቅ ፡ ይረዳል ። ይህ ፡ የቋንቋ ፡ ችግር ፡ በተለይ ፡ የሚገኘው ፡ አን
ደኛ ፡ ሁለት ፡ ወይም ፡ ከሁለት ፡ በላይ ፡ የሆኑ ፡ የአማርኛ ፡ ቃላት ፡ አንዱን ፡ የውጭ ፡
አገር ፡ ቃል ፡ መተርጎሚያ ፡ ሲሆኑና ፡ ሁለተኛ ፡ ደግሞ ፡ ሁለት ፡ ወይም ፡ ከሁለት ፡
በላይ ፡ የሆኑትን ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ቃላት ፡ አንድ ፡ የአማርኛ ፡ ቃል ፡ ሲተረጎማቸው ፡
ነው ።⁶ በአንደኛ ፡ ክፍል ፡ የአማርኛው ፡ ብዛት ፡ የሚያማታ ፡ ሲሆን ፡ በሁለተኛው ፡
ደግሞ ፡ የአማርኛው ፡ ማነስ ፡ ትርጉሙን ፡ የማይገባ ፡ ያደርገዋል ። እነዚህን ፡ ችግ
ሮች ፡ በማወቅ ፡ መዝገብ ፡ ቃላቱን ፡ አንባቢ ፡ የተሻለውን ፡ የአማርኛ ፡ ቃል ፡ ለመም
ረጥ ፡ ቢያስፈልግም ፡ አዲስ ፡ ቃል ፡ ለመፍጠር ፡ መነሻ ፡ ይኖረዋል ። ይህ ፡ ፕሮግራም ፡
ባይጀመር ፡ ግን ፡ በጨለማ ፡ ውስጥ ፡ ስለሚሰራ ፡ በሥራው ፡ ላይ ፡ መደጋገም ፡ ይፈ
ጠራል ። እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ዕቅዱ ፡ ይህን ፡ ሰፊ ፡ የሆነውን ፡ ሥራ ፡ በማከናወን ፡
ላይ ፡ ይገኛል ።

፪/ ይህ ፡ ላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሥራ ፡ እንደተፈጸመ ፡ የሚቀጥለው ፡ እርምጃ ፡
የግዕዝን ፡ አዋቂዎችና ፡ የሕግ ፡ መምህራንን ፡ የሚይዝ ፡ አንድ ፡ የቋንቋ ፡
ኮሚሲዮን ፡ ማቋቋም ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ቃላት ፡ በብዛት ፡ በተከማቹበት ፡ ቦታ ፡ ድር
ጅቱ ፡ ከውጭ ፡ አገሩ ፡ ቃል ፡ ጋር ፡ የሚስማማ ፡ የአማርኛ ፡ ቃል ፡ መምረጥ ፡ ይች
ላል ። አዳዲስ ፡ ቃላት ፡ ሲያስፈልጉ ፡ እነዚሁኑ ፡ ይፈጥራል ። በሕጎቹ ፡ ውስጥ ፡ የሚ
ገኙት ፡ ቃላት ፡ ብቁዎች ፡ ከሆኑ ፡ ኮሚሲዮን ፡ ያጸድቃቸዋል ። የኮሚሲዮኑ ፡ ሥራ ፡

6. በሁለተኛውና ፡ በሦስተኛው ፡ ተራ ፡ ቁጥር ፡ የተጠቀሱትን ፡ የትርጓሜ ፡ ችግሮች ፡ ፕሮግራሙ ፡ በቀ
ጥታ ፡ ባይመለከታቸውም ፡ ሥራ ፡ አስኪያጁ ፡ ከሥራ ፡ ጓደኞቹ ፡ ያገኛቸውን ፡ እንዳንድ ፡ የዚህ ፡ ዓይ
ነት ፡ ችግሮች ፡ ለመሰብሰብ ፡ ሞክሮአል ።

ይህን : መዝገበ : ቃላት : በማጠናቀቅ : ይፈጸማል ። የተባለውም : መዝገበ : ቃላት : ለወደፊት : የሕግ : አወጣጥ : ሥራ : መምሪያ : ከመሆኑም : በላይ : በአሁኖቹ : ሕጎች ውስጥ : ያሉትን : የቋንቋ : ችግሮች : ለማስወገድ : ይረዳል ። የዚህ : ዓይነት : ድርጅት : በታንዛኒያ : ጥሩ : ውጤት : አስገኝቷል ። በራሳቸው : ፈቃድ : የተነሳሱ : አዋቂዎች : ለጥቂት : ዓመታት : አብረው : በመሥራት : የስዋሂሊ : የሕግ : ቃላትን : አዘጋጅተዋል ።⁷ የዚህ : ዓይነቱ : ድርጅት : የመንግሥትን : ድጋፍ : ይጠይቃል ። ነገር ግን : የመጀመሪያው : ክፍል : ተክናውኖ : ስላላለቀ : በአሁኑ : ጊዜ : የመንግሥትን : ድጋፍ : መጠየቅ : የሥራውን : ጨቅላነት : አለማስተዋል : ይሆናል ።

የሥራው : የመጀመሪያ : ክፍል : አሁን : ባለቀና : ለጥናት : ተብሎ : በተሰጠ : የፎርድ : የበጎ : አድራጎት : ድርጅት : ገንዘብ : በ፲፱፻፶፯ : ተጀመረ ። ይህ : ፕሮግራም : ተማሪዎችን : በትርፍ : ጊዜአቸው : በመምህራን : ቁጥጥር : ሥር : እያሠራ : እስካሁን : አምስት : ሺ : የሚሆኑ : የሕግ : ቃላት : እንዲመዘገቡ : አድርጓል።⁸ እነዚህ : ቃላት : ለኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : ተርጓሚዎች : እና : ለሌሎችም : የኢትዮጵያ : ሕግ : አጥኝዎች : ጠቃሚ : ሁኔታ ። ከባዱ : ሥራ : ግን : ያለው : ወደፊት : ነው ። በኢትዮጵያ : ሕግጋት : ውስጥ : ከሚገኙት : ሰባት : ሺ : ድንጋጌዎች : እስካሁን : የተሠሩት : አንድ : ሺ : ብቻ : ናቸው ።⁹ በቂ : የሕግ : ፅውቀትና : የፈረንሳዊኛና : የእንግሊዝኛ : ቋንቋ : ችሎታ : ያላቸው : ሰዎች : በብዛት : በማጣታችን : በሦስቱ : ቋንቋዎች : የተጻፉትን : ሕጎች : በመተው : ባለ : ሁለት : ቋንቋ : የሆኑትን : ግን : ለመጨረስ : ተቃርበናል ። ነገር : ግን : በገንዘብ : ምክንያት : የሕግ : ትምህርት : ቤታችን : ሥራውን : እንዲያቋርጥ : ተገድዷል ።

በሥነ : ሥርዓት : ሕግጋት : ውስጥ : ያሉ : አንዳንድ : የቋንቋ : ችግሮች ።

ለምሳሌ : ያህል : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓትና : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ውስጥ : የሚገኙ : አንዳንድ : የቋንቋ : ችግሮችን : እናቀ

7. ኤ : ቢ : ዌስተን : “ሎው : ኢን : ሰዋሂሊ : ፡ ፕሮብሌምስ : ኢን : ዴቪሎፕንግ : ዘ : ናሽናል : ላንተ ወጅ :” : ኢስት : አፍሪካን : ሎው : ጆርናል : ፕላይም : ፩ : ቁ : ፩ (ማርች : ፲፱፻፷፮) : ገጽ : ፳ ። ኤል : ሃሪስ : “ላንተ-ወጅ : ኤንድ : ሎው : ኢን : ታንዛንያ :” ጆርናል : ኦቭ : አፍሪካን : ሎው : ፕላይም : ፲፩ : ቁ/፩ (ሰፕቴምበር : ፲፱፻፷፮) : ገጽ : ፳፫ ። ከነፃነት : በፊት : የታንዛንያ : ሕጎች : የሚወጡት : በእንግሊዝኛ : ብቻ : ነበር ። ስለዚህ : የታንዛንያ : የቋንቋ : ኮሚሽን : እንደ : ኢትዮጵያ : ሳይሆን : የጀመረው : በአዲስ : ደረጃ : ነበር ። ሕጎቹ : ከመውጣታቸው : በፊት : የቋንቋው : ሥራ : ቀድሞ : ቢሆን : ኖሮ : የኢትዮጵያም : ሁኔታ : የታንዛንያን : ይመስል : ነበር ። ስለ : ሌላ : ጎረቤት : አገር : የቋንቋ : ችግር : ለማወቅ : ፒ : ኮንቲኒ : “ኢንተግሬሽን : ኦቭ : ሊጋል : ሳይስተምስ : ኢን : ዘ : ሰማሊ : ሪፑብሊክ :” ኢንተርናሽናል : ኤንድ : ኮምፓራቲቭ : ሎው : ኩዋር ተርሲ ፤ ፕላይም : ፲፮ : (፲፱፻፷፮) : ገጽ : ፩፻፺-፺፩ : ይመለከታል ።
8. ፕሮግራሙ : የሚጠቀምበት : ዘዴ : አድካሚ : ቢሆንም : የተወሰነበ : አይደለም ። ሠራተኛው : አስቀድሞ : የሕጎቹን : የመጀመሪያ : ረቂቅ : በመያዝ : ሕጋዊ : የሆኑትን : ቃላት : ያወጣል ። ቀጥሎ : በተተረጎመው : ረቂቅ : ያለውን : ተመሳሳይ : ቃል : ያወጣል ። እነዚህ : ተመሳሳዮች : በወረቀት : ላይ : ይሰፍራሉ ። የመጀመሪያው : ረቂቅ : በእንግሊዝኛ : ሲሆን : ሁለት : ወረቀቶች : ይዘጋጃሉ ። ረቂቁ : በፈረንሳዊኛ : ሲሆን : ግን : ወረቀቶቹ : ሶስት : ይሆናሉ ። ስለዚህ : በመጨረሻ : በኢትዮጵያ : ያሉትን : ሕጋዊ : ቃላት : በሙሉ : የሚይዝ : ወረቀቶች : ድርድር : ይኖራል ።
9. እስካሁን : ድረስ : የሚከተሉት : ተሠርተዋል ። የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : በሙሉ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ቁ : ፩ : እስከ : ፶፯ ፤ የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቁ/ ፩፻፩፻፳፮ : እስከ : ቁ/ ፩፻፩፻፳፮ : እና : ቁ/ ፩፻፩፻፳፮ : እስከ : ቁ/ ፩፻፩፻፺፯ ፤ ሕገ : መንግሥት : በሙሉ ።

ርባለን ። እነዚህ ፡ ግን ፡ በሁለት ፡ ቋንቋ ፡ ብቻ ፡ የተጻፉ ፡ በመሆናቸው ፡¹⁰ የሚፈጥሩት የቋንቋ ፡ ችግር ፡ በሦስት ፡ ቋንቋ ፡ ከተጻፉት ፡ ሕጎች ፡ በጣም ፡ ያነሰ ፡ ነው ።¹¹

አንደኛው ፡ የቋንቋ ፡ ችግር ፡ የሚፈጠረው ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ የሕግ ፡ ቃል ፡ በተለያዩ ፡ ቦታዎች ፡ የተለያዩ ፡ ትርጉሞች ፡ ሲሰጡት ፡ መሆኑን ፡ ከላይ ፡ ተመልክተናል። ይህ ፡ መሆኑ ፡ ግን ፡ እንዳንዴ ፡ በአማርኛ ፡ ቃል ፡ ጠባይ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። የአማርኛ ፡ የሕግ ፡ ፅንሰ ፡ አሳቦች ፡ ያልተወሰኑ ፡ ስለሆኑ ፡ ተርጓሚው ፡ ፅንሰ ፡ አሳቡን ፡ ባገኝ ቃል ፡ መግለጽ ፡ እንዳማይችል ፡ በማወቅ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ከግሥ ፡ ቃል ፡ መፍጠር ፡ ወይም ፡ ብዙ ፡ ቃላትን ፡ በማያያዝ ፡ ሃሳቡን ፡ እንዲገልጽ ፡ ተገደል ። ስለዚህ ፡ በተለያዩ ፡ ቦታዎች ፡ ከግሥ ፡ የፈለቀውን ፡ ቃል ፡ ወይም ፡ የተያያዙትን ፡ ቃላት ፡ በተለያየ ፡ ቦታ ፡ ሳይለወጡ ፡ መያዝ ፡ አስቸጋሪ ፡ ይሆናል ። ቢሆንም ፡ እነዚህ ፡ ሁኔታዎች ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ስላይደሉ ፡ ብዙ ፡ ማሰብ ፡ አያሻም ። ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ “ኤቪደንስ” የተባለውን ፡ የእንግሊዘኛ ፡ ቃል ፡ በምን ፡ ዓይነት ፡ በተለያየ ፡ ሁኔታዎች ፡ እንደተተረጎመው ፡ በፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፪፻፶፰ ፡ ፪፻፷፩ ፡ ፪፻፷፭ ፡ እና ፡ ፩፻፷፱ ፡ እንዲሁም ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ስነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ. ፺፯ ፡ ፩፻፵፯ ፡ እና ፡ ፪፻፬ ፡ ለማየት ፡ ይቻላል ።¹²

አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ ቃል ፡ የሚገለጸው ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ስለሌለ ፡ አንዱን ፡ የውጭ ፡ ቃል ፡ ሁልጊዜ ፡ በተያያዙ ፡ ሁኔታ ፡ የሚገልጽ ፡ የአማርኛ ፡ ቃል ፡ መፍጠር ፡ ያዳግታል ። ስለዚህ ፡ አንድ ፡ የአማርኛ ፡ ቃል ፡ በአንድ ፡ ቦታ ፡ ተገቢ ፡ መስሎ ፡ ከቆየ ፡ በኋላ ፡ በሌላ ፡ ቦታ ፡ ማስገባቱ ፡ ትርጉም ፡ ያሳጣዋል ። ለምሳሌ ፡ “ጁሪስዲክሽን” የተባለው ፡ ቃል ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ. ፬ ፡ ፱፡፱፬ ፡ ፱፮ ፡ እና ፡ ፪፻፳፫ ፡ እንዴት ፡ እንደተተረጎመ ፡ ለማየት ፡ ይቻላል ።¹³

ሌላው ፡ የቋንቋ ፡ ችግር ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ የአማርኛ ፡ ቃል ፡ ብዙ ፡ የውጭ ፡ የሕግ ፡ ቃላትን ፡ ሲተረጎሙ ፡ ነው ። ይህ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የሚያሳስብ ፡ አይሆንም ፤ ምክንያቱም ፡ ለሕጉ ፡ ተብራሪነት ፡ ቃላትን ፡ ማብዛቱ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ አስፈላጊ ፡ የማይሆንበት ፡ ጊዜ ፡ ስለአለ ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፡ በእንግሊዘኛ ፡ “ሪሊዥክን ፡ ቤይል” ፡ እና ፡ “ሪሊዥክን ፡ ቦንድ” ፡ የተባሉት ፡ በአማርኛ ፡ “የዋስትና ፡ ወረቀት ፡ አስፈርሞ ፡ ስለመልቀቅ” ፡ በሚል ፡ በአንድ ፡ አተረጓጎም ፡ ቀርቦዋል ።¹⁴ እንዳንዴ ፡ ግን ፡ በጣም ፡ የተለያዩት ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ቃላት ፡ በአንድ ፡ የአማርኛ ፡ ቃል ፡ ወይም ፡ በሚመሳሰሉ ፡ የአማርኛ ፡ ቃላት ፡ ብቻ ፡ የሚተረጉ

10. በመጀመሪያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የረቀቀው ፡ በፕሮፌሰር ፡ ዣን ፡ ግራቭን ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ አብዛኛው ፡ በእንግሊዘኛው ፡ የሕግ ፡ ሊቅ ፡ በሰር ፡ ቻርልስ ፡ ማትዩ ፡ ረቂቅ ፡ ተለውጧል ።

11. በፈረንሳይኛ ፡ በእንግሊዘኛ ፡ እና ፡ በአማርኛ ፡ ለሚገኙ ፡ የቋንቋ ፡ ችግሮች ፡ ቸርች ፡ “ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የእንደራሴነት ፡ (የውክልና) ፡ ሕግ ፡ ማብራሪያ” ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ፱፻፩ ፡ ፫ (፲፱፻፶፰) ፡ ገጽ ፡ ፫፻፲፬ ፡ (አፕንዲክስ) ፡ ይመለከታል ።

12. የፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፩፻፳፱ ፡ “የሥልጣን ፡ ማስረጃ” ፡ ይላል ። የፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፱፻፮ ፡ እና ፡ ፺፰ ፡ “መረጃ” ፡ ይላል ። የፍትህ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፫፻፳ ፡ “የማያረጋግጥ ፡ ጽሑፍ” ፡ ይላል ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፩፻፵፯ ፡ ፺፯ ፡ ፪፻፬ ፡ “ምስክርነት” ፡ ይላል ።

13. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፱፻፮ ፡ እና ፡ ፱፻፮ ፡ “ክስ ፡ ለማየት ፡ መብት ፡ ያለው ፍርድ ፡ ቤት” ይላል ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፬ ፡ “የፍርድ ፡ ቤት ፡ ሥልጣን” ፡ ይላል ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፪፻፳፫ ፡ “ሥልጣን” ይላል ።

14. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፳፰ (፩) ፡ ፳፫ (፩) ።

መብት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። በዚህ ፡ ሁኔታ ፡ የተለያዩ ፡ የአማርኛ ፡ ቃላት ፡ ያስፈልጋሉ ። ምክንያቱም ፡ ህን ፡ አለማድረግ ፡ በክስ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ አንደኛውን ፡ ወገን ፡ ስለሚበድል ፡ ወይም ፡ ሕጉን ፡ በመቅላላ ፡ የደበዘዘ ፡ ስለሚያደርገው ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ ሁለቱ ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቃላት ፡ “አኩዊታል” ፡ እና ፡ “ዲስቻርጅ” ፡ በፍርድ ፡ ውሳኔዎች ውስጥ ፡ በተመሳሳይ ፡ ስለሚተረጎሙ ፡ ተከሳሹ ፡ ላይ ፡ የተበየነውን ፡ ትክክለኛ ፡ ውሳኔ ፡ ማወቅ ፡ ያስቸግራል ። በእንግሊዝኛው ፡ “አኩዊታል” ማለት ፡ ተከሳሹ ፡ በክስ ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ አይደለም ፡ የሚል ፡ የፍርድ ፡ ውሳኔና ፡ በተመሳሳይ ፡ ክስ ፡ በድጋሚ ፡ እንዳይቀርብ ፡ የሚከለክል ፡ ብይን ፡ ነው ። ይህም ፡ ለይግባኝ ፡ መንገድ ፡ ከመክፈት ፡ በቀር ፡ የክስን ፡ ጉዳይ ፡ የሚፈጽም ፡ ነው ።¹⁵ “ዲስቻርጅ” ማለት ፡ ግን ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ተከሳሹን ፡ መልቀቁ ፡ እንጅ ፡ ስለ ፡ ጥፋቱ ፡ የወሰነው ፡ ነገር ፡ እንደሌለ ፡ የሚያስገነዝብ ፡ ቃል ፡ ነው ። በተመሳሳይ ፡ ክስ ፡ አቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ደግሞ ፡ ሊከስ ፡ ይችላል ።¹⁶ አንዳንዴ ፡ “በጊዜው” ፡ ወይም ፡ “በነፃ” በማለት ፡ ከመለየት ፡ በስተቀር ፡ አማርኛው ፡ ሁለቱንም ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቃላት ፡ የሚተረጎመው ፡ ባንድ ፡ ዓይነት ፡ ዘዴ ፡ ነው ።¹⁷ አንዳንዴ ፡ “ዲስቻርጅ” የተባለውን ፡ ለመተርጎም ፡ አማርኛው ፡ “መልቀቅ” ፡ ይላል ።¹⁸ ይህ ፡ ለፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ችግርን ፡ ፈጥሯል ። ምክንያቱም ፡ ልዩነቱ ፡ በቆየው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ቅንጅት ፡ ውስጥ ፡ የታወቀ ፡ ስላልነበረ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ በከሳሽ ፡ ዐቃቤ ፡ ሕጉና ፡ ተከሳሽ ፡ ጃዳ ፡ አላሉ።¹⁹ ጉዳይ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ተከሳሹን ፡ “ለቀነዋል” ፡ በማለት ፡ ስለሚፈጸምበት ፡ የወደፊት ፡ ሁኔታ ፡ ሳያብራራ ፡ ትቶታል ። በከሳሽ ፡ በዐቃቤ ፡ ሕጉና ፡ ተከሳሽ ፡ ብርሃን ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ²⁰ ጉዳይ ፡ ደግሞ ፡ ዐቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ምስክሮች ፡ ስላላቀረበ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ መዝገቡን ፡ በመዘጋት ፡ ተከሳሹ ፡ ከወህኒ ፡ ቤት ፡ እንዲለቀቅ ፡ አዘዘ ። “ተከሳሹ ፡ በፍጥነት ፡ እንዲለቀቅ ፡ አዘናል ።” ሲል ፡ የትኛውን ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቃል ፡ ሃሳብ ፡ እንደተከተለ ፡ ማወቁ ፡ ያስቸግራል ።

እንዲሁም ፡ ክስ ፡ የተባለው ፡ ቃል ፡ አራት ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቃላትን ፡ ይተረጎማል ። እነዚህ ፡ አራቱ ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቃላት ፡ “ፕሮሴኩሽን” ፡ “ቻርጅ” ፡ “ኮምፕሌይንት” ፡ እና ፡ “አክዩዜሽን”²¹ ናቸው ። አንዳንዴ ፡ “ኮምፕሌይንት፡አቤቱታ”²² በሚል ፡ ቃል ፡ ይተረጎማል ። አንዳንዴ ፡ ደግሞ ፡ “የክስ ፡ አቤቱታ”²³ ይሆናል ። ሌላ ፡ ቦታ ፡

15. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፩፻፴ (፪) (ለ)ን ፡ ይመለከታል ።
16. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፩፻፳፪ (፫) ፡ ጿ ፡ ይመለከታል ።
17. ለቱ/ ፩፻፴ (፪) (ለ) ፡ ፩፻፶፰ ፡ ፩፻፸፯ ፡ እና ፡ ፪፻፳፩ (፫) ፡ “አኩዊታል” ፡ “ነፃ ፡ መለቀቅ” ፡ በሚል ፡ ሐረግ ፡ ተተርጎሟል ። በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ፶፪ (፪) እና ፡ ፶፮ (፪) ፡ ደግሞ ፡ “ከቅጣት ፡ ነፃ ፡ መውጣት” በሚል ፡ ሐረግ ፡ ተተርጎሟል ። በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፩፻፳፩ (፫) ፡ ፩፻፳፱ ፡ ፩፻፺፭ (፪) (ሀ) ፡ “ዲስቻርጅ” ፡ “ለጊዜው ፡ መለቀቅ” ተብሎ ፡ ተተርጎሟል ።
18. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፩፻፳፪ ፡ ፩፻፶፰ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁ/ ፲፮ (፪) ፡ “ዲስቻርጅ” ፡ “ከክስ ፡ ውጭ ፡ መሆን” ተብሎ ፡ ተተርጎሟል ።
19. (ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፶፯) ፡ የወንጀል ፡ መዝገብ ፡ ቁ/ ፪፻፶፯/፶፱ ፡ ያልታተመ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ቀ/ ፳/ ሥ/ ዩኒቨርሲቲ ።
20. (ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፶፰) ፡ የወንጀል ፡ መዝገብ ፡ ቁ/ ፩፻፱/ ፶፱ ፡ ያልታተመ ፡ ቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ቀ/ ፳/ ሥ/ ዩኒቨርሲቲ ።
21. በ“ኮምፕሌይንት” እና ፡ በ“አክዩዜሽን” መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ ለመረዳት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጻሕፍት ፡ “ለመክሰስ ፡ መብተኛ ፡ የሆኑት ፡ ሰዎች ፡ አቤቱታ ፡ ሲቀርብ ፡ ብቻ ፡ የክስን ፡ ጉዳይ ፡ ለመከታተል ፡ የሚቻልባቸው ፡ ወንጀሎች” ፡ ሾልደም ፡ ፪ ፡ (፲፱፻፶፯) ፡ ገጽ ፡ ፩፻፳፩ ፡ ቁ/ ፩ ፡ ላይ ።
22. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፳፰ (፩) ፡ ፴፪ (፪) (ለ) ፡ ፶፰ (፩) (ሀ) ፡ ፩፻፸፮ (፫) ፡ ፩፻፶፯ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁ/ ፪፻፲፮-፪፻፲፯ ።
23. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁ/ ፲፫ ፡ ፲፱ (፩) ፡ ፲፭ ፡ ፲፮ ፡ ፳፫ ፡ ፳፮ (፩) ፡ ፵፱ (፩) ፡ (፪) ፡ ፩፻፶፱ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁ/፳ ፡ ፲፱ (፪) ፡ ፲፱ (፩) (ሀ) ፡ ፪፻፲፰ ፡ ፪፻፲፱ ።

ደግሞ : “ክስ” : ይሆናል²⁴ ። “አክዮዜሽን” : ደግሞ : “ክስ” :²⁵ ወይም : በ“የወንጀል : ክስ” :²⁶ ይተረጎማል ። “ቻርጅ” : እና : “ፕሮሴኩሽን” : “ክስ” : በሚል : ቃል : ይተረጎማሉ ።²⁷ በዚህ : በቃላት : መደራረብ : ምክንያት : ብዙ : ችግር : ተፈጥሯል ።

መደምደሚያ ፤

የዚህ : ጽሑፍ : ዓላማ : ያለውን : የቋንቋ : ችግር : የሚያብራሩ : ምሳሌዎች ፤ ማቅረብ : ብቻ : ነው ። በተጨማሪ : ከሥነ : ሥርዓት : ሕጎች : ውስጥ : ሌሎች : ምሳሌዎችን : ማቅረብ : ይቻላል ።²⁸ አጥጋቢ : የሕግ : መዝገብ : ቃላትን : የማዘጋጀቱ : ተግባር : መጀመሩን : ገልጸናል ። የተጀመረውን : ሥራ : ለመጨረስ : ይህ : ጽሑፍ : ብዙዎቹን : የኢትዮጵያ : የሕግ : ባለሙያዎች : እንደሚያነሳሳ : ተስፋ : አለን ።

24. የወንጀልኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ቁ/ ፲፫ ፤ የወንጀልኛ : መቅጫ : ሕግ : ቁ/ ፪፻፲፮ ፤ ፪፻፳፪ ። በወንጀልኛ : መቅጫ : ሕግ : ውስጥ : “አቤት : ባይነት” በሚል : ቀርቧል ።
 25. የወንጀልኛ : መቅጫ : ሕግ : ቁ : ፪፻፲፮ ።
 26. የወንጀልኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ቁ/ ፲፬ ።
 27. የወንጀልኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ቁ/ ፵፪ ፤ (ጿ) (ሐ) ፤ ፩፻፳፰ ፤ የወንጀልኛ : መቅጫ : ሕግ : ቁ/ ፮፻፳፩ ።
 28. ለምሳሌ : “ኮንፌሽን” እና : “ፕሲ : ኦቭ : ጊልቲ” የተባሉት : ሁለት : ቃላት : “የእምነት : ቃል :” በሚል : ሐረግ : ተተርጉመዋል ።

LANGUAGE AND LAW IN ETHIOPIA

By Fassil Abebe* and Stanley Z. Fisher**

The purpose of this article is twofold: first, to introduce our readers to the problems of legal terminology in Ethiopia's codes and to explain what the Faculty of Law has been attempting to achieve in this area; second, to give some specific examples, drawn from the procedural codes, of these language problems.

I. The Language Problem: Background

From 1955 to 1965 Ethiopia enacted a series of modern legal codes predominantly based upon Western models. Some of the codes¹ were drafted in English, translated into Amharic, enacted in Amharic by the Parliament, and then officially published in both language versions. Most,² however, were drafted in French, then translated into Amharic and English (usually, it seems, by different translators), enacted in Amharic and published officially in Amharic and English. In the bilingual situations, the Amharic versions are the authoritative ones, but the English versions presumably have some official status as well by virtue of their publication in the official government gazette. The tri-lingual situations are more complex, in that the (original) French versions have no official status, the Amharic versions are authoritative and the English versions, although not passed by the Parliament, are by virtue of official publication more authoritative than the original French versions.

In these circumstances it is not surprising that many special difficulties in interpretation of the codes should arise. Often the two (or three) language versions conflict with each other.³ We encounter three types of translation problems in the codes and other legal materials:

1. A single foreign legal term may be translated differently in various parts of the codes, etc. so that discrepant Amharic (or, where relevant, English) equivalents exist for terms in the "original" version. These we might call "equivalency discrepancies."
2. "Discrepancies" exist in the sense that legal or non-legal terms have been mis-translated or not translated at all—e.g. the original version is in the affirmative and the translation is in the negative. The Amharic version⁴ of

* Fourth year student, Law Faculty, Haile Sellassie I University.

** Associate Professor of Law, Boston University, Boston, Mass.; Assistant Professor of Law, Haile Sellassie I University, 1966-68.

1. *i.e.*, The Criminal Procedure and Civil Procedure Codes. The Revised Constitution was also originally drafted in English, and the draft evidence code now under consideration is reportedly also in English. It is noteworthy that these constitutional and adjectival areas of the law, drafted in English, are predominantly common law influenced, whereas the substantive codes, drafted originally in French, are predominantly civil law influenced.
2. They are the Commercial, Civil, Penal, and Maritime Codes.
3. See G. Krzeczunowicz, "Ethiopian Legal Education," *J. Eth. Studies*, vol. 1, no. 1 (Jan., 1963), pp. 69-70. His examination of the Civil Code's French-English mistranslations prompted Professor Krzeczunowicz to remark, "The legal translators involved should drop the law and try fiction." *Id.*, at n. 12.

the Civil Code says a lease of an immovable may not be made for more than 50 years and the English says 60 years. These we might call "true discrepancies."

3. Legal terms in the original are mis-translated or translated literally in such a way that the Amharic version may fail to import the technical, intended meaning of the term in the original, e.g., "due process of law" is translated as "in accordance with law." These we might call "definitional discrepancies".

Where discrepancies exist it is problematic to decide whether the original but unofficial version should prevail over the frequently mistranslated but official version. These problems are magnified greatly by the fact that the authoritative, Amharic version, standing alone, often makes no sense to the reader. That is because the Amharic language was and is not adequate to express many of the foreign legal concepts which pervade the new codes. It was at one time suggested⁴ that before new codes were adopted a "Language Academy" be established to decide upon the Amharic terminology to be used, but this was never done. Therefore, the code translators were forced, when translating foreign legal concepts, to create new Amharic terminology — often inconsistently within particular codes or as between the various codes — or else to try and express sophisticated technical concepts with existing Amharic terms which could only approximately and/or with great awkwardness convey the intended meaning. These practices have led, many feel, to an alarming degree of chaos in the law.⁵

Such a serious problem cannot but affect the Empire's entire legal system adversely. It must introduce uncertainty into the law, and hinder the government's attempt to further modernise the legal structure. The codes are now still so "new" that, in fact, they are not yet in use in many courts of the country. For the fleeting present, some of those judges and advocates who use the codes can and do rely upon the English or French language versions. But probably 90% of Ethiopia's judges and advocates are not sufficiently fluent in either foreign language to get by in this way; as the new codes come gradually into extensive use, the Amharic versions will assume overwhelming importance. It is a matter of extreme urgency, therefore, to assure the existence of adequate Amharic legal terminology for use by the legal community in the very near future. Francophonic African countries can run their legal affairs in French; the former commonwealth countries in Africa can operate well in English. But Ethiopia, whose advocates, judges and litigants will continue to use Amharic rather than any foreign tongue, cannot simply "absorb" alien legal terms into Amharic; the language must be developed to express the foreign legal concepts of the codes without unnecessarily inconsistent and ambiguous usage.

4. By Like-Maquas Tadesse Negash, former Vice-Minister of Justice. His unpublished memorandum, *A Project for the Improvement of the Judiciary*, dated July 12, 1957 in Archives, Faculty of Law, H.S.I.U., stated p. 30:

"Making of Codes . . . is a long term object and should be pursued vigorously, but alongside it an Academy of Language must be established to ascertain and decide upon all legal terminology to be used in such codes."

5. See Krzeczunowicz, cited above at note 3, *passim*.

II. The Lexicon Project: Aims and Progress to Date

In 1964 the Research and Publications Committee of the Faculty of Law, Haile Sellassie I University, decided that a high priority need of the Ethiopian legal community was for a lexicon of Amharic legal terms. Although ultimately a true dictionary of Amharic terms with legal *definitions* would be desirable, that goal was put aside for the immediate future in favour of the preliminary goal of a register of approved Amharic *equivalents* for the foreign (French and English) legal terms introduced by the codes. This task was therefore divided into two stages, each of independent value:

1. Compiling a register of *existing* Amharic legal terminology as found in the laws of the Empire. This record of how foreign legal terms have so far been translated into Amharic is to be compiled by studying all of the new codes' provisions (there are approximately 7,000). The lexicon will be ultimately published in tri-lingual form for use by legislators, translators and the legal community in general. It will not only show the code equivalencies of all Amharic legal terms, with precise references to all the code articles in which each Amharic usage appears, but it will also provide the basis for an informed assessment of the "language crisis areas." These crisis areas exist mainly in the realm of "equivalency discrepancies," where a single foreign legal term has been translated into two or more different Amharic terms — resulting in an unnecessary and confusing multiplicity of Amharic equivalents, and also where a single Amharic term has been used to translate two or more distinct foreign legal terms.⁶ In the latter case the poverty of the Amharic equivalents results in unnecessary and confusing ambiguity. Aware of these difficulties, the lexicon user will be in a position to choose the best existing Amharic equivalent, or, where appropriate, create needed new equivalents. Without any lexicon to refer to, he would at least have to make these choices in the dark, and risk unnecessarily proliferating Amharic terms because of his ignorance of the existing choices. The project has so far been concentrating its efforts upon the enormous task of compiling the lexicon of existing terminology described above.

2. Once the above task is completed, we foresee the possibility of a second stage, in which we would convene a Linguistic Commission, composed of Ge'ez and Amharic linguists, and government and academic lawyers and jurists, to review the existing Amharic terminology. Where terms had been unnecessarily proliferated in the codes, the Commission would choose the best Amharic equivalent for the foreign concept concerned. Where new Amharic terms were needed to translate foreign concepts because the existing terms were inadequate, the Commission would coin new equivalents. Where existing terms were found to be adequate and consistently employed, it would approve them. The Commission's work would culminate in an "approved" lexicon of Amharic legal terminology, which hopefully would not only guide usage in all future legislation and other Amharic legal activity, but would also encourage and assist in revision of the many linguistic discrepancies in the existing law.

6. The two other types of translation problems we have described — "true discrepancies" and "definitional discrepancies" are not direct concerns of the Project. However, the project director has attempted to collect and record such information about these discrepancies as colleagues have been willing to pass on, in the hope that some day such information may be put to use by academics, parliamentarians, etc.

The work of such a commission has precedent in Tanzania, where a well-qualified group of volunteers sat for some years to produce approved Swahili legal terms.⁷ Since it is necessary to complete the first, recording stage of the Lexicon Project in Ethiopia before a commission's work can begin, it is premature at this time to solicit the government cooperation and sponsorship which a commission sitting later should have.

The Lexicon Project (stage I) began operation in 1965, financed by a now-exhausted Ford Foundation grant to the Faculty of Law, Haile Sellassie I University, for research and publication in general. Using student labour under close faculty supervision, the Project has already processed over 5,000 legal terms.⁸ These terms, recorded in triplicate, tri-lingual card drawers in the Law Faculty's library where the public may use them, have already proved valuable to student translators for the Journal of Ethiopian Law and other researchers into Ethiopian law. But, of course, the great bulk of the job remains to be done. Only 1,000 of the 7,000 provisions in the Ethiopian codes have been processed.⁹ Because of the difficulty and expense in finding workers who possess the necessary requirements — legal training, and fluency in French as well as Amharic and English — we have been forced to neglect the major work in the trilingual codes, while we have almost completed the bi-lingual (English-Amharic) codes. Unfortunately the Faculty of Law was recently led by financial considerations to suspend work on the Project altogether, until sufficient funds to carry it forward can be found.

III. Some Linguistic Problems in the Adjective Law Areas

By way of illustration, we would like to point out a few language problems arising mainly in the adjective law areas: criminal and civil procedure. Of course, since these are bi-lingual areas, having no French versions,¹⁰ the linguistic situation in these areas is bound to be much less complex than in the tri-lingual substantive

7. See A.B. Weston, "Law in Swahili — Problems in Developing the National Language," *East Afr. L.J.*, vol. 1, no. 1 (March, 1966), p. 60; L. Harries, "Language and Law in Tanzania," *J. Afr. L.*, vol. 10, no. 3 (Autumn, 1966), p. 164; A.B. Weston, "Language and Law in Tanzania," *J. Afr. L.*, vol. 11, no. 1 (Spring, 1967), p. 63.

Prior to national independence all laws in Tanzania were enacted only in English. Therefore, unlike the case of Ethiopia, the Tanzania language commission started with a more or less "clean slate" to create Swahili legal terminology for future use. This would have been Ethiopia's position had linguistic work preceded codification in Amharic, but at this point Ethiopia must obviously begin with the job of descriptive recording before it can aspire to such normative work as was done in Tanzania.

For some comments on the complicated legal language problems in one of Ethiopia's neighbors, see P. Contini, "Integration of Legal Systems in the Somali Republic," *Int'l Comparative L.J.*, vol. 16 (1967), pp. 1090-91.

8. The method employed by the Lexicon Project is tedious but not complex. The worker takes a code and goes through the original version systematically starting with the first page and proceeding to the last. Every legal term is selected, its equivalents are located in the translated versions, and the set of equivalents is registered on 5" by 7" index cards. Depending on whether the original term is English or French, duplicate or triplicate cards are prepared. There will ultimately be a triplicate card index of all legal terminology used in the Ethiopian codes.

9. So far the following have been completed: Criminal Procedure Code, all; Civil Procedure Code, Arts. 1-57; Civil Code, Arts. 1126-75 and Arts. 1675-1717; Revised Constitution, all.

10. Actually the Criminal Procedure Code was initially drafted in French by the Penal Code's drafter, Prof. Jean Graven, but that draft was largely supplanted by later, English-language drafts by Sir Charles Mathew, an English jurist.

LANGUAGE AND LAW IN ETHIOPIA

law codes.¹¹ Nevertheless, as we shall show, there are serious problems just in the English-Amharic translations.

We have already noted that one type of translation problem is the sort where a single foreign legal term is translated by different Amharic terms in different code articles. Sometimes, however, the variation is attributable to the very nature of the Amharic equivalent. Because Amharic legal concepts are quite loose in meaning, the translator has often resorted to a logical development of a verb to fit the definitional limits of the foreign term, or has combined several Amharic words to describe in a phrase a concept which is expressed by a single foreign word. Inevitably the developed verb or the combination of words cannot be used uniformly in different code articles because a shade of difference denoted by the English word used in a different context cannot be achieved in the Amharic without changing the structure of the developed verb or the combination of words to fit the new meaning. Sometimes mere grammatical expediency militates for a change in the combination of words. One should not be disturbed by such discrepancies, because they are not confusing—the Amharic reader will see immediately the essentially similar meaning of seemingly discrepant Amharic equivalents. See, for example, the diverse Amharic combination of words used to translate the word “evidence” in Articles 258, 261, 265 and 129, Civil Procedure Code, and Articles 97, 147 and 204, Criminal Procedure Code.¹²

In other cases where a single foreign term having a single and definite meaning is translated by various Amharic terms, the difficulty in finding one Amharic term that can be used consistently to denote the foreign concept arises from the fact that the concept in question has been unknown to Ethiopian experience. Therefore, although the translator may have created an Amharic term in one area of the code with some satisfaction as regards its foreign conceptual boundaries, he finds that the Amharic creation is not as versatile as its English equivalent and is rendered meaningless by a new context. See for example the diverse Amharic words used to translate the word “jurisdiction” in Articles 4, 44, 45, and 223, Criminal Procedure Code.¹³

Another prevalent problem concerns the cases where several foreign legal words are translated by a single Amharic term. This may not always be a serious problem, because for purposes of clarity in the law the subtle distinctions drawn by the foreign terms may not be useful and a single Amharic term may suffice to describe slightly different situations. This is the case with the English “release on bail” and “release on bond” which have been translated by an identical phrase:

11. For an example of some French-English-Amharic translation difficulties, see W.L. Church, “A Commentary on the Law of Agency-Representation in Ethiopia,” *J. Eth. L.*, vol. 3(1966), p. 314 (Appendix).

12. Art. 129, Civ. Pro. C. uses “የስልጣን ማሰሪያ” (*yeseltan mesreja*), literally “evidence of authority”; Arts. 42, 98, Civ. Pro. C. use “መረጃ” (*mereja*), literally, “information”; Art. 305, Civ. Pro. C. uses “የሚያረጋግጥ ደብዳቤ” (*yemiyeregagit tsehuf*), literally, “a written document capable of proving,” Arts. 147, 97, 204, Crim. Pro. C. use “ምስክርነት” (*misikerent*), literally, “being a witness”.

13. Arts. 44 and 45, Crim. Pro. C. use “ክስ ለማየት መብት ያለው ፍርድ ቤት” (*kis lemayet mebit yalew fird bet*), literally, “the court with the right to decide the case;” Art. 4, Crim. Pro. C. uses “የፍርድ ቤት ስልጣን” (*yefird bet siltan*), literally, “the power of a court”; Art. 223, Crim. Pro. C. uses “ስልጣን” (*siltan*), literally, “power”.

“የዋስትና፣ ወረቀት፣ አስፈርጭ፣ ስለመልቀቅ፣” (*yewastna wereket asfermo silemelkek*).¹⁴ On the other hand, there are cases where a single Amharic word or similar Amharic words are used to translate clearly distinct foreign legal terms. In such cases a distinction ought to be made in the Amharic since, as we shall see, the consequences of not doing so may prejudice a party to a proceeding, or may make the law unclear and difficult to apply. For example, there have been several cases in which the courts' decisions were not comprehensible because of the ambiguous character of the Amharic term used to announce the accused's disposition. These cases have involved the use of imprecise Amharic terms for two distinct English terms: “acquit” and “discharge.” “Acquittal” refers to a decision of court that the accused is not guilty as charged; it has the effect of preventing the institution of proceedings against him on the same charge in the future. Acquittal concludes the case except for appellate remedies.¹⁵ When, on the other hand, a court “discharges” an accused, it has not decided his guilt or innocence of the crime charged, and the public prosecutor may later prosecute the accused on the same charge.¹⁶ The Amharic version of the Criminal Procedure Code generally uses the verb “መልቀቅ፣” (*melkek*), literally, “to release” or “to let go” for both English terms, although it often qualifies the verb with the adjective “በጊዜው፣” (*begizew*), meaning “temporarily,” or “በነጻ፣” (*benetsa*), meaning “free,” to indicate discharge and acquittal respectively.¹⁷ But, at times “መልቀቅ፣” (*melkek*) alone is used to translate “discharge.”¹⁸ Since the terminology is neither sufficiently precise nor consistently employed, many courts seem not to appreciate the distinction between the two concepts, which was probably not known to the traditional legal system. Thus in the case of *Public Prosecutor v. Jada Elalo*¹⁹ the trial court ruled that continuing to hold the accused for trial was unwarranted; as for disposition, the court said of the accused, “ለቀነዋል፣” (*lekenewal*), literally, “we release him,” without any indication as to whether this constituted an acquittal or a discharge. Obviously such ambiguity could have the unfortunate effect of leaving the accused and the prosecutor uncertain as to the status of the case. In another case, *Public Prosecutor v. Berhane Gebresellassie*,²⁰ the trial court closed the case and ordered the accused released from prison custody because of the prosecution's failure to present its witnesses; the disposition was ambiguously phrased: “ተከላኹ፣ በፍጥነት፣ እንዲለቀቅ፣ አዘናል፣” (*tekasashu beftnet endilekek azenal*), literally, “the accused should be released immediately.”

Similar difficulty is encountered with the Amharic word “ክስ፣” (*kis*), literally, “accusation,” which is used to translate four English terms although in each case

14. Art. 28(1), 63(1), Crim. Pro. C.

15. See Art. 130(2) (b), Crim. Pro. C.

16. See, for example, Art. 122(3), (5), Crim. Pro. C.

17. In Arts. 130(2) (b), 158, 177, and 221(2), “acquittal” is translated as “ነጻ፣ መልቀቅ፣” (*netsa melekek*), literally, “to be released to be free;” and in Pen. C. Arts. 12(2) and 16(2) as “ከቅጣት፣ ነጻ፣ መውጣት፣” (*kekital netsa mewtat*) literally, “to be free from punishment.” “Discharge” is translated as “በጊዜው፣ መልቀቅ፣” (*legizew melekek*), literally, “to be released temporarily,” in Arts. 181(1), 184, 185(2) (a), Crim. Pro. C.

18. Arts. 122, 158, Crim. Pro. C. In Pen. C. Art. 16(2) “discharge” is rendered as “ከክስ፣ ውጭ፣ መሆን፣” (*kekis witeh mehon*), literally, “being outside accusation.”

19. (High Ct., Addis Ababa, 1965), Crim. Case No. 257-54, unpublished, Library, Faculty of Law, H.S.I.U.

20. (High Ct., Addis Ababa, 1966), Crim. Case No. 104-59, unpublished, Library, Faculty of Law, HSIU.

LANGUAGE AND LAW IN ETHIOPIA

there is sometimes an addition to the word. The four words are "prosecution", "charge" "complaint" and "accusation."²¹ "Complaint" is at times translated by "አቤተታ፡" (*abetuta*),²² literally, "notice," at times by "የክስ፡ አቤተታ፡" (*ye kis abetuta*),²³ literally, "a notice of accusation" and elsewhere simply by "ክስ፡" (*kis*).²⁴ "Accusation" is translated either by "ክስ፡" (*kis*), alone,²⁵ or by "የወንጀል፡ ክስ፡" (*ye wenjel kis*),²⁶ literally, "an accusation of crime." "Charge" and "prosecution" are both translated simply by "ክስ፡" (*kis*).²⁷ One can readily imagine the ambiguity which can arise from the use of "ክስ፡" (*kis*) by a court, or in a pleading, especially in trying to distinguish complaint from accusation, and either of those from the charge. It is also sometimes difficult to tell, from reading a case report, whether the injured party appeared as complainant or private prosecutor.

Conclusion

Other linguistic problems in the adjective law codes could easily be cited,²⁸ but our intention has been only to give a few illustrations of the "equivalency discrepancies" which the Lexicon Project files reveal. As pointed out above, the major part of the task — to create an adequate, clear and uniform Amharic legal terminology — is still before us. Hopefully, this article will help stimulate our brethren of the Ethiopian legal profession to support an early resumption of the work which has been started.

21. For the distinction between "complaint" and "accusation", see P. Graven, "Prosecuting Criminal Offences Punishable Only Upon Private Complaint," *J. Eth. L.*, vol. 2(1965), p. 121, at n. 1.
22. Arts. 28(1), 32(2) (b), 98(1) (a), 176(3), 150, 151 Crim. Pro. C.; Arts. 216-17 Pen. C.
23. Arts. 13, 14(1), 15, 16, 23, 27(1), 44(1), (2), 151, Crim. Pro. C.; Arts. 8, 14(2), 19(1) (a), 218, 219, Pen. C.
24. Art. 13, Crim. Pro. C., Arts. 216, 220-22, Pen. C. In Pen. C., Art. 8, it is also translated as "አቤት፡ ባይነት፡" (*abet baynet*) meaning "telling one's grievance to some one in authority".
25. Art. 217, Pen. C.
26. Art. 14, Crim. Pro. C.
27. Arts. 42(1) (c), 108, Crim. Pro. C.; Art. 721, Pen. C.
28. For example, the use of the Amharic term "የእምነት፡ ቃል፡" (*yemnet kal*), literally, "word of belief," to signify both "confession" and "plea of guilty," two quite distinct concepts in the Criminal Procedure Code.

የመንግሥት : ሠራተኞች : ማኅበር : ለማቋቋም : ያላቸው : መብት ።

ዊልያም : ኤች : ዩዊንግ ።*

መግቢያ ።

የገገጃጃጃጃጃ : ዓመተ : ምሕረቱ : ሕገ : መንግሥት : ቁጥር : ፵፯ : “ማንኛውም : የኢትዮጵያ : ዜጋ : በሕግ : መሠረት : ማናቸውንም : ዓይነት : ሥራ : እየሠራ : ለመኖር : ማናቸውንም : ዓይነት : የሥራ : ማኅበር : ለማቋቋምና : በማናቸውም : ማኅበር : አባል : ለመሆን : መብት : አለው ።”¹ ይላል ። የመንግሥት : ሠራተኞች : የሠራተኛ : ማኅበር : ለማቋቋምም : ሆነ : ማኅበርተኛ : ለመሆን : ያላቸውን : መብት : ሕገ : ምን : ያህል : እንደሚወስነው : የማወቁ : ጉዳይ : ከጊዜው : አሳሳቢ : ጥያቄዎች : አንደኛው : ነው ።

የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤትና : የመንግሥት : ሠራተኞች : ትእዛዝ : እንደተሻሻለ : እንዲሁም : በዚሁ : ትእዛዝ : ሥር : የወጣው : የሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ² : “የመንግሥት : ሠራተኞች ” : የሚለው : ቃል : ማንኛውንም : መንግሥት : ወይም : የመንግሥት : ባለሥልጣን : መሥሪያ : ቤት : የቀጠረውን³ : ሰው : የሚያጠቃልል : መሆኑን : ሲገልጽ : የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ኰሚሺኒሮች : የሚኒስቴሮች : ምክር : ቤት : በሚያጸድቀው : መሠረት : አንዳንድ : ሠራተኞችን : በዚህ : ቃል : ተጠቃለው : እንዳይጠሩ : ሊያደ

* በቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ፋኩልቲ : መምህር ። በቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕዝብ : አስተዳደር : ክፍል : ሃላፊ : የሆኑት : ዶክተር : ሥዩም : ገብረ : እግዚአብሔርና : የሕግ : ፋኩልቲ : ተማሪ : የሆነው : አማኑኤል : ነጋሣ : የዚህን : ጽሑፍ : ረቂቅ : ተመልክተው : ተቃዋሚ : አስተያየቶችን : ስለሰጡኝ : ምስጋናዬ : ከፍ : ያለ : ነው ።

1. በዚህ : ጽሑፍ : ውስጥ : የተሰጠው : አንቀጽ : ፵፯ : የአማርኛው : ቅጂ : አዲስ : ትርጉም : ነው ። ተተርጉሞ : የሚገኘው : የእንግሊዝኛ : ቅጂ : “ማንኛውም : የኢትዮጵያ : ዜጋ : ማንኛውንም : ሥራ : እየሠራ : ለመተዳደር : መብት : አለው ፤ ለዚሁም : በሕገ : መሠረት : ማኅበሮችን : ለማቋቋምና : አባል : ለመሆን : ይችላል ።” ይላል ። ሕገ : መንግሥት : ቁጥር : ፻፳፩ : “የገገጃጃጃጃጃ : ነገሥቱ : ግዛት : መደበኛ : (ኦሪጅናል) : ቋንቋ : አማርኛ : ነው ።” ስለሚል : በዚህ : ጽሑፍ : ውስጥ : የተጠቀሰው : በይበልጥ : ትክክል : በሆነው : በአማርኛው : ቅጂ : ነው ። ይህንኑ : ልዩነት : በማመልከትና : አዲሱን : ትርጉም : በመለገስ : ረገድ : የረዱት : አቶ : ፋሲል : ናሆም ፤ በሕግ : ፋኩልቲ : መምህር : ምስጋና : ይገባቸዋል ።
2. ትእዛዝ : ቁ. ፳፫ ፤ ነጋሪት : ጋዜጣ ፤ ፳፮ኛ : ዓመት : ቁ. ፫ ፤ የገገጃጃጃጃጃ : የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤትና : የመንግሥት : ሠራተኞች : ትእዛዝ : እንደተሻሻለ ፤ ትእዛዝ : ቁ. ፳፰ ፤ ነጋሪት : ጋዜጣ ፤ ፳፪ኛ : ዓመት : ቁ. ፮ : (ትእዛዝ : ቁ. ፳፫ : በትእዛዝ : ቁ. ፳፰ : እንደተሻሻለ ፤ ከንግዲህ : “ትእዛዝ ” ተብሎ : የሚጠራው) : እና : የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ደንብ : ቁ. ፩ ፤ ፲፱፻፶፬ ፤ የሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ : ቁ. ፪፻፱ ፤ ነጋሪት : ጋዜጣ ፤ ፳፪ኛ : ዓመት : ቁ. ፮ ፤ (ከንግዲህ : ወዲህ : “የሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ ፤” ተብሎ : የሚጠራው ።)
3. የመንግሥት : ሠራተኞች : ተብለው : ቢጠሩም : የጦር : ኃይሎች : የፖሊስ : ሠራዊትና : ዳኞች : በትእዛዙና : በሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ : ስር : አይጠቃለሉም ። ከላይ : በማስታወሻ : ፪ : ቀ. የተጠቀሰው : ትእዛዝ : ቁጥር : ፫ ፤ የሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ : ቁ. ፫ ።

ርጉ፡ መቻላቸውን፡ ያስረዳል ።⁴ ይህንን፡ ይህንን፡ ጭብጥ፡ ለመመርመር፡ ይረዳን፡ ዘንድ፡ የፍትህ፡ ብሔር፡ ሕግና፡ ስለ፡ አሠሪና፡ ሠራተኞች፡ ጉዳይ፡ የወጣው፡ አዋጅ፡ በመንግሥት፡ ሠራተኞች፡ መካከል፡ የሚፈጥራቸውን፡ ሁለት፡ ክፍሎች፡ ለየብቻቸው፡ መመልከት፡ ጠቃሚ፡ ነው። እነዚህም፡ ክፍሎች፡ (፩)፡ መደበኛውን፡ የመንግሥቱን፡ የማስተዳደር፡ ሥራ፡ ለመሥራት፡ የተቀጠሩ፡ ሠራተኞችና፡ (፪)፡ “መንግሥት፡ ወይም፡ የመንግሥት፡ የአስተዳደር፡ ወይም፡ የቴክኒክ፡ መሥሪያ፡ ቤቶች፡ በሚያስተዳድሯቸው፡ ኢንዱስትሪዎች፡ ንግድ፡ ቤቶች፡ ወይም፡ ለትርፍ፡ በሚሠሩ፡ ሌሎች፡ የሥራ፡ ድርጅቶች፡ ውስጥ፡ ተቀጥረው፡ የሚሠሩ።”⁵ ሠራተኞች፡ ናቸው።

ሀ/ በመንግሥት፡ እየተመሩ፡ ለትርፍ፡ በሚሠሩ፡ ድርጅቶች፡ ውስጥ፡ የሚሠሩ፡ ሠራተኞች፤

ስለ፡ አሠሪና፡ ሠራተኛ፡ ጉዳይ፡ የወጣው፡ አዋጅ፡ በሁለተኛው፡ ክፍል፡ ለተመደቡ፡ በአስተዳደሩ፡ ክፍል፡ ውስጥ፡ ላልሆኑ፡ ሠራተኞች፡ የሠራተኞች፡ ማኅበር፡ የማቋቋምንና፡ በኅብረት፡ ክርክር፡ የመጠቀምን፡ መብት፡ በግልጽ፡ ይሰጣቸዋል ።⁶ እነዚህ፡ አናቅጾት፡ አግባብ፡ ሊኖራቸው፡ የሚገባው፡ የመንግሥት፡ ሠራተኞች፡ ማስተዳደሪያ፡ ኩሚሽኔር፡ በትእዛዙና፡ በሕግ፡ ማስታወቂያው፡ ሥር፡ አይጠቃለሉም፡ ብሎ፡ በግልጽ፡ ለሚያወጣቸው፡ ድርጅቶች፡ ሠራተኞች፡ ብቻ፡ መሆን፡ አለበት፡ የሚል፡ ክርክር፡ ቀርቧል ።⁷ ይህንን፡ አቅዋም፡ ለመደገፍ፡ ሁለት፡ የቀረቡ፡ ወይም፡ ሊቀርቡ፡ የሚችሉ፡ ምክንያቶች፡ አሉ። አንደኛ፡ አዋጁን፡ ያረቀቁት፡ ሰዎች፡ በአዋጁ፡ ውስጥ፡ “ሠራተኞች”፡ የሚለው፡ ቃል፡ ይህን፡ ጠባብ፡ መስክ፡ እንዲሸፍን፡ አስበው፡ ነበር፡ ወይም፤ ይኸው፡ ቃል፡ በሚተረጎምበት፡ ጊዜ፡ በመንግሥት፡ ሠራተኞች፡ ማስተዳደሪያ፡ ጠቅላይ፡ መሥሪያ፡ ቤትና፡ በሕዝባዊ፡ ኑሮ፡ እድገትና፡ ማኅበራዊ፡ ጉዳይ፡ ሚኒስቴር፡ መካከል፡ የሥልጣን፡ መደራረብ፡ እንዳይፈጠር፡ ይኸው፡ ጠበብ፡ ያለ፡ ትርጉም፡ እንዲሰጠው፡ አስበው፡ ነበር፤ ለማለት፡ ይቻላል ። የአዋጁ፡ አጻጻፍ፡ እንደዚህ፡ ላለው፡ ውሳኔ፡ ፍንጭ፡ ስለማይሰጥ፡ በዚህ፡ መንገድ፡ እንዳንከራከር፡ ችግር፡ ይፈጥርብናል ። የመንግሥት፡ ሠራተኞች፡ ማስተዳደሪያ፡ ጠቅላይ፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ ሳይፈጠር፡ ራሱን፡ ችሎ፡ በረቀቀው፡ በፍትህ፡ ብሔር፡ ሕግና፡ በአዋጁ፡ መካከል፡ ያለው፡ የአጻጻፍ፡ መመሳሰል፡ የአዋጁ፡ አርቃቂዎች፡ አዋጁን፡ ባረቀቁበት፡ ጊዜ፡ በሃሳባቸው፡ ውስጥ፡ የነበረው፡ የፍትህ፡ ብሔር

4. ከዚያው ።
 5. ስለ፡ አሠሪና፡ ሠራተኛ፡ ጉዳይ፡ የወጣው፡ አዋጅ፤ ፲፱፻፶፭፤ ቁ፡ ፪(ረ) (፬)፤ አዋጅ፡ ቁ፡ ፪፻፲፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፤ ፳፻፳፡ ዓመት፤ ቁ፡ ፫፡ (ከንግዲህ፡ ‘አዋጅ’፡ ተብሎ፡ የሚጠራው) ። የፍትህ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ አጻጻፍ፡ ትንሽ፡ ለወጥ፡ ያለ፡ ነው ። እሱም፡ “በልዩ፡ ሕጎች፡ ተቃራኒ፡ ውሳኔዎች፡ ከሌላ፡ በቀር ።” የፍትህ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ “ከአንዳስተረፋል፡ ወይም፡ ከንግድ፡ ሥራ፡ ማካሄጃዎች፡ ጋር፡ በመንግሥት፡ ወይም፡ በአስተዳደር፡ ወይም፡ በቴክኒክ፡ ክፍሎች፡ መሪነት፡ በሚደረጉ፡ የሥራ፡ ውሎች፡ ተፈጻሚ፡ ይሆናሉ ።” ይላል ። የፍትህ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ቁ፡ ፪፻፲፭፻፲፱(፪) ። ያሁኑ፡ ሐተታ፡ በአዋጁና፡ በፍትህ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ መካከል፡ ያለው፡ ጥቂት፡ የአጻጻፍ፡ ልዩነት፡ በሕጉ፡ ፍሬ፡ ነገር፡ መካከል፡ የሚያስከትለውን፡ ልዩነት፡ ወይም፡ የያንዳንዱን፡ ሐረግ፡ ትክክለኛ፡ ትርጉም፡ የሚመለከት፡ አይደለም ።
 6. ክላይ፡ በማስታወሻ፡ ቁጥር፡ ፳፡ የተጠቀሰው፡ ቁጥር፡ ፪(ረ)፤ ፳(ሀ)፤ ፳፫ ።
 7. በይልማ፡ ኃይሉ፡ የተጻፈውን፤ ስለ፡ አሠሪና፡ ሠራተኛ፡ በ፲፱፻፶፭፡ በወጣው፡ አዋጅ፡ የተጠበቁና፡ በሥራ፡ የሚተዳደሩ፡ ሠራተኞች፤ ተመልክት፡ (፲፱፻፶፭፤ ያልታተመ፤ በቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ፡ ሕግ፡ ፋኩልቲ፡ መዝገብ፡ ቤት፡ የሚገኝ)፡ ገጽ፡ ፳፫ - ፳፮ ።

ሩ : ሕግ : እንጂ : የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ጠቅላይ : መሥሪያ : ቤትና : የመንግሥት : ሠራተኞች : ትእዛዝ : እንዳልነበረ : ያሳያል ። በአዋጁም : ሆነ : በትእዛዙ : ውስጥ : የመንግሥት : ሠራተኞች : ማስተዳደሪያ : ኩሚሽኒሮች : በአዋጁ : ውስጥ : የተሰጠው : መብት : ለየትኞቹ : ሠራተኞች : እንደሆነ : ለመወሰን : ሥልጣን : እንዳላቸው : የሚያሳይ : ነገር : የለም ። እንዲያውም : የኩሚሽኒሮቹ : ሥር : እንደሚመጡ : መወሰን : ነው ። የሥልጣን : መደራረብ : ጉዳይ : ችግር : የሚያሳይ ስከትል : የሆነ : እንደሆነ : ኩሚሽኒሮቹ : በመንግሥት : እየተመሩ : ለትርፍ : በሚሠሩ : ድርጅቶች : ውስጥ : የሚሠሩትን : (non-managerial) ሠራተኞች : ከትእዛዙና : ከሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ : ሥር : እንዳይቆጠሩ : በመወሰን : መፍትሔ : ሊያገኙ : ይችላሉ ።

ሊቀርብ : የሚችለው : ሁለተኛው : ክርክር : ደግሞ : እንደዚህ : ነው ። ትእዛዙ : ሕጋዊ : ኃይሉን : ያገኘው : ከሕገ : መንግሥት : ቁጥር : ፳፯ : ስለሆነ : ትእዛዙና : በሥሩ : የወጣው : የሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ : ከአዋጁ : ጋር : በሚጻረሩበት : ጊዜ : አዋጁ : ዋጋ : ሊኖረው : አይገባም ። ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፳፯ም : እንዲህ : ይላል ።

“ንጉሠ : ነገሥቱ : የመንግሥት : ሥራ : የሚሠራባቸውን : መሥሪያ : ቤቶችና : የሚኒስትሮቹን : ሁሉ : የሥራ : አኳኝን : አቋቁሞ : ይወስናል ። የመሥሪያ : ቤቶችን : ባለሥልጣኖች : ይሾማል : በማዕርግ : ያሳድጋል : ያዛውራል : ከሥራ : ያግዳል : ይሽራልም ።”

አዋጁ : ለማንኛቸውም : ዓይነት : የመንግሥት : ሠራተኞች : አግባብ : የለውም : ብለው : የሚከራከሩ : ሰዎች : የመንግሥት : ሠራተኞችን : አስተዳደርና : አቀጣጠር : ነክ : የሆኑ : ነገሮች : ሁሉ : በዚህ : ቁጥር : መሠረት : ለንጉሠ : ነገሥቱ : የተሰጡ : ስለሆነ : እነሱን : የሚመለከቱ : ጉዳዮች : በአዋጅ : ሊተዳደሩ : አይችሉም : ብለው : ይከራከራሉ ።⁸

ይህ : ክርክር : በአሁኑ : ጭብጥ : ላይ : ያለው : አግባብ : ትክክለኛ : መስመር : የያዘ : አይደለም ። አዋጅ : በማወጅ : ረገድ : ንጉሠ : ነገሥቱና : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : የሚያከናውኑት : ተግባር : አላቸው ። ማንኛውም : አዋጅ : ንጉሠ : ነገሥቱ : ካላጸደቀው : በስተቀር : ሕግ : እይሆንም ። የአሠሪና : ሠራተኛን : ጉዳይ :

8. የትእዛዙ : መግቢያ : በተጨማሪ : ሕገ : መንግሥት : ቁ. ፳፯ን : ይጠቅሳል ። ሕገ : መንግሥት : ቁ. ፳፮ እንዲህ : ይላል ።
 “የቀሩት : የመንግሥት : ሠራተኞች : ሹመት : የሚያገኙበት : በማዕርግ : የሚያደጉበት : ከሥራ : ወደ : ሥራ : የሚዛወሩበት : ከሥራ : የሚታገዱበት : ሥራ : የሚለቁበትና : የሚሰናቡበት : ሁኔታና : የአስተዳደሩ : ሥነ : ሥርዓት : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : በሚያወጣውና : ንጉሠ : ነገሥቱ : ወደ : ተስማምቶበት : ወደ : በሚያውጀው : ደምብ : መሠረት : ይካሄዳል ።”
 በተለይም : በትእዛዙ : መግቢያ : ውስጥ : ተጠቅሶ : ስለሚገኝ : ይህ : ቁጥር : አግባብ : ያለው : መስሎ : ቢታይም : ትእዛዙ : ራሱ : ከሌሎች : ትእዛዞች : በተለየ : መንገድ : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : በዝግጅቱ : ውስጥ : መካፈሉን : አይገልጽም ። የሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ : ቁ. ፩ : በሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ጸድቆ : የታወጀ : መሆኑን : ሲናገር : በንጉሠ : ነገሥቱ : ጸድቆ : የታወጀ : መሆኑ : ግን : ግልጽ : አይደለም ። የእንቅጽ : ፳፯ : በትእዛዙ : መግቢያ : ላይ : መጠቀስ : የትእዛዙ : አናቅጽት : በምክር : ቤት : የተጻፉ : መሆናቸውን : ወይም : ንጉሠ : ነገሥቱና : ምክር : ቤት : በጠቅላላው : ትእዛዙንና : የሕግ : ክፍሉን : ማስታወቂያ : በማወጅ : ረገድ : ተካፋይ : ስለሆኑ : ሕገ : መንግሥት : ቁ. ፳፯ : ተሟልቷል ። የሚል : ክርክር : ሊቀርቡ : ይችላል ። ከነዚህ : ከሁለቱ : ክርክሮች : አንደኛው : እንኳን : ተቀባይነት : ቢያገኝ : በጽሑፉ : ቁ. ፳፯ : አግባብ : እንደሌለው : ለማስረዳት : የተሰጠው : ክርክር : ለቁ. ፳፯ም : አግባብ : ይኖረዋል ።

የሚመለከተው ፡ አዋጅ ፡ በመጀመርያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ⁹ ፡ በድንጋጌ ፡ መልክ ፡ አውጥቶት ፡ ከዚያም ፡ ፓርላማው ፡ መክሮበት ፡ ጥቃቅን ፡ ለውጦች ፡ ካደረገበት ፡ በኋላ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ አጽድቆት ፡ በአዋጅ ፡ መልክ ፡ ታወጀ ፡ በመንግሥት ፡ እየተመሩ ፡ ለትርፍ ፡ በሚሠሩ ፡ ድርጅቶች ፡ ውስጥ ፡ የሚሠሩ ፡ ሠራተኞች ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ እንዲያቋቁሙ ፡ በግልጽ ፡ የሚፈቅድላቸው ፡ አንቀጽ ፡ በድንጋጌውም ፡ በአዋጁም ፡ ውስጥ ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ፡ እንግዲህ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይህንኑ ፡ አንቀጽ ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ አጽድቆታል ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ አዋጁን ፡ አጽድቆ ፡ ያወጀው ፡ ከትእዛዙና ፡ ከሕግ ፡ ማስታወቂያው¹⁰ ፡ ወዲህ ፡ ስለሆነ ፡ አዋጁ ፡ ላንዳንድ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ አግባብ ፡ እንዲኖረውና ፡ ከትእዛዙና ፡ ከሕግ ፡ ማስታወቂያውም ፡ ጋር ፡ በሚቃረንበት ፡ ጊዜ ፡ አዋጁ ፡ የበላይነት ፡ እንዲኖረው ፡ ወስኗል ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ለማቋቋም ፡ ያላቸውን ፡ መብት ፡ መወሰንና ፡ ማቀናበር ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የግል ፡ ሥልጣን ፡ ቢሆንም ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ወጥቶ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ ፍላጎት ፡ የሚያሳየው ፡ (አዋጁ) ፡ ከድሮዎቹ ፡ ሕግጋት ፡ ሁሉ ፡ ብልጫ ፡ ሊሰጠው ፡ ይገባል ።¹¹

አዋጁና ፡ ትእዛዙ ፡ (በሥሩ ፡ ከወጣው ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ) ፡ ጋር ፡ በሚጸረሩበት ፡ ጊዜ ፡ ትእዛዙ ፡ ብልጫ ፡ ይሰጠዋል ፡ ቢባልም ፡ እንኳን ፡ አሁን ፡

9. ድንጋጌ ፡ ቁ፡ ፵፱ ፤ ፲፱፻፶፬ ፤ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፤ ፳፩ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁ፡ ፲፰ ።
10. የታወጀበት ፡ የጊዜ ፡ ቅደም ፡ ተከተል ፡ እንዲህ ፡ ነበር ፤ ትእዛዝ ፤ ድንጋጌ ፤ እሻሻይ ፤ ትእዛዝ ፤ የሕግ ፡ ማስታወቂያ ፤ አዋጅ ። በማስታወሻ ፡ ቁጥሮች ፡ ፪ ፡ ፭ ፡ እና ፡ ፱ ፡ የተጠቀሱትን ፡ የነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥሮችና ፡ ቀኖች ፡ ተመልከት ።
11. እዚህ ፡ መደምደሚያ ፡ ላይ ፡ የደረሰው ፡ በየትም ፡ የሚሠራበትን ፡ “በኋላ ፡ የወጡ ፡ ሕጎች ፡ በፊት ፡ የነበሩትን ፡ ተቃራኒ ፡ ሕጎች ፡ ይሸራሉ ።” የሚለውን ፡ ደምብ ፡ በመከተል ፡ ነው ፡ ኤች ፡ ቤካርት ፤ ኢንትርጓሙን ፡ አሌቲድ ፡ ዱ ፡ ድሯ ፡ (፲፱፻፷፬) ፡ ገጽ ፡ ፪፻፵፮-፪፻፵፯ ፤ ኤስ ፡ ኤድጋር ፡ ክሬይብ ፡ እን ፡ ስታትዩት ፡ ሎ ፡ (፱ኛ ፡ እትም ፡ ፲፱፻፷፫) ፡ ገጽ ፡ ፫፻፷፫-፫፻፷፭ ፤ ሀልበሰሪስ ፡ ሎውስ ፡ አቭ ፡ ኢንግላንድ ፡ (፫ኛ ፡ እትም ፡ ፲፱፻፶፰) ፡ ፕሌዮም ፡ ፴፯ ፡ ስታትዩትስ ፡ ሲክሽን ፡ ፪፻፫ ፡ ፪፻፷፰ ፤ ኤም ፡ ፕላንፊል ፡ እና ፡ ገጽ ፡ ፪፻፸፫ ፤ ትሪትስ ፡ እን ፡ ዘ ፡ ሲቪል ፡ ሎው ፡ (፲፪ኛ ፡ እትም ፡ ፲፱፻፵፱) ፡ (በሉዊዝያና ፡ ስቴት ፡ የሕግ ፡ ኢንስቲትዩት ፡ የተተረጎሙ ፤ ፲፱፻፶፱) ፡ ፕሌዮም ፡ ፩ ክፍል ፡ ፩ ፡ ቁ. ፪፻፳፫ ፡ ፪፻፷፰ ፤ ፕሮፍ ፡ ፍራንኮ ፡ (በኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ አተረጓጎም) ፤ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፤ ፕሌዮም ፡ ፩ (፲፱፻፷፬) ፤ ገጽ ፡ ፫፻፷-፫፻፲፬ ፤ ዓለም ፡ አንተ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፤ ዘ ፡ ኢፈክት ፡ አፍ ፡ ዘ ፡ ፕሮፍ ፡ ከድ ፡ እን ፡ ዘ ፡ ፕሪዝንት ፡ ፕሮክላሚሽን ፡ አፍ ፡ 1944 ፡ ኤንድ ፡ ዘ ፡ ሪሃልቲንግ ፡ ስቴት ፡ አፍ ፡ ዘ ፡ ሎ ፡ (፲፱፻፷፰ ፡ ያልታተመ ፡ በቀ. ቃ. ሥ. የኒቨርሲቲ ፡ ሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ የሚገኝ) ፡ ገጽ ፡ ፲-፲፰ ፡ በተጨማሪም ፡ ሌላ ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ የሚናገር ፡ ደምብ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ መደምደሚያ ፡ ይደግፋል ፡ ይህም ፡ ደምብ ፡ “ሁለት ፡ አናቅጽት ፡ ግጭት ፡ የፈጠሩ ፡ እንደሆነ ፡ አጠቃላይ ፡ ከሆነው ፡ አንቀጽ ፡ ይልቅ ፡ ነጣይ ፡ የሆነው ፡ ብልጫ ፡ ይሰጠዋል ።” ይላል ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ኤድጋር ፡ ሃልበሰሪ ፤ ፕላንፊልና ፡ ቼቼኖቪችን ፡ ተመልከት ። የአዋጅ ፡ አናቅጽት ፡ የሚናገሩት ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሠራተኞችና ፡ ሠራተኞቹም ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ ለማቋቋምና ፡ አባል ፡ ለመሆን ፡ ስላላቸው ፡ መብት ፡ ሆኖ ፡ የትእዛዙና ፡ የሕግ ፡ ክፍሉ ፡ ማስታወቂያ ፡ አናቅጽት ፡ ደግሞ ፡ በጠቅላላው ፡ ስለመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ እንጂ ፡ ነጠል ፡ በማድረግ ፡ ስለ ፡ “ሠራተኞች ፡ ማኅበር” ፡ ስለማይኖሩ ፡ የአዋጁ ፡ አናቅጽት ፡ ከትእዛዝና ፡ ከሕግ ፡ ክፍሉ ፡ ማስታወቂያ ፡ ብልጫ ፡ አላቸው ፡ ይህንን ፡ መደምደሚያ ፡ በመደገፍ ፡ በመጨረሻ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችለው ፡ ክርክር ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ የሚመለከተው ፡ የመንግሥቱን ፡ ውስጣዊ ፡ አቅዋምና ፡ የመንግሥቱ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡ ያላቸውን ፡ ግንኙነት ፡ መሆኑን ፡ ነው ፡ አበራ ፡ ጀምበሬ ፤ ዘ ፡ ፕራርጋቲቭ ፡ አቭ ፡ ዚ ፡ ኤምፕሪር ፡ ቲ ፡ ዲተርምን ፡ ፓወርስ ፡ አቭ ፡ አድሚኒስትሬቲቭ ፡ ኤጀንሲስ ፡ (በዚህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ እትም ፡ ገጽ ፡ ፱፻፺፭-፱፻፺፮ ፡ ይመለከታል) በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ለሕዝቡ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ የተሰጡትን ፡ መብቶች ፡ (ማኅበር ፡ እንደማቋቋም ፡ ያሉትን) ፡ ብቻውን ፡ ሊወስን ፡ ይችላል ፡ ማለት ፡ በጣም ፡ አጠራጣሪ ፡ ነው ፡ ያሁኑ ፡ ሐተታ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ወይም ፡ ፓርላማው ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፵፯ ፡ የተሰጠውን ፡ ማኅበር ፡ የማቋቋም ፡ መብት ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ መሠረት ፡ እስከምን ፡ ሊወስኑት ፡ ይችላሉ ፡ የሚለውን ፡ የተሳሰረ ፡ ጥያቄ ፡ አይመለከትም ።

በምንከራከርበት ፡ ጭብጥ ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ መጻረር ፡ አናገኝም ። ከታች ፡ እንደሚገለጸው ፡ ትእዛዙም ፡ ሆነ ፡ በሥሩ ፡ የወጣው ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ እንዲያቋቁሙ ፡ በማንኛውም ፡ መንገድ ፡ አይከለክልም ።

እንግዲህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ በተለይም ፡ ስለአሠሪና ፡ ሠራተኞች ፡ ጉዳይ ፡ የወጣው ፡ አዋጅ ፡ በመንግሥት ፡ እየተመሩ ፡ ለትርፍ ፡ የሚሠሩ ፡ ድርጅቶች ፡ (non-managerial) ሠራተኞች ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡ እንዲያቋቁሙ ፡ ይፈቅድላቸዋል ። ይህንን ፡ የሚጻረር ፡ ሕግ ፡ የለም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ “የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማስተዳደሪያ ፡ ጠቅላይ ፡ መሥሪያ ፡ ቤትና ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ትእዛዝ ፡” እና ፡ በሥሩ ፡ የወጣው ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡ ይህን ፡ የሚጻረር ፡ ሕግ ፡ ቢኖራቸው ፡ በቅርቡ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ጸድቆ ፡ የታወጀው ፡ አዋጅ ፡ ብልጫ ፡ ስላለው ፡ ውድቅ ፡ ያደርጋቸዋል ።

ለ/ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ በጠቅላላው ፡

ሌሎች ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ በወጣው ፡ አዋጅ ፡ ውስጥ ፡ አይጠቃለሉም ። አር ሲ ሚንስ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በወጣ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ እንደጻፉት ፡ ሁሉ ፡ የነዚህና ፡ የሌሎች ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ በአዋጁ ፡ ውስጥ ፡ ያለመጠቃለል ፡ ውጤት ፡ ሠራተኞቹ ፡ በአዋጁ ፡ የተገለጸውን ፡ ዓይነት ፡ “ማኅበር ፡” ለማቋቋም ፡ ያለመቻላቸው ፡ ነው ።¹² አሠሪያቸው ፡ የሆነው ፡ መንግሥት ፡ ከነሱ ፡ ጋር ፡ ስምምነት ፡ እንዲያደርግ ፡ የሚያስገድደው ፡ ሕግ ፡ የለም ። የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ በርድም ፡ ከመንግሥት ፡ ጋር ፡ የሚገጥማቸውን ፡ ግጭት ፡ ለመመርመር ፡ ሥልጣን ፡ የለውም ።¹³

አብዛኛዎቹ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ በአዋጁ ፡ ሥር ፡ ተጠቃለው ፡ ያለመገኘታቸው ፡ ብቻ ፡ ሠራተኞቹ ፡ ሌላ ፡ እንደ ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ያለ ፡ ማኅበር ፡ እንዳያቋቁሙ ፡ ተከልክለዋል ፡ ማለት ፡ አይደለም ። ይህ ፡ አዋጅ ፡ ሠራተኞች ፡ ፍላጎታቸውን ፡ ለማግኘት ፡ የሚያቋቁሙትን ፡ ማንኛውንም ፡ የማኅበር ፡ ዓይነት ፡ በመሉ ፡ ለመቆጣጠር ፡ የወጣ ፡ ነው ፡ እንደገና ፡ ለዚህ ፡ ምንም ፡ መምሪያ ፡ የለንም ። ይልቁንም ፡ አዋጁ ፡ የሚናገረው ፡ ሥራ ፡ ለማቆምና ፡ ከአሠሪዎቻቸው ፡ ጋር ፡ በኅብረት ፡ ስምምነት ፡ ለማድረግ ፡ መብት ፡ ስላላቸው ፡ “የሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡” ነው ። ከላይ ፡ እንደተመለከትነው ፡ አብዛኛዎቹ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ሥራ ፡ የማቆምና ፡ ከአሠሪያቸው ፡ ጋር ፡ በኅብረት ፡ ስምምነት ፡ የማድረግ ፡ መብት ፡ ስለሌላቸው ፡ አዋጁ ፡ እነሱንም ፡ ያጠቃልላል ፡ ብሎ ፡ መከራከር ፡ ተገቢ ፡ አይሆንም ። እንግዲህ ፡ አዋጁን ፡ ያረቀቁት ፡ ሰዎች ፡ መደበኛ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የሚያቋቁሙት ፡ ማኅበር ፡ በሌላ ፡ ሕግ ፡ እንዲተዳደር ፡ አስባለው ፡ ማለት ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ አግባብ ፡ ባላቸው ፡ ሕግጋት ፡ ላይ ፡ የሚደረገው ፡ ቅኝት ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ‘የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፡’ የመሳሰሉ ፡ ማኅበሮችን ፡ እንዳያቋቁሙ ፡

12. “ሥራ ፡ ለማቋረጥ ፡ የማይችሉ ፡ ሠራተኞች ፡” የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ሸልዩም ፡ ፩ ፡ (፲፱፻፷፯) ገጽ ፡ ፻፷፰ ። ሚንስ ፡ እንደሚለው ፡ የሰጠው ፡ መደምደሚያ ፡ መደበኛ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ በአዋጁ ፡ ውስጥ ፡ በተሰጠው ፡ ትርጉም ፡ መሠረት ፡ “ሠራተኞች ፡” አይደሉም ፡ የሚለውን ፡ ፍራ ፡ ነገር ፡ የተከተለ ፡ ነው ።

13. ከዚያው ፡ ገጽ ፡ ፻፸፱ ፡ (የግርጌ ፡ ማስታወሻዎች ፡ አልተጠቀሱም) ።

በግልጽ ፡ የሚከለክላቸው ፡ ሕግ ፡ ያለመኖሩን ፡ ያሳያል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ከላይ ፡ የጠቀስነው ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ አንዳንድ ፡ አናቅጽት ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ‘የሠራተኛ ፡ ማኅበርን’ በመሳሰሉ ፡ ድርጅቶች ፡ ተግባር ፡ ውስጥ ፡ ተካፋይ ፡ እንዳይሆኑ ፡ የበላዮቻቸው ፡ ሊከለክላቸው ፡ ይችላሉ ፡ የሚሉ ፡ ቢመስሉም ፡ እነዚህን ፡ አንቀጾች ፡ በጥንቃቄ ፡ ከተመለከትናቸው ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡ ሃሳብ ፡ ይኸ ፡ ያለመሆኑን ፡ ልንገነዘብ ፡ እንችላለን ።

ከታች ፡ እንደሚብራራው ፡ ለሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያው ፡ የምንሰጠው ፡ እንደ ዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ አተረጓጎም ፡ የሚደገፈው ፡ የሞያተኞችን ፡ ማኅበር ፡ በተለይ ፡ በሚጠብቀው ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቍ ፡ ፵፯ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቍ ፻፳፪ ፡ ውስጥ ፡ “የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ የበላይ ፡ ሕግ ፡ ይሆናል ።” በሚለውም ፡ ሐረግ ፡ ነው ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ ኢትዮጵያ ፡ በተከታታይ ፡ ያጸደቀችው ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ስምምነት ፡ አግባብ ፡ ኖሮት ፡ ከላይ ፡ ለጠቅሰነው ፡ ክርክር ፡ ድጋፍ ፡ ይሰጠዋል ።

በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ በስተቀር ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ አግባብ ፡ ያላቸው ፡ አናቅጽት ፡ የሚገኙት ፡ በመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማስተዳደሪያ ፡ ጠቅላይ ፡ መሥሪያ ፡ ቤትና ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ትእዛዝ ፡ ሥር ፡ በወጣው ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ አንቀጽ ፡ ፫ ፡ ምዕራፍ ፡ ፪ ፡ ስለማኅበሮች ፡ ምዝገባ ፡ ደንብ ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ በወጣው ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡ ነው ።¹⁴ የሕግ ፡ ክፍሉ ፡ ማስታወቂያ ፡ ቍ ፡ ፹፩ ፡ አግባብ ፡ ባለው ፡ ክፍል ፡ እንዲህ ፡ ይላል፡-

(፪) ማናቸውም ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኛ ፡ ለመንግሥት ፡ የሚሰጠውን ፡ አገልግሎት ፡ የሚያገድል ፡ ወይም ፡ በማናቸውም ፡ አኳኝን ፡ የተመደበበትን ፡ ሥራ ፡ የሚያገድል ፡ ወይም ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኛ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ ለተሰጠው ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ ተቃራኒ ፡ የሚሆነውን ፡ ማናቸውንም ፡ የውጭ ፡ ሥራ ፡ እንዳይሠራ ፡ ክልክል ፡ ነው ።

(፫) ማናቸውም ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኛ ፡ ካለበት ፡ ሚኒስቴር ፣ ቻርተር ፡ ካለው ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣን ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የበላይ ፡ ባለሥልጣን ፡ በጽሑፍ ፡ ሳይፈቅድለት ፡ ከተመደበበት ፡ ሥራ ፡ ውጪ ፡ ቢከፈለውም ፡ ባይከፈለውም ፡ ማናቸውንም ፡ ዓይነት ፡ ሥራ ፡ (ፕሮፌሽን) እንዳይሠራ ፡ ወይም ፡ ተካፋይ ፡ እንዳይሆን ፡ ክልክል ፡ ነው ። ሆኖም ፡ አንድ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኛ ፡ ስለ ፡ ልዩ ፡ ሞያ ፡ የተቋቋሙ ፡ ማኅበሮች ፡ አባል ፡ ከመሆን ፡ የሚከለክለው ፡ ነገር ፡ የለም ።

የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግና ፡ በሥሩ ፡ የወጣው ፡ ደንብ ፡ በሌላ ፡ ልዩ ፡ ሕግ ፡ ያልተጠቀሰሉ ፡ “የንግድ ፡ ሥራ ፡ ማኅበሮችም” ፡ ጭምር ፡ በአገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ በማኅበሮች ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ እየተመዘገቡ ፡ እንዲቋቋሙ ፡ ይፈቅዳል ¹⁵ ። እንደዚህ ፡ ያሉ ፡ ማኅበሮች ፡ ከሕግ ፡ ውጪ ፡ ካልሆኑና ፡ ንጹሕ ፡ ሕሊናን ፡ የሚቃረኑ ፡ ካልሆኑ ፡

14. የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡ ቍ ፫፻፳፩ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፳፯ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፩ ።
 15. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍ ፱፻፶፱ ፡ ፱፻፺፮ ፡ ፱፻፺፫ ፡ ፱፻፳፰ ፡ ከላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስታወቂያ ፡ ቍ ፡ ፲፬ ፡ የተጠቀሰው ፡ “የማኅበሮች ፡ ምዝገባ ፡ ደንብ ፡” ቍ ፡ ፱-፱ ።

በስተቀር ፡ ለመመዝገብ ፡ መብት ፡ አላቸው¹⁶ ። ማንኛውም ፡ ማኅበር ፡ ሠራተኛው ፡ ለመንግሥቱ ፡ የሚሰጠውን ፡ ጥቅም ፡ ሳይነካ ፡ ወይም ፡ ከአገልግሎቱ ፡ ጋር ፡ ግጭት ፡ ሳይፈጥር ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከመንግሥት ፡ ሠራተኛነቱ ፡ ጋር ፡ ሳይጸረር ፡ ከንጹሕ ፡ ሕሊና ፡ ጋር ፡ ይቃረናል ፡ ብሎ ፡ ለመገመት ፡ ያዳግታል ። ስለዚህ ፡ ጥያቄው ፡ እንደ ዚህ ፡ ያሉ ፡ ማኅበሮች ፡ ይጸረሩታል ፡ ተብሎ ፡ ክርክር ፡ ሊቀርብበት ፡ በሚችለው ፡ በትእዛዙ ፡ በቀጥታ ፡ ፹፩(፪) ፡ እና(፫) ፡ መፍትሔ ፡ ሊያገኝ ፡ ይችላል ፡ ይሆናል ።

እነዚህን ፡ እናቅጽት ፡ ለመመርመር ፡ በምንነሳበት ፡ ጊዜ ፡ ሁለት ፡ መልክ ፡ እንዳላቸው ፡ መገንዘብ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። በአንድ ፡ በኩል ፡ አንዳንድ ፡ ተግባሮችን ፡ ሲከለክሉ ፡ በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ንዑስ ፡ ቀ፡ ፫ ፡ በኃይለ ፡ ቃል ፡ “የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ በባለሞያዎች ፡ ማኅበር ፡ አባል ፡ እንዳይሆኑ ፡ ምንም ፡ አይከለክላቸውም።” [አንክሮው ፡ የደራሲው ፡ ነው] ፡ ይላል ። ነገሩን ፡ በግልጽ ፡ ለማስረዳት ፡ ሁለተኛውን ፡ መልክ ፡ በመጀመሪያ ፡ መመልከቱ ፡ ይጠቅመናል ።

የመጀመርያው ፡ ጥያቄ ፡ የሚመነጨው ፡ ከንዑስ ፡ ቀ (፫) ፡ የመጨረሻ ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ ነው ። መጀመርያ ፡ ዐረፍተ ፡ ነገሩ ፡ የሚለው ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ “የሞያተኞች ፡ ማኅበር ፡” መደበኛ ፡ አባሎች ፡ ለመሆን ፡ ሲችሉ ፡ አለቆቻቸው ፡ በማኅበሩ ፡ ውስጥ ፡ የመሪነቱን ፡ ቦታ ፡ በመውሰድ ፡ መልክ ፡ ተካፋይ ፡ ሊሆኑ ፡ አይችሉም ፡ ነውን? ሁለተኛ ፡ “የሞያተኞች ፡ ማኅበሮች ፡” ምንድናቸው? ለነዚህ ፡ ጥያቄዎች ፡ መልስ ፡ በምንሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ “ማንኛውም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዜጋ ፡ ... ማናቸውንም ፡ ዓይነት ፡ የሥራ ፡ ማኅበር ፡ ለማቆምና ፡ በማናቸውም ፡ ማኅበር ፡ አባል ፡ ለመሆን ፡ መብት ፡ አለው።” [አንክሮው ፡ የደራሲው ፡ ነው] ፡ በማለት ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁ ፵፯ ፡ የሚሰጠውን ፡ መብት ፡ ስፋት ፡ ማስታወስ ፡ ይኖርብናል ። በንዑስ ፡ ቀ (፫) ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የመጨረሻው ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁ ፵፯ ፡ የተሰጣቸው ፡ መብት ፡ እንዳይታገድ ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ የተጨመረ ፡ አንክሮ ፡ ይመስላል ። ሕግ ፡ አውጪው ፡ ትእዛዙን ፡ ሲጽፍ ፡ በሃሳቡ ፡ ያለው ፡ ይኸ ፡ ባይሆንም ፡ እንኳን ፡ በግልጽ ፡ ጽፎ ፡ ካላሳየ ፡ በስተቀር ፡ የሚያወጣው ፡ አዲስ ፡ ሕግ ፡ በግልጽ ፡ ተጽፎ ፡ የሚገኘውን ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ የሰጠውን ፡ መብት ፡ እንደወሰነ ፡ ወይም ፡ እንደከለከለ ፡ ተደርጎ ፡ መተርጎም ፡ የለበትም ። ከታች ፡ እንደምናየው ፡ የሕግ ፡ ክፍሉ ፡ ማስታወቂያ ፡ የሚሰጠው ፡ ደንብ ፡ ከሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁጥር ፡ ፵፯ ፡ ጋር ፡ በማይጸረር ፡ መንገድ ፡ ሊነበብ ፡ (ሊተረጎም) ፡ ስለሚችል ፡ በሕገ ፡

16. የተጠየቁት ፡ ፎርማሊቲዎች ፡ እስከተግሉ ፡ ድረስ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ምዝገባ ፡ ሊከለክል ፡ ስለመቻሉ ፡ አይናገርም ። ይሁንና ፡ የማኅበሩ ፡ ዓላማዎች ፡ ሕግንና ፡ ንፁህ ፡ ሕሊናን ፡ የሚቃረኑ ፡ ሆነው ፡ ከተገኙ ፡ ማኅበሩን ፡ በአገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ የሚገኘው ፡ የማኅበሮች ፡ ጽ/ቤት ፡ ሊሰርዘው ፡ ይችላል ። የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ቁ፡ ፱፻፳፪ ፡ የደንቡ ፡ አርቃቂዎች ፡ በብልህነት ፡ እንዳጠቃለሉት ፡ ይህ ፡ አንቀጽ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤቱ ፡ እንደዚህ ፡ የተከለከሉ ፡ ዓላማዎች ፡ ያሏቸውን ፡ ማኅበሮች ፡ እንዳይመዘገቡ ፡ ሊፈቅድላቸው ፡ ይገባል ። ጽሕፈት ፡ ቤቱ ፡ እንደዚህ ፡ ያሉትን ፡ ማኅበሮች ፡ እንዳይመዘገቡ ፡ ተገዶ ፡ ወዲያው ፡ ደግሞ ፡ እንዲሰርዝላቸው ፡ መጠየቅ ፡ ጊዜ ፡ ማባከን ፡ ብቻ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ደንቡ ፡ ሕግንና ፡ ንፁህ ፡ ሕሊናን ፡ የሚቃረኑ ፡ ማኅበሮች ፡ እንዳይመዘገቡ ፡ ይላል ። ከላይ ፡ በማስታወሻ ፡ ቁ፡ ፲፬ ፡ የተጠቀሰው ፡ በ፲፱፻፺፱ ፡ ዓ. ም.የወጣው ፡ “የማኅበሮች ፡ ምዝገባ ፡ ደንብ ፡” ቁ፡ ፳(፩)(ለ) ፡ እነዚህ ፡ ደንቦች ፡ በተጨማሪ ፡ ማኅበር ፡ ዓላማ ፡ ብሔራዊ ፡ አንድነትን ፡ ወይም ፡ ጥቅምን ፡ የሚነካ ፡ ሲሆን ፡” የማኅበሮች ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ማኅበሩን ፡ እንዳይመዘገቡ ፡ ይፈቅዳል ። ይህ ፡ ግልጽ ፡ ያልሆነ ፡ አንቀጽ ፡ በቁ፡ ፪(፩)(ለ) ፡ የሚጨምርበት ፡ ነገር ፡ ቢኖር ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁ፡ ፱፻፸፱ ፡ ለአገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ የተሰጠውን ፡ ሥልጣን ፡ የሚተላለፍ ፡ ስለሆነ ፡ ውድቅ ፡ ይሆናል ። እሳይያስ ፡ ኃይለ ፡ ማርያም ፤ ሊጋሊቲ ፡ አፍ ፡ ሎውስ ፡ ዲሊንግ ፡ ዊዝ ፡ አዕስፋኸንስ ፡ ኢን ፡ ኢትዮጵያ ፤ (፲፱፻፷፰ በቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ ፡ ሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ የሚገኝ ፤ ያልታተመ) ፡ ገጽ ፡ ፹፩-፹፫ ፡ ይመለከታል ።

መንግሥት : ቁጥር : ፳፯ : መሠረት : የወጣ : የሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ : በሕገ : መንግሥቱ : የተሰጡትን : መብቶች : ለመወሰን : ወይም : ለመክልከል : ይችላል : ወይ : የሚለውን : ጥያቄ : መመርመር : አስፈላጊ : አይሆንም ።

ከላይ : የተጠየቀውን : ጥያቄ : የምንመልሰው : የመንግሥት : ሠራተኞች : ማኅበር : ለመመሥረት : ወይም : በማኅበሩ : ውስጥ : አንድ : ቢሮ : እንዲኖራቸው : ያላቸውን : ፍላጎት : በበላዮቻቸው : ሥልጣን : ሥር : አድርገን : መሆን : የለበትም ። አንቀጽ : ፵፯ : በግልጽ : ማኅበሮችን : ‘የማቋቋም’ : መብት : መስጠቱ : ብቻ : ሳይሆን : ሃገሪቱ : ያለችበት : የልማት : ደረጃና : መንግሥቱም : በልማቱ : በኩል : በሚያከናውነው : ከፍተኛ : ተግባር : ምክንያት : አብዛኛዎቹ : አባሎቻቸው : የመንግሥት : ሠራተኞች : የሆኑ : የሞያ : ክፍሎች : አሉ ። ለዚህም : ምሳሌ : የጋዜጠኝነት : ሞያ : ልንወስድ : እንችላለን ። እነዚህ : የመንግሥት : ሠራተኞች : በማኅበሮች : ውስጥ : ሥልጣን : ለመያዝ : ያላቸው : ችሎታ : በአለቆቻቸው : ፈቃድ : እንዲሰጡ : መደረጉ : የማኅበሮቹን : መቋቋም : ሊያጠፋው : ባያጠፋውም : ደግሞ : የሚቋቋሙትን : ማኅበሮች : ቁጥር : ሊቀንሰው : ይችላል ። በተጨማሪም : በማኅበሩ : ውስጥ : ሥልጣን : ለመያዝ : እጩ : ለመሆን : የማይችል : ማኅበርተኛ : ሙሉ : ማኅበርተኛ : ነው ። ሊባል : አይችልም ። እንግዲህ : ይህ : ጠባብ : አተረጓጎም : የመንግሥት : ሠራተኞች : በነዚህ : በማኅበሮች : ውስጥ : ሙሉ : አባል : እንዳይሆኑ : ስለሚያግዳቸው : የንዑስ : ቁጥር : ሦስትን : የመጨረሻ : ዐረፍተ : ነገር : ዓላማ : ያናጋዋል ። ማለት : ነው ። እንደዚህ : ያለው : አተረጓጎም : በምክንያታዊ : አስተሳሰብ : ላይ : የተመሠረተ : አይሆንም ። በዚህ : ምክንያት : የንዑስ : ቁጥር : ሦስት : መጨረሻ : ዐረፍተ : ነገር : የመንግሥት : ሠራተኞች : “በሞያተኞች : ማኅበሮች” : ውስጥ : ተራ : ማኅበርተኛም : የማኅበር : ባለሥልጣንም : እንዲሆኑ : ይፈቅድላቸዋል ። ማለት : ነው ።¹⁷

“የሞያተኞች : ማኅበር” : ምንድነው? : የሚለው : ጥያቄ : በሁለት : ንዑስ : ክፍሎች : ሊከፈል : ይችላል ። በመጀመርያ ፣ “የሞያተኞች : ማኅበር” : ማለት : የአንድ : በትምህርት : የተገኘ : እውቀት : ሞያተኞች : ማኅበር : ማለት : ነውን? ሁለተኛስ : እንደዚህ : ያለው : ማኅበር : ምን : ዓይነት : ተግባሮች : ሊያከናውን : ይችላል? አባሎቹ : የተሻለ : ደሞዝና : የተሻለ : የሥራ : ሁኔታ : እንዲያገኙ ፣ የሚያስችላቸውን : ተግባር : ሊያከናውን : ይችላልን? ለመጀመርያው : ጥያቄ : የሚሰጠው : መልስ : የአሉታ : መሆን : አለበት ። ‘የሞያተኞች : ማኅበር’ : በትምህርት : እውቀት : ያገኙ : ሞያተኞችን : ብቻ : ሳይሆን : ተግባራቸው : በዚህ : ሞያ : የሚመራውን : ሠራተኞችም : ጭምር : ማጠቃለል ። ይኖርበታል ። ዳግማዊ : ምኒልክ : ጥር : ፲፯ : ቀን : ፲፱፻ : ዓ ም¹⁸ ካወጡት : ሞያተኞች : እንዳይሰደቡና : ሰዳቢውም : ቅጣት : እንዲወሰንበት : ከሚያዘው : አዋጅ : ወዲህ : የኢትዮጵያ : መንግሥት : አንድ : ሞያተኛ : ከሌላው : ሞያተኛ : በታች : አይደለም ። ለሚለው : አስተሳሰብ : ብዙ : መስዋዕትነት : አሳይቷል ። ይህ : አስተሳሰብ : በሕገ : መንግሥት : ቁጥር :

17. የንዑስ : ቁ፡ (ቦ)ን ፣ የመጀመሪያ ፣ ዐረፍተ ፣ ነገር ፣ በሁለተኛው ፣ ዐረፍተ ፣ ነገር ፣ የተሰጡትን ፣ ተግባሮች ፣ እንኳን ፣ ለማከናወን ፣ የመንግሥት ፣ ሠራተኞች ፣ የተሾሙባቸውን ፣ የበላይ ፣ የጽሑፍ ፣ ፈቃድ ፣ መጠየቅ ፣ ያስፈልጋል ፣ ብሎ ፣ ለመተርጎም ፣ ይቻላል ። እንደነዚህ ፣ ዓይነቱ ፣ ጥያቄ ፣ የማያስፈልግ ፣ የጽሕፈት ፣ ሥራ ፣ ስለሚጨምርና ፣ የሹሞቹንም ፣ የሥራ ፣ ጊዜ ፣ ስለሚወስድ ፣ የመጀመሪያው ፣ አረፍተ ፣ ነገር ፣ የጽሑፍ ፣ ፈቃድ ፣ የሚጠይቀው ፣ በሁለተኛው ፣ ዐረፍተ ፣ ነገር ፣ ላልተሰጡት ፣ ተግባሮች ፣ ብቻ ፣ ነው ፣ ተብሎ ፣ መተርጎም ፣ አለበት ።

18. ጀ ፣ ፓውል ፣ እና ፣ ሲ ፣ ክላፓም ፣ ኢትዮፒያን ፣ ኮንስቲትዩሽንና ፣ ዲሞሎፕመንት ፣ ኤ ፣ ሎውርስ ፣ በክ ፣ (፲፱፻፳፯) ፣ ገጽ ፣ ፲፱፻ ።

፴፰ : ተጠብቆ : ይገኛል ። ሕገ : መንግሥት : ቁ : ፴፰ : “በብሔራዊ : (ሲቪል) : መብቶች : መካከል : ልዩነት : አይደረግም” : ይላል ። ሕገ : መንግሥት : ቁጥር : ፵፯ : ማኅበር : ማቋቋምን : በሠራተኞች : በኩል : ብሔራዊ : መብት : ያደርገዋል ። የሕግ : ሞያተኞች : ወይም : ጋዜጠኞች : ማኅበር : እንዲያቋቁሙ : ፈቃድ : ሰጥቶ : ተላላኪዎችን : ወይም : ሌሎች : የአንድ : ሞያ : አባሎችን : ማኅበር : እንዲያቋቁሙ : መከልከል : ሕገ : መንግሥት : ቁጥር : ፴፰ን : ከመጻረሩም : ሌላ : በሕገ : መንግሥት : ቁጥር : ፵፯ : የተሰጠውን : “ማንኛውም : የኢትዮጵያ : ዜጋ” : የሚለውን ፋቆማ ቢያ : መሻር : ይሆናል ። በዚህ : ምክንያት : የሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ : ቁጥር : ፹፩(፫) : በአንድ : የተለየ : የሥራ : ክፍል : የተሰማሩ : ሠራተኞች : ብቻ : ማኅበር : እንዲያቋቁሙ : ይፈቅዳል : ተብሎ : መተርጎም : አይገባውም ።

እንደዚህ : ካልን : ዘንድ : የንዑስ : ቁጥር : ሦስት : መጨረሻ : ዐረፍተ : ነገር : የተመለከታቸው : የማኅበር : ዓይነቶች : ምንድናቸው? : ከሥራቸው : ጋር : ግንኙነት : ያለው : የጋራ : ፍላጎታቸው : አንድ : የሆነ : ሰዎች : ማኅበሮች : መሆን : አለባቸው ።¹⁹ በመላው : ዓለም : የእንደዚህ : ያሉ : ማኅበሮች : ዓላማ : የጋራ : ጥቅምን : በሚነኩ : ጥያቄዎች : ላይ : መወያየት : ሞያቸውን : ወደ : ከፍተኛ : ደረጃ : ማራመድና : ማኅበርተኞች : በሞያው : ላይ : ያላቸውን : ፍላጎትና : ስሜት : ማስፋፋት : ነው ። እነዚህ : ማኅበሮች : በማንኛውም : አገር : ሕጋዊ : መንገድ : በመሻት : የማኅበርተኞቻቸውን : የሥራ : ሁኔታ : ለማሻሻል : በሕብረት : ይጥራሉ ። ይህንን : ፍሬ : ነገርና : “ለማንኛውም : የሥራ : ዓይነት : ለተሠማሩ : ሠራተኞች : ማኅበር” የተሰጠውን : ሕገ : መንግሥታዊ : ጥበቃ : እየተመለከትን : በሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ : ውስጥ : የሚገኘው : “የሞያተኞች : ማኅበር” የሚለው : ቃል : ጥቂት : የሞያ : ክፍሎችን : የሚያጠቃልል : ነው : ማለት : አስቸጋሪ : ጉዳይ : ነው ። እንደዚህ : ዓይነቱ : ጠባብ : አተረጓጎም : ተቀባይነት : የሚኖረው : ይኸው : አተረጓጎም : በሌላ : ሕግ : ተፈላጊ : ሲሆን : ነው ። ከላይ : እንደተጠቀሰው : ለዚህ : ጉዳይ : አግባብ : ያላቸው : የኢትዮጵያ : ሕግጋት : የቁጥር : ፹፩ : ንዑስ : ቁጥሮች : (፪) : እና : (፫) : ናቸው ። ማንኛውም : ሠራተኛ : የሚሠራበትን : ሁኔታ : የማሻሻል : ፍላጎት : ስላለው : ለአንድ : ድርጅት : ላለው : አባልነት : ወይም : ባለሥልጣንነት : የሚያደርገው : መስዋዕትነት : እስከ : መጨረሻው : ቢገፋም : እንኳን : በአሠሪና : ሠራተኛ : መካከል : ግልጽ : ሆኖ : ከታወቀው : ግጭት : የበለጠ : ግጭት : ሲፈጠር : አይችልም ። የተቀጠረበትን : የሥራ : መሥራት : በሚገባው : ጊዜ : የማኅበሩን : ሥራ : እስከሚሠራ : ድረስ : ቁጥር : ፹፩ንም : ሆነ : ሌላውን : የሕግ : ክፍል : ቁጥር : አይተላለፍም ። በሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ : ውስጥ : የሚገኙትን : ሌላ : ሕጎች : ለመጣስ : የሚችሉ : የማኅበሩ : ተግባሮች : ሥራ : ማቆምና : ለሥራ : እምቢተኝነትን : የሚያተርፉ : ስምምነቶች : ናቸው ። እንደዚህ : ያሉ : ተግባሮች : በቁጥር : ፹፫ : በግልጽ : ተከልክለዋል ።²⁰ ማኅበሩ : በቁጥር : ፹፫ : የተጠቀሱትን : ወሰኖች : አውቆ : እስከ : ተቀበለ : ድረስ : በዚህ : ሕግ : መሠረት : የመንግሥት : ሠራተኞች : ከዓላማዎቹ :

19. በሥራቸው : ላይ : በተመሠረተ : የጋራ : ጥቅማቸውን : በሚመለከት : ጉዳይ : ላይ : ብቻ : ማኅበር : ማቋቋም : እንደሚችሉ : የተደረገው : ወሰን : በሕግ : ክፍሉ : ማስታወቂያ : “የሞያተኞች : ማኅበር” በሚለውና : በሕገ : መንግሥቱም : ባንድ : መስክ : የተሰማሩ : ሠራተኞች : ማኅበር : በሚለው : የተፈለገ : -ይመስላል ።

20. በጠቅላላው : ከላይ : በማስታወሻ : ቁ : ፲፪ : የተጠቀሰውን : ሚንስን : ይመለከታል ። ሚንስ : እንደሚያሳየው : ሁሉ : እንኳን : አዋጁ : በመንግሥት : እየተመሩ : በሚሠሩ : ድርጅቶች : ውስጥ : ለሚሠሩ : ሠራተኞች : አግባብ : እስካለው : ድረስ : እነዚህን : አናቅጥቶች : ይኸራቸዋል ።

መካከል ፡ የማኅበርተኞችን ፡ የሥራ ፡ ሁኔታ ፡ ለማሻሻል ፡ የሚጥር ፡ ማኅበር ፡ ለማቋቋምና ፡ አባል ፡ ለመሆን ፡ የማይችሉበት ፡ ምክንያት ፡ የለም ።

ይህ ፡ አተረጓጎም ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ያለመሥሪያ ፡ ቤቱ ፡ አላፈ ፡ ወይም ፡ ሚኒስትሩ ፡ ፈቃድ ፡ በሞያ ፡ ተግባሮች ፡ ተካፋይ ፡ እዳይሆኑ ፡ የሚከለክለውን ፡ የቁ ፹፩(፫)ን ፡ የመጀመሪያ ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ ዋጋ ፡ ቢስ ፡ ያደርገዋል ፡ የሚል ፡ መቃወሚያ ፡ ይመጣ ፡ ይሆናል ። ይህ ፡ መቃወሚያ ፡ ቀዋሚ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ። ምክንያቱም ፡ አተረጓጎሙ ፡ ከሞያተኞች ፡ ማኅበሮች ፡ ጋር ፡ የተያያዙትን ፡ ተግባሮች ፡ በመጀመርያው ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ከተሰጡት ፡ “ሞያ ፡ ነክ ፡ ተግባሮች” ፡ ሁለተኛው ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ የመጀመርያው ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ ማኅበር ፡ ነክ ፡ የሆኑትን ፡ ጉዳዮች ፡ እንዲመለከት ፡ ባለመታሰብ ፡ ስለሚያገባቸው ፡ ነው ። የመጀመርያው ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ አሁንም ፡ ሞያ ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ተግባሮችን ፡ እንዳያከናውኑ ፡ ይከለክላል ። ለምሳሌ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የሆኑ ፡ ሕግ ፡ አዋቂዎች ፡ ለግል ፡ ደምበኞቻቸው ፡ ያለ ፡ አለቆቻቸው ፡ ፈቃድ ፡ እንዳይከራከሩ ፡ ይከለክላል ።

ሌላው ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችለው ፡ መቃወሚያ ፡ ደግሞ ፤ ሥራ ፡ ለማቆም ፡ የማይችል ፡ የሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ዋጋ ፡ ስለሌለው ፡ ትእዛዙም ፡ ሆነ ፡ የሕግ ፡ ክፍሉ ፡ ማስታወቂያ ፡ እንደዚህ ፡ ያሉ ፡ ማኅበሮች ፡ እንዲቋቋሙ ፡ ይፈቅዳሉ ፡ ተብለው ፡ መተርጎም ፡ የለባቸውም ፡ የሚል ፡ ነው ። ይሁንና ፡ እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ማኅበር ፡ ለማኅበርተኞችም ፡ ሆነ ፡ ለመንግሥቱ ፡ ጥቅም ፡ ሊያስገኝ ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፡ ቁጥራቸው ፡ በዛ ፡ ያለ ፡ ሰዎች ፡ በመሰብሰብ ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁጥር ፡ ፳፫ ፡ መሠረት ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ አቤቱታ ፡ እንዲያቀርቡ ፡ ቢያደርግ ፡ አቤቱታውን ፡ አሳሳቢ ፡ ሊያደርገው ፡ ይችላል ። በተጨማሪም ፡ ዜና ፡ ሰብሳቢ ፡ አካል ፡ አደራጅቶ ፡ ዜናዎችን ፡ በመሰብሰብ ፡ በአባሎቹ ፡ የሥራ ፡ ሁኔታ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ መበላላጥ ፡ ተገንዝቦ ፡ ይህንኑ ፡ ለማሻሻል ፡ የሥራ ፡ ኃይሉን ፡ በየአስፈላጊው ፡ አቅጣጫ ፡ ሊዘረጋ ፡ ይችላል ። ይህንንም ፡ ዜና ፡ ለሱፐርቫይዘሮችና ፡ ለመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማስተዳደሪያ ፡ ዋና ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በማቀበል ፡ የመንግሥቱን ፡ ሠራተኞች ፡ አገልግሎት ፡ ሊያሻሽለው ፡ ይችላል ።

የሕጉ ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ መተርጎም ፡ ማኅበር ፡ የማቋቋምን ፡ ነፃነት ፡ የሚመለከተውንና ፡ መብቱንም ፡ ለመጠበቅ ፡ የተደረገውን ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ስምምነት ፡ ቁ. ፹፯ን ፡ ይደግፋል ። ከዚያም ፡ አልፎ ፡ ተፈላጊ ፡ ነው²¹ ። ኢትዮጵያ ፡ ይህንን ፡ ስምምነት ፡ ማጽደቅ ፡ በዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ግንቦት ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ተመዝግቧል²² እንግዲህ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የዚህ ፡ ስምምነት ፡ ተካፋይ ፡ ነች ። ስለሆነችም ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁጥር ፡ ፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ ይኸው ፡ ስምምነት ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ “የበላይ ፡ ሕጎች” ፡ ውስጥ ፡ ይቆጠራል ። እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡ ስምምነት ፡ ጋር ፡ የሚጻረር ፡ ሕግ ፡ ዋጋ ፡ የሌለውና ፡ የማያገለግል ፡ ይሆናል ። የሕግ ፡ ክፍሉ ፡ ማስታወቂያም ፡ ሆነ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ሕግ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበርን ፡ የመሳሰሉ ፡ ማኅበሮች ፡ እንዳይቋቋሙ ፡ ወይም ፡ አባል ፡ እንዳይሆኑ ፡ ከልክሏቸዋል ።

21. ዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ኮንቬንሽን ፡ ኤንድ ፡ ሪኩሚንዲቭንስ ፡ (፲፱፻፷፮) ፤ ገጽ ፡ ፳፻፳፫-፳፳፮ ።
22. እማኑኤል ፡ ነጋሣ ፤ ዘ ፡ ኢምጋክት ፡ አፍ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ሌበር ፡ ስታንዳርድስ ፡ አን ፡ ኢትዮፒያን ፡ ሌበር ፡ ሌጅስሌሽን ፤ (፲፱፻፷፱ ፡ በቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ ፡ ሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ የሚገኝ ፤ (ያልታተመ) ፤ ገጽ ፡ ፺፪ ።

በመባል ፡ ተተርጉሞ ፡ ቢሆንም ፡ ኖሮ ፡ እነዚያ ፡ ሕጎች ፡ አዲስ ፡ በተወረሰው ፡ “የበላይ ፡ ሕግ” ፡ መሻሻል ፡ ይኖርባቸዋል ። ይህም ፡ መደምደሚያ ፡ ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ በወጣው ፡ አዋጅ ፡ ላይ ፡ የተደረገውን ፡ ንግግር ፡ የተከተለ ፡ ነው ። እንግዲህ ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ ሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ስምምነት ፡ ቁ. ፹፯ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበርን ፡ የመሳሰሉ ፡ ማኅበሮች ፡ እንዲያቋቁሙ ፡ ከፈቀደ ፡ ሌሎች ፡ ሕጎች ፡ ይህን ፡ የመሰሉ ፡ ማኅበሮች ፡ እንዳይቋቋሙ ፡ ይከለክላሉ ፡ ተብለው ፡ መተርጎም ፡ የለባቸውም ። እነዚህ ፡ ሕጎች ፡ በቅድምያ ፡ ያላቸው ፡ ትርጉም ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበርን ፡ የመሳሰሉ ፡ ማኅበሮች ፡ ለማቋቋም ፡ አይችሉም ፡ የሚል ፡ ከሆነም ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ ስምምነት ፡ በተከታታይነት ፡ መጽደቁ ፡ ሊያሻሽላቸው ፡ ይገባል ። ካልሆነ ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ሕጎች ፡ ዋጋ ፡ የሌላቸውና ፡ የማያገለግሉ ፡ ይሆናሉ ።

የዓለም ፡ አቀፍ ፡ ስምምነት ፡ እንዲህ ፡ ይላል ፡ “ሠራተኞች ፡ - ምንም ፡ ዓይነት ፡ ልዩነት ፡ ሳይፈጠርባቸው ፡ - - በቅድሚያ ፡ ፈቃድ ፡ መጠየቅ ፡ ሳይኖርባቸው ፡ - - የመረጡትን ፡ ድርጅት ፡ ለማቋቋምና ፡ አባል ፡ ለመሆን ፡ መብት ፡ አላቸው ።”²³

‘ድርጅት’ ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ “ሠራተኞች ፡ ፍላጎታቸውን ፡ ለማስከበር ፡ - - የሚያቋቋሙት ፡ ማንኛውም ፡ ድርጅት ፡ - -”²⁴ በመባል ፡ ተተርጎሟል ። በተጨማሪም ፡ ይኸው ፡ ስምምነት ፡ እነዚህ ፡ ድርጅቶች ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣናት ፡ ጣልቃ ፡ ገብነት ፡ ሳይኖርባቸው ፡ የሥራ ፡ መምሪያቸውን ፡ እንዲያዘጋጁ ፡ ይፈቅዳል ።²⁵ የዚህ ፡ ስምምነት ፡ ቁጥር ፡ ፳ም ፡ “ሠራተኞች ፡ አሠሪዎችና ፡ ድርጅቶቻቸው ፡ በዚህ ፡ ስምምነት ፡ ውስጥ ፡ በተሰጣቸው ፡ መብት ፡ በሚጠቀሙበት ፡ ጊዜ ፡ እንደ ሌሎች ፡ ሰዎችና ፡ ድርጅቶች ፡ የሀገራቸውን ፡ ሕግ ፡ ማክበር ፡ ይኖርባቸዋል ። ” ይልና ፡ ቀጠል ፡ በማድረግ ፡ “የሀገራቸው ፡ ሕግ ፡ ደግሞ ፡ በዚህ ፡ ስምምነት ፡ የተሰጣቸውን ፡ ዋስትና ፡ መጉዳት ፡ ወይም ፡ እንደሚገቡ ፡ ሆኖ ፡ መፈጸም ፡ የለበትም ።” ይላል ።²⁶

እንግዲህ ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ ሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ስምምነት ፡ ቁጥር ፡ ፹፯ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ የበላይ ፡ ሕጎች ፡ አንዱ ፡ በመሆኑ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የመንግሥትና ፡ (የፖሊስ ፡ ሠራዊትና ፡ የጦር ፡ ኃይሎች ፡ በስምምነቱ ፡ ቁጥር ፡ ፱ ፡ መሠረት ፡ በዚህ ፡ ውስጥ ፡ አይጠቃለሉም) ፡ እንዲሁም ፡ ሌሎች ፡ ሠራተኞች ፡ በሕጋዊ ፡ መንገድ ፡ ፍላጎታቸውን ፡ ለመጠበቅ ፡ ማኅበር ፡ የማቋቋም ፡ ሙሉ ፡ መብት ፡ ይሰጣቸዋል ።

23. ቁጥር ፡ ፪ ።
 24. ቁጥር ፡ ፲ ።
 25. ቁጥር ፡ ፫ ።
 26. ኢንተርናሽናል ፡ ሌበር ፡ አፈስ ፡ ዘ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ሌበር ፡ ኮድ ፡ (፲፱፻፶፩) ፡ ሾልዩም ፡ ፩ ፡ ገጽ ፡ ፳፻፹፩ ፡ ቁ፡ ፫ ፡ ማኅበር ፡ የማቋቋምና ፡ የጋራ ፡ ስምምነት ፡ ማድረግ ፡ ተከታታይ ፡ መብቶች ፡ ስምምነት ፡ ፲፱፻፵፱ ፡ ኮንቨንሽን ፡ ቁ፡ ፯፻፩ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞችን ፡ በግልጽ ፡ ከሚሰጠው ፡ መብት ፡ ይነጥላቸዋል ። እነዚህ ፡ መብቶች ፡ የጋራ ፡ ስምምነትን ፡ ያጠቃልላሉ ። ቁ፡ ፮ ፡ ከዚያው ፡ ገጽ ፡ ፳፻፶፯ ፡ ይሁንና ፡ የብቁው ፡ ደርግ ፡ ማብራርያ ፡ ሪፖርት ፡ ደርጉና ፡ የኢንተርናሽናል ፡ ሌበር ፡ አፈስ ፡ ሕግ ፡ አማካሪዎች ፡ ኮንቨንሽን ፡ ቁ፡ ፹፯ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞችን ፡ ያጠቃልላሉ ፡ ብለው ፡ መገመታቸውን ፡ ይገልጻል ። ከዚያው ፡ ገጽ ፡ ፳፻፶፯-፳፻፩ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁ፡ ፳፫ ፡ ሥዩም ፡ ገብረ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዘ ፡ ዲሞክራሲያዊ ፡ ሕግ ፡ ሳም ፡ ኢንሰቲትዩሽን ፡ ኮንሰርንድ ፡ ዊዘ ፡ ሌበር ፡ ሪፖርት ፡ ኢን ፡ ኢትዮጵያ ፡ (፲፱፻፷፱ ፡ የተባዛ ፡ የመንግሥት ፡ አስተዳደር ፡ ክፍል ፡ ቀ. ጋ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ) ፡ ገጽ ፡ ፫፱-፻፫ ፡ በተጨማሪ ፡ ይመለከታል ። (አቶ ፡ ፍብሐ ፡ ጽዮን ፡ ተኪኤ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ኮንፈዴሬሽን ፡ ጸሐፊ ፡ በባለ ፡ ሦስት ፡ ክፍሉ ፡ ብሔራዊ ፡ ኢንዱስትሪያል ፡ ግንኙነት ፡ እ. ኤ. አ. አገሰት ፡ ፳፫-፳፮ ፡ በተደረገው ፡ ስብሰባ ፡ በአፍሪካ ፡ አደራሽ ፡ ያደረጉትን ፡ ንግግር ፡ በመጥቀስ ፡)

ይህ ፡ መብት ፡ የተነፈጋቸው ፡ ሰዎች ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁጥር ፡ ፳፫ ፡ መሠረት ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ አቤቱታ ፡ ለማቅረብና ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁጥር ፡ ፳፪ ፡ እና ፡ ፻፲ ፡ መሠረት ፡ ክሳቸውን ፡ ለፍርድ ፡ ቤት ፡ ለማሰማት ፡ ከመቻላቸውም ፡ በላይ ፡ በሠራተኞች ፡ ስብሰባ ፡ በኩል ፡ በደላቸውን ፡ ለዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ለማመልከት ፡ ይችላሉ።²⁷ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ አንድ ፡ አባል ፡ መንግሥት ፡ ያጸደቀውን ፡ ስምምነት ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ አላዋለም ፡ ብሎ ፡ ከወሰነ ፡ ስምምነቱ ፡ በዚህ ፡ መንግሥት ፡ ተቀባይነትና ፡ ዋጋ ፡ እንዲኖረው ፡ ለግድረግ ፡ መሞከር ፡ ይችላል።²⁸

መደምደሚያ ፡

የኢትዮጵያን ፡ መደበኛ ፡ ሕጎች ፡ ለብቻቸው ፡ እንዲሁም ፡ እነዚህኑ ፡ ሕጎች ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኙት ፡ ‘የበላይ ፡ ሕግ’ ፡ ከሚለው ፡ ሐረግና ፡ ከዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ስምምነት ፡ ቁጥር ፡ ፹፯ ፡ ጋር ፡ በማጣመር ፡ የተደረገው ፡ ጥናት ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበርን ፡ የመሰሉ ፡ ማኅበሮች ፡ ለማቋቋም ፡ መቻላቸውን ፡ ያሳያል። በመንግሥት ፡ እየተመሩ ፡ ለትርፍ ፡ በሚሠሩ ፡ ድርጅቶች ፡ ውስጥ ፡ ለሚሠሩ ፡ ሠራተኞች ፡ ይኸው ፡ መብትና ፡ በመብቱም ፡ የመጠቀሚያው ፡ መንገድ ፡ ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኞች ፡ በወጣው ፡ አዋጅ ፡ ውስጥ ፡ በግልጽ ፡ ተሰጥተዋል። እነዚህ ፡ ሠራተኞች ፡ የአዋጁን ፡ አናቅጽት ፡ በመከተል ፡ የሚያቋቁሟቸውን ፡ ማኅበሮች ፡ የሕዝባዊ ፡ ኑሮ ፡ እድገትና ፡ ማኅበራዊ ፡ ጉዳይ ፡ ሚኒስትር ፡ እንዲመዘግብላቸው ፡ መብት ፡ ተሰጥቷቸዋል። ሌሎች ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞችም ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበርን ፡ የመሳሰሉ ፡ ማኅበሮች ፡ እንዳያቋቁሙ ፡ አልተከለከሉም። እንዲያውም ፡ የዓለም ፡ አቀፍ ፡ ሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ስምምነት ፡ ቁጥር ፡ ፹፯ ፡ ከጋሊሶችና ፡ ከጦር ፡ ኃይሎች ፡ በስተቀር ፡ ሠራተኞች ፡ ሁሉ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ ማኅበር ፡ እንዲያቋቁሙ ፡ ይፈቅዳል። እነዚህ ፡ ሠራተኞች ፡ የሚያቋቁሙትን ፡ ማኅበር ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በአገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ በማስመዝገብ ፡ በመብታቸው ፡ ሊጠቀሙ ፡ ይችላሉ። ይህንና ፡ በመንግሥት ፡ እየተመሩ ፡ ለትርፍ ፡ በሚሠሩ ፡ ድርጅቶች ፡ ውስጥ ፡ እንደሚሠሩት ፡ ሠራተኞች ፡ ሌሎቹ ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ አሠሪያቸውን ፡ ማለትም ፡ መንግሥትን ፡ ከማኅበራቸው ፡ ጋር ፡ የጋራ ፡ ስምምነት ፡ እንዲያደርግ ፡ ሊያስገድዱት ፡ አይችሉም። እንደዚህ ፡ ያሉት ፡ የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ድጋፋቸውን ፡ በመንግሥቱ ፡ አስተዳደር ፡ ውስጥ ፡ ሃላፊነት ፡ ባለባቸው ፡ ከፍተኛ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ መልካም ፡ አሳቢነት ፡ ወይም ፡ ማኅበራቸው ፡ የያዘውን ፡ አቅም ፡ መንግሥቱ ፡ በጥብቅ ፡ እንዲመረምረው ፡ ሊገፋፋ ፡ በሚችለው ፡ በብሩሕ ፡ ሕዝባዊ ፡ አስተያየት ፡ ላይ ፡ መፈለግ ፡ አለባቸው።

27. ዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ስምምነት ፡ (የ1955 እትም) ፡ አንቀጽ ፡ 24 ። ኢትዮጵያ ፡ የድርጅቱ ፡ አባል ፡ የሆነችው ፡ የቀድሞው ፡ የመንግሥት ፡ ማኅበር ፡ አባል ፡ በሆነች በት ፡ በ1923 ፡ (እ. ኤ. አ.) ነው። ለማኑኤል ፡ ነጋሣ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡ 22 ፡ የተጠቀሰ ፡ ገጽ ፡ 8—10 ፡

28. ዓለም ፡ አቀፍ ፡ የሠራተኞች ፡ ድርጅት ፡ ስምምነት ፡ አንቀጽ ፡ 25—34 ።

CURRENT ISSUE

PUBLIC SERVANTS' RIGHT TO ORGANIZE

William H. Ewing*

Introduction

Article 47 of the Revised Constitution of 1955 provides, "Every Ethiopian subject, in accordance with the law, may live engaging in any occupation; he has the right to form any sort of occupational association and to be a member of any association."¹ The question of the extent to which the law restricts government employees' right to form or join labour-union-like associations has been in the news recently.

The Central Personnel Agency and Public Service Order of 1961, as amended, and the Legal Notice issued thereunder,² provide that all persons employed by the government or by independent public authorities are "public servants"³ except that the Public Service Commissioners, with the approval of the Council of Ministers, are empowered to exclude certain employees from the coverage of this term.⁴ However, for discussion of the above issue, it is useful to consider separately the two categories into which the Civil Code and the Labour Relations Proclamation divide government employees. These categories are: (1) those government employees who are employed in the ordinary administration of the government, and (2) those who are employed by an "industrial, commercial or other profit-making enterprise administered by the Government or its administrative or technical departments."⁵

---

* Lecturer, Faculty of Law, Haile Sellassie I University. I am indebted to Dr. Syoum Gebreziabher, Head of the Department of Public Administration, Haile Sellassie I University and to Ato Emmanuel Negassa, student in the Faculty of Law, for a number of fruitful observations on a draft of this comment.

1. The version of Article 47 given in text is a new translation of the Amharic version. The English version says, "Every Ethiopian subject has the right to engage in any occupation and, to that end, to form or join associations, in accordance with the law." The more accurate version of the Amharic is used in the text, because Article 125 of the Revised Constitution says, "The official language of the Empire is Amharic." Gratitude is due to Ato Fasil Nahum, Assistant Lecturer in the Faculty of Law, for pointing out this disparity and providing the new translation.
2. Order No. 23, *Neg. Gaz.*, year 21, no. 3, as amended by the Central Personnel Agency and Public Service (Amendment) Order, 1962, Order No. 28, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 6 (Order No. 23 as amended by Order No. 28 hereinafter cited as "Order"), and Public Service Regulations No. 1, 1962, Leg. Not. No. 269, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 6 (hereinafter cited as "Legal Notice").
3. Although they are defined as public servants, uniformed members of the armed services, police and judges are excluded from the coverage of the Order and Legal Notice. Order, cited above at note 2, Art. 3; Legal Notice, cited above at note 2, Art. 3.
4. *Ibid.*
5. Labour Relations Proclamation, 1963, Art. 2(f) (iv), Proc. No. 210, *Neg. Gaz.*, year 23, no. 3 (hereinafter cited as "Proclamation"). The language of the Civil Code differs slightly. It provides that "unless otherwise provided in special laws," the code shall apply to "contracts of employment concluded by industrial or commercial undertakings administered by the State or its administrative or technical departments". Art. 2513(2). The present comment does not deal with the interesting question of whether the slight variation in language between Code and Proclamation makes a difference in substance, nor with the precise meaning of either phrase

Employees of Government-Run, Profit-Making Enterprises

The Labour Relations Proclamation explicitly grants non-managerial employees in the latter category the right to form labour unions which have the right to engage in collective bargaining.⁶ It has been argued, however, that the scope of these provisions should be restricted to employees of enterprises explicitly excluded from the coverage of the Order and Legal Notice by the Public Service Commissioners.⁷ Two reasons have been or may be advanced for this position. First, it may be suggested that the drafters of the Proclamation intended the definition of "employees" covered by the Proclamation to have only this narrow scope, or that it should be so construed in order to avoid an overlapping of jurisdiction between the Central Personnel Agency and the Ministry of National Community Development and Social Affairs. The problem with this argument is that the language used contains no hint of such a restriction. The resemblance between the language of the Proclamation and that of the Civil Code, which was drafted independently and before the Central Personnel Agency came into existence, suggests that the drafters of the Proclamation were thinking of the Civil Code rather than of the Central Personnel Agency and Public Service Order. There is no suggestion in either the Proclamation or the Order that the Public Service Commissioners should have the power to determine which employees are entitled to the rights granted by the Proclamation. On the contrary, the Commissioners' jurisdiction is to decide which employees of the government come within the coverage of the Order and Legal Notice. If overlapping jurisdiction is a problem, the Commissioners can solve it simply by excluding all non-managerial employees of government-run, profit-making enterprises from the coverage of the Order and Legal Notice.

A second argument is that the Order and Legal Notice issued under it must prevail over any conflicting provisions of the Proclamation because the Order derives its authority from Article 27 of the Revised Constitution (often called the Order Power Article), which provides:

The Emperor determines the organisation, powers and duties of all Ministries, executive departments and the administrations of the Government and appoints, promotes, transfers, suspends and dismisses the officials of the same.

Persons who deny the applicability of the Proclamation to public servants of any sort argue that this Article entrusts regulation of public servants and their employment-related activities solely to the Emperor, thus removing them from the possibility of regulation by proclamation.⁸

6. Cited above at note 5, Arts. 2 (f), 20 (a), 23.

7. See Yilma Hailu, *Employees Protected by and Subject to the Labour Relations Proclamation of 1963* (1968, unpublished, Archives, Faculty of Law, Haile Sellassie I University), pp. 23-26.

8. The Preamble to the Order also cites Article 66 of the Revised Constitution, which provides: "The appointment, promotion, transfer, suspension, retirement, dismissal and discipline of all other [except for Ministers and Vice Ministers] Government officials and employees shall be governed by regulations made by the Council of Ministers and approved and proclaimed by the Emperor."

Although this Article might also seem to be relevant, especially because it is cited in the Preamble, the Order itself, unlike many other Orders, does not state that the Council of Ministers had any part in its preparation. While Article 1 of the Legal Notice states that it was promulgated with the approval of the Council of Ministers, the Legal Notice does

The application of this argument to the present problem is fallacious. The Emperor and the Council of Ministers participate in the process of enacting proclamations. No Proclamation can become law unless and until it is approved by the Emperor. The Labour Relations Proclamation was first promulgated as a decree by the Emperor himself⁹ and later, after minor Parliamentary amendments, again approved by the Emperor and promulgated as a proclamation. The provisions specifically allowing employees of government-run, profit-making enterprises to form labour unions appear in both the Decree and the Proclamation. Thus, the Emperor twice approved these provisions. Because he promulgated the Labour Relations Proclamation more recently than he promulgated the Order and the Public Service Commissioners promulgated the Legal Notice,¹⁰ he must have decided that the provisions of the Proclamation should apply to certain public servants and prevail over any conflicting provisions of the Order and Legal Notice issued thereunder. Even if the Emperor has exclusive power to regulate public servants' right of association, the more-recently-enacted evidence of his intent (i.e., the Proclamation) should prevail over earlier legislation.¹¹

Even if one were to reach the unlikely conclusion that the Order and Legal Notice should prevail over the Proclamation in the event of conflict, he would not find any conflict on the present issue. As is demonstrated below, neither the

---

not appear to have been approved and was not proclaimed by the Emperor. A somewhat strained argument may be made that the citation of Article 66 in the Preamble to the Orders shows that the Council "made" the provisions of the Order or that the participation of the Emperor and the Council of Ministers in the combined legislation of Order and Legal Notice is sufficient to satisfy Article 66. Even if one of these arguments is successful, the reasons adduced in the text for rejecting the relevance of Article 27 to the present problem apply equally to Article 66.

9. Decree No. 49, 1962, *Neg. Gaz.*, year 21, no. 18.
10. The chronological order of promulgation was: Order, Decree, amending Order, Legal Notice, Proclamation. See dates and issues of *Negarit Gazeta* cited in notes 2, 5 and 9 above.
11. This conclusion follows from the universal rule of statutory construction *leges posteriores priores contrarias abrogant*, which prescribes that, where two provisions of law conflict, the later one prevails over the former. See H. Bekaert, *Introduction à l'étude du droit* (1964) pp. 246-247; S. Edgar, *Craies on Statute Law* (6th ed. 1963) pp. 363-381; *Halsbury's Laws of England* (3rd ed. 1958), vol. 36, Statutes, secs. 709-713; M. Planiol and G. Ripert, *Treatise on the Civil Law* (12th ed., 1939) (translation, Louisiana State L. Inst., 1959), vol. 1, pt. 1, nos. 223, 228; Krzeczunowicz, "Statutory Interpretation in Ethiopia", *J. Eth. L.*, vol. 1 (1964), pp. 321-323; Alemante Gebre Sellassie *The Effect of the Penal Code on the Prisons Proclamation of 1944 and the Resulting State of the Law* (1968, unpublished, Archives, Faculty of Law, Haile Sellassie I University), pp. 10-18. Another rule of statutory construction supports the above conclusion in the present circumstances. This rule, *generalialia specialibus non derogant*, says that, if two statutory provisions conflict, the more specific prevails over the more general. See Edgar, Halsbury, Planiol and Krzeczunowicz, cited above. Because the provision of the Proclamation deal specifically with certain types of public servants and their right to form and join labour unions, whereas the provisions of the Order and Legal Notice deal with public servants generally and do not refer specifically to labour unions, the provisions of the Proclamation prevail over those of the Order and Legal Notice. A final argument to support this conclusion is that Article 27 of the Revised Constitution deals only with the internal organization of the government, and the relation of the various parts of the government to one another. See Aberra Jembere, *The Prerogative of the Emperor to Determine Powers of Administrative Agencies* (appearing in this issue of the *Journal of Ethiopian Law*, at page 521), pp. 527-528. It is doubtful that this Article gives the Emperor, acting alone, the power to regulate the exercise of constitutionally guaranteed civil rights (such as the right of association), even by public servants. The present comment does not deal with the knotty question of the extent to which the Emperor or even Parliament may constitutionally restrict the right of association granted by Article 47.

Order nor the Legal Notice prohibits in any way the formation of labour unions by public servants.

Thus, the laws of Ethiopia, in particular the Labour Relations Proclamation, clearly provide for the formation of labour unions by the non-managerial employees of government-run, profit-making enterprises. No law provides otherwise; even if the Central Personnel Agency and Public Service Order and the Legal Notice issued thereunder did so provide, they would be deemed to be superseded by the Proclamation, which was approved and promulgated more recently by the Emperor.

Public Servants Generally

Other government employees are not covered by the provisions of the Labour Relations Proclamation. As R.C. Means has pointed out in an earlier issue of this *Journal*, the effect of this exclusion is that they cannot form a "union" as that term is defined in the Labour Relations Proclamation,¹² "their employer, the government, is under no legal duty to bargain with them, and the Labour Relations Board has no jurisdiction over their disputes with the government."¹³

The exclusion of most public servants from the coverage of the Labour Relations Proclamation does not, however, by itself prohibit them from forming union-like associations. There is no indication that the Proclamation was intended to be the only law regulating all types of associations for furthering the interests of workers. Rather, the Proclamation deals with those associations, called "unions", which have the legal rights to strike and to require employers to bargain collectively with them. Because, as shown above, most associations of public servants do not have these rights, it would have been awkward to include them within the coverage of the Proclamation. Thus, the drafters of the Proclamation may well have concluded that associations of ordinary public servants should be covered by other legislation, and interested persons must search other laws to find the implementation and regulation of ordinary public servants' right of association.

The following survey of the relevant legislation shows that no law clearly prohibits the formation of union-like associations by public servants. Although some provisions of the previously mentioned Legal Notice might at first glance be understood to allow public servants' superiors to deny them the right to participate in such an organization, a closer analysis of those provisions indicates the contrary to be the intent of the legislator.

As will be shown, this interpretation of the Legal Notice is bolstered not only by consideration of the special protection given to occupational associations by Revised Constitution Article 47 but also by another element described in Article 122 of the Constitution as "supreme law of the Empire," an International Labour Organization Convention which Ethiopia subsequently ratified.

Aside from the Constitution, the only provisions of Ethiopia's domestic laws directly relevant to this question are found in the Legal Notice issued under the Central Personnel Agency and Public Service Order; in Title III, Chapter 2 of the

12. "Employees Who May Not Strike," *J. Eth. L.*, vol. 4 (1967), p. 168. As Means says, his conclusion follows from the fact that ordinary public servants are not "employees" within the definition given in the Proclamation.

13. *Id.*, p. 174 (footnotes omitted).

PUBLIC SERVANTS' RIGHT TO ORGANIZE

Civil Code; and in the Associations Registration Regulations issued in 1966 under the Code.¹⁴ Article 81 of the Legal Notice provides, in relevant part, as follows:

(2) No Public Servant shall undertake any outside activity which would in any way tend to impair his usefulness as representative of the Public Service or which might, in any way, conflict with his duties or be inconsistent with the position as a Public Servant.

(3) No Public Servant shall take up or accept part in professional activities of any kind with or without remuneration besides the performance of his official duties without prior written permission of the Head of the Ministry, Chartered Government Agency or other Public Authority. Nothing shall prevent a Public Servant from being a member of professional associations.

The Civil Code and regulations issued thereunder provide for the formation of associations, including "trade unions" not covered by special laws, by registration with the Office of Associations in the Ministry of Interior.¹⁵ Such associations are entitled to be registered unless contrary to law or morality.¹⁶ It is inconceivable that an association could be immoral without tending to impair a public servant's usefulness or conflicting with his duties or being inconsistent with his position as a public servant. Therefore, the question may be solved in terms of Article 81 (2) and (3) of the Order, the only provisions of law which such an association might be argued to violate.

Any analysis of these provisions must take into account their two aspects: on the one hand, they prohibit certain activities; on the other hand, Subarticle (3) emphatically guarantees that "nothing shall prevent a Public Servant from being a member of professional associations." (Emphasis added.) For clarity of analysis, it is best to start with the second aspect.

Two initial questions arise with respect to the last sentence of Subarticle (3). First, does it mean only that public servants can be ordinary members of professional associations, but that their superiors may deny them permission to play a more active role, for instance as officers of associations? Second, what are "professional associations"? In answering these questions, it is important to keep in mind

14. Leg. Not. No. 321, *Neg. Gaz.*, year 26, no. 1.

15. Civ. C., Arts. 406, 409, 413, 468, 469; Associations Registration Regulations, 1966, cited above at note 14, Arts. 4-9.

16. The Code itself says nothing about the possibility of denying registration, so long as all the formalities are complied with. It does, however, provide that an association may be dissolved by the Office of Associations in the Ministry of Interior if its object or activities are contrary to law or morality. Civ. C., Art. 462. As the drafters of the regulations wisely concluded, this provision must allow the Office to refuse registration to an association with such prohibited purposes. It would be fruitless to require the Office to register an association and then to dissolve it immediately. Therefore, the regulations provide that an association will not be registered if its objectives are contrary to law or morality. Associations Registration Regulations, 1966, cited above at note 14, Art. 8 (1) (b). These regulations also allow the Office of Associations to deny registration on the ground that "the purposes of the intended association are against national unity or interest." *Id.*, Art. 9 (1) (c). If this vague provision adds anything to Article 8 (1) (b), it goes beyond the provisions of the Civil Code and is *ultra vires* the regulatory power granted to the Minister of Interior by Article 479 of the Code. See Essayas Haile Mariam, *Legality of Laws Dealing with Associations in Ethiopia* (1968, unpublished, Archives, Faculty of Law, Haile Sellasie I University), pp. 81-83.

the breadth of the guarantee contained in Article 47 of the Revised Constitution, assuring to "every Ethiopian subject" the right "to form any sort of occupational association and to be a member of any association." (Emphasis added.) It seems likely that the emphatic last sentence of Subarticle (3) was inserted to make clear that public servants' rights under Article 47 were not to be abrogated. Even if this was not in the mind of the legislator, his regulation should not be interpreted to restrict or deny such a clearly stated constitutional guarantee, unless such an interpretation is inevitable and clearly intended. Since the regulation can reasonably be interpreted consistently with Article 47, as is shown below, it is unnecessary here to consider the further question whether or not such a restriction or denial by a legal notice promulgated under an Article 27 order would violate the Constitution.

The first question above should not be answered by requiring public servants to subordinate their desire to be founders or officers of associations to the discretion of their superiors. Not only does Article 47 explicitly guarantee the right to "form" associations, but also, because of the present state of development of the Empire and the predominant role of the government, there are a number of professions, for instance journalism, almost all of whose members are public servants. To place officership of associations of such employees at the whim of certain government officials by requiring their permission before a public servant could become an officer would effectively frustrate the formation of such associations, or at least would greatly limit them. Furthermore, membership without eligibility to become an officer is not full membership. Thus, the narrow interpretation would frustrate the purpose of the last sentence of Subarticle (3) by effectively preventing public servants from becoming full members of those associations. Such an interpretation would be unreasonable. Therefore, the last sentence of Subarticle (3) must authorize public servants to be officers as well as ordinary members of "professional associations."¹⁷

The question of the meaning of "professional associations" can be further broken down into two parts. First, does it mean only associations of persons generally regarded as belonging to one of the "learned professions"? Second, what kinds of activities can such "associations" undertake? In particular, can they undertake activities for the purpose of gaining higher wages and better working conditions for their members? The answer to the first question must be negative: "professional associations" must be taken to include occupational associations of persons other than those who are members of "learned professions." From the time of Emperor Menelik's Proclamation of 17th Ter 1900,¹⁸ adjuring the people not to insult those who engage in manual labour and providing punishment for such insults, the Ethiopian government has been dedicated to the proposition that no occupation is superior to another. This principle is enshrined in Article 38 of the Revised Constitution of 1955: "There shall be no discrimination amongst Ethiopian

17. The first sentence of Subarticle (3) may be taken to require written permission of the designated superiors of the public servant even for activities which are guaranteed by the second sentence. Because such a requirement would necessitate useless paperwork and incursion on the time of the busy men designated, however, the first sentence should be interpreted to require written permission only for activities which do not fall within the guarantee of the second sentence.

18. J. Paul & C. Clapham, *Ethiopian Constitutional Development: A Sourcebook*, Vol. I (1967), p. 309.

PUBLIC SERVANTS' RIGHT TO ORGANIZE

subjects with respect to the enjoyment of all civil rights." Article 47 makes the right of association in connection with employment a civil right. To allow lawyers or journalists to form associations and to deny this right to electricians or messengers would contravene Article 38 as well as the term "every Ethiopian subject" which introduces Article 47. Therefore, the word "professional" in Article 81(3) of the Legal Notice must not be interpreted to limit the associations authorized thereby to associations of members of any particular occupations.

What, then, are the types of associations which that sentence contemplates? They must be associations of people with common interests related to their employment.¹⁹ The purpose of such associations the world over are to discuss matters of mutual interest, to promote higher standards in their fields, and to advance the interests of their members in relation to their employment. Such associations in all countries commonly engage in seeking by legal means to improve the labour conditions of their members. Considering this fact as well as the breadth of the constitutional protection of "any sort of occupational association," it would be extraordinary if the term "professional associations" was used in this Legal Notice to mean some more limited form of association. The more limited interpretation could be justified only if other provisions of law required it. As has been pointed out, the only relevant provisions of domestic law are Subarticles (2) and (3) of Article 81, which are quoted above. Since any employee has an interest in improving his own labour conditions, his membership or even officership in an organization dedicated to that end would create no conflict other than whatever conflict is already implicit in the employer-employee relationship. So long as he did not engage in association activities, as opposed to official duties, during his regular working hours, he would not violate Article 81 or any other article of the Legal Notice. The only activities of such an association which might cause a violation of other provisions of the Legal Notice are strikes and other concerted refusals to work. Such activities are separately and explicitly prohibited by Article 83.²⁰ So long as the association was willing to recognize the limitation on its activities contained in Article 83, there is no reason under the law why public servants should not be allowed to form and join an association which would have, among its other purposes, the goal of attempting to improve the labour conditions of its members.

It may be objected that this interpretation renders useless the first sentence of Article 81 (3), which prohibits public servants from engaging in "professional activities" without permission of the head of their ministry or agency. This objection would not be valid, for the interpretation advanced merely excludes activities connected with professional *associations* from the general term "professional activities" in the first sentence on the ground that the second sentence shows that the first sentence was not intended to apply to association-related activity. The first sentence still prohibits public servants from engaging in other professional activities—for instance, it prohibits lawyer public servants from taking cases for private clients—without permission of their superiors.

19. The restriction to associations of people with common interests related to their employment would seem to be required by the Legal Notice's term "professional association," as interpreted above at note 19, and by the Constitution's term "occupational association."

20. See generally Means, cited above at note 12. As Means points out, even this provision was probably repealed by the Proclamation insofar as it purports to apply to employees of government-run, profit-making enterprises. *Id.*, p. 169. A public servant who strikes "in breach of his professional or statutory obligations" may also be penally liable. Pen. C., Art. 413.

Another objection which may be posed is the argument that a union-like association without the right to strike is useless, and therefore the Order and Legal Notice should not be construed to authorize such associations. However, such an association could perform a number of useful functions for its members and for the government. For instance, by uniting a significant number of persons for the purpose of presenting a petition to the Emperor under Article 63 of the Revised Constitution, it could render such a petition more persuasive. Moreover, by furnishing a vehicle for the pooling of information held by a number of public servants, it could discover inequities in the working conditions of its various members and concentrate attention on specific instances of unsatisfactory working conditions. By bringing this information to the attention of supervisors and the Central Personnel Agency, the association could contribute to the efficiency of the public service.

This interpretation of the law today is supported—indeed required—by the International Labour Organization Convention No. 87, the Convention Concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize.²¹ Ethiopia's ratification of this Convention was registered with the ILO on June 4, 1963.²² Thus, Ethiopia is a party to the Convention, and, pursuant to Article 122 of the Revised Constitution of Ethiopia, the Convention is part of the "supreme law of the Empire." Any legislation inconsistent with it is "null and void." Even if the Legal Notice or other laws could previously have been interpreted to have prohibited public servants from forming or being members of labour-union-like organizations, those laws would necessarily be modified by the subsequent adoption of new provisions of supreme law. This conclusion follows *a fortiori* from the discussion of the Labour Relations Proclamation, above. Thus, if Convention No. 87 requires that public servants be allowed to form and join union-like associations, then other laws should not be interpreted to prohibit such organizations. If they previously had that meaning, they would be impliedly amended by the subsequent ratification of the Convention; otherwise they would be null and void.

The Convention provides that "workers . . . , without distinction whatsoever, shall have the right to establish and . . . to join organizations of their own choosing without previous authorization."²³ The term "organization" is defined to include "any organization of workers . . . for furthering and defending their interests . . ."²⁴ Further, the Convention provides that such organizations shall have the right to formulate their own programmes without interference from public authorities.²⁵ Article 8 of the Convention says, "In exercising the rights provided for in this Convention workers and employers and their respective organizations, like other persons or organized collectivities, shall respect the law of the land," but it further provides, "The law of the land shall not be such as to impair, nor shall it be so applied as to impair, the guarantees provided for in this Convention."

There is no doubt that the term "workers" includes those whose work is public service as government employees. In fact, the explanatory report which was pre-

21. International Labour Organization, *Conventions and Recommendations* (1966), pp. 663-667.

22. International Labour Office, *Official Bulletin*, vol. 46 (1963), pp. 481, 487. See generally Emmanuel Negassa, *The Impact of International Labour Standards on Ethiopian Labour Legislation* (1969, unpublished, Archives, Faculty of Law, Haile Sellassie I University).

23. Art. 2.

24. Art. 10.

25. Art. 3.

PUBLIC SERVANTS' RIGHT TO ORGANIZE

pared by the competent committee of the International Labour Conference and which accompanied the Convention when it was submitted for adoption by the Conference explicitly stresses the fact that the Convention guarantees freedom of association to public servants equally with other workers.²⁶

Thus, Convention No. 87 of the International Labour Organization, as part of the "supreme law" of Ethiopia, guarantees to Ethiopian public servants (except for members of the police and armed forces, who are excepted from the Convention's guarantees by Article 9 thereof) as well as to other Ethiopian workers, full rights to form organizations "for furthering and defending their interests" by legal means. Persons to whom this right is denied have the right not only to petition the Emperor under Article 63 of the Revised Constitution or to bring suit in court under Articles 62 and 110, but also to complain to the ILO²⁷ through a workers' association. If it determines that a member state is failing to observe a Convention which the state has ratified, the ILO has the power to attempt to secure compliance.²⁸

Conclusion

A study of the ordinary laws of Ethiopia, both independently and in the light of the provisions of "supreme law" contained in the Revised Constitution and ILO Convention No. 87, reveals that public servants have the right to form union-type associations. For public servants employed by government-run, profit-making enterprises, this right and the means for its fulfillment are clearly given by the Labour Relations Proclamation. Such employees have the right to have the Minister of National Community Development and Social Affairs register any unions they may form in compliance with the provisions of the Proclamation. Other public servants are not prohibited from forming union-type associations. In fact, ILO Convention No. 87 gives all workers except members of the police and armed forces the right to form such organizations. These workers may take advantage of that right by registration of their associations with the Ministry of Interior in accordance with the provisions of the Civil Code. However, unlike the employees of profit-making enterprises, the ordinary public servants have no legal right to compel their employer (the government) to bargain collectively with their organization. They must rely on the goodwill of responsible members of the government or on the power of enlightened public opinion to bring about serious consideration of the positions taken by their organizations.

26. International Labour Office, *The International Labour Code* (1951), vol. 1, p. 681 note 3. The subsequent Right to Organize and Collective Bargaining Convention, 1949, Convention No. 98, explicitly excepts public servants from its guarantees, which include the right of collective bargaining Art. 6, *id.*, p. 697. Nevertheless, the explanatory report of the competent committee which considered Convention No. 98 makes clear that the members of the committee, as well as the Legal Adviser of the International Labour Office, considered Convention No. 87 as applying to public servants. *Id.*, pp. 697-701 note 23. See also Syoum Gebregziabher, *The Development of Some Institutions Concerned with Labour Relations in Ethiopia* (1969, mimeographed, Department of Public Administration, Haile Sellassie I University), pp. 102-103 (quoting speech of Ato Fisseha Tsion Tekie, secretary general of the Confederation of Ethiopian Labour Unions, at the Tripartite National Industrial Relations Conference held at Africa Hall, August 23-27, 1966).
27. International Labour Organization, *Constitution* (1955 ed.), Art. 24. Ethiopia joined the ILO, thus becoming party to its Constitution, in 1923, when she joined the League of Nations, Emmanuel Negassa, cited above at note 22, pp. 8-10.
28. ILO *Constitution*, Arts. 25-34.

ማውጫ ።
I N D E X

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐፍት ።
Journal of Ethiopian Law

ከሾልዮም ፡ ፩ ፡ እስከ ፡ ሾልዮም ፡ ፮ ።
VOLUMES I to V

የምርምር ፡ ድርሰቶች ፡ ማውጫ ።
Table of Articles by Authors

በአርዕስት ፡ ማውጫ ።
Subject Index

የተጠቀሱት ፡ የሕግ ፡ ቍጥሮች ፡ የሚያሳይ ፡ ዝርዝር ።
Table of Laws Cited

የምርምር ፡ ድርሰቶች ፡ ማውጫ ።

(በደራሰያን ፡)

ደራሲው ፡	ድርሰቱ ፡	ክፍል/ገጽ ፡
ሎውንቭቱን ፤ ስቲቭን ፤	የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ አቅድ ፡ (ቅንጅት) ፤	2/355
ሚንስ ፤ ሮበርት ፡ ሲ ፤	ሥራ ፡ ለማቋረጥ ፡ የማይችሉ ፡ ሠራተኞች ፤	4/154
ሚንስ ፤ ሮበርት ፡ ሲ ፤	በመንግሥት ፡ የአስተዳደር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የተወሰኑ ፡ ጉዳዮችን ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደገና ፡ የማየት ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ የተደገፈ ፡ ሥልጣን ፤	3/151
ሚንስ ፤ ሮበርት ፡ ሲ ፤	የ፲፱፻፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የኤርትራ ፡ የሠራተኛ ፡ አቀጣጠር ፡ አዋጅ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ያለው ፡ አቋም ፤	5/123
ማካርቲ ፤ ፖል ፤	“በሕግ ፡ ሳይታወቁ ፡ የሚሠሩ” ፡ (ዲ ፡ ፋክቶ) ፡ እና ፡ ልማዳዊ ፡ የሽርክና ፡ ማኅበሮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፤	5/83
ሠመረአብ ፡ ሚካኤል ፤	ያለአግባብ ፡ በመበልጸግ ፡ ላይ ፡ የሚመሠረት ፡ ክስ ፡ ሲቀርብ ፡ የሚችለው ፡ በመጨረሻ ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ ሲገኝ ፡ (ሰብሲዲያሪቲ ፡ ሲኖረው) ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ መሠረተ ፡ አሳብ ፡ በፈረንሳይና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፤	5/151
ሥዩም ፡ ሀረጎት ፤	የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በሕግ ፡ አወጣጥ ፡ ረገድ ፡ ስለሚፈጽመው ፡ ተግባር ፤	5/273
ሰላሙ ፡ በቀለና ፡ ዣክስ ፡ ቫንደርሊንድን ፤	የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ (አርቪቭ) ፡ ከአንባቢዎች ፡ ጋር ፡ ለማስተዋወቅ ፤ ስለመጀመሪያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ካቢኔት ፡ አንዳንድ ፡ ሰነዶች ፤	4/383
ሲንገር ፤ ኖርማን ፡ ጆ ፤	በኢትዮጵያ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ፤	4/196

ደራሲው ፡	ድርሰቱ ፡	ክፍል ፡ ገጽ ፡
ሳልቫትሬ ፤ ተደስቼ ፤	የመጽሐፍ ፡ ትችት ፡ ስቲቨን ፡ ሎውን ፡ ሽግግር ፡ “ማቴሪያልስ ፡ ፎር ፡ ዘ ፡ ስተዲ ፡ ኦፍ ፡ ዘ ፡ ፕሪላ ፡ ሎው ፡ ኦፍ ፡ ኢትዮፕያ” ፤	4/223
ሳንድ ፤ ፒተር ፡ ኤች ፤	በኢትዮጵያ ፡ የውርስ ፡ ሕግ ፡ ኑዛዜዎችን ፡ ስለማረጋገጥና ፡ ስለማጽናት ፤	4/176
ሴድለር ፤ ሮበርት ፡ አለን ፤	ስለኢትዮጵያ ፡ ተወላጅነት ፡ ምህላው ፡ (ምንግር) ፡ መካን ፡ (መደበኛ ፡ መኖሪያ) ፡ እና ፡ የተለየ ፡ ግላዊ ፡ ሕግ ፤	2/129
ሴድለር ፤ ሮበርት ፡ አለን ፤	በኢትዮጵያ ፡ ወንጀልን ፡ የሚመለከት ፡ ሥልጣን ፤ የአስተያየት ፡ መግለጫ ፤	2/441
ስሙ ፡ ካልተጠቀሰ ፡ ደራሲ ፤	ለአመክሮ ፡ በተወሰነ ፡ ገደብ ፡ ስለመፍታት ፤	2/533
ስሙ ፡ ካልተጠቀሰ ፡ ደራሲ ፤	ስለወንጀል ፡ ይግባኝ ፤	1/341
በርማን ፤ ራስል ፡ ኤል ፤	በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፴ ፡ መሠረት ፤ መንግሥት ፡ በተፈጥሮ ፡ ሀብቶች ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ባለሀብትነትና ፡ ቁጥጥር ፤	3/525
ቡሐጅያር ፤ ዊልያም ፤	በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ጋብቻ ፤	1/43
ቡልቻ ፡ ደመቅሳ ፤	የኢትዮጵያ ፡ በጀት ፤	4/351
ባውዲሲን ፤ ጆርጅ ፡ ግራፍ ፡ ቮን ፤	ስለኢትዮጵያ ፡ ተግባራዊ ፡ ሥራ ፡ ልማቶች ፡ መግቢያ ፤	2/85
ቸርች ፤ ደብልዩ ፡ ኤል ፤	ስለኢትዮጵያ ፡ የእንደራሴነት ፡ (ውክልና) ፡ ሕግ ፡ ማብራሪያ ፤	3/284
አበራ ፡ ጀምበሬ ፤	የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶችን ፡ ሥልጣን ፡ በመወሰን ፡ ረገድ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ስላለው ፡ መብት ፤	5/487
እስትራውስ ፤ ፒተር ፡ ኤል ፤	የኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ፤	5/287

ደራሲው ፡	ድርሰቱ ፡	፳፭፻፵፯ ፡	ገጽ ፡
ኪንድረድ ፤ ማይክል ፡ ጄ ፤	በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ውል ፡ ለመዋዋልና ፡ ውልን ፡ ለመለወጥ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡ ግዴታዎች ፤	4/211	
ክሽፍኖቪች ፤ ጆርጅ ፤	ሕጉን ፡ ጥንታዊ ፡ ማድረግ ፡ አይሆንም ፤	3/609	
ክሽፍኖቪች ፤ ጆርጅ ፤	ሕግና ፡ ባሕል ፡ በኢትዮጵያ ፤	2/401	
ክሽፍኖቪች ፤ ጆርጅ ፤	በተፈጥሮ ፡ መወለድ ፡ በኩል ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ አስተዳደግ ፤	3/491	
ክሽፍኖቪች ፤ ጆርጅ ፤	በኢትዮጵያ ፡ የሕጎች ፡ ማዕረግ ፡ ድርገት ፡ እርከን ፡ ደረጃ ፤	1/103	
ክሽፍኖቪች ፤ ጆርጅ ፤	በአዋጅ ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ትርጉም ፡ (ፍቺ) ፡ በኢትዮጵያ ፤	2/299	
ክሽፍኖቪች ፤ ጆርጅ ፤	የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፶፰-፯፻፷፩ ፤ ተጨማሪ ፡ ጭብጦች ፤	2/181	
ዩዊንግ ፤ ዊልያም ፡ ኤች ፤	የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማህበር ፡ ለማቋቋም ፡ ያላቸው ፡ መብት ፤	5/561	
ዳኒንግ ፤ ሃሪሰን ፡ ሲ ፤	በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ በመንግሥትና ፡ በግል ፡ ባለንብረቶች ፡ መካከል ፡ መራት ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገኝ ድንጋይ ፡ የሚደረጉ ፡ ክርክሮች ፤	5/447	
ዳኒንግ ፤ ሃሪሰን ፡ ሲ ፤	የአውራግ-ዳኛ ፡ ባለሥልጣን ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ የሚጠቅሙትን ፡ ሀብቶች ፡ የሚያስለቅቅበት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፤	5/205	
ዳቪድ ፤ ሬኔ ፤	ለኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ የሃሳብ ፡ ማነሳሻ ፡ የሆኑት ፡ ምንጮች ፤	4/327	
ዳቪድ ፤ ሬኔ ፤	የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ (የአድሚኒስትሬሲዮን) ውሎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፤	4/125	
ጆንስተን ፤ ኩዊንተን ፤	ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፤	5/3	

ደራሲው ፡	ድርሰቱ ፡	ክፍሉ ፡	ገጽ ፡
ግራቫን ፤ ዣን ፤	የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፤		1/207
ግራቫን ፤ ፊሊፕ ፤	ለመክሰስ ፡ መብተኛ ፡ የሆኑት ፡ ሰዎች ፡ አቤቱታ ፡ ሲቀርብ ፡ ብቻ ፡ የክሱን ፡ ጉዳይ ፡ ለመከታተል ፡ የሚቻልባቸው ፡ ወንጀሎች ፤		2/211
ግራቫን ፤ ፊሊፕ ፤	የወንጀልና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ጠምራ ፡ ክስ ፤		1/119
ፊሸር ፤ እስታንሊ ፡ ዜድ ፤	ስለኢትዮጵያ ፡ የመያዝ ፡ ሕግ ፡ አንዳንድ ፡ ጉዳዮች ፤ በማጠናቀር ፡ (ከያለበት ፡ በማውጣት) ፡ ሕግን ፡ የማሰናዳት ፡ ዘዴ ፤		3/425
ፊሸር ፤ እስታንሊ ፡ ዜድ ፡ ፋሲል ፡ አበበ ፤	ቋንቋና ፡ ሕግ ፡ በኢትዮጵያ ፤		5/545
ፊሸር ፤ እስታንሊ ፡ ዜድ ፤	የመጽሐፍ ፡ ትችት ፡ ኤች ፡ ኤል ፡ ሀርት ፡ ስለ ፡ ዓፋት ፡ “ዘ ፡ ሞራሊቲ ፡ ኦፍ ፡ ዘ ፡ ክሪምናል ፡ ሎ” ፤		3/641
ፊሸር ፤ እስታንሊ ፡ ዜድ ፤	ያለነፃ ፡ ፈቃድ ፡ የሚሰጡ ፡ የእምነት ፡ ቃላትና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁጥር ፡ ፴፮ ፤		3/317
ፋሲል ፡ ናሆም ፤	የኢንተርናሽናል ፡ ሕግ ፤ በአገሮች ፡ መካከል ፡ ስለሚደረግ ፡ የሙሉ ፡ ገዥነት ፡ መረካከብ ፤		5/195
ፋሲል ፡ አበበና ፡ እስታንሊ ፡ ዜድ ፡ ፊሸር ፤	ቋንቋና ፡ ሕግ ፡ በኢትዮጵያ ፤		5/545
ፍሬዘር ፤ አይን ፡ ኤስ ፤	ኢትዮጵያ ፡ ለምታደርገው ፡ የኤኮኖሚ ፡ ዕድገት ፡ የሚሆን ፡ የአስተዳደር ፡ አቋም ፤		3/545
ፓውል ፤ ጀምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፤	ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ የመጀመሪያ ፡ ዓመት ፡ መግለጫ ፤		1/325
ፓውል ፤ ጀምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፤	ሁለተኛው ፡ ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፤		2/487
ፓውል ፤ ጀምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፤	ሶስተኛ ፡ ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፤		3/571
ፓውል ፤ ጀምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፤	አራተኛው ፡ ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፤		4/4

ደራሲው :	ደርሰቱ :	ፕላንምና ገጽ :
ቫንደርሊንደን ፤ ገናክስ ፤	ስለ : “የኢትዮጵያ : የሕግ : ምንጮች : መግቢያ” የተሰጠ : ተጨማሪ : ማብራሪያ ፤	4/223
ቫንደርሊንደን ፤ ገናክስ ፤	የኢትዮጵያ : የሕግ : ምንጮች : መግቢያ : ከ፲፫ኛው : እስከ : ፳ኛው : መቶ : ዓመት ፤	3/227
ቫንደርሊንደን ፤ ገናክስ ፤	የኢትዮጵያን : ሕግ : አርእስት : በማድረግ : ስለተደረሱ : ጽሑፎች : ተጨማሪ : መግለጫ ፤	4/433
ቫንደርሊንደን : ገናክስ ፤ ስና : ሰላሙ : በቀለ ፤	የኢትዮጵያን : ሕግ : መዝገብ : ቤት (አርቪቭ) ከአንባቢዎች : ጋር : ለማስተዋወቅ ፤ ስለመጀመሪያው : የኢትዮጵያ : ካቢኔ : አንዳንድ : ሰነዶች ፤	4/383

TABLE OF ARTICLES BY AUTHORS

Aberra Jembere,	The Prerogative of the Emperor to Determine Powers of Administrative Agencies	V, 521
Anonymous,	Conditional Release	II, 539
Anonymous,	Criminal Appeals	I, 349
Baudissin Georg, Graf von,	An Introduction to Labour Developments in Ethiopia	II, 101
Berman, Russel S.,	Natural Resources: State Ownership and Control Based on Article 130 of the Revised Constitution	III, 551
Buhagiar, William,	Marriage under the Civil Code of Ethiopia	I, 7ε
Bulcha Demeksa	The Ethiopian Budget	IV, 369
Church, W.L.,	A Commentary on the Law of Agency-Representation in Ethiopia	III, 303
David, René,	Administrative Contracts in the Ethiopian Civil Code	IV, 143
David, René,	Sources of the Ethiopian Civil Code	IV, 341
Dunning, Harrison C.,	Expropriation by the Imperial Highway Authority	V, 217
Dunning, Harrison C.,	Public-Private Conflicts over Sub-Surface Stone	V, 447
Ewing, William H.,	Public Servants' Right to Organize	V, 573
Fassil Abebe, and Stanley Z. Fisher	Language and Law in Ethiopia	V, 553
Fasil Nahum,	International Law, State Succession	V, 201
Fisher, Stanley Z.,	Involuntary Confessions and Article 35, Criminal Procedure Code	III, 330
Fisher, Stanley Z.,	Reveiw: H.L.A. Hart, The Morality of the Criminal Law	III, 645
Fisher, Stanley Z.,	Some Aspects of Ethiopian Arrest Law: The Eclectic Approach to Codification	III, 463
Fisher, Stanley Z., and Fassil Abebe,	Language and Law in Ethiopia	V, 553
Fraser, Ian S.,	The Administrative Framework for Economic Development in Ethiopia	III, 118

Graven, Jean,	The Penal Code of the Empire of Ethiopia	I, 267
Graven, Philippe,	Joinder of Criminal and Civil Proceedings	I, 135
Graven, Philippe,	Prosecuting Criminal Offences Punishable only upon Private Complaint	II, 121
Johnstone, Quintin,	Fifth Annual Report from the Dean	V, 15
Kindred, Michael J.,	Formal Requirements for the Conclusion and Modification of Contracts under the Ethiopian Civil Code of 1960	IV, 218
Krzeczunowicz, George,	Civil Code Articles 758-761: Side Issues	II, 185
Krzeczunowicz, George,	Code and Custom in Ethiopia	II, 425
Krzeczunowicz, George,	Hierarchy of Laws in Ethiopia	I, 111
Krzeczunowicz, George,	The Law of Filiation under the Civil Code	III, 511,
Krzeczunowicz, George,	Statutory Interpretation in Ethiopia	I, 315
Krzeczunowicz, George,	Turning the Legal Clock Back	III, 621
Lowenstein, Steven,	The Penal System of Ethiopia	II, 383
McCarthy, Paul,	"De Facto" and Customary Partnerships in Ethiopian Law	V, 105
Means, Robert C.,	The Constitutional Right to Judicial Review of Administrative Proceedings: Threshold Questions	III, 175
Means, Robert C.,	Employees who may not strike	IV, 167
Means, Robert C.,	The Eritrean Employment Act of 1958: Its Present Status	V, 139
Paul, James C.N.,	First Annual Report from the Dean	I, 335
Paul, James C.N.,	Second Annual Report from the Dean	II, 515
Paul, James C.N.,	Third Annual Report from the Dean	III, 591
Paul, James C.N.,	Fourth Annual Report from the Dean	IV, 21
Sand, Peter H.,	Authentication and Validation of Wills	IV, 188
Sedler, Robert Allen,	Criminal Jurisdiction in Ethiopia: A Commentary	II, 467
Sedler, Robert Allen,	Nationality, Domicile and the Personal Law in Ethiopia	II, 161

Selamu Bekele and J. Vanderlinden	Introducing the Ethiopian Law Archives: Some Documents on the First Ethiopian Cabinet	IV, 411
Semereab Michael,	The Doctrine of "Subsidiarity of the Action for Recovery of an Un- just Enrichment" in French and Ethiopian Law	V, 173
Seyoum Haregot,	The Role of the Council of Ministers in the Legislative Process	V, 281
Singer, Norman J.,	The Dissolution of Religious Marriages in Ethiopia	IV, 205
Strauss, Peter L.,	On Interpreting the Ethiopian Penal Code	V, 375
Tedeschi, Salvatore,	Review: S. Lowenstein, Materials for the Study of the Penal Law of Ethiopia	IV, 230
Vanderlinden, Jacques,	A Further Note on an Introduction to the Sources of Ethiopian Law	III, 635
Vanderlinden, Jacques,	An Introduction to the Sources of Ethiopian Law from the 13th to the 20th Century	III, 227
Vanderlinden, Jacques, and Selamu Bekele	Introducing the Ethiopian Law Archives: Some Documents on the First Ethiopian Cabinet	IV, 411
Vanderlinden, Jacques,	A Supplement to the Bibliography of Ethiopian Law	IV, 433

በአርእስት ፡ ማውጫ ፡

የአስተዳደር ፡ ሕግ ።

- የአስተዳደር ፡ ክፍል ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ የሚያደርጓቸው ፡ ውሎች ።
 የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሶሌል ፡ ባይህና ፡ ማኅበረ
 ተኞቹ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 261
- የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ (የአድሚኒስትራሲዮን) ፡ ውሎች ፡ በኢትዮጵያ ፡
 የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 125
- የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ነፃ ፡ በሆነ ፡ ወገን ፡ የመዳኘት ፡ መብት።
 ከሳሽ ፤ አቶ ፡ እገሌ ፤ ተከሳሽ ፤ የፖስታ ፡ ቴሌ ፡ ሚኒስቴር ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 318
 የግብር ፡ አመዳደብ ፡ ይግባኝ ፡
 ከሳሽ ፤ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፤ ተከሳሽ ፤ ሙሴ ፡ ኒኮላ ፡ ሳሪስ።
 ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 197
- ሥራ ፡ ለማቋረጥ ፡ የማይችሉ ፡ ሠራተኞች ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 154
- በሕግ ፡ ሥልጣን ፡ ባልተሰጡ ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣን ፡ የተሰጠ ፡ ትእዛዝ ።
 አያሌው ፡ መለስ ፤ ከሳሽ ፤ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፤ መልስ
 ሰጭ ። ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 34
- በአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የተፈጸሙ ፡ ሥራዎችን ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደ
 ገና ፡ ስለማየት ። ፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 103
- በአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የተሰጡ ፡ ውሳኔዎችን ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ስለማ
 የት ።
 የሞዘሾልድ ፡ ኩባንያ ፤ ከሳሽ ፤ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡
 ተከሳሽ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 101
- የቤተ ፡ ክህነት ፡ ዳኞች ፡ ሥልጣን ።
 ሸዋን ፡ ግዛው ፡ እንግዳ ፡ ወርቅ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ንጋቱ ፡ ይመር ፤ መልስ ፡
 ሰጭ ። ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 379
- የአሠሪና ፡ የሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ በርድ ፡ ሥልጣን ። ይግባኝ ፡ ባይ ፤
 የሴራ ፡ ሚካኤል ፡ ሸክላ ፡ ፋብሪካ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤ የእነ ፡ ደምሴ ፡ ማኅበር።
 ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 7
- የትራንስፖርት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የፈቃድ ፡ አሰጣጥ ፡ ሥልጣን ።
 መስፍን ፡ ዘለለው ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የሥራና ፡ የመገናኛ ፡ ሚኒስቴር ፤ መልስ ፡
 ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 284
- በይግባኝ ፡ ደረጃ ፡ ክርክሮችን ፡ የሚሰሙ ፡ የአስተዳደር ፡ ክፍሎች ፡ ሥልጣን ።
 ቢርናዲኒ ፡ ጁሴፔ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፤
 መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 330
- የቤተ ፡ ክህነት ፡ ዳኞች ፡ ሥልጣን ።
 በኢትዮጵያ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 196

የግብር : ይግባኝ : ጉባኤ : ሥልጣን ።
 ሙሉጌታ : አየለ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት ፤
 መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም : 337

ስለመንግሥት : ንብረት : ግብር ።
 ከሳሽ ፤ የደብረ : ዘይት : ማዘጋጃ : ቤት ፤ ተከሳሽ : የመንግሥት : ንብረት :
 ማኒስቴር ። ፪ኛ : ቮልዩም : 483

የረርና : ከረዩ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት ።
 ይግባኝ : ባይ ፤ የመንግሥት : ንብረት : ማኒስቴር ፤ መልስ : ሰጭ ፤ የደ-
 ብረ : ዘይት : ማዘጋጃ : ቤት : (አዲስ : አበባ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት)
፪ኛ : ቮልዩም : 479

ኢትዮጵያ : ለምታደርገው : የኢኮኖሚ : ዕድገት :
 የሚሆን : የአስተዳደር : አቋም ። ፫ኛ : ቮልዩም : 75

በመንግሥት : የአስተዳደር : ሥነ : ሥርዓ : የተወሰኑ :
 ጉዳዮችን በፍርድ ቤት አንድ ገና የማየት በሕገ መንግሥት የተደገፈ
 ሥልጣን ። ፫ኛ : ቮልዩም : 151

ሽምግልና

የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : የሚያደርጓቸው : ውሎች ።
 የአውራ : ጉዳና : ባለሥልጣን ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ሶሌል : በኔህና : ማኅበር
 ተኞቹ ፤ መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም : 261

የቤተ : ሰብ : ሽምግልና : ዳኞች : በፍቺ : ያላቸው : ሥልጣን ።
 የሽምግልና : ዳኞች : የሕግ : ስህተት ።
 ገብረ : ሕይወት : ደበሳይ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ የላፎንዲያሪያና : ኢንሹራንስ :
 ኩባንያ ፤ መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም : 267

የፍትሕ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት :
 የኑዛዜን : መጽደቅ : በመቃወም : የሚቀርብ : ክስ ።
 ተክለ : ሚካኤል : አብዲ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ በላይነሽ አዝብጤ ፤ መልስ :
 ሰጭ ። ፫ኛ : ቮልዩም : 18

በሥነ : ሥርዓት : አፈጻጸም : ብቻ : የተደረገ : ይግባኝ
 የጀስ : ሐንሰን : ኩባንያ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ መስፍን : ደምሴ ፤ መልስ : ሰጭ።
፪ኛ : ቮልዩም : 256

የግብር : ይግባኝ : ሰሚው : ጉባኤ : በሰጠው : ውሳኔ : የተደረገ : ይግባኝ ፤
 ማርጥልስ : ሬጅዌይና : ሸሪኮቹ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር : ውስጥ : መሥ-
 ሪያ ቤት ፤ መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም : 306

ጊዜያዊ : አገልግሎት : ያለው : ትእዛዝ : ሲሰጥ : የሚደረግ : ይግባኝ ።
 ይግባኝ : ባይ ፤ የአዲስ : አበባ : ዘመናዊ : ዳቦ : መጋገሪያ : ኤስ : ኤ፤
 መልስ : ሰጪ ፤ ያሾን : ኑሚር ። ፪ኛ : ቮልዩም : 173

የግልግል : ወይም : የሽምግልና : ዳኞች : የሚሰጡትን : ውሳኔ : ስለማሰረዝ ።
 ገብረሕይወት : ደበሳይ : ይግባኝ : ባይ ፤ የላፎንዲያሪያና : ኢንሹራንስ :
 ኩባንያ ፤ መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም : 267

የመሬት ፡ ይዞታን ፡ ለማስከበር ፡ የሚደረግ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ክስ ። በለጡ ፡ አበራሽ ፤ አቤት ፡ ባይ ፤	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡	354
የክስ ፡ መዝገብ ፡ መዝጋት ። ወይዘሪት ፡ ንግሥት ፡ መኰንን ፡ እና ፡ ሌሎች ፤ ከሳሻች ፤ የኢትዮጵያ ፡		
አየር ፡ መንገድ ፡ ባለአክሲዮን ፡ ማኅበር ፤ ተከሳሽ ።	፮ኛ ፡ ሾልዩም ፡	70
የአሠሪና ፡ የሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ ውሳኔን ፡ ማስፈጸም ። የሴራ ፡ ሚካኤል ፡ ሸክላ ፡ ፋብሪካ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የእንደምሴ ፡ የሥራ ፡ ማኅበር ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡	7
በመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ላይ ፡ ስለሚሰጥ ፡ ፍርድ ፡ አፈጻጸም ። ከሳሽ ፤ አቶ ፡ እገሌ ፤ ተከሳሽ ፤ የፖስታ ፡ ቴ ፡ ቴ ፡ ሚኒስቴር ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም		318
ባለጉዳይ ፡ በሌለበት ፡ ፍርድ ፡ መስጠት ። አቶ ፡ አበበ ፡ ልበለው ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አቶ ፡ መሐመድ ፡ አብዱራሐማን ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡	262
ባለገንዘብ ፡ በባለዕዳው ፡ ላይ ፡ ክስ ፡ እንዲያቀርብ ፡ ዋሱ ፡ ያለው ፡ መብት ። ብሥራት ፡ ወልደ ፡ ሃና ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ገሠሠ ፡ መኰንን ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡	341
ስለ ፡ ይርጋ ፡ መቋረጥ ። ተፈራ ፡ ስብሐትና ፡ ሕዝቅያስ ፡ ስብሐት ፤ ይግባኝ ፡ ባዮች ፤ ባሕታ ፡ ተስ ፋዬ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡	195
የወንጀልና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ጠምራ ፡ ክስ ።	፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡	119
የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ የማገጃ ፡ ትእዛዝ ። የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ (ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት)	፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ ፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡	79 107
የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ቦርድ ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ። ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የፎግስታድ ፡ የእንጨት ፡ ሥራ ፡ የሠራተኛ ፡ ማኅበር ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤ ጃኮብ ፡ ፎግስታድ ።	፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡	183
ዋስ ፡ ስላልተቀበሉ ፡ ባለገንዘቦች ። እሴኒ ፡ ኒኮታ ፤ ከሳሽ ፤ ማቤርዩ ፡ ማርቲራዶን ፤ ተከሳሽ ።	፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡	304
ይርጋ ። ትዕግሥት ፡ ፍሥሐ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ብርሃኑ ፡ አባ ፡ ጎሣ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡	403
ንብረት ፡ ስለመውሰድ ፡ የሚደረግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ። ሳካፌት ፡ ሶሴታ ፡ አናኒማ ፤ ከሳሽ ፤ የማዕድንና ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ሚኒስቴር ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡	56
ተነጋጋሪዎችን ፡ (ባለነገሮችን) ፡ ስለ ፡ መተካት ። የአውራ ፡ ጎዳና ፡ ባለሥልጣን ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ መብራቱ ፡ ፍስሐ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡	33

የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ክስ ፡ ጉዳይ ።
 ኢዛበል ፡ ዩሱፍ ፡ ማቱል ፡ እና ፡ ሌሎች ፤ ይግባኝ ፡ ባዮች ፤ አባ ፡ ሉዊስ ፡
 ኪዳኖስ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤ ፬ኛ ፡ ቮልዩም 50

የሦስተኛ ፡ ወገን ፡ ጣልቃ ፡ ገብነት ፡ መጥሪያ ፡ ስለመስጠት ።
 ብርሃኔ ፡ ኡቁባ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ እንዳ ፡ ገ/ክርስቶስ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።
 ፮ኛ ፡ ቮልዩም 249

የፍርድ ፡ ቤትን ፡ ትእዛዝ ፡ መጣስ ።
 ከሳሽ ፤ ዘውዴ ፡ መኳንንት ፤ ተከሳሽ ፤ የቡና ፡ ቦርድ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ።
 ፮ኛ ፡ ቮልዩም 265

የንግድ ፡ ሕግ ።

የአየር ፡ ጉዞ ።
 ንግሥት ፡ መኮንን ፤ ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ ፡ አየር ፡ መንገድ ፤ መልስ ፡
 ሰጭ ። ፫ኛ ፡ ቮልዩም 68

የሥራ ፡ ማኅበር ፡ አንቀጾች ።
 ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ዘመናዊ ፡ ዳቦ ፡ መጋሪያ ፡ ኤስ ፡
 ኤ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤ ያሾን ፡ ኑሚር ። ፩ኛ ፡ ቮልዩም 173

የሒሳብ ፡ መዝገብ ፤ በተለይ ፡ ስለ ፡ ዕቃ ፡ መዝገብ ፡ አገማመት ።
 ሻሎም ፡ ሻሎሜይ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፤
 መልስ ፡ ሰጭ ። ፫ኛ ፡ ቮልዩም 52

የንግድ ፡ ማኅበሮች ፤ በጽሑፍ ፡ የሠፈረ ፡ ውል ፡ ያለመኖር ።
 ተረዛ ፡ ፎካና ፤ ከሳሽ ፤ ማሪኖ ፡ ማሪኒ ፤ ተከሳሽ ። ፬ኛ ፡ ቮልዩም 93

“በሕግ ፡ ሳይታወቁ ፡ የሚሠሩ ፡” (“ዲ ፡ ፍክቶ”) እና ፡ ለማዳዊ ፡ የሽርክና ፡ ማኅ
 በሮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ። ፮ኛ ፡ ቮልዩም 83

ኩባንያ ፡ ማፍረስና ፡ ማጣራት ።
 ቫስኪን ፡ ሲሲያን ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ጃኮብ ፡ ፍክስታድ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።
 ፪ኛ ፡ ቮልዩም 26

አንድ ፡ ማኅበር ፡ የራሱን ፡ አክሲዮኖች ፡ ስለ ፡ መግዛቱ ።
 የኢትዮጵያ ፡ ቄራዎች ፡ ማኅበር ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አ ፡ ቤስ ፡ ኩባንያ ፤
 መልስ ፡ ሰጭ ። ፮ኛ ፡ ቮልዩም 35

የንግድ ፡ ልዩ ፡ ምልክቶች ፡ ጠቃሚነት ።
 አዛናው ፡ ዓለሜ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሴንጀር ፡ የስፌት ፡ መኪና ፡ ኩባንያ ፡
 መልስ ፡ ሰጭ ።
 (ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት) ፪ኛ ፡ ቮልዩም 207
 ሴንጀር ፡ የስፌት ፡ መኪና ፡ ኩባንያ ፤ ከሳሽ ፤ አዛናው ፡ ዓለሜ ፤ መልስ ፡
 ሰጭ ።
 (የአዲስ ፡ አበባ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡) ፪ኛ ፡ ቮልዩም 293

የሕግ ፡ መጻሕፍት ።
 የጋብቻ ፡ ፍችን ፡ የማጽደቅ ፡ ችሎታ ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ ኗሪ ፡ መሆን ።
 ኢዛበል ፡ ዩሱፍ ፡ ማቱል ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አባ ፡ ሉዊስ ፡ ኪዳኖስ ፤ መልስ ፡
 ሰጭ ። ፬ኛ ፡ ቮልዩም 50

የፍርድ : ቤት : ሥልጣን ፤ መደበኛ : ቦታ ።
 ጌቲ : ፎርቲ ፤ ከሳሽ ፤ አጉሰታ : ፎርቲ ፤ ተከሳሽ ። ፮ኛ : ቮልዩም : 65

የጋብቻ : ፍችን : የማጽደቅ : ችሎታ : ባገር : ውስጥ : ኗሪ : መሆን ።
 ይግባኝ : ባይ ፤ መሪ : ጅ : ሻቶ ፤ መልስ : ሰጭ ፤ ቴዎድሮስ : ካርል : ሻቶ።
 ፩ኛ : ቮልዩም : 187

የፍርድ : ቤት : ሥልጣን ፤ መደበኛ : ቦታ
 ቶማስ : ሃሎክ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ዶርዚ : ሃሎክ ፤ መልስ : ሰጭ ።
 ፪ኛ : ቮልዩም : 25

ስለ : ኢትዮጵያ : ተወላጅነት : ምህላው : (ምንባር/ መካን/ መደበኛ : መኖሪያ)
 እና : የተላዩ : ግላዊው : ሕግ : ፪ኛ : ቮልዩም 129

የሕገ : መንግሥት : ሕግ ።

ኢትዮጵያዊ : ተወላጅነትን : ስለማግኘትና ስለማጣት ። ፪ኛ : ቮልዩም : 129

የአውራ : ጎዳና : ባለሥልጣን : ለሕዝብ : አገልግሎት : የሚጠቅሙትን : ሀብ
 ቶች : የሚያስለቅቅበት : ሥነ : ሥርዓት ። ፮ኛ : ቮልዩም : 205

የልማት : መመሪያና : (ፖሊሲ) : ዕቅድ : ለማውጣት : የሚችሉ : ባለሥልጣናት።
 ፫ኛ : ቮልዩም : 75

“ሕግ” : የሚለው : አነጋገር ።
 ከሳሽ ፤ አቶ : እገሌ ፤ ተከሳሽ ፤ የፖስታ : ቴ : ቴ : ሚኒስቴር። ፪ኛ : ቮልዩም : 318

በኢትዮጵያ : የሕጎች : ማዕረግ : ድርገት : እርከን : ደረጃ ። ፩ኛ : ቮልዩም : 111

የዳኝነት : ነገነት ።
 ውቤ : ወልደ : ሥላሴ ፤ አመልካች ፤ ከፈለው : ወልደ : ጸድቅ ፤ መልስ :
 ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም : 54

የማዘጋጃ : ቤት : የአስተዳደር : ብይን : በፍርድ : ቤት : ስለመታየቱ ።
 አያሌው : መለስ ፤ ይግባኝ ፤ ባይ : የአዲስ : አበባ : ማዘጋጃ : ቤት ፤ መልስ : ሰጭ ።
 ፫ኛ : ቮልዩም : 34

በተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፻፴ : መሠረት : መንግሥት : በተ
 ፈጥሮ : ሀብቶች : ላይ : ያለው : ባለሀብትነትና : ቁጥጥር ።
 ፫ኛ : ቮልዩም : 525

ንብረት : ስለመውሰድ : የሚደረግ : ሥነ : ሥርዓት ።
 ሳካፌት : ሶሴታ : አኖኒማ ፤ ከሳሽ ፤ የማዕድንና : የመንግሥት : ንብረት : ሚኒ
 ስቴር ፤ መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም : 56

የመንግሥት : ሠራተኞች : ማኅበር : ለማቋቋም : ያላቸው : መብት ።
 ፮ኛ : ቮልዩም : 561

የመንግሥት : መሥሪያ : ቤት : ከግል : ርስት : ላይ : ድንጋይ : እየቆፈረ :
 አውጥቶ : ማስፈለጥ ።
 የአውራ : ጎዳና : ባለሥልጣን ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ መብራቱ : ፍስሐ ፤ መልስ :
 ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም : 33

የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : ወደ : ጎላ : ተመልሶ : ለመሥራት : ያለመ
 ቻል ።

አርአያ : አበበ ፤ ከሳሽ : የኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት : የቱ ሌክሙኒኬሽን : ቦርድ ፤ መልስ : ሰጭ ።	፪ኛ : ሾልዩም : 300
ለፓርላማ : የመመረጥ : መብት ።	
ተክሌ : ገ/ሥላሴ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ስብሀቱ : ወልደ : ማርያም ፤ መልስ : ሰጭ ።	፫ኛ : ሾልዩም : 413
ስለ : ኢትዮጵያ : የመያዝ : ሕግ : አንዳንድ : ጉዳዮች :	፫ኛ : ሾልዩም : 425
የሕገ : መንግሥቱ : ሀብት : አመዳደብ ።	፮ኛ : ሾልዩም : 445
በመንግሥት : የአስተዳደር : ሥነ : ሥርዓት : የተወሰኑ : ጉዳዮችን : በፍርድ : ቤት : እንደገና : የማየት : በሕገ : መንግሥት : የተደገፈ : ሥልጣን ፤ ፫ኛ : ሾልዩም	151
የገንዘብ : ሚኒስቴር ፤ የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት ፤ የፓርላማና : የንጉሠ : ነገ ሥቱ : ተግባር : ባጀት : በማዘጋጀት ።	፬ኛ : ሾልዩም : 351
የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶችን : ሥልጣን : በመወሰን : ረገድ : ስላ ለው : የንጉሠ : ነገሥቱ : መብት ።	፮ኛ : ሾልዩም : 487
የሕግነቱ : መሠረት : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ ።	፮ኛ : ሾልዩም : 287
የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : በሕግ : አወጣጥ : ረገድ : የፈጸመው : ተግባር ።	፮ኛ : ሾልዩም : 273
የውል : ግዴታዎች ፤	
ስለ : ኢትዮጵያ : የእንደራሴነት : (የውክልና) : ሕግ : ማብራሪያ ።	፫ኛ : ሾልዩም : 284
የአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : (የአድሚኒስትራሲዮን) : ውሎች : በኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ ።	፬ኛ : ሾልዩም : 125
ውክልና ፤	
አልማዝ : ተፈራ ፤ ከሳሽ ፤ የሆላኦና : ማዘጋጃ : ቤት : ሹም ተከሳሽ ።	፪ኛ : ሾልዩም : 469
ውክልና ፤	
ናፖሊ : ቪንጅንሶ ፤ ከሳሽ ፤ ሊርታ : ሪና ፤ ተከሳሽ ።	፬ኛ : ሾልዩም : 320
ውክልና ፤	
ሶቼታ : ናሲዮናል : ትራንስፖርት : ጉንድራንድ : ወንድማማቾች ፤ ይግ ባኝ : ባይ ፤ ሥዩም : ምስግና ፤ መልስ : ሰጭ ።	፬ኛ : ሾልዩም : 278
ንግድን : ስለመወሰን : ስለሚደረግ : ውል ።	
ከሳሽ ፤ ፍራንቸስኮኒ : ፋኩንዶና ፤ ተከሳሽ ፤ ፔድራቲ : ጁሴፔ ።	፪ኛ : ሾልዩም : 3
በአስተዳደር : መሥሪያ : ቤቶች : የተደረጉ : ውሎችን : በሽምግልና : ማየት ።	፪ኛ : ሾልዩም : 261
ስለ : አደራ ፤	
ዓለማየሁ : ኃይሌ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ቀንዶ : መካሻ ፤ መልስ : ሰጭ ።	፫ኛ : ሾልዩም : 3
ስለ : ንግድ : ቸላላኪዎች ፤	
ጅዮፍሪ : ሬናቶ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ፖል : ሪዩስና : ኩባንያ ፤ መልስ : ሰጭ ።	፪ኛ : ሾልዩም : 250

የጽሑፍ ፡ ማስረጃ ፡ የመጨረሻ ፡ ስለመሆኑ ፤
ደሚረከ ፡ ክርኖች ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ኢታሎ ፡ ፎካቲያ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ፪ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 20

የሥራዎች ፡ አገልግሎት ፡ መስጠትን ፡ የሚመለከቱ ፡ ውሎች ፡
ኪዳኔ ፡ ተመልሶ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሸቦራ ፡ ጀግኔ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡
፫ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 409

የወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ፡ ።
ካሣ ፡ ነአኩቶ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
አክሊሉ ፡ ጉብዜ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ፪ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 62

የወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ፡ ከብድር ፡ ውል ፡ ስለሚለይበት ።
ዘየኑ ፡ አብደላ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ውባየሁ ፡ ሰማኸኝ ፤ መልስ ፡
ሰጭ ፡ ፪ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 44

የ“ሥራ ፡ ውል” ፡ ከሥራ ፡ ማከናወኛ ፡ ውል ፡ ስለሚለይበት ።
ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ግርማ ፡ ገግሬ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ፬ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 74

ምክትል ፡ ሥራ ፡ ተቋራጭ ፡ በሚያደርገው ፡ ጥፋት ፡ የሥራ ፡ ተቋራጭ ፡ ያለ
በት ፡ ኃላፊነት ።
የሶሌል ፡ ኩባንያ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ መንግሥቱ ፡ ታየ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡
፪ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 228

በውል ፡ ውስጥ ፡ ፊርማን ፡ ስለመካድ ፤
ናጂ ፡ ሰይድ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አብዱል ፡ መሊክ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ፮ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 46

ስጦታ፤
ኃይሉ ፡ በአግዳሚሪያን ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አልማዝ ፡ አምባዬ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡
፫ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 362

ስጦታ ፤
ይሻሙሽ ፡ ግርማይ ፤ ከሳሽ ፤ ካሣ ፡ ረታ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ፫ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 41

ቃብድ ፤
ተዋበች ፡ ዕንቆ ፡ ሥላሴ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ወዳጆ ፡ ይመር ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡
፫ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 374

ሠራተኞች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሳሉ ፡ ስለሚደርስባቸው ፡ አደጋዎች ፡ የአሠሪው ፡
ኃላፊ ፡ መሆን ።
ኢፍቲሐ ፡ ማማሊንጋስ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ዛፍላ ፡ ኤንድ ፡ ካምፑሳ ፡ ኩባ
ንያ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ፪ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 39

በሠራተኛው ፡ ላይ ፡ ስለሚደርሰው ፡ ጉዳት ፡ የአሠሪ ፡ ተጠያቂነት ፡ (ኃላፊነት)።
ከሳሽ ፤ ኢፍቲሐ ፡ ማማሊንጋስ ፤ ተከሳሽ ፤ ዛፍላ ፡ ካምፑስ ። ፩ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 202

በጽሑፍ ፡ ስለተፈጸሙ ፡ ውሎች ፡ የሚቀርብ ፡ ማስረጃ ።
አርአያ ፡ አምደ ፡ ሚካኤል ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ካሕሣይ ፡ ገብረ ፡ ተንሣኤ ፤
መልስ ፡ ሰጭ ፡ ፪ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 274

ስለውል ፡ መሻሻል ፡ የሚያስፈልገው ፡ ፎርም ።
ባይሳ ፡ ጃሞ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አስፋ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡
፫ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 399

በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡
 ውል ፡ ለመዋዋልና ፡ ውልን ፡ ለመለዋወጥ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡ ግዴታ
 ምች ። ፩ኛ ፡ ሾልዩም፡ 211

ዋስትና ፤
 አበበ ፡ ልበለው ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ መሐመድ ፡ ዓብዱራሐማን ፤ መልስ ፡ ሰጭ።
 ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 262

ዋስትና ፤
 ብሥራት ፡ ወልደ ፡ ሃና ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ገሠሠ ፡ መኰንን ፤ መልስ ፡ ሰጭ።
 ፫ኛ ፡ ሾልዩም፡ 341

ዋስትና ፤
 የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡
 ባንክ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።
 (ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡) ፩ኛ ፡ ሾልዩም፡ 79
 (የአዲስ ፡ አበባ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት) ፪ኛ ፡ ሾልዩም 107

የሙያን ፡ ተግባር ፡ ስለመዋዋል ፡
 ታደሰ ፡ ድልነግሁ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ በቀለች ፡ ካሣ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።
 ፫ኛ ፡ ሾልዩም፡ 61

ኢንቹራንሽን ፤
 ገብረ ፡ ሕይወት ፡ ደበሳይ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የላፎንዲያሪያና ፡ ኢንቹራ ፡
 ንስ ፡ ኩባንያ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።
 ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 267

ውልን ፡ ስለማፍረስ ፤
 የኢትዮጵያ ፡ ቄራዎች ፡ ማኅበር ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
 አ ፡ ቤስ ፡ ኩባንያ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤
 ፮ኛ ፡ ሾልዩም፡ 35

ውልን ፡ ስለማፍረስ ፤
 ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ወልደሚካኤል ፡ ተወልደ ፡ መድሐን ፤ ኢድሪስ ፡ ዑመር ፡ ኪክያ ፤
 መልስ ፡ ሰጭ ፡
 ፩ኛ ፡ ሾልዩም፡ 256

ውልን ፡ ማፍረስ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ካቲሪና ፡ ኢብርት ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤
 ተፈሪ ፡ አሰግዴ ።
 ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 474

የአየር ፡ ጉዞ ፡ የኪራይ ፡ (ቻርተር) ፡ ስምምነት ፡ አላፈነት ፤
 ንግሥት ፡ መኰንን ፤ ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ ፡ አየር ፡ መንገድ ፤ መልስ ፡
 ሰጭ ።
 ፫ኛ ፡ ሾልዩም፡ 68

በተከራይ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ የሚገኘውን ፡ የሚንቀሳቀስ ፡ ንብ
 ረት ፡ ይዞ ፡ የመቆየት ፡ መብት ።
 እሌኒ ፡ ኒኪታ ፤ ከሳሽ ፤ ማቤርዬ ፡ ማርቲራደና ፤ ተከሳሽ ። ፬ኛ ፡ ሾልዩም፡ 304

ብድር ።
 ዮሐንስ ፡ ኪዳኔ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ብርሃኑ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፤ መልስ ፡
 ሰጭ ።
 ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 256

በረጅም ፡ ጊዜ ፡ የሚፈጸሙ ፡ የሥራ ፡ ውሎች ፡ ማርፕላስ ፡ ሪጅዌይና ፤ ይግባኝ፡
 ባይ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፤ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 306

የመሸጥ ፡ ተስፋ ፡ በተደረገበት ፡ ጊዜ ፡ ያለው ፡ የመግዛት ፡ መብት ።	
ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ጽጌ ፡ ወይን ፡ ተስፋ ፡ ማርያም ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤ ታደሰ ፡	
አምባዬ ።	፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 165
የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ሽያጭ ።	
ሶፔታ ፡ ናሲዮናል ፡ ትራንስፖርት ፡ ጎንደራንድ ፡ ወንድማማቾች ፤ ይግ	
ባኝ ፡ ባይ ፤ ሥዩም ፡ ምስግና ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፬ኛ ፡ ሾልዩም ። 278
ሕገ ፡ ወጥ ፡ ወይም ፡ ለሕሊና ፡ ተቃራኒ ፡ የሆነ ፡ ጉዳይ ።	
ተክሌ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ስብሀቱ ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፤ መልስ	
ሰጭ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 413
<u>የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡</u>	
ለአመክሮ ፡ በተወሰነ ፡ ገደብ ፡ ስለመፈታት ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 533
የክስ ፡ ማመልከቻ ፡ ዝርዝር ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 3
ወንጀልን ፡ ለመመልከት ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ሥልጣን ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 441
ክስ ፡ የመክፈት ፡ ግዴታ ።	
ነዲ ፡ ኃይሌ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 40
ያለነፃ ፡ ፈቃድ ፡ የሚሰጡ ፡ የእምነት ፡ ቃላትና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡	
ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁጥር ፡ ፴፮ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 317
የወንጀልና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ጠምራ ፡ ክስ ።	፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 119
የይግባኝ ፡ ብዛት ።	፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 341
ዐቃቤ ፡ ሕግ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ብዙነሽ ፡ ቦካን ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 35
ለመክሰስ ፡ መብተኛ ፡ የሆኑት ፡ ሰዎች ፡ አቤቱታ ፡ ሲቀርብ ፡ ብቻ ፡ የክሱን ፡	
ጉዳይ ፡ ለመከታተል ፡ የሚቻልባቸው ፡ ወንጀሎች ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 121
ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የመያዝ ፡ ሕግ ፡ አንዳንድ ፡ ጉዳዮች ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 425
<u>ልማዳዊ ፡ ሕግ ፡</u>	
የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመጽናቱ ፡ በፊት ፡ የነበሩ ፡ የማደጎ ፡ ልጅነትን ፡	
መቀበልና ፡ የቁም ፡ ስጦታ ፡ ማድረግ ።	
ይሻሙሽ ፡ ግርማይ ፤ ከሳሽ ፤ ካሣ ፡ ረታ ፤ መልስ ፡ ሰጪ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 41
የማደጎ ፡ ልጅነትን ፡ ለመፍጠር ፡ የሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ፍላጎትና ፡ ፈቃድ፤	
የማር ፡ ልጅ ።	
ተፈራ ፡ ግዛው ፡ አመልካች ፤ መና ፡ በቀልሽ ፤ ተቃዋሚ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 76
ስለ ፡ “የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ምንጮች ፡ መግቢያ ፡” የተሰጠ ፡ ተጨማሪ ፡	
ማብራሪያ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 635
የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ምንጮች ፡ መግቢያ ፡ ከ፲፫ኛው ፡ እስከ ፡ ፳ኛው ፡	
መቶ ፡ ዓመት ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 227
ሕግና ፡ ባህል ፡ በኢትዮጵያ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 401
የወለድ ፡ አግድ ፡ ውል ።	
ዘዩኑ ፡ አብደላ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ውባየሁ ፡ ሰማሽኝ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	
	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 44

ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ ስለሚወለድ ፡ ልጅ ።
 ጽጌ ፡ ሀብተሥላሴ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሠናይት ፤ መልስ ፡ ሰጭ ። ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 237

የኑዛዜ ፡ ፎርም ።
 የወይዘሮ ፡ በየነች ፡ አባ ፡ ነብሮ ፡ ንብረት ፡ ጉዳይ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 235

አባትነትን ፡ በማስረጃ ፡ ስለማስረጃት ። ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 491

አባትነትን ፡ ስለማስረጃት ።
 ወርቅነሽ ፡ በዛብሀ ፡ ከሳሽ ፤ ተከሳሽ ፤ ይደነቁ ። ፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 15

ሕጉን ፡ ጥንታዊ ፡ ማድረግ ፡ አይሆንምን ? ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 609

የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ ውስጥ ፡ ማስመዝገብ ፡
 ካሣ ፡ ነአተቶ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አክሊሉ ፡ ጉብዜ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ። ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 62

ለኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ፡የአሳብ ፡ ማነሳሻ ፡ የሆኑት ፡ ምንጮች ።
 ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 327

በኢትዮጵያ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ። ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 196

የነገሥታት ፡ ፍርድ ፡ መጽሐፍ ፡ ወይም ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ። ፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 207

ቀን ፡ ያልተጻፈባቸው ፡ ነዛዜዎች ።

ንግሥቱ ፡ ፋንታዬ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሣህለማርያም ፡ መንገሻ ፤ መልስ ፡
 ሰጭ ። ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 269

መረጃ ፡

በፍርድ ፡ ስለሚደረግ ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ።
 ጽጌ ፡ ሀብተ ፡ ሥላሴ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሠናይት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፬ኛ ሾልዩም ፡ 237

በፍርድ ፡ ስለሚደረግ ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡
 ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አቶ ፡ እገሌ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤ ታቦቱ ፡ ገብረ ፡ ትንሣኤ ።
 ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 325

ማስረጃ ፡ የማቅረብ ፡ ግዴታ ።
 አ ፡ ቤስ ፡ ኩባንያ ፡ ኢት ፡ ሊሚትድ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሰሎሞን ፡ ግደይ ፤
 መልስ ፡ ሰጭ ። ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 56

ማስረጃ ፡ የማቅረብ ፡ ግዴታ ።
 ኢፍቴሕ ፡ ማማሊንጋስ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ዛፑላ ፡ ኤንድ ፡ ካምፑሲ ፡ ኩባ
 ንያ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ። ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 39

ማስረጃ ፡ የማቅረብ ፡ ግዴታ ።
 የጀስ ፡ ሐንሰን ፡ ኩባንያ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ መስፍን ፡ ደምሴ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።
 (ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት) ፡ ፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 256

የጀስ ፡ ሐንሰን ፡ ኩባንያ ፡ የሠራተኞች ፡ ማኅበር ፤ አመልካች ፤ የጀስ ፡
 ሐንሰን ፡ ኩባንያ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ (የአሠሪና ፡ የሠራተኞች ፡ ጉዳይ ፡
 ቦርድ) ፡ ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 342

ማስረጃ ፡ የማቅረብ ፡ ግዴታ ።
 ኪዳኔ ፡ ተመልሶ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሾቢራ ፡ ጀግኔ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።
 ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 409

ማስረጃ : የማቅረብ : ግዴታ ።
 ማሞ : ወልዴ ፤ በይግባኝ : ከሳሽ ፤ የአገር : ውስጥ : መሥሪያ : ቤት ፤
 መልስ : ሰጭ ። — ፪ኛ : ቮልዩም 315

የጽሑፍ : ውል : ያደረገ : ተዋዋሮችን : አሳብ : ለማረጋገጥ : ከጽሑፍ :
 ማስረጃ : ውጪ : ሌላ : ማስረጃ : ስለማቅረብ ። ዶሜኒኮ : ክሮቼ ፤ ይግባኝ :
 ባይ ፤ ኢታሎ : ፎካቺያ ፤ መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም: 20

ያስነፃ : ፈቃድ : የሚሰጡ : የእምነት : ቃላትና : የወንጀለኛ : መቅጫ :
 ሥነ : ሥርዓት : ቁጥር : ፴፭ ። ፫ኛ : ቮልዩም : 317

በጽሑፍ : ስለተፈጸሙ : ውሎች : የቃል : ማስረጃ : ስለማቅረብ ።
 አርአያ : አምደ : ሚካኤል ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ካሕጣይ : ገብረ : ትንሣኤ ፤
 መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም: 274

በጽሑፍ : የተደገፈን : ውል : በቃል : ምስክርነት : ለማሻሻል : ያለመ
 ቻል ።
 ባይሳ : ጀሞ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ አሰፋ : ወልደ : ጊዮርጊስ ፤ መልስ : ሰጭ ።
 ፫ኛ : ቮልዩም: 399

ተከሳሽ : ነፍስ : ለመግደሉ : መረጃ : ሳይቀርብበት : ወንጀል : መፈጸሙን :
 ሲያምን ።
 ገረሱ : ሎሎ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ዐቃቤ : ሕግ ፤ መልስ : ሰጭ ። ፫ኛ : ቮልዩም: 191

አባት : ነው : ስለሚያሰኝ : ግምት ። ገብረ : ጀማነህ : ይግባኝ : ባይ ፤ ታረ
 ቀኝ ፤ መልስ : ሰጭ ። ፭ኛ : ቮልዩም: 50

ስለ : አደራ : ማስረጃ ።
 ዓለማየሁ : ኃይሌ ፤ ይግባኝ : ባይ : ቀንዶ : መካሻ ፤ መልስ : ሰጭ ።
 ፫ኛ : ቮልዩም: 3

በውል : አመሠራረት : የተንኮልን : መኖር : ማሳየት ።
 ዮሐንስ : ኪዳኔ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ብርሃኑ : ወልደ : ጊዮርጊስ ፤ መልስ :
 ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም: 256

ስለ : ልጅነት : ማስረጃ ።
 ትረጉጋ : ሲካርሜሎ ፤ ቴሬሳ : ከሳሽ ፤ ማስቲስ : ቪንሴንዚ ፤ ተከሳሽ ።
 ፫ኛ : ቮልዩም: 503

ስለ : ነፍስ : አገዳደል : ማስረጃ : እምነት ፤
 መሐመድ : አቡኢሳ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ አቃቤ : ሕግ ፤ መልስ : ሰጭ ።
 ፪ኛ : ቮልዩም: 246

የባለንብረትነት : ማስረጃ ።
 ኃይሌ : ደስታ ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ አበበች : ገ/ሥላሴ : መልስ : ሰጭ ።
 ፭ኛ : ቮልዩም: ?

አባትነትን : ስለማስረጃት —
 ወርቅነሽ : በዛብህ : ከሳሽ ፤ ይደነቁ : ተከሳሽ : ፪ኛ : ቮልዩም: 15

ፈርማን : ወይም : ጽሕፈትን : ማስመርመር ።
 አቶ : ናጂ : ሰይፍ : ይግባኝ : ባይ ፤ አብዱል : መሊክ : መሐመድ : መልስ
 ሰጭ ። ፭ኛ : ቮልዩም: 46

ከውል : ውጭ : ስለሚደርስ : ኃላፊነት :
 በሕግ : ያላገባች : እናት : ካሳ : መጠየቅ = ፪ኛ : ሾልዩም : 181

ለተገዳ : ሰው : በቀጥታ : የተፈጠረ : ሕጋዊ : ግዴታ =
 ዩኒቨርሲቲ : ኢንቨራንሽን : ኤጀንት : ትሬዲንግ : ኩባንያ : ሊሚትድ =
 ይግባኝ : ባይ : ገብረመስቀል : ተክሌ ፤ መልስ : ሰጪ = ፪ኛ : ሾልዩም : 9

ሠራተኛ : በስሕተት : በሚያመጣው : ጉዳት : አሠሪ : ያለበት : አላፊነት =
 የትምህርት : ሚኒስቴር ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ወይዘሮ : ሙላቷ : አስፋው ፤
 መልስ : ሰጭ = ፪ኛ : ሾልዩም : 310

ለሌላ : ሰው : ተግባር : አላፊ : ስለመሆን : የሰሌል : ቦኔህ : ኩባንያ : ይግ
 ባኝ : ባይ ፤ መንግሥቱ : ታዩ ፤ መልስ : ሰጭ = ፪ኛ : ሾልዩም : 228

ንዝህላልነት =
 ይግባኝ : ባይ ፤ ሚስተር : አንቶኒስ : ሐጀግሉ ፤ መልስ : ሰጭ ፤ የኢትዮ
 ጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት : የአውራ : ጉዳና : ባለሥልጣን =
 ፪ኛ : ሾልዩም : 153

የቤተ : ሰብ : ሕግ :

ስለጉዲፈቻ : የማር : ልጅ : ለአካለ : መጠን : ያልደረሰችው : ጉናወርቅ :
 የተባለችውን : ልጅ : በጉዲፈቻ : ልጅ : ለማድረግ : በተደረገው : ውል
 ላይ : ይግባኝ : ባዮች ፤ አቶ : ማሞ : ኃይሌ : ሚስተር : ዊልያም : ቦስ :
 ሚስት : ረኔ : ሐን : ቦስ = ፪ኛ : ሾልዩም : 419

የማደጎ : ልጅነት : (ጉዲፈቻ) =
 አቶ : ተፈራ : ግዛው : አመልካች ፤ ወይዘሮ : መና : በቀለች ፤ ተቃዋሚ :
 ፪ኛ : ሾልዩም : 76

የማደጎ : ልጅነት =
 ይሻሙሽ : ግርማይ : ከሳሽ ፤ ካሳ : ረታ : መልስ : ሰጭ = ፪ኛ : ሾልዩም : 41

ስለ : ጋብቻ : መፍረስ =
 ከሳሽ ፤ ትሪንጋሊ : ካርሚሎ : ተሬዛ ፤ ተከሳሽ ፤ ማልተስ : ሺንቸንዝ =
 ፪ኛ : ሾልዩም : 195

ስለ : ጋብቻ : መፍረስ =
 ከሳሽ ፤ ጌቲ : ፎርቲ ፤ ተከሳሽ ፤ አጉስተ : ፎርቲ ፪ኛ : ሾልዩም : 65

ስለ : ጋብቻ : መፍረስ =
 ከሳሽ ፤ ቶማስ : ሃሎክ ፤ መልስ : ሰጭ ፤ ዶርዚ : ሃሎክ = ፪ኛ : ሾልዩም : 25

የሃይማኖት : ሥርዓት : ጋብቻ : የሚፈርስበት : ሁኔታ =
 ሸዋንግዛው : እንግዳወርቅ : ይግባኝ : ባይ ፤ ንጋቱ : ይመር : መልስ :
 ሰጭ ፤ ፪ኛ : ሾልዩም : 379

ለውጭ : አገር : ዜጎች : የጋብቻ : ፍችን : የማጽደቅ : ችሎታ =
 ይግባኝ : ባይ ፤ ማዳም : ሚሪ : ጅ : ሻቶ ፤ መልስ : ሰጭ ፤ ሚስተር : ቴዎ
 ድር : ባርል : ሻቶ = ፪ኛ : ሾልዩም : 187

ስለ : መወለድ =
 አቶ : ገብሬ : ጀማነህ : ይግባኝ : ባይ ፤ አቶ : ታረቀኝ : መልስ : ሰጭ =
 ፪ኛ : ሾልዩም : 50

ስለ : መወለድ ።
 ሙሉነሽ : ኃይሉ : ይግባኝ : ባይ ፤ በቀለች : ኃይሉ : መልስ : ሰጭ ።
 ፩ኛ : ቮልዩም : 239

ስለ : መወለድ ።
 ይግባኝ : ባይ ፤ ወይዘሮ : ጽጌ : ሀብተሥላሴ ፤ መልስ : ሰጭ ፤ ወይዘሮ ።
 ሠናይት ።
 ፩ኛ : ቮልዩም : 237

ስለ : መወለድ ።
 ከሳሽ : ወይዘሮ : ወርቅነሽ : በዛብሀ ፤ ተከሳሽ ፤ እመት : ይደነቁ ።
 ፩ኛ : ቮልዩም : 15

ሞግዚትነት ።
 አካለ : መጠን : ያላደረሰችው : የአልማዝ : ፋፋ : አላዳሪነትና : ሞግዚትነት : ጉዳይ ።
 ፩ኛ : ቮልዩም : 74

የባልና : ሚስት : የጋራ : ንብረት ።
 ይግባኝ : ባይ ፤ ተክለ : ሚካኤል : አብዲ ፤ መልስ : ሰጭ ፤ በላይነሽ : አዝብጤ ።
 ፫ኛ : ቮልዩም : 18

በኢትዮጵያ : ፍትሕ : ብሔር : ሕግ : መሠረት : የጋብቻ : አቋም ።
 ፩ኛ : ቮልዩም : 43

አባትነትን : ስለማስረዳት : ስለማስታወቅ ።
 ይግባኝ : ባይ ፤ አቶ : እገሌ ፤ መልስ : ሰጭ ፤ ታቦቱ : ገብረ : ትንሣኤ ።
 ፪ኛ : ቮልዩም : 325

አባትነትን : በፍርድ : ማስታወቅ ።
 ፪ኛ : ቮልዩም : 181

በኢትዮጵያ : ስለ : ሃይማኖት : ጋብቻዎች : መፍረስ ።
 ፬ኛ : ቮልዩም : 196

በተፈጥሮ : መወለድ : በኩል : የኢትዮጵያ : ሕግ : አስተዳደግ ።
 ፫ኛ : ቮልዩም : 491

ስለ : ገንዘብ :

ኢትዮጵያ : ለምታደርገው : የኢኮኖሚ : ዕድገት : የሚሆን : የአስተዳደር : አቋም ።
 ፫ኛ : ቮልዩም : 118

የኢትዮጵያ : በጀት ።
 ፬ኛ : ቮልዩም : 351

ስለ : “ኢትዮጵያ : የሕግ : ምንጮች : መግቢያ” : የተሰጠ : ተጨማሪ : ማብራሪያ ።
 ፫ኛ : ቮልዩም : 629

የሕግ : ሳይንስ : (ጁረስፕሩዳንስ) :

የኢትዮጵያ : ሕግ : ምንጮች : መግቢያ : ከ፲፫ኛው : እስከ : ፳ኛው : መቶ : ዓመት ።
 ፫ኛ : ቮልዩም : 192

ፍርድ ፤ በተመሳሳይ : ጉዳዮች : የበላይ : ፍርድ : ቤቶች : የሰጡዎቸውን : ፍርዶች : ስለመከተል ።

ከሳሽ : የደብረ : ዘይት : ማዘጋጃ : ቤት ፤ ተከሳሽ : የመንግሥት : ንብረት : ሚኒስቴር : (የየረርና : ከረዩ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት) ።
 ፩ኛ : ቮልዩም : 483

ይግባኝ : ባይ ፤ የመንግሥት : ንብረት : ሚኒስቴር ፤ መልስ : ሰጭ ፤ የደብረ : ዘይት ማዘጋጃ : ቤት : (የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : አዲስ : አበባ) ።
 ፩ኛ : ቮልዩም : 479

ሕጉን ፡ ጥንታዊ ፡ ማድረግ ፡ አይሆንምን ፡ ሕግና ፡ ምንጮች ፡ ፫ኛ ፡ ቮልዩም	609
በማጠናቀር ፡ (ከያለበት ፡ በማውጣት) ፡ ሕግን ፡ የማሰናዳት ፡ ዘዴ ።	
	፫ኛ ፡ ቮልዩም፡ 425
“ዘሞራሊቲ ፡ ኦቭ ፡ ዘ ፡ ክሪሚናል ፡ ሎ”	፫ኛ ፡ ቮልዩም፡ 641
ስለ ፡ ተግባር ፡ ሥራ ፡ ሕግ ፡	
ስለ ፡ ተግባር ፡ ሕግ ፡ መግቢያ ።	፪ኛ ፡ ቮልዩም 85
ያለበቂ ፡ ምክንያት ፡ ከሥራ ፡ በማሰናበት ፡ የሚሰጥ ፡ ኪሣራ ።	፫ኛ ፡ ቮልዩም 409
ኪዳኔ ፡ ተመልሶ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሽብሩ ፡ ገኘ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።	
በተቀጣሪ ፡ ሠራተኛና ፡ በሥራ ፡ ተቋራጭ ፡ መሐል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ።	
የሶሌል ፡ ቦኔህ ፡ ኩባንያ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ መንግሥቱ ፡ ታዩ ፡ መልስ ።	
ሰጭ ።	፪ኛ ፡ ቮልዩም፡ 228
ኤች ፡ ኤል ፡ ኤ ፡ ሀርት ፡ የጻፉት ፡ መጽሐፍ ፡ አክስ ፡ ፎርድ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፕሪስ	
፲፱፻፷፮ ፡ (እ ፡ ኤ ፡ አ ፡) ገጽ ፡ ፶፬ ፡	
ሥራ ፡ ለማቋረጥ ፡ የማይችሉ ፡ ሠራተኞች ።	፬ኛ ፡ ቮልዩም፡ 154
አሠሪው ፡ በሥራው ፡ ምክንያት ፡ በሠራተኛ ፡ ላይ ፡ ለሚደርሱ ፡ አደጋ	
ዎች ፡ ኃላፊ ፡ ስለ ፡ መሆኑ ።	፬ኛ ፡ ቮልዩም፡ 39
ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሚስት ፡ ኢፍቴሐ ፡ ማማሊንጋስ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ሚስርስ	
ዛፑላ ፡ ኤንድ ፡ ካምፑላ ፡ ኩባንያ ።	
ሠራተኛ ፡ ያጠፋው ፡ ስለ ፡ አሠሪ ፡ አላፊነት ።	
የትምህርት ፡ ሚኒስቴር ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ወይዘሮ ፡ ሙላቷ ፡ አስፋው ፡	
መልስ ፡ ሰጭ ።	፬ኛ ፡ ቮልዩም፡ 310
በሠራተኛው ፡ ላይ ፡ ስለሚደርሰው ፡ ጉዳት ፡ የአሠሪ ፡ ተጠያቂነት ፡	
(ኃላፊነት) ።	
ከሳሽ ፤ እፍትኸያ ፡ ማማሎንገስ ፤ ተከሳሽ ፤ ዛፑላና ፡ ካምፕስ ፡ ሊሚትድ፡	
	፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 202
በሥራ ፡ ተቋራጭና ፡ በተቀጣሪ ፡ ሠራተኛ ፡ ስላለው ፡ ልዩነት ። ኃይሌ ፡	
ዋቅጅራ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።	፬ኛ ፡ ቮልዩም፡ 74
በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚደርስ ፡ ጉዳት ።	
ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አንቶኒስ ፡ ሐጃግሉ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤ የኢት ፡ ን ፡ ነ ፡ መ ፡	
የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ።	፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 153
የአሠሪና ፡ የሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ ሥልጣን ።	
የሴራ ፡ ሚካኤል ፡ ሸክላ ፡ ፋብሪካ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የእነ ፡ ደምሴ ፡ የሥራ	
ማኅበር ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።	፫ኛ ፡ ቮልዩም፡ 13
የአሠሪና ፡ የሠራተኛ ፡ ድንጋጌ ።	
ማሞ ፡ ይንበርበሩ ፤ ተከሳሽ ፡ ይርጉ ፡ አበበ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።	፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 34
የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ ትእዛዙን ፡ የሚፈጽምበትን ፡ ጊዜ ፡	
ለማራዘም ፡ ያለው ፡ ሥልጣን ።	
ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የፎቅስታድ ፡ የእንጨት ፡ ሥራ ፡ የሠራተኞች ፡ ማኅበር ፤	
መልስ ፡ ሰጭ ፡ ጃኮብ ፡ ፎቅስታድ ።	፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 183

የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ።
 የጀስ ፡ ሐንሰን ፡ ኩባንያ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ መስፍን ፡ ደምሴ ፡ መልሰ ፡ ።
 ሰጭ ፡ (ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት) ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 256

የጀስ ፡ ሐንሰን ፡ ኩባንያ ፡ የሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ አመልካች ፡ የጀስ ፡ ።
 ሐንሰን ፡ ኩባንያ ፡ መልሰ ፡ ሰጭ ።
 (የአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ ቦርድ) ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 342

የመንግሥት ፡ ሠራተኞች ፡ ማኅበር ፡ ለመቋቋም ፡ ያላቸው ፡ መብት ፡ ።
 ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 561

ከሥራ ፡ ለመሰናበት ፡ ስለሚሰጥ ፡ ኪሳራ ፡ መብት ፡ ።
 የሱርቫራ ፡ ጁሱፒ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ጋሻው ፡ በዛ ፡ ዘርፉ ፡ መልሰ ፡ ሰጭ ።
 ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 29

የ፲፱፻፶ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የኤርትራ ፡ የሠራተኛ ፡ አቀጣጠር ፡ አዋጅ ፡ በአሁኑ ፡ ።
 ጊዜ ፡ ያለው ፡ አቋም ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 123

የሕግ ፡ ታሪክ ፡

ስለ ፡ “የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ምንጮች ፡ መግቢያ ፡” የተሰጠ ፡ ተጨማሪ ፡ ።
 ማብራሪያ ። ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 629

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ምንጮች ፡ መግቢያ ፡ ከ፲፫ኛው ፡ እስከ ፡ ፳ኛው ፡ ።
 መቶ ፡ ዓመት ። ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 227

የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ አርእስት ፡ በማድረግ ፡ ስለተደረሰ ፡ ጽሑፎች ፡ ተጨ
 ማሪ ፡ መግለጫ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 433

ሕግና ፡ ባህል ፡ በኢትዮጵያ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 401

የኢትዮጵያ ፡ ባጀት ፡ ታሪካዊ ፡ መግለጫ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 351

ሕጉን ፡ ጥንታዊ ፡ ማድረግ ፡ አይሆንምን ? ። ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 609

ስለመጀመሪያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ካቢኔት ፡ አንዳንድ ፡ ሰነዶች ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 383

ለኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ የአሳብ ፡ ማነሳሻ ፡ የሆኑት ፡ ምን
 ጮች ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 327

የኢትዮጵያ ፡ ነገሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ።
 ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 207

የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ አቅድ ፡ (ቅንጅት) ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 355

የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ልዩ ፡ መብት ፡ ታሪካዊ ፡ መግለጫ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 488

የሕግ ፡ ሥራ ፡

የሕግ ፡ ጠበቃዎች ፡ ለደምበኞቻቸው ፡ ያለባቸው ፡ ግዴታ ።
 ታደሰ ፡ ድልንጣሁ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ በቀለች ፡ ካሣ ፡ መልሰ ፡ ሰጭ ። ፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 61

የሕግ ፡ ጠበቃዎች ፡ ጠባይ ።
 ከሳሽ ፤ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፤ ተከላሽ ፤ ሙሴ ፡ ኒኮላ ፡ ሳሪስ ።
 ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 197

የገንዘብ ፡ ሰነዶች ፡

ስለ ፡ ቼክ ፡ የአውጪው ፡ ኃላፊነት ።
 አ ፡ ቤስ ፡ ኩባንያ ፡ ኢት ፡ ሊሚትድ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ስሎሞን ፡ ግደይ ፡ ።
 መልሰ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 56

በተጻፈ ፡ ሰነድ ፡ የተፈጸመ ፡ ብድር ።
 አርአያ ፡ አምደ ፡ ሚካኤል ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፣ ከሕዛይ ፡ ገብረ ፡ ትንሣኤ ፡
 መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 274

ለመክፈል ፡ የተሰፋ ፡ ሰነድ ።
 አበበ ፡ ልበለው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፣ መሐመድ ፡ ግብዱራሐማን ፡ መልስ ፡
 ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 262

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡

መደለያ ።
 በለጠ ፡ በላይነህ ፣ ይግባኝ ፡ ባይ ፣ መልስ ፡ ሰጭ ፣ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፣ ፩ኛ ፡ ሾልዩም፡ 158
 ለአመክሮ ፡ በተወሰነ ፡ ገደብ ፡ ስለ ፡ መፍታት ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 533

ለወንጀል ፡ ሥራ ፡ መመካከርና ፡ ማደም ።
 ይግባኝ ፡ ባይ ፣ ዘረሁን ፣ መኰንን ፣ መልስ ፡ ሰጭ ፣ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡
፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 192

የግል ፡ ተበዳይ ፡ በሚያመለክትበት ፡ ጊዜ ፡ የሚያስቀጡ ፡ ወንጀሎች ።
 ነዲ ፡ ኃይሌ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፣ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 40

የመሬት ፡ ይዘታን ፡ ለማስከበር ፡ የሚደረግ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ።
 በለጠ ፡ አበራሽ ፡ አቤት ፡ ባይ ፣ ፫ኛ ፡ ሾልዩም፡ 354

የወንጀል ፡ ሥራ ፡ ኃላፊ ፡ አለመሆን ።
 ጌታቸው ፡ ግዛው ፡ ተከሳሽ ፣ ጠቅላይ ፡ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፣ ከሳሽ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 9

በኢትዮጵያ ፡ ወንጀልን ፡ የሚመለከት ፡ ሥልጣን ፣ ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 441

የተቃለለ ፡ የነፍስ ፡ መግደል ፡ ወንጀል ።
 ገረሱ ፡ ሎሎ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፣ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 191

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፣
 ተከሳሹ ፡ የፈጸመው ፡ በደል ፡ ከደረሰው ፡ ሞት ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ ስለ ፡
 መሆኑ ። ከሳሽ ፡ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፣ ተከሳሽ ፡ አሰፋ ፡ በቀለ — ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 462

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፣ እምነት ።
 ሙሐመድ ፡ አቡኢሳ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፣ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።
፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 243

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፣ የደም ፡ ፍላጎት ።
 ፀጋዬ ፡ ገብረ ፡ መድኅን ፣ ይግባኝ ፡ ባይ ፣ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፣ መልስ ፡ ሰጭ ።
፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 249

የኢትዮጵያን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ማስተማሪያ ፡ ጽሑፍ ። ፪ኛ ሾልዩም፡ 223

በቸልተኛነት ፡ ስለመበደል ።
 መኰንን ፡ ወልደየስ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፣ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።
፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 3

ለመክሰስ ፡ ሰብተኛ ፡ የሆኑት ፡ ሰዎች ፡ አቤቱታ ፡ ሲቀርብ ፡ ብቻ ፡
 የክሱን ፡ ጉዳይ ፡ ለመከታተል ፡ የሚቻልባቸው ፡ ወንጀሎች ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 111

ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም፡ 287

“ዘሞራሊቲ፡ ኦቭ፡ ዘ፡ ክሪምናል፡ ሎው፡” ስለሚባለው፡ መጽሐፍ፡ ትችት ። ፫ኛ፡ ቮልዩም፡ 641

የኢትዮጵያ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ መንግሥት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ። ፩ኛ፡ ቮልዩም 207

የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ቅንጅት ። ፪ኛ፡ ቮልዩም፡ 355

ስለሰዎች፡

አካለ፡ መጠን፡ ስላላደረሱ፡ ሰዎች ።

የአልማዝ ፡ ፋፋ፡ አሳዳሪነትና ፡ ሞግዚትነት ፡ ጉዳይ ፩ኛ፡ ቮልዩም፡ 74

ሽርክና ፡ የሕግ ፡ ሰው ፡ ስለመሆኑ ። ፮ኛ፡ ቮልዩም፡ 83

በኢትዮጵያ ፡ ፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የጋብቻ ፡ አቋም ። ፬ኛ፡ ቮልዩም፡ 43

ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተወላጅነት ፡ ምህላው ፡ (ምንባር/መካን/መደበኛ/መኖሪያ) ፡ እና ፡ የተለየ ፡ ግላዊው ፡ ሕግ ። ፪ኛ፡ ቮልዩም፡ 129

የቀደምትነት ፡ መብት ።

ሶቼታ ፡ ናሲዮናል ፡ ትራንስፖርት ፡ ጉንድራንድ ፡ ወንድማማቾች ፡ ይግባባኝ ፡ ባይ ፤ ሥዩም ፡ ምስግና ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ፡ ቮልዩም፡ 278

ንብረት፡

የቤተ ፡ ሰብን ፡ ርስት ፡ በተወላጅነት ፡ መያዝ ።

ተፈራ ፡ ስብሐት ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ባሕታ ፡ ተስፋዬ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ፡ ቮልዩም፡ 195

ስለ ፡ ግል ፡ ንብረቶች ፡ መወሰድ ፡ ካሣ ፡ መከፈል ።

አርአያ ፡ አበበ ፡ ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የቴሌኮሙኒኬሽን ፡ ቦርድ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ፡ ቮልዩም፡ 303

የይዘታ ፡ መወሰድ ፡ ወይም ፡ መታወክ ።

በለጡ ፡ አበራሽ ፡ አቤት ፡ ባይ ። ፫ኛ፡ ቮልዩም፡ 354

ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ የሚጠቅሙትን ፡ ሀብቶች ፡ ስለ ፡ ማስለቀቅ ፡ ከሣሽ ፡ አልማዝ ፡ ተፈሪ ፤ ተከሳሽ ፡ የሆነውና ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ። ፮ኛ፡ ቮልዩም፡ 469

ንብረትን ፡ ስለማስለቀቅ ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ጣፋ ፡ ሰኝ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፤ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ። ፮ኛ፡ ቮልዩም፡ 227

የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ የሚጠቅሙትን ሀብቶች ፡ የሚያስለቅቅበት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ። ፮ኛ፡ ቮልዩም፡ 205

ለሕዝብ ፡ አገልግሎት ፡ የሚጠቅሙትን ፡ ሀብቶች ፡ ማስለቀቅ ፤ የባለሀብትነት ፡ የርስት ፡ ምስክር ፡ ወረቀት ፡ ተሰጠብኝ ፡ ባይ ፤ ከሳሽ ፡ ዘውዴ ፡ መኳንንት ፤ ተከሳሽ ፡ የቡና ፡ ቦርድ ። ፮ኛ፡ ቮልዩም፡ 265

የግል ፡ ርስትን ፡ መውሰድ ፡ በኪራይ ፡ ውል ፡ እንደሚወሰን ።

ሳካፊት ፡ ሶሴታ ፡ አኖኒማ ፡ ከሳሽ ፤ የማዕድንና ፡ የመንግሥት ፡ ንብረት ፡ ሚኒስቴር ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ፡ ቮልዩም፡ 56

በተከራየ : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ላይ : የሚገኘውን : የሚንቀሳቀስ : ንብረት : ይዞ : የመቆየት : መብት ።

እሌኒ : ኒኪታ : ከሳሽ ፤ ሣቤርዩ : ማርቲራዶና : ተከሳሽ ። ፬ኛ : ቮልዩም። 304

ስለሌላ : (ሰው) : ዕዳ : አከፋፈል : የሚደረግ : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : መያዣ ።

ብሥራት : ወልደ : ሃና : ይግባኝ : ባይ ፤ ገሠሠ : መኩንን : መልስ : ሰጭ ። ፫ኛ : ቮልዩም። 341

በተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፻፴ : መሠረት : መንግሥት በተፈጥሮ : ሀብቶች : ላይ : ያለው : ባለሀብትነትና : ቁጥጥር ። ፫ኛ : ቮልዩም 525

በኢትዮጵያ : ውስጥ : በመንግሥትና : በግል : ባለንብረቶች : መካከል : መሬት : ውስጥ : ስለሚገኝ : ድንጋይ : የሚደረጉ : ክርክሮች ። ፭ኛ : ቮልዩም። 441

የአውራ : ጎዳና : ባለሥልጣን : ከግል : ርስት : ላይ : ድንጋይ : እየቆ ፈረ : አውጥቶ : ስለማስፈለጥ ። የአውራ ። ጎዳና : ባለሥልጣን : ይግባኝ : ባይ ፤ መብራቱ : ፍሥሐ ። መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ቮልዩም። 33

ስለማይንቀሳቀስ : ንብረት : መመዝገብ ። ካሣ : ነአዡቶ : ይግባኝ : ባይ ፤ አክሊሉ : ጎበዜ : መልስ : ሰጭ። ፬ኛ : ቮልዩም 62

የመሬት : ሽያጭን : ማስመዝገብ ፤ መጥፎ : ልቡና ። ሶቼታ : ናሲዮናል : ትራንስፖርት : ጉንድራንድ : ወንድማማቾች : ይግባኝ : ባይ ፤ ሥዩም : ምስግና : መልስ : ሰጭ ። ፬ኛ : ቮልዩም 278

የተከበረውን : (የተያዘውን) : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : መሸጥ ። ይግባኝ : ባይ ፤ ወልደ : ሚካኤል : መድኅን ፤ መልስ : ሰጭ ፤ ኢድሪስ : ኡመር ። ፭ኛ : ቮልዩም። 256

የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ሽያጭ : ውልን : በግድ : ስለማስፈጸም ። ተዋበች : ዕንቁ : ሥላሴ : ይግባኝ : ባይ ፤ ወዳጅ : ይመር : መልስ : ሰጭ ። ፫ኛ : ቮልዩም 374

ውልን : በግድ : ስለማስፈጸም ። ጽጌ : ወይን : ተስፋ : ማርያም ፤ ይግባኝ : ባይ ፤ ታደሰ : አምባዬ ፤ መልስ : ሰጭ ። ፩ኛ : ቮልዩም። 165

የባለሀብትነት : ማስረጃ ፤ በይግባኝ : ከሳሽ : ኃይሌ : ደስታ ፤ በይግባኝ : ተከሳሽ : አበበች : ገ/ሥላሴ ። ፪ኛ : ቮልዩም። 457

የኢንተርናሲዮናል : ሕግ :

የዋርዕ : ስምምነት : በአገሩ : ውስጥ : ለሚደረጉ : የአየር : በረራዎች : ማገልገል ። ንግሥት : መኩንን : ከሳሽ ፤ የኢትዮጵያ : አየር : መንገድ : መልስ : ሰጭ። ፫ኛ : ቮልዩም። 68

የኢትዮጵያ : ፍርድ : ቤቶች : ከኢትዮጵያ : ውጪ : የተፈጸሙ : ወንጀሎችን : ለመመልከት : ያላቸው : ሥልጣን ። ፪ኛ : ቮልዩም። 441

ንግድን ፡ ስለመወሰን ፡

ውል ፡ ፈራሽ ፡ ተብሎ ፡ ስለሚገመትበት ፡ ፍራንቸስኮጲ ፡ ፋኩንዶ ፤ ከሳሽ ፤
ፔድራቲ ፡ ጁሴፔ ፤ ተከሳሽ ። ፩ኛ ፡ ቮልዩም 3

የሕግ ፡ አተረጓጎም ፡

የሠራተኞችን ፡ መብት ፡ የሚነኩ ፤ የሠራተኛ ፡ ማስተዳደሪያ ፡ ድንጋጌ ፤
የሠራተኞች ፡ ማስተዳደሪያ ፡ ትእዛዝና ፤ የአሠሪና ፡ የሠራተኞች ፡ ጉዳይ ፡
አዋጅ ፡ አተረጓጎም ። ፩ኛ ፡ ቮልዩም 561

ሕግና ፡ ባህል ፡ በኢትዮጵያ ። ፪ኛ ፡ ቮልዩም 401

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁጥር ፡ ፴፭ ፡ አተረጓጎም።
፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 317

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁጥር ፡ ፻፲፭ ፡ አተረጓጎም።
፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 341

የሕግ ፡ ቃል ፡ አተረጓጎም ፡ ፍቺ ፡ እንዲሰጥ ፡ ያስፈልጋል ።
ተናገ ፡ ወርቅ ፡ አብዲ ፡ አመልካች ፤ የጀቲ ፡ ወርቅ ፡ ለገሰ ፡ ተቃዋሚ ።
፪ኛ ፡ ቮልዩም፡ 69

የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ የተቋቋመበት ፡ አዋጅ ፡ አተረጓጎም ።
፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 205

የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ የሚፈጽመው ፡ የግል ፡ ንብረት ፡ መውሰድ ፡
የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ የተቋቋመበት ፡ አዋጅ ፡ አተረጓጎም ።
ጣፋ ፡ ሰኝ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የአውራ ፡ ጉዳና ፡ ባለሥልጣን ፡ መልስ ፡ ሰጭ።
፩ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 227

የሕግ ፡ አተረጓጎም ፡ በኢትዮጵያ ። ፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 299

የአሠሪና ፡ የሠራተኛ ፡ ድንጋጌ ፡ አተረጓጎም ።
ማሞ ፡ ይንበርበሩ ፤ ከሳሽ ፤ ይርጉ ፡ አበበ ፤ ተከሳሽ ። ፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 34

ቋንቋና ፡ ሕግ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 545

ስለ ፡ አሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ ጉዳይ ፡ የወጣ ፡ ደንብ ፡ አተረጓጎም ።
የሱራባራ ፡ ጀሱፒ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ጋሻው ፡ በዛ ፡ ዘረፉ ፡ መልስ ፡ ሰጭ።
፫ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 29

ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አተረጓጎም ። ፩ኛ ፡ ቮልዩም ፡ 287

በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፯ ፡ አተረጓጎም ።
፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 487

በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፻፴ ፡ አተረጓጎም ።
፫ኛ ፡ ቮልዩም፡ 525

በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ የአንቀጽ ፡ ፳፻፴ ፡ አተረጓጎም ።
በመንግሥትና ፡ በግል ፡ ባለንብረቶች ፡ መካከል ፡ መሬት ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገኝ ፡
ገኝ ፡ ድንጋጌ ፡ የሚደረጉ ፡ ክርክሮች ። ፩ኛ ፡ ቮልዩም፡ 441

በመንግሥት ፡ የአስተዳደር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የተወሰኑ ፡ ጉዳዮችን ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደ ፡ ገና ፡ የማየት ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ የተደገፈ ፡ ሥልጣን ፡ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡	151
የ፲፱፻፶ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የኤርትራ ፡ የሠራተኛ ፡ አቀጣጠር ፡ አዋጅ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ያለው ፡ አቋም ፡ ።	፭ኛ ፡ ሾልዩም ፡	123
የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ቅንጅት ፡ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡	355

ውርስ ፡

ወደፊት ፡ በሚገኝ ፡ የውርስ ፡ ሀብት ፡ ላይ ፡ ስምምነት ፡ ።		
አበበ ፡ ወልደ ፡ ጻድቅ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ እንግዳ ፡ ወልደ ፡ ጻድቅ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ።	፭ኛ ፡ ሾልዩም ፡	31
በኢትዮጵያ ፡ የውርስ ፡ ሕግ ፡ ኑዛዜዎችን ፡ ስለማረጋገጥና ፡ ስለማጽናት ፡ ።	፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡	176
የቁም ፡ ስጦታና ፡ ኑዛዜ ፡ ።		
ይሻሙሽ ፡ ግርማይ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ካሳ ፡ ረታ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡	41
በሞት ፡ ምክንያት ፡ የሚደረጉ ፡ ስጦታዎች ፡ ።		
ኃይሉ ፡ በአግዳሚ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አልማዝ ፡ አምባዬ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡	362
የቤተሰብ ፡ ሀብት ፡ (ንብረት) ፡ ።		
ተናኘ ፡ ወርቅ ፡ አብዲ ፤ አመልካች ፤ የጆቱ ፡ ወርቅ ፡ ለገበ ፤ ተቃዋሚ ፡ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡	69
የኑዛዜ ፡ ፎርም ፡ ።		
ከሳሽ ፤ ሻኬ ፡ አቫኪያን ፤ ተከሳሽ ፤ አርቲን ፡ አቫኪያን ፡ ።		
(የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት)	፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡	23
ስለ ፡ ሴትራክ ፡ አቫኪያን ፡ ንብረት ፡ ።		
(የአዲስ ፡ አበባ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት)	፩ኛ ፡ ሾልዩም ፡	30
የኑዛዜ ፡ ፎርም ፡ ።		
ስለ ፡ ወይዘሮ ፡ በየነች ፡ አባ ፡ ነብሮ ፡ ንብረት ፡ ጉዳይ ፡ ።	፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡	235
ውርስ ፡ በዲቃላ ፡ ልጆች ፡ በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፤ ሙሉነሽ ፡ ኃይሉ ፤ በይግባኝ ፡ ተከሳሽ ፤ በቀለች ፡ ኃይሉ ፡ ።	፭ኛ ፡ ሾልዩም ፡	239
ኑዛዜ ፡ ።		
ንግሥቱ ፡ ፋንታዬ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሣህለማርያም ፡ መንገሻ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ።	፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡	269
ኑዛዜ ፡ ።		
ተክለ ፡ ሚካኤል ፡ አብዲ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ በላይነሽ ፡ አዝብጤ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ።	፫ኛ ፡ ሾልዩም ፡	18
ኑዛዜ ፤ ከወራሽነት ፡ መንቀል ፡ ።		
ኢዛበል ፡ ዩሱፍ ፡ ማቴል ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አባ ፡ ሉዊስ ፡ ኪዲያክ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ።	፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡	50

ግብር :

- ከገቢ : የግብር : አመዳደብ : ይግባኝ ።
 ከሳሽ ፤ የገንዘብ : ሚኒስቴር : ነገረ : ፈጅ ፤ ተከሳሽ ፤ ጊኮላ : ሳሪስ ።
 ፩ኛ : ሾልዩም: 197
- የግብር : ክፍያን : በግምት : አመዳደብ ።
 ሙሉጊታ : አየለ : ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት :
 መልስ : ሰጭ ።
 (የአዲስ : አበባ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት) ፪ኛ : ሾልዩም: 337
- ሙሉጊታ : አየለ : ይግባኝ : ባይ ፤
 የአገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት : መልስ : ሰጭ ።
 (የግብር : ይግባኝ : ጉባኤ) ፪ኛ : ሾልዩም 352
- በረጅም : ጊዜ : የሚፈጸሙ : የሥራ : ውሎች : የግብር : አወሳሰን ።
 ማርጥልስ : ሪጅዌይና : ሸሪኮች : ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር : ውስጥ : ገቢ :
 መሥሪያ : ቤት : መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ሾልዩም: 306
- የገቢ : ግብር ።
 ማሞ : ወልዴ : በይግባኝ : ከሳሽ ፤ የአገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት :
 መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ሾልዩም: 315
- የገቢ : ግብር ።
 የሞዝቮልድ : ኩባንያ : ከሳሽ ፤ ያገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት : ተከ
 ሳሽ ። ፪ኛ : ሾልዩም: 101
- (የአዲስ : አበባ : ከፍተኛ : ፍርድ : ቤት)
 (የግብር : ይግባኝ : ጉባኤ) ፪ኛ : ሾልዩም: 119
- የገቢ : ግብር : የኪሣራ : ቅናሽ ፤ ቅናሽ : ስለ : እርጅና : (ዲፕሪሳዮሽን)
 የሠራተኛ : ቀለብ ።
 ሻሎም : ሻሎሚይ : ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት :
 መልስ : ሰጭ ። ፫ኛ : ሾልዩም: 52
- የገቢ : ግብር : አሰባሰብ : ከገቢ : የሚደረግ : ቅናሽ ።
 ኤች : ቪ : ኤ : ኢትዮጵያ : ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ
 ቤት : መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ሾልዩም: 62
- ማዘጋጃ : ቤት ።
 ከሳሽ : የደብረ : ዘይት : ማዘጋጃ : ቤት : ተከሳሽ : የመንግሥት : ንብረት :
 ሚኒስቴር ። (የየረርና : ከረዩ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት) ፮ኛ : ሾልዩም: 483
- ይግባኝ : ባይ ፤ የመንግሥት : ንብረት : ሚኒስቴር : ነገረ : ፈጅ ፤ መልስ :
 ሰጭ ፤ የደብረ : ዘይት : ማዘጋጃ : ቤት ። ፮ኛ : ሾልዩም: 479
- የግብር : ይግባኝ : ሰሚ : ጉባኤ : ሥነ : ሥርዓት ።
 ቢርናዲኒ : ጁሴፔ : ይግባኝ : ባይ ፤ የአገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት :
 መልስ : ሰጭ ። ፪ኛ : ሾልዩም: 330
- በሽያጭ : ገቢ : ላይ : የሚከፈል : ግብር ፤ በጠቅላላ : ወይም : በጅምላ :
 የተሸጡ : ሽያጮች ። ፪ኛ : ሾልዩም: 97

የንግድ ልዩ ምልክት :

ማስመዝገብ ።

አዛናው ፡ ዓለሜ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሴንጀር ፡ የሰፊት ፡ መኪና ፡ ኩባንያ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።

(ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡) ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 207

ሴንጀር ፡ የሰፊት ፡ መኪና ፡ ኩባንያ ፡ በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፤ አዛናው ፡ ዓለሜ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 293

ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ ብልጽግና ፡

ያላግባብ ፡ በመበልጸግ ፡ ላይ ፡ የሚመሠረት ፡ ክስ ፡ ሊቀርብ ፡ የሚችለው ፡ በመጨረሻ ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ ሲገኝ ፡ (ሰብሲዲያሪቲ ፡ ሲኖረው) ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ መሠረተ ፡ አሳብ ፡ በፈረንሳይና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ።

፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 151

የተገባዳ ፡ ሰው ፡ ኢንቩራንስ ፡ ሰጭን ፡ ለመጠየቅ ፡ ያለው ፡ መብት ።
ኡኒቨርሳል ፡ ኢንቩራንስ ፡ ኢጀንስ ፡ ትሬዲንግ ፡ ኩባንያ ፡ ሊሚትድ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ተክሌ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። ፪ኛ ፡ ሾልዩም ፡ 15

SUBJECT INDEX

ADMINISTRATIVE LAW

Administrative contracts	
Highway Authority v. Solel Boneh Ltd.	II, 265
Administrative contracts in the Ethiopian Civil Code ...	IV, 143
Administrative proceedings of Ministry adjudicating own claim	
X v. The Ministry of Posts, Telephone and Telegraph ...	II, 322
Appeal of Tax assessment	
Advocate of the Ministry of Finance v. Nicola Sarris ...	I, 198
Employees who may not strike ...	IV, 167
Exercise of power by non-authorized person	
Ayalew Meles v. Municipality of Addis Ababa ...	III, 38
Judicial review of administrative acts ...	I, 116
Judicial review of administrative decisions	
Mosvold (Ethiopia) Ltd. v. The Inland Revenue Department ...	IV, 104
Jurisdiction of Ecclesiastical Council	
Shewan Gizaw Ingida Warq v. Nigatu Yimer ...	III, 390
Jurisdiction of Labour Relations Board	
Sera Mikael Brick Factory v. The Association of Demissie Eshete ...	III, 13
Licensing power of Transport Board	
Mesfin Zelellew v. Ministry of Public Works and Communications ...	II, 289
Powers of appellate administrative tribunals	
Bernadoni Giuseppe v. The Inland Revenue Department ...	II, 334
Powers of Ecclesiastical Council	
The Dissolution of Religions marriages in Ethiopia ...	IV, 205
Powers of Tax Appeal Commission	
Mulugeta Ayele v. The Inland Revenue Department ...	II, 340
Taxation of State owned property	
Municipality of Debre Zeit v. The Ministry of State Domain (Yerer and Keryu Awradja Court) ...	V, 485
Ministry of State Domain v. Municipality of Debre Zeit (High Court Addis Ababa) ...	V, 481
The Administrative framework for economic development in Ethiopia.	III, 118
The constitutional right to judicial review of administrative proceedings.	III, 175

ARBITRATION

In administrative contracts	
Highway Authority v. Solel Boneh Ltd ...	II, 265
Jurisdiction of family arbitrators in divorce cases	
Shewan Gizaw Ingida Worq v. Nigatu Yimer ...	III, 390

Misconduct of arbitrator	
Gebre Hiwet Debassai v. La Fondiaria Fire Insurance Co.	II, 276
CIVIL PROCEDURE	
Action to contest validity of will	
Tekle Michael Abdi v. Estate of Belaynesh Azbte	III, 25
Appeal based only on procedural grounds	
Jos, Hansen & Soehne (Ethiopia) Ltd. v. Mesfin Demissie.	II, 259*
Appeal from Tax Appeal Commission	
Marples Ridgeway Ltd. v. The Inland Revenue Department, ...	II, 313
Appeals of interlocutory orders	
Addis Ababa Modern Bakery S.A. v. Yvonne Noumair	I, 179
Arbitral awards can be set aside by Courts	
Gebre Hiwet Debassai v. La Fondiaria Fire Insurance Co.	II, 276
Civil action for restoration of possession of land	
Belete Aberash's petition	III, 258
Dismissal of suit	
Negest Makonnen v. E.A.L. Shareholders Co.	V, 72
Execution of decisions of Labour Relations Board	
Sera Mikael Brick Factory v. The Association of Demissie Eshete	III, 13
Execution of judgment against the Government	
X v. The Ministry of Posts, Telephone and Telegraph	II, 322
Ex parte judgment	
Abebe Lebelew v. Mohammed Abdurhaman	IV, 266
Guarantor's right to require creditor to proceed against debtor	
Bisrat Woldehanna v. Gessesse Makonnen	III, 348
Interruption of prescription	
Tefera Sebhat v. Bahta Tesfaye	II, 202
Joinder of criminal and civil proceedings	I, 135
Jurisdiction, injunction relief	
Ethiopian Cement Corporation v. Commercial Bank of Ethiopia (Sup. Imp. Ct.)	IV, 87
(High Court, Addis Ababa)	IV, 114
Labour Relation's Board discretionary power	
Fogstad Woodworks Labour Union v. Jakob Fogstad	I, 185
Position of unsecured creditors	
Eleni Nikita v. Saverio Martiradonna	IV, 307
Prescription	
Tigist Fisseha v. Berhanu Abba Gossa	III, 406
Procedure for expropriation	
S.A.C.A.F.E.T., Societa Anonima v. The Ministry of State Domain and Mines	II, 60
Substitution of parties	
Highway Authority v. Mebratu Fisseha	II, 37
Suits concerning immovable property	
Ezabel Yousuf Matul v. Aba Lochis Kidryas	IV, 57

Third party intervention, service of summons	
Kesci Berhane Eqube v. Enda Gebrekristos	V, 253
Violation of Court order	
Zewdie Mequanent v. The National Coffee Board	V, 269
COMMERCIAL LAW	
Air Carriage	
Negist Makonnen v. Ethiopian Airlines Inc.	III, 71
Articles of Association	
Addis Ababa Modern Bakery S.A. v. Yvonne Noumair	I, 179
Books of account with respect to inventory valuations	
Shalom Shalomay v. The Inland Revenue Dpaertment	III, 58
Business Associations, lack of written contract	
Teresa Foca v. Marino Marini	IV, 95
“De Facto” and customary partnerships in Ethiopian law	V, 105
Dissolution and formal liquidation of companies	
Vasken Sissian v. Jacob Fogstad	II, 29
Purchase by a company of its own shares	
The Ethiopian Abattoirs’ Association v. A. Bess Company	V, 41
Use of trademarks	
Azanaw Aleme v. Singer Sewing Machine Co. Ltd. (Sup. Imp. Ct.,)	II, 220
Singer Sewing Machine Co. Ltd. v. Azanaw Aleme (High Court, Addis Ababa)	II, 297
CONFLICT OF LAWS	
Jurisdiction, domicile	
Ezabel Yousuf Matul v. Aba Lochis Kidryas	IV, 57
Guetty Forty v. Auguste Forti	V, 68
Marry Shatto v. Theodore Shatteo	I, 190
Thomas Hallock v. Dorothy Hallock	V, 28
Nationality, domicile and the personal law in Ethiopia	II, 161
CONSTITUTIONAL LAW	
Acquisition and loss of Ethiopian nationality	II, 161
Constitutionality of expropriations by the Imperial Highway Authority	V, 217
Development of policy-making and planning authorities The Administrative Framework for Economic Development in Ethiopia	III, 118
Due process of law	
X v. The Ministry of Posts, Telephone and Telegraph	II, 322
Hierarchy of laws in Ethiopia	I, 111
Independence of the Judiciary	
Woube Wolde Selassie v. Ke-elew Wolde Tsadik	II, 54
Judicial review of municipal orders	
Ayalew Meles v. Municipality of Addis Ababa	III, 38
Natural resources. State ownership and control based on Article 130 of the Revised Constitution	III, 551

Procedure for expropriation	
S.A.C.A.F.E.T., Societa Anonima v. The Ministry of State	
Domain and Mines	II, 60
Public servants' right to form and join occupational associations	
Public Servants' Right to Organize	V, 573
Quarrying of stone by Government agency from privately owned land	
Highway Authority v. Mebratu Fissiha	II, 37
Retroactivity of Revised Constitution	
Araya Abebe v. The Imperial Board of Telecommunications of Ethiopia	II, 303
Right to stand for election to Parliament	
Takle Gebre Sellassie v. Sebhatu Woldemariam	III, 416
Some aspects of Ethiopian arrest law	III, 463
The constitutional allocation of wealth	V, 447
The Constitutional right to judicial review of administrative proceedings	III, 175
The functions of the Ministry of Finance, Council of Ministers	
Parliament and Emperor in preparing the budget	IV, 369
The prerogative of the Emperor to determine powers of Administrative Agencies	V, 521
The principle of legality in penal law	V, 373
The role of the Council of Ministers in the legislative process	V, 281
CONTRACTUAL OBLIGATIONS	
A commentary of the law of agency - representation in Ethiopia	III, 303
Administrative contracts in the Ethiopian Civil Code	IV, 143
Almaz Tefera v. The Chief of the Municipality of Hosaena	V,
Agency	
Napoli Vincenzo v. Rita Rina	IV, 324
Societa National Transport Gondrad Brothers v. Seyum Mesgena	IV, 293
Agreement in restraint of trade	
Francesconi Facondo v. Pedretti Giuseppe	I, 6
Arbitration in administrative contracts	
Highway Authority v. Solel Boneh Ltd.	II, 265
Bailment	
Alemayehu Haile v. Kendo Mekesha	III, 5
Commercial travellers	
Giofre Renato v. Paul Ries & Sons (Ethiopia) Ltd.	II, 254
Conclusive effect of written instrument	
Domenico Croce v. Italo Focaccia	II, 23
Contract for performance of services	
Kidane Temelso v. Shebiru Gegnie	III, 411
Contract of antichresis	
Kassa Neakuto v. Aklilu Gobeze	IV, 69
Contract of antichresis as distinguished from contract of loan	
Zeyenu Abdella v. Wobaeychu Semahegne	II, 48

Contract of work distinguished from employment	
Haile Waqgira v. Girma Tegere	IV, 77
Contractors' liability for fault of independent sub-contractor	
Solel Boneh Ltd. v. Mengistu Taye	II, 232
Disclaiming signature on contract	
Nadj Said v. Abdul Melik Mohammed	V, 48
Donation	
Hailu Bagdasarian v. Almaz Ambaye	III, 369
Yishamoush Girmay v. Kassa Retta	III, 48
Earnest	
Tewabech Inquoselassie v. Wadayo Yimer	III, 377
Employer's liability for accidents of employee	
Aeftiha Mamalings v. Zapula & Camusa Co.	IV, 45
Employer's liability for harm suffered by employee	
Eftyhia Mamalingas v. Zappula Ltd.	I, 204
Evidence in relation to written contracts	
Araya Amde Michael v. Kahsay Gebre Tensae	IV, 276
Form of variation of contract	
Bayessa Jammo v. Assefa Wolde Giorgis	III, 401
Formal requirements for the conclusion and modification of contracts under the Ethiopian Civil Code of 1960	IV, 218
Guarantee	
Abebe Lebelew v. Mohammed Abdurhaman	IV, 266
Bisrat Woldehanna v. Gessesse Makonnen	III, 348
Ethiopian Cement Corporation v. Commercial Bank of Ethiopia (Sup. Imp. Ct.)	IV, 87
(High Court, Addis Ababa)	IV, 114
Hiring of intellectual work	
Tadesse Delnessahou v. Bekeletch Kassa	III, 65
Insurance	
Gebre Hiwet Debassai v. La Fondiaria Fire Insurance Co.	II, 276
Invalidation of contracts	
The Ethiopian Abatoirs' Association v. A. Bess Company	V, 41
Woldemichael Tewolde Medhin v. Idris Umer kekiya	V, 261
Lease, termination of contract	
Katherina Ibert v. Teferi Asegede	V, 477
Liability of carrier in charter agreement	
Negist Makonnen v. Ethiopian Airlines, Inc.	III, 71
Lien on movables in leased estate	
Eleni Nikita v. Saverio Martiradonna	IV, 307
Loan	
Yohanes Kidane v. Berhanu Wolde Giorgis	IV, 259
Long - term contracts	
Marples Ridgway Ltd. v. The Inland Revenue Department	II, 313
Rights of purchaser in promise of sale of land	
Tsigha Wayne Tasfa Mariam v. Tadesse Ambaye	I, 170

Sale of immovables	
<i>Societa National Transport Gondrand Brothers v. Seyum Mesgena</i> ..	IV, 293
Signed cheque as proof of existence of obligation	
<i>A Besse Eth. Ltd. v. Solomon Gidey</i>	V, 61
Unlawful or immoral object	
<i>Tekle Gebre Sellassie v. Sebhatu Woldemariam</i>	III, 416
CRIMINAL PROCEDURE	
Conditional Release	
Conditional release	II, 539
Contents of Charge	
<i>Makonnen Woldeyes v. Public Prosecutor</i>	II, 7
Criminal jurisdiction of courts	II, 467
Duty to institute proceedings	
<i>Neddi Haile v. Advocate General</i>	II, 42
Involuntary confessions and Article 35, Criminal Procedure Code ...	III, 330
Joinder of criminal and civil proceedings	I, 135
Number of appeals	
Number of appeals	I, 349
<i>Public Prosecutor v. Bezunesh Bokan</i>	IV, 37
Prosecuting criminal offences punishable only upon private complaint.	II, 121
Some aspects of Ethiopian arrest law	III, 463
CUSTOMARY LAW	
Acknowledgment of paternity	
<i>Mulunesh Hailu v. Bekeletch Hailu</i>	V, 245
Adoption and donation created prior to enactment of Civil Code	
<i>Yishamoush Girmay v. Kassa Retta</i>	III, 48
Adoptive filiation and "Yemar lij"	
<i>Teffera Ghizaw v. Menna Bekelesh</i>	II, 81
A further note on an introduction to the sources of Ethiopian law	III, 635
An introduction to the sources of Ethiopian law from the 13th to the 20th century	III, 227
Code and custom in Ethiopia	II, 425
Contract of antichresis	
<i>Zeyenu Abdella v. Wobeayehu Semahegne</i>	II, 48
De Facto and customary partnerships in Ethiopian law	V, 105
Filiation of child born out of wedlock	
<i>Tsgie Habte Sellassie v. Senayit</i>	IV, 240
Form of will	
Estate of <i>Beyenetch Aba Nebro</i>	II, 245
Proof of paternal filiation	
The law of Filiation under the Civil Code	III, 511
<i>Worknesh Bezabih v. Yidenekou</i>	I, 17
Putting the legal clock back	III, 621

Registration of immovable property in Addis Ababa	
Kassa Neakuto v. Aklilu Gobeze	IV, 69
Sources of the Ethiopian Civil Code	IV, 341
The dissolution of religious marriages in Ethiopia	IV, 205
The Fetha Negast	I, 267
Undated wills	
Negestie Fentaye v. Sahle Mariam Mengesha	IV, 272
EVIDENCE	
Acknowledgment of paternity	
Tsgie Habte Selassie v. Senayet	IV, 240
X v. Tabotu Gebre Tinsaye	II, 328
Burden of proof	
A. Besse Eth. Ltd v. Solomon Gidey	V, 61
Aeftiha Mamalings v. Zapula & Camusa Co.	IV, 45
Jos. Hansen & Soehne (Ethiopia) Ltd. v. Mesfin Demissie (Sup. Imp. Ct.)	II, 259
Employees' Association of Jos. Hansen & Soehne v. Jos. Hansen & Soehne (Labour Relations Board)	II, 348
Kidane Temelso v. Shebiru Gegnie	III, 441
Mamo Wolde v. Inland Revenue Department	IV, 318
Extraneous evidence to prove intentions of parties to written instrument	
Domenico Groce v. Italo Focaicia	II, 23
Involuntary confessions and Article 35, Criminal Procedure Code	III, 330
Oral evidence on written agreements	
Araya Amde Michael v. Kahsay Gebre Tensae	IV, 276
Oral testimony on modification of written contracts	
Bayessa Iammo v. Assefa Wolde Giorgis	III, 401
Plea of guilty to homicide charge with no evidence that accused caused the death	
Geresou Lollo v. Attorney General	II, 193
Presumption of paternity	
Gebre Iemaneh v. Tarekegn	V, 53
Proof of bailment	
Alemayehu Haile v. Kendo mekesha	III, 5
Proof of deceit in formation of contract	
Yohanes Kidane v. Berhanu Wolde Giorgis	IV, 259
Proof of filiation	
Tringali Carmelo Teresa v. Maltese Vincenze	III, 511
Proof of homicide, confession	
Mohammed Abuiissa v. Public Prosecutor	IV, 246
Proof of ownership.	
Haile Desta v. Abebech Gebre Selassie	V, 460
Proof of paternal filiation	
Workinesh Bezabih v. Yidenekou	I, 17

Verification of signature or handwriting		
Nadj Said v. Abdul Melik Mohammed	...	V, 48
EXTRA CONTRACTUAL LIABILITY		
Claims for damages by unmarried mother	...	II, 185
Direct liability of insurer to injured party		
Universal Insurance agents Trading Co. Ltd. v. Ghebre Meskel Tekle.	...	II, 154
Employer's liability for employee's fault		
Ministry of Education v. Mulatwa Asfaw	...	IV, 313
Liability for actions of others		
Solel Boneh Ltd. v. Mengistu Taye	...	II, 232
Negligence		
Antonis Hajoglou v. Imperial Highway Authority	...	I, 155
FAMILY LAW		
Adoption		
In the matter of the adoption of a minor child, Gunawork	...	III, 422
Teffera Ghizaw v. Menna Bekelech	...	II, 81
Yishamouh Girmay v. Kassa Retta	...	III, 48
Dissolution of marriage		
Dissolution of marriage	...	V, 201
Guetty Forti v. Augusta Forti	...	V, 68
Thomas Hallock v. Dorothy Hallock	...	V, 28
Dissolution of religious marriage		
Shewan Gizaw Ingida Worq v. Nigatu Yimer	...	III, 390
The dissolution of religious marriage in Ethiopia	...	IV, 205
Divorce of foreigners		
Mary Shatto v. Theodore Shatto	...	I, 190
Filiation		
The law of filiation under the Civil Code	...	III, 511
Gebre Jemaneh v. Tarekegn	...	V, 53
Mulunesh Hailu v. Bekelech Hailu	...	V, 245
Tsgie Habte Selassie v. Senayit	...	IV, 240
Worknesh Bezabih v. Yidenekou	...	I, 17
Guardianship		
In the matter of the Guardianship of Almaz Fufa	...	V, 79
Joint ownership of property by spouses		
Tekle Mikael Abdi v. Estate of Belaynesh Azbte	...	III, 25
Marriage under the Civil Code of Ethiopia	...	I, 73
Paternal filiation		
X v. Tabotu Gebre Tinsaye	...	II, 328
Paternity claims	...	II, 185
FINANCE		
The administrative framework for economic development in Ethiopia	...	III, 118
The Ethiopian budget	...	IV, 369

JURISPRUDENCE

A further note on an introduction to the sources of Ethiopian law	III, 635
An introduction to the sources of Ethiopian law from the 13th to the 20th century	III, 227
Judgments, effect of precedent	
Municipality of Debre Zeit v. The Ministry of State Domain (Yerer and Keryu Awradja Court)	V, 485
Ministry of State Domain v. Municipality of Debre Zeit (High Court Addis Ababa.)	V, 481
Putting the legal clock back	III, 621
The eclectic approach to codification	III, 463
The morality of the criminal law	III, 645

LABOUR LAW

An introduction to labour developments in Ethiopia	..II, 101
Compensation for unjustified dismissal	
Kidane Temelso v. Shebiru Gegnie	III, 411
Distinction between employee and independent contractor	
Solel Boneh Ltd. v. Mengistu Taye	II, 232
Employees who may not strike	IV, 167
Employer's liability for accidents of employee	
Aefitiha Mamalingas v. Zapula & Camusa Co.	IV, 45
Employer's liability for employee's fault	
Ministry of Education v. Mulatwa Asfaw	IV, 313
Employer's liability for harm suffered by employee	
Eftyhia Mamalingas v. Zappula Ltd.	I, 204
Independent contractor distinguished from employee	
Haile Waqqira v. Girma Gegere	IV, 77
Injury in the course of employment	
Antonis Hajoglou v. Imperial Highway Authority	I, 155
Labour Relations Board, jurisdiction	
Sera Mikael Brick Factory v. The Association of Demissie Eshete	III, 13
Labour Relations Decree	
Mammo Yinberberu v. Yirgu Abebe	I, 36
Powers of Labour Relations Board	
Fogstad Woodworks Labour Union v. Jakob Fogstad	I, 185
Proceedings of Labour Relations Board	
Jos. Hansen & Soehne (Ethiopia) Ltd. v. Mesfin Demissie (Sup. Imp. Ct.)	II, 259
Employees' Association of Jos Hansen & Soehne v. Jos Hansen & Soehne (Labour Relations Board)	II, 348
Public servants' right to organize	V, 573
Right to compensation for dismissal	
Yesurbvara Jesopie v. Gashaw Bezza Zerfu	III, 32
The Eritrean Employment Act of 1958: Its present status	V, 139

LEGAL HISTORY

A further note on an introduction to the sources of Ethiopian law	III, 635
An introduction to the sources of Ethiopian law from the 13th to the 20th century	III, 227
A supplement to the bibliography of Ethiopian law	IV, 433
Code and custom in Ethiopia	II, 425
Historical sketch of the Ethiopian budget	IV, 869
Putting the legal clock back	III, 621
Some documents on the first Ethiopian Cabinet	IV, 411
Sources of the Ethiopian Civil Code	IV, 341
The Penal Code of the Empire of Ethiopia	I, 267
The penal system of Ethiopia	II, 383
The prerogative of the Emperor, historical perspective	V, 521

LEGAL PROFESSION

Advocate's obligations towards clients	
Tadesse Delnessahou v. Bekelech Kassa	III, 65
Conduct of lawyers	
Advocate of the Ministry of Finance v. Nicola Sarris	I, 198

NEGOTIABLE INSTRUMENTS

Cheques, responsibility of drawer	
A. Besse Eth. Ltd. v. Solomon Gidey	V, 61
Loan under Bill of Exchange	
Araya Amde Michael v. Kahsay Gebre Tensae	IV, 276
Promissory note	
Abebe Lebelew v. Mohammed Abdurahaman	IV, 266

PENAL LAW

Bribery	
Belete Belaineh v. Public Prosecutor	I, 162
Conditional release	II, 539
Conspiracy	
Zeryhun Makonnen v. Public Prosecutor	I, 195
Crimes punishable upon private complaint	
Neddi Haile v. Advocate General	II, 42
Criminal action for restoration of possession of land	
Belete Aberash's Petition	III, 358
Criminal irresponsibility	
Getachew Gizaw v. Advocate General	I, 11
Criminal jurisdiction in Ethiopia	II, 467
Extenuated homicide	
Geresou Lollo v. Attorney General	II, 193
Homicide, causal relationship	
Public Prosecutor v. Assefa Bekele	V, 466
Homicide, confession	
Mohammed Abuissa v. Public Prosecutor	IV, 246

Homicide, provocation	
Tsegaye Gebre Medhin v. Public Prosecutor	IV, 253
Materials for the study of the Penal Law of Ethiopia	IV, 230
Negligent Homicide	
Makonnen Woldeyes v. Public Prosecutor	II, 7
Offences punishable only upon private complaint	II, 121
On interpreting the Ethiopian Penal Code	V, 375
The morality of the criminal law	III, 645
The Penal Code of the Empire of Ethiopia	I, 267
The penal system of Ethiopia	II, 383
PERSONS LAW OF	
Capacity of persons	
In the matter of the Guardianship of Almaz Fufa	V, 79
Legal personality of partnerships	V, 105
Marriage under Civil Code of Ethiopia	I, 73
Nationality, domicile and the personal law in Ethiopia	II, 161
Right of preference	
Societa National Transport Gondrand Brothers v. Seyum Mesgena	IV, 293
PROPERTY	
Acquisition by usucaption of family property	
Tefera Shebat v. Bahta Tesfaye	II, 202
Compensation for expropriation	
Araya Abebe v. The Imperial Board of Telecommunications of Ethiopia	II, 303
Disturbance of possession	
Belete Aberash's Petition	III, 358
Expropriation	
Almaz Tefera v. The Chief of the Municipality of Hosaena	V, 472
Taffa Segn v. The Imperial Highway Authority	V, 234
Expropriation by the Imperial Highway Authority	V, 217
Expropriation, issuance of title deeds	
Zewdie Mequanent v. The National Coffee Board	V, 269
Expropriation of land subject to contract of lease	
S.A.C.A.F.E.T., Societa Anonima v. The Ministry of State Domain and Mines	II, 60
Lien on movables in leased estate	
Eleni Nikita v. Saverio Martiradonna	IV, 307
Mortgage to secure third party's debt	
Bisrat Woldehanna v. Gessesse Makonnen	III, 348
Natural resources: State ownership and control based on Article 130 of the Revised Constitution	III, 551
Quarrying of stone by Highway Authority from privately-owned land	
Public-private conflicts over sub-surface stone in Ethiopia	V, 449
Highway Authority v. Membratu Fissiha	II, 37

Registration of immovable property		
Kassa Meakuto v. Aklilu Gobeze	... ..	IV, 69
Registration of sale of land, bad faith		
Societa National Transport Gondrand Brothers v. Seyum Mesgena	... ..	IV, 292
Sale of immovable property subject to attachment		
Woldemichael Tewolde Medhin v. Adris Umer Kekiya	... ..	V, 261
Sale of immovables, specific performance		
Tewabech Inquoselassie v. Wadajo Yimer	... ..	III, 377
Specific performance		
Tsigha Wayne Tasfa Mariam v. Tadesse Ambaye	... ..	I, 170
Title deed as proof of ownership		
Haile Desta v. Abebech Gebre Selassie	... ..	V, 460
PUBLIC INTERNATIONAL LAW		
Applicability of Warsaw Convention to domestic flights		
Negist Makonnen v. Ethiopian Airlines, Inc	... ..	III, 71
Criminal jurisdiction of Ethiopian courts for offences		
committed abroad	... ..	II, 467
State succession	... ..	V, 201
RESTRAINT OF TRADE		
Presumption of invalidity		
Francesconi Facondo v. Pedertti Giuseppe	... ..	I, 6
STATUTORY INTERPRETATION		
Central Personnel Agency and Public Service Order and Labour		
Relations Proclamation provisions affecting rights of civil		
servants, construed	... ..	V, 573
Code and custom in Ethiopia	... ..	II, 425
Criminal Procedure Code, Article 35, construed	... ..	III, 330
Criminal Procedure Code Arts. 195, construed	... ..	I, 349
Every word of a law is to be construed so as to have a meaning		
Tenagne Work Abdi v. Yejote Work Legesse	... ..	II, 73
Imperial Highway Authority Proclamation, construed		
Expropriation by the Imperial Highway Authority	... ..	V, 217
Taffa Segn v. Imperial Highway Authority	... ..	V, 234
Statutory Interpretation in Ethiopia	... ..	I, 315
Labour Relations Decree, construed		
Mammo Yinberberu v. Yirga Abebe	... ..	I, 36
Language and law in Ethiopia	... ..	V, 553
Minimum Labour Conditions Regulations, construed		
Yesurbvara Jesopie v. Gashaw Bezza Zerfu	... ..	III, 32
On interpreting the Ethiopian Penal Code	... ..	V, 373
Revised Constitution Article 27, construed	... ..	V, 521
Revised Constitution Article 130, construed	... ..	III, 551
Public Private Conflicts over Sub-Surface Stone	... ..	V, 449

The constitutional right to judicial review of Administrative Proceedings	III, 175
The Eritrea employment Act of 1958, its present status	V, 139
The Penal system of Ethiopia	II, 383
SUCCESSIONS	
Agreement on future succession	
Abebe Wolde Tsadik v. Ingida Wolde Tsadik	IV, 33
Authentication and validation of wills	IV, 188
Donations inter vivos and wills	
Yishamouh Girmay v. Kassa Retta	III, 48
Donation mortis causa	
Hailu Bagdasarian v. Almaz Ambaye	III, 369
Family property	
Tenagne Work Abdi v. Yejote Work Legesse	II, 73
Form of will	
Chake Avakian v. Artin Avakian (Sup. Imp. Ct.)	I, 26
In the Matter of the Estate of Setrak Avakian (High Court, Addis Ababa),...	I, 32
Estate of Beyenetch Aba Nebro	II, 245
Inheritance by illegitimate children	
Mulunesh Hailu v. Bekeletch Hailu	V, 245
Wills	
Negestie Fentaye v. Sahle Mariam Mengesha	IV, 272
Tekle Mikael Abdi v. Estate of Belaynesh Azbte	III, 25
Wills, disherison	
Ezabel Yousof Matul v. Aba Lochis Kidiyas	IV, 57
TAXATION	
Appeal of income tax assessment	
Advocate of the Ministry of Finance, v. Nicola Sarris	I, 198
Assessment of income tax liability by estimation	
Mulugeta Ayele v. The Inland Revenue Department (High Court, Addis Ababa)	II, 340
Mulugeta Ayele v. The Inland Revenue Department (Tax Appeal Commission)	II, 354
Assessment of taxable income derived from long term contracts	
Marples Ridgway Ltd. v. The Inland Revenue Department	II, 313
Income Tax	
Mamo Wolde v. Inland Revenue Department	IV, 318
Mosvold (Ethiopia) Ltd. v. The Inland Revenue Department (High Court, Addis Ababa)	IV, 104
(Tax Appeal Commission)	IV, 122
Income Tax, deductions for losses, depreciation and employees salaries	
Shalom Shalomay v. The Inland Revenue Department	III, 58

Income Tax, deductions from income for purposes of taxation	
H.V.A. Ethiopia v. The Inland Revenue Department	II, 66
Municipal	
Municipality of Debre Zeit v. The Ministry of State Domain (Yerer and Keryu Awradja Court)	V, 485
Ministry of State Domain v. Municipality of Debre Zeit (High Court Addis Ababa)	V, 481
Procedure of Tax Appeal Commission	
Bernadoni Guissepe v. The Inland Revenue Department	II, 334
Turnover tax, wholesale sales	
Nicola Pappasinos v. The Inland Revenue Department	IV, 99
TRADEMARKS	
Registration	
Azanaw Aleme v. Singer Sewing Machine Co. Ltd. (Sup. Imp. Ct.)	II, 220
Singer Sewing Machine Co. Ltd. v. Azanaw Aleme (High Court, Addis Ababa)	II, 297
UNJUST ENRICHMENT	
The doctrine of "Subsidiarity of the action for recovery of an unjust enrichment" in French and Ethiopian law	V, 173
Victim's claim against insurer	
Universal Insurance Agents Trading Co. Ltd. v. Ghebre Meskel Tekle. ...	II, 15

የተጠቀሱትን ፡ የሕግ ፡ ቅጥሮች ፡ የሚያሳይ ፡ ዝርዝር ።
የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ።

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
4	V,	494-95,503	50	II,	142
26	I,	106	51	III,	445,453,458,459
	III,	206	53	III,	317
	V,	492,494-95	54	I,	106
26-36	I,	104,106		II,	366
	V,	273,276		III,	166
27	III,	206	55	V,	288
	V,	208,276,487-89,491-	61	III,	166
		500,500-03,512,517,	62	I,	105-109
		519-20	III,	151	
28	III,	206	V,	572	
29	V,	276,493	63	I,	106
30	III,	206	V,	570,572	
	V,	494	64	II,	142
31	III,	541,543	IV,	213	
33	III,	206	65	III,	170-73
34	III,	206	66	V,	563
	V,	282-83,490	67	II,	140
35	II,	373	69	III,	86
	V,	492	70	III,	83
36	I,	106	71	V,	273,275,276,277,279
	III,	82,206	79	IV,	363
	V,	492,494-95	86(u)	V,	276
37	III,	156,619	87	I,	105
	V,	509	IV,	363	
37-63	I,	106	88	I,	104,106
38	II,	140	II,	56,59,416	
	III,	619	III,	206	
	V,	509,569	IV,	363	
39	II,	129	V,	129,208,276,279,489,	
40	III,	166		492,494,513	
41	III,	166	88-90	V,	517,520
43	II,	33,36,300,301,318,	88-92	V,	495
	III,	151,164-174,537,541	89	II,	56,59
	V,	509	III,	206	
44	II,	33,36,56,59,302	V,	513	
	III,	166,537-38,542,544	II,	56,59	
	IV,	176	III,	206	
	V,	208,209,212,227,232,	IV,	364	
		265,266,273,508-09	V,	208,513	
45	II,	142	91	IV,	364
	III,	166	V,	276	
46	II,	142	92	I,	104,106
47	II,	142,209	II,	365	
	III,	166	III,	206	
	V,	561,564,566	IV,	362	
	V,	567-69	V,	127,273,492-94	
	II,	142	95	II,	140

በማውጫው ፡ ውስጥ ፡ ለተመለከቱት ፡ ቁጥሮች ፡ መግለጫ ፡ I ስ ፡ II ሪ ፡ III ፑ ፡ IV ሸ ፡ V ጅ ።

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
96	II,	140	118	III,	110
103	II,	140		IV,	354
108	V,	492		V,	277
109	V,	492	119	V,	493,514
110	II,	51,53	122	I,	103-06,109,306
	III,	154,157,159,161,		II,	300,302
		633,634		III,	152-55,157,158-62,
	V,	572			200,208,445
111	II,	140		V,	198,209,212,494-95,
113	V,	511,520			509,513,566,570
114	IV,	353	125	II,	358
	V,	512		III,	207,443
115	III,	109		IV,	214
	IV,	370		V,	497,516,561
	V,	277,514	127	V,	493
115-118	V,	493	130	III,	525-43,
115-119	V,	494			545-46,548
116	IV,	353		V,	207,212,504
	V,	514	131	I,	103,105
117	IV,	352,362			

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ስግ ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ- ም-

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ	አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
9	III,	632	210	V,	74
10	III,	440	211	V,	74
11	III,	440	212	V,	74
74	V,	241	215	V,	74
97	III,	504	217	V,	74
146	III,	504	218	V,	74
148-151	III,	506	223	V,	74
154	III,	287	233	V,	74
157	III,	494	234(1)	V,	74
174	II,	143	280	I,	306
175	II,	143		III,	285
177	II,	143,147	282(1)(2)	V,	172
178	II,	149	336	III,	614
183	I,	187-189	351	I,	130
	II,	144-46,148	369	I,	44
	IV,	54	389	II,	93,141-42
	V,	65	390	II,	141
184	I,	187-8		IV,	279,282,284,286,
	II,	145-48			289-90
	V,	65	391	II,	141
185	II,	147		IV,	279,284,286,289-90
186	II,	144	393	II,	141
187	II,	148	394	V,	88
189	II,	148,157	397	V,	506
190	II,	149	398	V,	398
198	II,	137	399	V,	493
205	I,	55	404	II,	422

አንቀጽ	ቦሌ	ገጽ	አንቀጽ	ቦሌ	ገጽ
	V,	86		III,	213
404-82	V,	502	627	II,	420-21
406	V,	566		III,	213-14,632
407	II,	422	628-29	I,	54
408	II,	423	629	III,	613
409	V,	566	630	I,	54,57
413	V,	566	631	II,	421
429	I,	306		III,	614
462	V,	567	631-32	I,	54
468	V,	566	632	II,	54
469	V,	566		III,	214
479	V,	567	633	I,	54,57
550	I,	44		II,	420
	II,	69,71	635	I,	55
551	II,	69,71,417	636	I,	55-56
560	I,	46		II,	421
	II,	410		III,	213,613,632
562	I,	47	637	I,	55
567	II,	411	637-40	III,	613
577	III,	213	638	I,	55-56,59
	IV,	197		II,	421
	V,	199		III,	632
578	IV,	197	639	I,	55-56
579	III,	386		II,	421
	IV,	197		III,	632
	V,	199	640	I,	55-56
580	III,	213		II,	421
	IV,	197		III,	632
581	I,	44	641	I,	56
581-96	IV,	197		II,	420-21
582-86	I,	44	643	II,	421
588-89	I,	44		III,	632
591	I,	45-46	646	II,	421
592-93	I,	46	648	I,	58
595-97	I,	47		II,	420
599	I,	48	649	I,	55,58
600-01	I,	48	650	III,	364
602	I,	48	650-52	I,	58-59
603	I,	48,52	651	III,	364
604	I,	48,52	652	II,	410
605	V,	199	653	I,	57
606	III,	213	654-55	I,	59
607-20	III,	387	655	II,	420
608-09	I,	51	656	I,	59
612	I,	51		II,	420
	II,	419	658	I,	65
616	II,	419	659	I,	60
617-18	I,	52	660	I,	57,60
620	I,	50,52		II,	420
623	III,	213,379,383,386	661	I,	60
623-25	I,	53	662	III,	383-84,386
624	II,	53		IV,	198-99,202-03

አንቀጽ	ቮል.	ገጽ	አንቀጽ	ቮል.	ገጽ
663	I,	47		II,	157
663-95	III,	386	730	I,	70-71
664	III,	615	732-35	I,	72
664-68	I,	62	736	II,	420
666	III,	387		III,	633
	IV,	197	737	I,	62,71;72
666-82	II,	420		III,	493
668	III,	387-88	740	III,	493
	IV,	197	740-61	I,	15
669	V,	65	741	V,	50
669-70	I,	62	741-45	III,	493
669-71	III,	387	743	III,	494,502
671	I,	53,62	744	III,	494
	III,	384,386-88	745	II,	183,418
	IV,	199-200,203		III,	495
672	I,	63	746	V,	239
673	IV,	199	746-47	III,	493,496
674-75	I,	63	746-57	I,	70
674-76	IV,	198	748	II,	182,325-26
676-77	I,	63		IV,	239
676-80	IV,	197		V,	241,243
678	I,	62-63	750	III,	497
680-81	I,	64	752	III,	498
683-85	I,	65	753	III,	498
684	III,	365	754	III,	497
685	III,	365	755	III,	498
686-88	I,	65	756	III,	498-501,509
689	I,	66	757	III,	501
	III,	365	758	I,	130
690-96	I,	62-63,66-68,72		II,	181,183
691-95	II,	420	758-61	II,	181-82
695	II,	420	759-61	III,	501
697	V,	199	761	II,	181,183
708	II,	418	762	III,	493
709	I,	69	762-64	III,	503
	II,	481	764	III,	493
710-13	I,	69	765	III,	493,509
711	II,	183,418	768	III,	503
715	I,	69	769	V,	241
	II,	418	769-70	III,	504
718-20	I,	69	769-72	III,	500
721	II,	118,181-83,325-326	769-77	I,	15
	III,	496	770	III,	504
721-24	I,	70-71		V,	239,241
722	III,	633	771	III,	504
723	II,	420		IV,	239
723-37	III,	386	772	III,	505
725	I,	61,71	773	IV,	238
	II,*	410,420	773-74	III,	510
725-28	II,	157	774	III,	504
726	I,	71		IV,	237-38
729	I,	61	777	III,	507

АҢФҖ	ᠨᠠ.	᠒ᠠ	АҢФҖ	ᠨᠠ.	᠒ᠠ
778-81	III,	507		V,	239
780	III,	504	1010	I,	306
782	I,	130	1012	I,	305
	III,	494,507	1048	I,	305
783	III,	495	1114	I,	66
785-87	III,	495		III,	47
786	III,	495		V,	31
788	III,	496	1115	III,	47
789	III,	496	1116	III,	47
790	III,	495	1126	V,	548
	V,	50	1127-39	III,	300
794	II,	418	1130	V,	227,231
796	III,	500	1132	II,	413
	IV,	237-38	1140	III,	547
796-806	III,	497	1149	III,	354-55
798	V,	75		V,	227,230
803	III,	420	1151	III,	547
805	III,	419-20	1152	III,	5457
807-08	II,	326,412	1168	III,	506,541
808	III,	502	1170-79	II,	410
810	III,	502	1184	V,	227,232
826(1)	IV,	54	1195	V,	457
836	V,	243	1204(2)	V,	227,233
842	II,	69,71	1206	III,	354
842-56	II,	69-70		V,	172
843	II,	69,71	1209	V,	227,233
844	III,	364	1216-19	III,	549
849	II,	69-71,410,412	1228	V,	504,508
850	II,	72	1228-56	III,	541
858	III,	362-66	1229	V,	504
859	III,	47,498	1230(3)	V,	504,508
880	II,	235,237	1347	I,	305
881	I,	23,30	1371	II,	56-58,413
	II,	235,237-36	1386-1401	IV,	280
	IV,	181	1400	I,	165,168
881-83	IV,	177	1416	I,	165,168
882	I,	31	1444	III,	529
	IV,	56	1445-49	III,	529
884	II,	535	1446	III,	529
	IV,	177	1447	V,	504
885	I,	30	1450	V,	227,230
887	IV,	269-70	1455	III,	529
897(2)	IV,	180	1460	III,	542
902-03	IV,	177		V,	507
906	I,	25	1460-88	V,	210,507
910	IV,	182	1461	II,	56-57
937	II,	243	1462	V,	210
938	IV,	269-70	1463	V,	227,230,232,469,507
939	IV,	52,55-56,247	1464	V,	227,232,507-508
947	III,	364	1466(2)	V,	227,232
973	III,	18,23-24	1467	V,	265,266
996	III,	24	1470	V,	227,232

አንቀጽ	ቮል.	ገጽ
1471	V,	265,266
1472	V,	265,266
1474	V,	211,213,227,230,469
1475(2)	V,	213-15
1477	V,	229
1477-79	V,	227
1478	II,	301
	V,	229,232,265-266,469
1479	V,	229
1488	V,	210
1489	II,	413
1490	II,	413
1496-98	II,	413
1553	V,	518
1553-1646	IV,	65
	V,	518
1554	V,	518
1644	IV,	284
1675	III,	615
1675-1717	V,	548
1677	III,	615
1681	II,	418
1682	II,	183
	IV,	130
1683-86	IV,	130
1686	IV,	130
1688	IV,	287
1696	IV,	256,258
1704	IV,	256,258
1706	I,	311
1709	III,	615
1713	I,	310
	II,	414-15
1715	I,	3
1716	III,	413,415,418
1717	III,	413,415,418
1719	III,	399
	IV,	211-15
1719-27	IV,	211-12
1720	IV,	212
	V,	94
1721	IV,	284,287
1721-23	IV,	297
1722	III,	399-400
	IV,	211-16
1723	IV,	212,283,285,287
1723-25	IV,	212
1724	IV,	212
1725	IV,	212
1726	IV,	214-15
1727	III,	497
	IV,	212-15,285

አንቀጽ	ቮል.	ገጽ
1731	II,	21,47
	III,	341,343-44
1732	I,	303
1733	I,	303-04
	II,	183,417
1733-37	I,	303
1734	II,	20-21
1736	I,	303,305
	III,	341,343
1738-39	I,	303
1758	I,	308
1763-70	IV,	132
1772	I,	308
	II,	267,273
1772-75	IV,	142
1775	II,	267,274
1776	III,	374
1793	I,	309
1798	I,	308
1803	I,	308
	IV,	142
1806-07	I,	309
1808	V,	99,101
1808-17	IV,	284
1808-18	III,	290,294
1813	III,	367
1815	V,	99
1816	IV,	281
	V,	99
1817(1)	V,	100
1831	IV,	83
1836	IV,	84
1874	I,	306
1885	III,	374,376
1920	IV,	85
1923	IV,	80
1926	IV,	80
1933	III,	341,343-44,346
	IV,	107,112
1934	III,	341,344
	IV,	263-65
1938	III,	341-47
1942	IV,	80
1952	III,	618
	IV,	135
1962	I,	305
1995	V,	256,258-59
1996	V,	256,258-59
2001	V,	56
2002	II,	21
2005	II,	20-21
	IV,	274-75

年次	種別	頁数
2006	II, IV,	20-21 256-57,274-75
2007(1)	V,	46
2008	V,	46
2010	V,	457-58
2019(1)	V,	56
2028	I,	119
2031	III,	440
2032	I,	107
2033	I, III,	105 440
2035	I, II, III,	105,107,109,119 182 318,440
2038	V,	469
2039	III,	440,452
2040-42	III,	440
2042	III,	452
2044	III,	431
2053	III, V,	549 469
2054	V,	469
2061	III,	505
2067	II,	410
2081	I,	120
2095	I, IV,	130 40
2098	I,	153-54
2102	I,	153-54
2106	I, II,	127 181
2107	II,	181
2113	II,	410
2114	II,	182,410
2116	I,	130
2119	IV,	310
2120	II,	213,293
2121	IV,	86
2122	II,	293
2124-25	I,	121
2126	I,	105,107,109,311
2126-27	III,	440
2130	II, IV,	228,230 310-11
2134	II, IV,	228,230 76
2138	I,	311
2139	III,	291
2140	I,	105
2142	II,	410
2143	I,	123,129,133

年次	種別	頁数
2144	I, IV,	132 40
2148	I,	124
2149	I,	125,127
2152	I,	153-54
2153	I,	131
2154	IV,	40
2161	II,	9,11-12,14,19
2162	V,	155,170-172
2166	II,	183
2179	III,	284
2179-98	III,	284
2180	III,	285,301
2181	III, V,	286,288,290,301 96
2182	III,	286-87,301
2183	III,	301
2184	III,	288,297
2185	III,	288,297
2186	III,	286
2187	III,	289-91,301-02
2188	III,	290-91,297,301-02
2189	III,	287-91,299,301-02
2190	III,	286,292-93,301
2190-91	IV,	288
2191	III,	293-95,301
2192	III, IV,	286,294,301 320,322
2193	III,	295-96,301
2194	III,	295,298
2195	III,	288-89,293,295-96, 301-02
2196	III,	297-98,301-02
2197	III,	291,298-302
2198	III,	300
2199	V,	469-70
2199-2265	III,	284
2200	III,	296
2201	IV,	321
2202	IV,	320-22
2203	I, IV,	306 320,322
	V,	96
2204	I,	306
2205	IV,	320-22
	V,	469-70
2206	V,	469
2207	III,	293
	IV,	320,322
2222	III,	299-300
2222-23	III,	300
2223	III,	299-300

хүчлэг	тэд.	тэг	хүчлэг	тэд.	тэг
2230	III,	287	2781-83	III,	3
2232	III,	287	2782	III,	3-4
2234	III,	302	2792-2802	III,	3
2248-52	III,	291	2800	III,	3
2252	III,	291	2800-02	III,	3
2253	III,	285	2801	III,	3
2257-65	III,	285	2802	III,	3-4
2264	III,	293	2865-68	I,	305
2403-07	IV,	286-87	2877	IV,	284,287
2411	I,	305	2892	III,	374
2427	III,	366	2896-2944	I,	305
2428	III,	362-66	2924	IV,	305
2472	III,	3-4	2945-74	I,	306
2479	II,	44,46	2975	III,	615
2512	IV,	75,154	2983	II,	414
2513	IV,	157	2990	II,	414
	V,	562	2997	II,	414
2516	V,	124	3006	II,	414
2536	III,	409	3013	II,	414
2542	V,	124	3019-40	IV,	136
2549	I,	202-03	3020(1)	IV,	214
	IV,	40-42	3039	IV,	310-11
2550	I,	202	3059-83	II,	237
	IV,	42,44	3080	II,	44,46
2551	IV,	42,44	3086	IV,	283
2552	I,	202	3090	III,	347
2553	I,	202	3106	III,	341,347
	IV,	41-42,44	3117	II,	44
2554	I,	202-03	3119	IV,	66
	IV,	40-42,44	3121	II,	44-46
2555	IV,	41-42		IV,	66-57
2556	I,	202	3124	II,	44-47
2556-58	V,	124	3130	IV,	311
2557	I,	202	3131	II,	261,263-64
2558	I,	202	3132	IV,	129
2559	I,	202	3134-71	IV,	129
2562	V,	123,130	3135	IV,	133
2567-93	I,	34	3135-39	IV,	130
2569	III,	409	3136-3306	IV,	125
2573	III,	29-31,409	3137	IV,	130
2574	III,	29-31,409	3137-39	IV,	130
2575	V,	135	3138	IV,	130
2581	IV,	156	3139	IV,	130
2588	III,	409	3142	IV,	131
2594-97	V,	130	3145	IV,	131,133
2610	IV,	74	3146	IV,	131
2632	III,	61-62	3147-69	IV,	131
2633	III,	61-62	3170	IV,	131
2636	III,	61,63	3171	IV,	131
2637	III,	61,63-64	3172-78	IV,	131
2638	III,	61,63	3172-3206	IV,	129
2779-95	III,	3	3175	IV,	132

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ	አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
3177	IV,	132	3269	IV,	136
3178	IV,	132	3270	IV,	136
3179	IV,	132-133	3271	IV,	136
3179-82	IV,	133	3274-81	IV,	136
3179-93	IV,	132	3283-85	IV,	137
3180	IV,	132,135	3286-87	IV,	137
3181	IV,	132	3288-92	IV,	137
3182	IV,	132	3312	I,	123
3183-89	IV,	132		II,	42
3190-93	IV,	133	3325	II,	261
3194	II,	261-62,264	3344	I,	124
3194-3200	IV,	133	3347	I,	70,302,309-10
3196	IV,	133		II,	404
3197	IV,	133		III,	215,403-04
3198	IV,	133-34		V,	125,211,214,227,230-31
3199	IV,	133-34,144		I,	
3200	IV,	134	3348	III,	213-14,631
3201-06	IV,	134		IV,	53-54,237,239
3207	IV,	134		V,	239,243
3207-43	IV,	134		V,	127
3223-24	IV,	135	3348-49	III,	403-04
3225-26	IV,	135	3350	III,	214-15,631
3237	IV,	135	3351	III,	614
3228	IV,	135	3353	II,	235
3229-35	IV,	135	3355	IV,	270
3234	IV,	135		III,	505
3236	IV,	135	3358-60	III,	504
3237	IV,	135	3361	IV,	288
3243	IV,	136	3363	V,	
3244-45	IV,	136		II,	409,413
3244-96	IV,	134	3363-67	IV,	65
3246-49	IV,	136		V,	518
3250-60	IV,	136	3364	V,	549
3261-73	IV,	136	4298	V,	518
3268	IV,	136	4363	V,	518

የፍትሕ ሰነድ ስም ለሥነ ሥርዓት ማረጋገጫ ገጽ

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
1	V,	227	71	V,	70
8(2)	IV,	55	73	V,	70
11	V,	252	74	V,	70
15	III,	355	98	V,	549
18	III,	355	105	V,	249,251
20	IV,	55	108	IV,	107,111
33	V,	249,252	129	V,	549
41	V,	249,250	180-84	V,	252
42	V,	549	182	V,	227,233
69	V,	70	211	V,	234,229
70	V,	249,251	217	V,	252

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
244	V,	249,251	358	IV,	286,292
258	V,	549	358-60	V,	251
261	V,	549	359	IV,	286
265	V,	549	360	IV,	292
284	IV,	286		V,	252
305	V,	549	456	IV,	56
320	IV,	286,292	460	IV,	56
	V,	249,251	463	IV,	323
329	IV,	285		V,	227,233,265,268
345	V,	227,229,233	464	V,	265,268
348	V,	227,233	466	V,	252

የገገድ ስግግር ስርዓት ስርዓት

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
1	V,	35	281(3)	V,	103
5	III,	287	289	V,	92,96
16-21	I,	56	294	V,	89
22	II,	209	296	V,	97
32	III,	285	298	V,	97
35	III,	285,286	301(3)	V,	97
36	III,	285	304	V,	87
39	II,	250-52	305	I,	177
42	II,	250,252	306	I,	177
43	II,	250-52	332	V,	35
84	III,	52,53,56,57	357	I,	174
88	II,	209	362	I,	174
115	II,	210	363	V,	38
	V,	92,98	416	V,	38
116	II,	210	495	I,	173,176,177
117	II,	210	496	I,	173,176,177
132	II,	207,208,212,216,219,293	510	I,	177
133	II,	207,208,212,215,293,295	512	V,	87
134	II,	207,209,212,213	512	I,	177
141	II,	293,295	685	II,	9-12,14
210	V,	85,89	687	II,	9-12,14
211	V,	85	688	II,	9-12,14
212	II,	415	766	IV,	264,265
213	V,	87	766-68	IV,	262,265
214	V,	87	768	IV,	262-63
216	V,	35,92	775(3)	IV,	263-65
218(1)	V,	98	790	IV,	264
223	V,	88,94	825	IV,	263-65
229(1)	V,	86	840	V,	56,58
268	V,	89	850	V,	56,58
269	V,	89,95	1177	I,	173,177
270	V,	89,95,101	1815	V,	35,40
272	V,	87,97	2190	V,	35,40
276(2)	V,	97	2193(1)	V,	35,40

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ አጣ ፡ ፲፱፻፵፱ ፡ ዓ. ም.

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
1	I,	247,255	49	I,	9,10,233,250
	II,	111,367	50	I,	233
1-84	V,	288	51	I,	233,242
2	I,	233,309	52	I,	233,244
	II,	378		II,	378
	III,	610,617-18	52-56	I,	244
	IV,	227	53	I,	233
	V,	288		II,	378
3	I,	121,240	54	I,	233
	II,	378		II,	378
	V,	314	55	I,	233,242
5-10	IV,	228	56	I,	233,244
5-22	I,	233		II,	379
11	II,	443	57	I,	233,235
11-12	II,	443		V,	295
11-16	II,	442	57-59	V,	317
12	II,	443-45,456-57	58	III,	356
	V,	550		V,	295,299,315,341
13	II,	445-46,450	59	V,	295,315
14	II,	446-48,451,457	60	IV,	228
	V,	550	60-63	V,	323
15	I,	233,245	63	I,	130,233
	II,	447-48,450-51,457		V,	323-24,336-37
16	II,	447-49,451,454,456		V,	338-42
	V,	550	64	I,	233,245
17	II,	456,449-52,546,458		III,	440
18	II,	447,452,454,458		V,	295
19	II,	455-58	64-84	I,	233
	V,	550	66	V,	309
20	II,	455,456,458	66-78	IV,	228
21	II,	444	67	V,	327-28
23	I,	233,240	67-78	V,	327
24	I,	233	68	V,	327-28
25(2)	IV,	228	69-70	I,	245
26-31	V,	328	70	V,	327
27	III,	317,322,326	71	IV,	228
32	IV,	228		V,	295
32-40	V,	328	72	V,	295,327
33	IV,	228	73	I,	233,245
34	IV,	228		V,	327
40	IV,	228	74	III,	440
41	I,	233,235		IV,	228,250-52
	IV,	228		V,	295,317-19,329
41-47	I,	233	75	V,	295,317-19,327,331
44	I,	249	76	III,	
45	I,	233	77	I,	233
46	I,	233	78	I,	233,249
47	I,	233		V,	327
48	I,	9,10,233	79	I,	233,249
48-63	I,	244		IV,	250
				V,	327-28

№ТК	№А.	гк
79-84	II, IV,	370 228
81	I, V,	233,249
82	I, V,	233 323
85	I,	235,255
86	I, II, V,	255 367,370 325
87	I, V,	235,240 324
88	I, II,	235,256 370
91-96	I, II,	256 370
92	I,	256
97	I,	248
99	I,	119
99-107	II,	442,460
100	I, 119,122, 125,130,154,248	115,461,466
100-101	II,	371
100-103	II,	461
100-104	II,	463
101	I, 131,132,154,248,257	131
101	I, II,	131 466
101-103	I,	257
102	I, II,	243,256,257 461-62,466
102-103	I,	243
103	I, II,	243,256,257 463,466
104	II,	463,466
105	I, II, V,	243,256,257 371,465 324
106	II,	371,464-466
107	I, II, V,	243,257 371,463,466 324
109	I,	125
110	II,	535
112	II,	371,533,534,536
113	I,	245
116	I, II,	245,248 365
116-19	I,	248
118	II,	365
120	I, II,	235,256 364-65

№ТК	№А.	гк
129-U	I, II,	248 365
120-127	II,	373
121	I, V,	259 324
121-22	I,	250
124	I,	125
128	I,	120
128*	I,	257
128-32	II,	372
129	I,	120
132	I,	126
133	I,	235,244,257
133*	I,	257
132-37	II,	376
134	I,	244,250
136	I, II, I,	244,250 270 532,256
138	I,	372
138-160	II,	372
139	I,	236
141	I,	127
142	I,	125,127,128
144	I,	119
146	I,	259
147	I,	259
149	I,	259
150	I,	259
154	II,	143
154-59	II,	370
160	I,	259
161	I,	235,242,244
161-169	II,	379
167	II,	379
170	I,	235
171-180	II,	380
172	I,	258
173	I,	258
174	I,	250,258
175	I,	250
176	I,	250
177	I,	250,259
178	I,	250
179	I,	250
180	I,	250
181	I,	250-51
181*	I,	258
182	I,	244,252
183	I,	233
184	I, IV,	233 249,252

* №5 : 400000000

★TC	№А.	№*	★TC	№А.	№*
	V,	327,328	256	II,	112
185	V,	327-28,331	260	I,	266
189	I,	233	266	II,	447
	V,	323	270	I,	235
189-92	V,	323,324	273	I,	119
192	V,	334	276	II,	112
194	I,	234-35,258	278	II,	112
194-95	II,	371	281-95	I,	260
194-215	I,	234		II,	451
195	I,	234,257	281-331	II,	449,451,458
196	I,	234	285	II,	456
197	I,	234	296-348	I,	243
198	I,	234	300	III,	457
199	I,	234,257	301	III,	449
200	I,	234	316	I,	236
200-03	II,	371	317	I,	236
201	II,	234	320	I,	236
202	I,	234	323-27	I,	236
	II,	537	330	I,	235
203	I,	234	331	I,	240
204	I,	234	334	I,	235
205	I,	234	335	I,	236
206	I,	258	337	I,	236
	II,	367,534	349-55	I,	243
206-12	II,	533	350	I,	235
207	I,	258	354-65	I,	244
210	I,	258	355	I,	243
210-14	I,	232	358	I,	252
216	II,	112,113,535	359	II,	447
	III,	430	360	I,	236
	V,	551	364	I,	236
216-17	V,	550	366-82	II,	447
216-47	I,	234	370	I,	237
217	II,	112,116,536	373	I,	236
	V,	551	380	I,	235
218	II,	115	381	I,	235,236
	V,	550	383	II,	370
219	II,	115	387	I,	245
	V,	550	388	II,	122
220	II,	115	389	I,	245
220-22	V,	551	396	I,	235
221	II,	116	404	I,	245
222	II,	115-16	404-09	I,	261
223	I,	132	405	I,	236
225	I,	235	407	II,	112
234	II,	446	408	I,	236
239-40	II,	373	409	II,	112
240	I,	133	410	I,	235,244
241	I,	133	410-37	I,	244
242*	I,	235,258	412	I,	50,302
248*	I,	252	412*	I,	50
249	II,	447			

* - 20 - 0000000000

№ТГ	№А.	ТК	№ТГ	№А.	ТК
	III,	440,457		IV,	243,245
414	III,	440		V,	293,304-05,307-08,
416	III,	440,441,452			314-16,319-20,521,
417	III,	318,320			523,524,528,462,465
425	I,	158,160,161	524	II,	191
428	V,	92		IV,	249-50,252
433	III,	440,452,456		V,	293,297,299,305,306-
438-459	I,	260			08,314,316,317-21,
441	II,	116			323,329,330,331
442	III,	431	525	III,	644
	III,	435		V,	293
449	I,	236	526	II,	3,4,5,6,448
	II,	461		V,	293,315,324
453	III,	456	527	V,	293,321
456	I,	236	529	III,	644
457	I,	245	530	V,	324
460-70	I,	260	533	I,	235
461-63	I,	236	537	I,	235
464	I,	236	537-44	I,	235
466	I,	235	538	I,	192,193
471	I,	236,261		V,	308,324
	II,	378	539	I,	122
	III,	457		II,	112,117,448
471-87	I,	261		V,	308,316,324
472	I,	192,193	542	V,	308,309
	V,	290	543	II,	112,117
475	I,	236	544	II,	112,444
484-87	III,	457	552-53	II,	112
485	III,	458	554	II,	463
488	I,	237	555	II,	112
	V,	331,332	556	II,	462
488-502	I,	261	558	I,	253
499	I,	237		II,	182
	IV,	156		III,	501
499-500	I,	261	560	II,	462
503	I,	253	561	II,	112
	II,	453	563	II,	122
509	I,	253	565	I,	237,253
510	II,	452,458	567	II,	458
510-12	I,	237	568	I,	51,253
513	I,	235	569-70	I,	261
516	I,	253	570	II,	112
517	I,	235	572	I,	235
518-20	I,	263	573	II,	112
521	I,	235	574	I,	235,263
	V,	293,308,321	580	III,	431
522	I,	9,235	584	I,	235
	II,	449,454,455	586	I,	235
	IV,	244,249,250	587	II,	112
	V,	293,295,314,321,	589	II,	443,444 456
		462,465		III	501
523	II,	453		V,	322,323

№ТЛ	№А.	№	№ТЛ	№А.	№
589-98	V,	322	637	I,	236
590	V,	322		II,	364
591-95	V,	322	641	I,	236,347
593	I,	237		II,	459
	II,	112	641	I,	236
594	I,	237	642	I,	236
	V,	312,313,314	643	II,	113
596	II,	112,182	644	I,	344
598	I,	235	646	I,	237
	II,	112	647	I,	237
	V,	322,323		III,	456
599	II,	115	649-52	II,	369
600-01	III,	644	650	II,	113
601	I,	235		III,	354,356-57
605-06	II,	452	651	III,	357
606	I,	235		IV,	35
607	I,	50	653	I,	130,193
608	V,	313,314,325,326		II,	113
609	II,	458		V,	337,338-42,332,334,
609-10	II,	452			336
609-11	I,	237	653-54	V,	337,340
609-13	I,	262	653-55	V,	331-32,336
610	II,	458	654	I,	192-93,235,261
612	II,	112		IV,	35,156
613	II,	465		V,	334,336-42
614	I,	50	655	I,	235
	II,	112		V,	333-43
615	I,	50	656	I,	236
616	I,	51		II,	462
616-18	I,	253		III,	357
618	II,	112,421	656-59	I,	236
	III,	613	657	I,	262
619	I,	79	661	I,	237
619	II,	115		II,	113
620	I,	79,253	662	I,	235,240
621	II,	370	663-66	I,	262
625	I,	119	665	II,	113
	II,	112	666	II,	113
626	I,	262	668	I,	237
627	I,	235	670	I,	235
629	II,	113,115	671	I,	244
630	I,	236,344	671-76	II,	113
	II,	119	673	I,	237
	III,	456	673-76	I,	262
	V,	312	678	I,	235
634-37	I,	235	680	I,	235
635	I,	236,245		II,	133
	II,	364	681	II,	113
	III,	456,457	681-82	I,	237
	V,	312	687-88	I,	262
636	II,	370	689	I,	263
	III,	456	690	I,	240

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
	V,	314	770	I,	237
691	I,	240		III,	457
696	I,	244	771	III,	457
697	III,	642	772	III,	642
700	III,	642	776	I,	263
703-06	III,	431	778	II,	113
705	I,	253	780	I,	253
706	I,	243,244,245	781	I,	263
709	I,	244	782	I,	237,263
710	I,	243	783-85	I,	263
721	II,	113,118	793	I,	235
	III,	430	794	II,	114
733	I,	240,244	796-98	II,	113
	IV,	156	803-04	I,	253
737	I,	263	805	II,	113
738	I,	263	806	II,	113
741	I,	252	807	I,	237
741-46	I,	244		II,	113
747-49	I,	243	810	I,	237
748	I,	240		II,	113
750	I,	243	812	I,	240
751-52	III,	440	813	I,	240
751-62	I,	244		II,	113
755	I,	237	815	I,	253
761	III,	452	817-20	I,	244
762	III,	440,459			

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ. ም.

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ	አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
4	II,	458	23	V,	551
	V,		24-30	III,	434
6	II,	442,460	25	III,	434-36,438,441
7	II,	442,460	26	III,	436
11	II,	112	27(1)	V,	551
12	III,	431	28	III,	328,430,437,440
13	II,	112,115		V,	550-51
	V,	551	29	III,	323,326,429,437
14	II,	114	30	III,	322
	III,	434,445	32	III,	434
	V,	551		V,	551
15	II,	115	33	III,	434
16	V,		34	III,	317,320,322-24
18	III,	431,433	38	III,	452
19	III,	446-53	39	II,	115
19-21	III,	427,435,442,452,	40	II,	115
		456,459	40-48	III,	430
20	III,	448-9,451,453	42	II,	115-16
21	II,	113-14	43	II,	116-17
	III,	445-46,448		V,	551
22	II,	115	44	I,	131

к7чк	рА.	7к	к7чк	рА.	7к
	II,	116-19	128-29	I,	120
	III,	320,432	130(2)(b)	V,	550
	V,	549-51	132	I,	126
45	V,	549	133	I,	126
46	II,	116	134	I,	126
47	II,	118	136	I,	126
48	II,	119	137-38	I,	125
49	II,	113	139	I,	126
	III,	432	141	I,	127
50	II,	114		II,	116
	III,	435,445-6,450,452,459	142	I,	125,127-28
50-51	III,	442	146-47	I,	127
51	III,	322,442,445,447,449, 452-55,457-58	147	I,	127
		433,436,446-47		III,	318
53	III,	431		V,	549
55	III,	431	148	I,	128-29
57	III,	446	149	I,	128-29
58	III,	429	150	II,	117
59	III,	326,328,429-30,432, 434		V,	550
		328,430	150-53	II,	118
63	III,	550	151	V,	550
	V,	446	153	II,	117
67	III,	446	154	I,	119,126,130
73	III,	432,446		II,	119
76	III,	432	155	I,	119,121-24
80-93	III,	430		II,	119
82	III,	430	156	I,	119,125,128
94	I,	125	157	I,	119,122
	II,	115	157-59	II,	119
97	V,	549	158	I,	119,126-29,132
98	V,	549		V,	550
99	II,	465	159	I,	119-20,129-30
99-107	II,	422,460	160	III,	432
100	II,	465	164	III,	321
100-03	II,	461	166	II,	118
101	II,	461,465	167	III,	438
102	II,	118,461-62	167-70	II,	115,118
103	II,	462,465	168	I,	121
104	II,	463,465	170	I,	121
105	II,	191		II,	118
106	II,	464-65	172	II,	115
107	II,	118	176(3)	V,	550
108	II,	118	181(1)	V,	550
	V,	551	182	I,	341-42
109	I,	125		II,	458,460
113	I,	344,47		IV,	36
	II,	117	183	I,	106
117	V,	550		II,	460
122	II,	116	184	V,	550
	V,	550	185	II,	191
124	I,	125		V,	550
125	III,	432	185-86	I,	131

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ	አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
195	I,	341-47	222	I,	130
	IV,	35	223	V,	549
204	I,	10	415	III,	448
	V,	549	498	III,	427
210	I,	131	703-06	III,	431
221(2)	V,	550			

የባሕር ፡ ሕግ ፡

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ	አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
126	III,	68,70	132	III,	68,70
127	III,	68	133	III,	70

አዋጅ ፡

ቀጥር	ሾል.	ገጽ	ቀጥር	ሾል.	ገጽ
1-34	V,		90-39	I,	227
2-34	I,	227	91-39	III,	34
	II,	358	93-40	I,	302
	III,	324	94-40	IV,	358
4-34	I,	226	95-40	IV,	358
6-34	III,	35	97-40	II,	195
16-34	I,	226		III,	403,531
19-34	I,	226	102-41	I,	227
22-34	I,	226	107-49	I,	198
	II,	88	114-42	II,	300-02
24-35	I,	226	115-43	II,	33
26-35	III,	35		V,	205-08,211,227,230
29-35	I,	227	116-43	III,	79
	II,	120	118-43	I,	227
3-36	IV,	54	123-45	I,	227
35-36	I,	226	130-45	I,	192
	II,	284	130(a)-45	I,	227
36-36	II,	143		III,	155
41-36	I,	226	131-45	III,	78
57-36	II,	143		V,	210,491
58-36	V,	123	135-53	I,	104
62-36	I,	227	137-46	V,	210
	IV,	204	141-47	I,	227
66-36	V,	206	149-48	I,	227,229
68-36	I,	226		III,	82
70-37	I,	302	158-49	I,	232
71-37	IV,	351	160-50	IV,	352
74-37	V,	206,479,483	162-51	IV,	351,353
76-37	I,	226	165-53	IV,	196
77-38	I,	226	173-61	I,	201
78-38	IV,	351		III,	62,306-307,330,337-38
80-38	IV,	352		IV,	102
89-39	I,	226	195-55	I,	106,109
	II,	377		IV,	56

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
196-55	IV,	353		V,	123,127,562
205-55	IV,	97	212-56	V,	510,520
206-56	III,	79,108	225-56	III,	527
210-56	II,	92,94,342	227-56	III,	527
	III,	7,30	232-56	V,	124,129
	IV,	154-6,158-60,164-5	239-56	V,	514

ትዕዛዝ :

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
1-35	II,	91	25-54	V,	487
	III,	78-9,112	26-54	II,	142
	IV,	353	27-54	II,	86
	V,	206		IV,	280,282,284-5,289-90
2-35	III,	83		V,	126,196
6-45	II,	135	28-54	II,	90
	V,	125		V,	561
15-47	II,	91	29-55	III,	81
	III,	76	30-55	III,	79
21-52	V,	493	37-55	II,	94
22-52	IV,	358		V,	124
23-54	II,	90	44-58	V,	502
	IV,	157,165	45-58	V,	510
	V,	502	46-58	V,	210,502,518

ድንጋጌ :

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
2-35	IV,	200,202	48-54	V,	493
19-56	I,	108-9	49-54	I,	34,183,302
23-50	V,	128-9		IV,	154
37-51	IV,	358		V,	125,564
41-52	V,	128			

የሕግ ማስታወቂያ ።

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
11-46	IV,	352	267-55	II,	94
215-50	II,	62-3,308	269-55	IV,	157,165
	IV,	103		V,	561
250-54	V,	487	282-56	IV,	98
258-54	II,	62	285-56	IV,	158
	IV,	101			

የመንግሥት ማስታወቂያ ።

ቁጥር	ሾል.	ገጽ	ቁጥር	ሾል.	ገጽ
59-38	III,	78	229-50	V,	493
168-46	V,	491	253-52	V,	492
213-48	III,	78	284-54	V,	492
	V,	210	299-54	V,	210,487,503-4,510-20

የማጽደቅያ : ማስታወቂያ ።

ቁጥር	ሾል.	ገጽ
1-52	V,	128

የመሰረገገ : ማስታወቂያ ።

ቁጥር	ሾል.	ገጽ
1-55	V,	128

የኢጣሊያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ :

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ	አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
11	IV,	54	456	IV,	54
16	IV,	54	923	IV,	53-4
23	IV,	54			

የኢጣሊያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት :

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
94	V,	54
95	V,	54

የፈረንሳይ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ :

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ	አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
548	V,	153	1347	V,	158
550	V,	153	1381	V,	153
554	V,	153	1437	V,	153
554-5	V,	153	1673	V,	153
570	V,	153	1793	V,	158
570-1	V,	153	1864	V,	153
571	V,	153	1926	V,	153
577	V,	153	1947	V,	153
861-62	V,	153	2080	V,	153
1165	V,	161	2102(3)	V,	153
1166	V,	161	2103(4)(5)	V,	159
1241	V,	153	2175	V,	153
1312	V,	153	2279-80	V,	158
1341	V,	158			

የሞርኮ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ :

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
67	V,	170

ሕገ : መንግሥት : ፲፱፻፳፫ : ዓ. ም.

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
11	V,	490-1
34	V,	490

የወራተኛ ፡ አቀጣጠር ፡ አዋጅ ።

አንቀጽ	ሾል.	ገጽ	አንቀጽ	ሾል.	ገጽ
21	V,	131	66-7	V,	130
22	V,	123	77-781	V,	128
24(3)	V,	124	82-5	V,	128
25	V,	124	100-01	V,	128
44-6	V,	124			

TABLE OF LAWS CITED

The Revised Constitution of Ethiopia

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
4	V,	526-27,532	50	II,	169
26	I,	113,116	51	III,	336,476,477-78,481,484,487-89
	III,	238			
	V,	524,526-27	53	III,	330
26-36	I,	112,113	54	I,	290
	V,	281,284		II,	390
27	III,	238		III,	185
	V,	219,284,521-22,525-32,538,541-43,574,578	55	V,	375
28	III,	238	61	III,	185
29	V,	284,525	62	I,	112-116
30	III,	239		III,	175
	V,	526		V,	581
31	III,	563,565	63	I,	113
33	III,	238		V,	580-81
34	III,	238	64	II,	169
	V,	279-81,522		IV,	188
35	II,	394	65	III,	188-90
	V,	525-26	66	V,	574-75
36	I,	113	67	II,	168
	III,	123,238	69	III,	123,125
	V,	524-27	70	III,	123
37	III,	179,627	71	V,	281-283,285
	V,	536	79	IV,	379
37-63	I,	113	76(a)	V,	283
38	II,	168	87	I,	113
	III,	627		IV,	379
	V,	536,578-79	88	I,	113
39	II,	161		II,	60-61,434
40	III,	185		III,	238
41	III,	185		IV,	379
43	II,	37,39,303,304,322		V,	143,219,270,281,282
	III,	175,184,185,176,187	88-90	I,	522,525-26,539,543
	V,	188,190,191,560,563		V,	112,114
		536	88-92	V,	541,544
44	II,	37,39,60,61,304	89	II,	527
	III,	185,560,563		III,	238
	IV,	188		V,	219,270,279,539,543
	V,	219,222,234,238,269-70,281,535-36	90	II,	60-16
45	II,	169		III,	238
	III,	185		IV,	380
46	II,	169		V,	219,270,539,543
	III,	185	91	IV,	380
47	II,	169,222		V,	282
	III,	185	92	I,	112,114
	V,	573,575-76,578-79		II,	389
49	II,	169		III,	238
				IV,	378

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
	V,	142,282,525-26		V,	540
95	II,	168	117	IV,	370,378
96	II,	168	118	III,	143
103	II,	168		IV,	370
108	V,	525		V,	283
109	V,	525	119	V,	525,539
110	II,	54-55,540	122	I,	111-114,116,319
	III,	176,181,246,625-26, 628,638		II,	54,303-04
	V,	581		III,	175-77,179,181-83, 190,478,560
111	II,	168		V,	203,220-22,526-27, 536,539,576,580
113	V,	537,544	125	II,	385
114	IV,	370		III,	240,477
	V,	538-40		V,	528,541,573
115	III,	143	127	V,	525
	IV,	370	130	III,	552,553-55,557-63, 565-67,570
	V,	283,540		V,	218,222,532
115-118	V,	525	131	I,	111,113
115-119	V,	526			
116	IV,	370			

Civil Code of 1960

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
9	III,	637	205	I,	84
10	III,	475	210	V,	79
11	III,	475	211	V,	79
74	V,	246	212	V,	79
90	I,	19	215	V,	80
97	III,	519	217	V,	79
146	III,	519	218	V,	79
148-151	III,	520	223	V,	79
154	III,	305	233	V,	79
157	III,	513	234(1)	V,	79
174	II,	170	280	I,	319
175	II,	170		III,	304
177	II,	170-71	282(1)(2)	V,	192,792
178	II,	173	286	III,	25
183	I,	190	336	III,	624
	II,	170-73	351	I,	147
	IV,	59	369	I,	74
	V,	68	389	II,	106,168-69
184	I,	190-91	390	II,	169
	II,	171-73		IV,	294,296,298-99,301-02
	V,	68	391	II,	169
185	II,	172		IV,	294,296,298-99,301-02
186	II,	170	393	II,	169
187	II, ²⁷	173	394	V,	109
189	II,	173,178	397	V,	234,236-37,534
190	II,	173	398	V,	525
198	II,	166	399	V,	525

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
404	II,	438	624	II,	431
	V,	107		III,	244
404-82	V,	531	627	II,	437
406	V,	139,577		III,	244-45,637
407	II,	433,438	628-29	I,	83
408	II,	438	629	III,	624
409	V,	577	630	I,	83,86
413	V,	577	631	II,	437
429	I,	319		III,	624
462	V,	577	631-32	I,	83
468	V,	577	632	II,	437
469	V,	577		III,	245
479	V,	577	633	I,	83,86
550	I,	74		II,	437
	II,	73,74	634	I,	83
551	II,	73,74,435	635	I,	84
560	I,	76	636	I,	83,85
	II,	430		II,	437
562	I,	76		III,	244,624,637
567	II,	431	637	I,	84
577	III,	244,396	637-40	III,	624
	IV,	206	638	I,	84-85,87
	V,	204		II,	437
578	IV,	206		III,	637
579	III,	396	639	I,	84-85
	IV,	206		II,	437
	V,	204		III,	637
580	III,	444	640	I,	83-85
	IV,	206		II,	437
581	I,	74		III,	637
581-96	IV,	20	641	I,	84
582-86	I,	74		II,	436-37
588-89	I,	74	643	II,	437
591	I,	75-76		III,	637
592-93	I,	76	646	II,	437
595-97	I,	76-77	648	I,	87
599	I,	78		II,	436
600-601	I,	78	649	I,	84
602	I,	77	650	III,	371
603	I,	77,82	650-52	I,	87
604	I,	77,82	651	III,	371
605	V,	204	652	II,	430
606	III,	244	653	I,	86
607-20	III,	397	654-55	I,	88
608-609	I,	80	655	II,	436
612	I,	80	656	I,	87-88,319
	II,	436		II,	436
616	II,	436	658	I,	83,93
617-18	I,	81	659	I,	89
620	I,	81	660	I,	86,89
623	III,	244,390,393,397		II,	435-36
623-25	I,	82	661	I,	89

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
662	III,	394-96	725-28	II,	179
	IV,	206-207,209-210	726	I,	99
663	I,	77	727-28	II,	436
663-95	III,	336	728	I,	99
664	III,	625	729	I,	90-91
664-68	I,	90		II,	179
666	III,	397	730	I,	~~97-99~~
	IV,	205	732-35	I,	99
666-82	II,	436	736	II,	436
668	III,	397-98		III,	638
	IV,	205	737	I,	90,99
669	V,	68-69	739	I,	18
669-70	I,	91		III,	512
669-71	III,	397	740	III,	512
671	I,	82,91	740-61	I,	17-18
	III,	394,397-98	741	V,	53
	IV,	206-207,210	741-45	III,	512
672	I,	91	743	III,	513,518
673	IV,	207	744	III,	513
674-75	I,	92	745	II,	187,435
674-76	IV,	207		III,	513
676-77	I,	91	746	V,	245
676-80	IV,	205	746-47	III,	512,514
678	I,	92	746-57	I,	18,98
680-81	I,	92	748	II,	186
683-85	I,	93		IV,	241
684	III,	371		V,	246,248
686	III,	371	750	III,	515
686-88	I,	93	752	III,	515
689	I,	94	753	III,	515
	III,	371-72	754	III,	515
690-96	I,	90,92,94-95,99	755	III,	515
691-95	II,	436	756	III,	516-17,523
695	II,	436	757	III,	516
697	V,	204	758	I,	147
708	II	435		II,	185,187
709	I,	96	758-61	II,	185-86
	II,	435	758-62	I,	18
710-13	I,	97	759-61	III,	517
711	II,	187	761	II,	187
715	I,	97	762	III,	512
	II,	435	762-64	III,	518
717	I,	97	764	III,	512
718-20	I,	96	765	III,	512,523
721	II,	185-87,328-29	768	III,	518
	III,	514	769	V,	246
721-24	I,	98	769-70	III,	519
722	III,	638	769-72	III,	516
723	II,	437	769-77	I,	17,19-21
723-37	III,	396	770	III,	519
725	I,	90,99		V,	245-46
	II,	430,436	771	III,	519

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
	IV,	241	897(2)	IV,	190
772	III,	520	902-03	IV,	188
773	IV,	241	906	I,	28
773-74	III,	523	910	IV,	192
774	III,	519	937	II,	245,249
	IV,	741		III,	28
777	III,	521	938	IV,	272-73
778-81	III,	520	939	IV,	57-58,60-61,272-73
778-95	I,	20	947	III,	371
780	III,	519	973	III,	25,28
782	I,	19,147	996	III,	25
	III,	513,521		V,	245
783	III,	514	1010	I,	319
785-87	III,	514	1012	I,	319
786	III,	514	1048	I,	319
788	III,	514	1114	I,	94
789	III,	514		III,	48,51
790	III,	513		V,	33
	V,	53	1115	III,	48,51
794	II,	435	1116	III,	48,51
796	III,	517	1117	V,	33
	IV,	241	1126	V,	556
796-806	III,	514	1127-39	III,	314
798	V,	80	1130	V,	234,237
803	III,	423	1132	II,	432
805	III,	422	1140	III,	568
807	II,	327,431	1149	III,	358-60
808	II,	186-87,327,431		V,	234,236
	III,	518	1151	III,	568
810	III,	518	1152	III,	568
826(1)	IV,	57,59	1168	III,	563
836	V,	248	1170-79	II,	430
842	II,	73-74	1184	V,	234,236,238
842-56	II,	73-74	1195	V,	460
843	II,	73-74	1204(2)	V,	234,238
844	III,	70-71	1206	III,	358
849	II,	73-75,420,432		V,	192
850	II,	75,430	1209	V,	234,238
	III,	371	1216-19	III,	569
858	III,	369-72,73	1228	V,	532,535
859	III,	48,515	1228-56	III,	563
880	II,	245-46	1229	V,	532
881	I,	26-27,32-33	1230(3)	V,	533,535
	II,	245-47	1347	I,	319
	IV,	191	1371	II,	432
881-83	IV,	188	1386-1401	IV,	295
882	I,	27,33	1400	I,	170,172
	IV,	57,61	1416	I,	170,172
884	II,	245,247	1444	III,	554
	IV,	189	1445-49	III,	554,558
885	I,	27,32-33	1446	III,	554
887	IV,	272-73	1447	V,	532

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
1450	V,	234,236	1719	III,	401
1455	III,	554		IV,	218-21
1460	III,	561,564	1719-27	IV,	218
	V,	220	1720	IV,	218-19
1460-88	V,	220,235		V,	114
1461	II,	60-61	1721	IV,	297,299-300
1462	V,	221	1721-23	IV,	297
1463	V,	234-37,269-70,472, 477-78	1722	III,	401
1464	V,	234,238,535		IV,	219-22
1466(2)	V,	234,237	1723	IV,	219,271,274
1467	V,	269-70	1723-25	IV,	218
1470	V,	234,237	1724	IV,	219
1471	V,	269-70	1725	IV,	219
1472	V,	269-70	1726	IV,	218-21
1474	V,	221-22,234,236,472	1727	III,	515
1475(2)	V,	222-24		IV,	218-19,271-72
1477	V,	235	1731	II,	50
1477-79	V,	234		III,	348,352,624-25
1478	II,	303-04	1732	I,	318
	V,	235,238,269-70,472	1733	I,	318
1479	V,	235		II,	187,434
1488	V,	220	1733-37	I,	317
1489	II,	432	1734	II,	23-24
1490	II,	432	1736	I,	318
1496	II,	432		III,	348-49
1497	II,	432	1738-39	I,	318
1498	II,	432	1758	I,	320
1499	II,	432	1763-70	IV,	149
1553	V,	542	1772	I,	320
1553-1646	IV,	71		II,	276
	V,	542	1772-75	IV,	150
1554	V,	542	1775	II,	276
1644	IV,	297,300-01	1776	III,	377
1675	III,	625	1793	I,	320
1675-1717	V,	556	1798	I,	320
1677	III,	625	1803	I,	320
1681	II,	435		IV,	150
1682	II,	186	1806-07	I,	320
	IV,	147	1808	V,	118,120
1683-86	IV,	147	1808-17	IV,	297
1686	IV,	147-48	1808-18	III,	307,310
1688	IV,	299	1813	III,	373
1696	IV,	259,261	1815	V,	118
1704	IV,	259,261	1816	IV,	295
1706	I,	322		V,	119
1709	III,	625	1817(1)	V,	119
1713	I,	321	1831	IV,	90
	II, ^{as}	433-34	1836	IV,	90-91
1715	I,	6	1874	I,	319
1716	III,	416-17	1885	III,	377-78
1717	III,	416-17	1920	IV,	91
			1923	IV,	87

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
1926	IV,	87	2116	I,	147
1933	III,	348,350,352	2119	IV,	313-14
	IV,	118,144,267	2120	II,	224,297
1934	III,	348,350	2121	IV,	92
	IV,	267-68	2122	II,	297
1938	III,	331,348-50,353	2124-25	I,	147
1942	IV,	87	2126	I,	113,113-16,322
1952	III,	626	2126-27	III,	475
	IV,	151	2130	II,	232-33
1962	I,	319		IV,	313
1995	V,	261,263-64	2134	II,	232-33
1996	V,	261,263-64		IV,	77-78
2001	V,	61	2138	I,	113,322
2002	II,	23,25	2139	III,	380
2005	II,	23-24	2140	I,	113
	IV,	276-77	2142	II,	430
2006	II,	23-24	2143	I,	140,146,150
	IV,	259-60,276-77	2144	I,	150
2007(1)	V,	48		IV,	45
2008	V,	48	2146	I,	138,140
2010	V,	460	2148	I,	141
2019(1)	V,	61	2149	I,	141,144
2028	I,	315	2152	I,	155,157
2031	III,	475	2153	I,	148
2032	I,	115	2154	IV,	45-47
	II,	186	2161	II,	15-18
2033	I,	113	2162	V,	176,190,192-93
	III,	475	2166	II,	186
2035	I,	113-14,116,135	2179	III,	303
	II,	223	2179-98	III,	303
	III,	330,475	2180	III,	304,314
2038	V,	472	2181	III,	304,306,315
2039	III,	475,484		V,	116
2040-42	III,	475	2182	III,	305,314
2042	III,	484	2183	III,	305
2044	III,	468	2184	III,	306,312
2053	III,	569	2185	III,	306
	V,	472	2186	III,	306
2054	V,	472	2187	III,	307-8,315-16
2061	III,	520	2188	III,	307-8,312,316
2067	II,	430	2189	III,	305,308-9,314,316
2081	I,	137	2190	III,	304,309,314-15
	III,	74	2190-91	IV,	300
2095	I,	147	2191	III,	309-10,314
	IV,	45	2192	III,	304,310,314-15
2098	I,	155,157		IV,	324,326
2102	I,	155	2193	III,	310,314-15
2106	I,	144	2194	III,	311-12
	II,	186	2195	III,	306,311,315
2107	II,	186	2196	III,	311-16
2113	II,	430,433	2197	III,	308,313-16
2114	II,	186,430	2198	III,	314

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
2199	V,	473	2559	I,	155-57,204
2199-2265	III,	303	2562	V,	139,144
2200	III,	311	2567-93	I,	36
2201	IV,	325	2569	III,	411-12
2202	IV,	324-25	2573	III,	32-33,411
2203	I,	319	2574	III,	32-33,411-12
	IV,	324-25	2575	V,	148
	V,	116	2581	IV,	168-69
2204	I,	319	2588	III,	411-12
2205	IV,	324-26	2594-97	V,	144
	V,	472-73	2610	IV,	77
2206	V,	472	2632	III,	65-66
2207	III,	309	2633	III,	65-66
	IV,	324-25	2636	III,	66
2222	III,	313-14	2637	III,	65-66
2222-23	III,	314	2638	III,	65-66
2223	III,	313-14	2779-95	III,	5
2230	III,	305	2781-83	III,	5
2232	III,	305	2782	III,	5-6
2234	III,	316	2792-2802	III,	5
2248-52	III,	308	2800	III,	5
2252	III,	308	2800-02	III,	5
2253	III,	304	2801	III,	5
2257-65	III,	304	2802	III,	5-6
2264	III,	309	2865-68	I,	319
2403-07	IV,	299	2877	IV,	297,300
2411	I,	319	2892	III,	377
2427	III,	372	2896-2944	I,	319
2428	III,	369-73	2924	IV,	308
2472	III,	5-6	2945-74	I,	319
2479	II,	48,50	2975	III,	625
2512	IV,	77-78,167	2983	II,	433
2513	IV,	169	2990	II,	433
	V,	573	2997	II,	433
2516	V,	139	3006	II,	433
2536	III,	411-12	3013	II,	433
2542	V,	140	3019-40	IV,	152
2549	I,	204-05	3020(1)	IV,	220
	IV,	45-47	3039	IV,	313-14
2550	I,	204	3059-83	II,	48-49
	IV,	47,49	3080	II,	48-49
2551	IV,	47-48	3086	IV,	297
2552	I,	204	3090	III,	348,352
2553	I,	155-56	3106	III,	348,352
	IV,	45-48	3117	II,	49
2554	I,	156,204-05	3119	IV,	69,72
	IV,	45-48	3121	II,	48-49
2555	IV,	46-47		IV,	69,72-73
2556	I,	155-56	3124	II,	48-50
2556-58	V,	140	3130	IV,	314
2557	I,	156	3131	II,	265-66
2558	I,	156-57	3132	IV,	147

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
3134-71	IV,	147	3236	IV,	151
3135	IV,	150	3237	IV,	151
3135-39	IV,	147	3243	IV,	151
3136-3306	IV,	143	3244-45	IV,	151
3137	IV,	147	3244-96	IV,	150
3137-39	IV,	147	3246-49	IV,	151
3138	IV,	147-48	3250-60	IV,	152
3139	IV,	148	3261-73	IV,	152
3142	IV,	148	3268	IV,	152
3145	IV,	148	3269	IV,	152
3146	IV,	148	3270	IV,	152
3147-69	IV,	148	3271	IV,	152
3170	IV,	148	3274-81	IV,	152
3171	IV,	148	3283-85	IV,	152
3172-78	IV,	148	3286-87	IV,	152
3172-3206	IV,	147	3288-92	IV,	152
3175	IV,	148-49	3312	I,	140
3177	IV,	148		II,	438
3178	IV,	148	3325	II,	265-66
3179	IV,	150	3344	I,	141
3179-82	IV,	149	3347	I,	97,317,321
3179-93	IV,	149		II,	427
3180	IV,	149,151		III,	244,246,406,501,
3181	IV,	149,151			622-28
3182	IV,	149		V,	140,221,223,234,
3183-89	IV,	149			236-37
3190-93	IV,	149	3348	I,	17,21
3194	II,	265-66		III,	43,48,244-45,624,636
3194-3200	IV,	150		IV,	57,60,241
3196	IV,	150		V,	245,248
3197	IV,	150	3348-49	V,	142
3198	IV,	150	3350	III,	406-08
3199	IV,	150	3351	III,	245-46,624-25,636
3200	IV,	150	3353	III,	624
3201-06	IV,	150	3355	II,	245-46
3207	IV,	150		IV,	57,60,272-73
3207-43	IV,	150	3358-60	III,	519
3223-24	IV,	151	3361	III,	519
3225-26	IV,	151	3363	IV,	300
3227	IV,	151		V,	542
3228	IV,	151	3363-67	II,	432
3229-35	IV,	151		IV,	69,71
3234	IV,	151	3364	V,	542

Civil Procedure Code of 1965

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
1	V,	234,236	18	III,	359
8(2)	IV,	60	20	IV,	60
11	V,	255	33	V,	253,255
15	III,	359	41	V,	253

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
42	V,	557	305	V,	557
69	V,	72	320	IV,	299,303
70	V,	253-54		V,	253-54
71	V,	72	320	IV,	298
73	V,	72	345	V,	234,236,238
74	V,	72	348	V,	234,238
98	V,	557	350	IV,	299,300
105	V,	253-54	358	IV,	299
108	IV,	114,116	358-60	V,	255
129	V,	557	359	IV,	299
180-84	V,	255	360	IV,	303
182	V,	234,238		V,	255
211	V,	234,236	456	IV,	60
217	V,	255	460	IV,	60
244	V,	243,254	463	IV,	326
258	V,	557		V,	234,238,269,271
261	V,	557	464	V,	269,271
265	V,	557	466	V,	255
284	IV,	267			

Commercial Code of 1960

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
I	V,	41	229(1)	V,	107
5	III,	305	268	V,	110
16-21	I,	85	269	V,	110,115
22	II,	222	270	V,	110,115,120
32	III,	304	272	V,	108,116-17
35	III,	304	276(2)	V,	117
36	III,	304	281(3)	V,	120
39	II,	254-55	289	V,	112,116
42	II,	254-55	294	V,	109
43	II,	254-55	296	V,	116
84	III,	58,60	298	V,	117
88	II,	222	301(3)	V,	117
115	II,	222	304	V,	108
	V,	112,118	305	I,	181
116	II,	222	306	I,	181
117	II,	222	332	V,	41
132	II,	220,222	357	I,	179
133	II, 220,222,226-27,297-98		362	I,	179
134	II, 220,222,225,297		363	V,	43
141	II,	297-98	416	V,	43
210	V,	107,109	495	I,	179,181
211	V,	107	496	I,	179,181
212	II,	433	510	I,	181
213	V,	108		V,	108
214	V,	304	512	I,	181
216	V,	41,112	685	II,	15-18
218(1)	V,	117	687	II,	15-18
223	V,	114	688	II,	15-18

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
766	IV,	267	840	V,	61,63
766-68	IV,	268	850	V,	61,62
768	IV,	267	1177	I,	179,181
775(3)	IV,	277	1815	V,	41,45
790	IV,	267	2190	V,	41,45
825	IV,	267-68	2193(1)	V,	41,45

Penal Code of 1957

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
1	I,	288,292	34	IV,	233
	II,	121	40	IV,	234
1-84	V,	375	41	I,	282
2	I,	284-85,321		IV,	234
	II,	386	41-47	I,	281
	III,	622,626-27	44	I,	148
	IV,	233	48	I,	11-13,287
	V,	375	48-63	I,	281
3	I,	137	49	I,	11-13,290
	II,	397		III,	488
	V,	395	51	I,	12,186
5-10	IV,	233	52	II,	398
5-22	I,	281	52-56	I,	287
11	II,	464,469,474,479	53	II,	397
11-16	II,	468	54	II,	397
11-22	II,	468	55	I,	286
12	II,	468-70,473,478-79	56	II,	397
	V,	558	57	I,	282
13.	II,	470-72,474,479		V,	381,396
14	II,	471,473-74,479	57-59	V,	398
	V,	559	58	III,	360
15	I,	288		V,	381,384
	II,	471-74,477-79	59	V,	381,396,409
16	II,	470,473-74,479	60	IV,	234
	V,	558	60-63	V,	402
17	II,	449,474-75,478	63	I,	147
18	II,	388,471,475,480		V,	402,409-16
19	II,	477,478,480	64	I,	288
	V,	559		III,	475
20	II,	477-78,480		V,	381
21	II,	386	64-84	I,	281
23	I,	285	66	V,	391
23-25	I,	281	66-78	IV,	234
24	V,	379,466-67	67	V,	405-06
25(2)	IV,	233	67-78	V,	405
26-31	V,	406	68	V,	405-06
27	III,	479	69-70	I,	288
32	IV,	233	70	V,	405
32-40	I,	281	71	IV,	234
	V,	406		V,	381
33	IV,	233	72	V,	381,405

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
73	I,	288	118	II,	389
	V,	405	120	I,	282,292
74	III,	475	120-27	II,	393
	IV,	234,254	120 A	I,	289
	V,	381,398-99		II,	389
75	V,	381,398-99,405-06,	121	V,	403
75	V,	408	121-22	I,	294
76	III,	484	124	I,	141
78	I,	290	126	I,	288
	V,	405	128	I,	136,293
79	I,	290	128-32	II,	393
	IV,	254	129	I,	136
	V,	405-06	130	II,	539
79-84	II,	392	132	I,	143
	IV,	234	133	I,	282,293
81	I,	290	133-37	I,	142-43,287
	V,	405		II,	394
82	I,	195-96	134-27	I,	290
	V,	402	136	II,	390
85	I,	282,292	138	I,	142,282,292
86	I,	292	138-60	II,	393
	II,	390,392	139	I,	143,294
	V,	403	141	I,	144
87	I,	282,285	142	I,	142-43,145
	V,	403	144	I,	136,294
88	I,	282,293	146-47	I,	144,294
	II,	392	148	I,	145-46
90-96	I,	293	149-59	I,	136-49,294
91-98	II,	392	150	II,	396
92	I,	293	154	II,	169
97	I,	289	160	I,	294
99	I,	136	161	I,	282,286,294
100	I,	135,138,142,147	161-69	II,	397
	II,	124,392	161-82	I,	138,287
100-104	II,	484	167	II,	397
101	I,	149	170	I,	138,282,294
	II,	392	170-73	II,	397
102-103	I,	286,293	171-80	II,	398
105	I,	286,293	172	I,	294
	II,	392	173-74	I,	294
	V,	403	174-81	I,	290
106	II,	393,484	177	I,	294
107	I,	286,293	181	I,	299
	II,	393,484	182	I,	210
	V,	403	183-93	I,	148,281
109	I,	141	184	IV,	253,255
110-12	I,	293		V,	405-06
112	II,	393,539,540-41	185	V,	405-06,408
113	I,	288	189	I,	195-96
116	I,	288		V,	402,410
	II,	389	189-92	V,	400
116-19	I,	289	192	V,	410

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
194	I,	282,293	285	II,	478
194-95	II,	393	296-348	I,	135,287
194-215	I,	281	300	III,	487
195	I,	293	301	II,	473
196	I,	293	316	I,	283
199	I,	293	317	I,	283
200-03	II,	393	320	I,	283
201-03	I,	293	323-27	I,	283
202	II,	541	330	I,	282
206	I,	282	331	I,	285
	II,	390	334	I,	282
206-12	II,	539	335	I,	143,283
207	I,	293	337	I,	283
	II,	393,539	349-53	I,	287
210	I,	149,293	350	I,	282
	II,	541	354-65	I,	287
213	I,	282	358	I,	291
216	II,	121,123	359	II,	471
	III,	467	360	I,	283
216-47	I,	281	364	I,	283
217	II,	42-43,121	366-82	II,	271,479
218	II,	123	373	I,	283
	V,	559	380	I,	282
219	II,	123	381	I,	282
	V,	559	383	II,	392
220	II,	123	387	I,	288
229-22	V,	559	388	II,	121
221	II,	42-43,124	389	I,	288
222	I,	147	396	I,	282
	II,	123-24	404	I,	288
223	I,	150	404-09	I,	295
225	I,	282	407	II,	121
233	I,	282	409	II,	121
234	II,	470	410	I,	282
239	II,	394	410-37	I,	287
240	II,	394	411	III,	475
240-41	I,	150	412	I,	80,317
242	I,	282,293		III,	475,48
248	I,	291	413	V,	579
248-72	II,	471,479	414	III,	475
249	II,	471	416	III,	475,484
256	II,	122	417	III,	330,332
260	I,	295	425	I,	162,164
266	II,	471	428	V,	112
270	I,	282	433	III,	475,483,487
273	I,	135	438-59	I,	295
276	II,	122	441	II,	124
278	II,	122		III,	468
281-95	I,	295	442	III,	471
	II,	474,479	449	I,	283
281-331	II,	474,479		II,	482
282	II,	475	453	III,	487

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
456	I,	283	526	II,	7-8,469,472
457	I,	288		V,	380,396,402
460-70	I,	295	527	V,	379,400
461-63	I,	283	528	I,	282
462	III,	417,475,489	529	III,	647
466	I,	282	530	V,	403
471	I,	283	533	I,	282
	II,	397	537	I,	282-83
472	III,	484,487	537-44	I,	282
	I,	195-96	538	I,	195-96
	V,	377		V,	390,402
473	I,	283	539	I,	139
474	I,	283		II,	122,125,472
485-87	III,	488		V,	390,397,402
485	III,	484	542	V,	390,391
488	I,	283	543	II,	122,125
	V,	408-09	544	II,	122,469
488-502	I,	295	552-53	II,	122
491	I,	283	554	II,	484
495-96	I,	295	555	II,	122
499	I,	283	557	II,	483
	IV,	168		III,	475
499-500	I,	283,295	558	I,	291
500	I,	283		II,	185
503	I,	291		III,	517
	II,	476	560	II,	483
509	I,	291	561	II,	122
510	II,	475,479	563	II,	122
510-12	I,	283	565	I,	283,291
513	I,	282	567	II,	475,479
516	I,	291	568	I,	80
517	I,	282	569-70	I,	295
518	I,	283,291	570	II,	122
518-20	I,	295	572	I,	282
521	I,	282	573	II,	122
	V,	380,400	574	I,	282,296
522	I,	11,14	580	III,	468
	II,	473,476-77,481	584	I,	282
	IV,	247,253-55	586	I,	282
	V,	379,381,395,400,401,	587	II,	122
		466,468	589	II,	185,468,473-74
522-24	I,	282	589	III,	517
523	II,	476	589	V,	401,402
	IV,	246-48	589-98	V,	401
	V,	380,388-390,396,397,	590	V,	401
		398-403,406,466,468	590-95	II,	186
524	II,	193	591-95	V,	401
	IV,	353-54	593	I,	283
	V,	380-81,384,388-91,		II,	122
		398-402,406-408	594	I,	283
525	III,	647		V,	393-95,403-04
	V,	379	596	II,	122,185

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
598	I,	282	649-52	II,	391
	II,	122	650	II,	122
	V,	401-02		III,	358-60
599	II,	124	651	III,	360
600-01	III,	647		IV,	37
601	I,	282	653	I,	147, 195
605-06	II,	475,479		II,	122
606	I,	282		V,	409-10,411-15
607	I,	79	653-54	V,	412,414
608(2)	V,	393-95,403-04	653-55	V,	408-09
609	I,	283	654	I,	195-6,282,295
609-11	I,	79,283		IV,	37
612	II,	122		V,	409-416
613	II,	469,485	655	I,	282
614	I,	79-80		V,	409-16
615	I,	80	656	II,	483
616	I,	291		III,	360
608	II,	122,437	656-59	I,	283
	III,	624	657	I,	296
	V,	394	659	I,	296
619	II,	123	661	I,	283
619-20	I,	79		II,	122
620	I,	282	662	I,	282,285
621	II,	392	663-66	I,	296
625	I,	135	665	II,	122
625	II,	122	666	II,	122
626	I,	296	668	I,	283
627	I,	282	670	I,	282
629	II,	122-23	671	I,	287
630	I,	283,350	671-76	II,	122
	II,	127,484	673	I,	283
	III,	487	673-76	I,	296
	V,	393-94	678	I,	282
634-37	I,	282	680	I,	282
635	I,	283,288		II,	122
	II,	389	681	II,	122
	III,	487	681-82	I,	283
	V,	393-94	684	I,	283
636	II,	392	687-88	I,	296
	III,	487	689	I,	296
637	II,	389	690	I,	285
641	I,	352		V,	395
	II,	480-81	691	I,	285
641	I,	283	696	I,	287
642	I,	282-83,288	697	III,	646
643	II,	122	700	III,	646
644	I,	350	703-06	III,	467
646	I,	283	705	I,	291
647	I,	283	706	I,	287-88
	III,	487	709	I,	287
649	I,	283,291	710	I,	287
	II,	122			

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
721	II, III, V,	122,126 467 559	778	II,	122
733	I, IV,	282,285,287 168	780	I,	291
737	I,	296	781	I,	296
738	I,	296	782	I,	283,296
741	I,	291	783-85	I,	296
741-46	I,	287	787	II,	122
747-49	I,	287	793	I,	282
748	I,	285	794	II,	122
750	I,	287	796-98	II,	122
751-52	III,	475	803-04	I,	291
751-62	I,	287	805	II,	122
755	I,	283	806	II,	122
761	III,	483	807	I,	283
762	III,	475,487,489	810	II,	122
770	I,	283	812	I,	285
771	III,	488	813	I,	285
772	III,	646	815	II,	122
776	I,	296	817-20	I,	291 287

Criminal Procedure Code of 1961

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
4	II, V,	468,480,486 557	27(1)	V,	559
6	II,	468,481	28	III,	467,472,476
7	II,	468,480-81		V,	558-59
11	II,	121	29	III,	466,472,476
12	III,	468	30	III,	470
13	II, V,	121,123 559	32	III,	470
14	II, III, V,	123 470 559	33	V,	559
15	II, V,	123 559	34	III,	470
16	V,	559	38	III,	467
18	III,	468	39	II,	124
19	III,	478-83	40	II,	123
19-21	III,	468,470,476,486,488	40-48	III,	467
20	III,	479-81,483-84	42	II,	124-25
21	II, III,	122-23 479	43	II,	124-25
22	II,	124		V,	559
23	V ₂ ,	559	44	I,	148
24-30	III,	470		II,	125-27
25	III,	470-71,473,475	45	III,	467
26	III,	471		V,	557-59
			46	V,	557
			47	II,	125
			48	II,	126
			49	II,	127
				II,	122

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
50	III, II, III,	468 123 470,478-79,481-82, 484,486,488	142	II, I,	124 142,145
50-51	III,	467,476	146-47	I,	144
51	III,	480,484-86,488	147	III, V,	467 557
53	III,	468,479-80	148	I,	145
55	III,	468	149	I,	145-46
57	III,	483	150	II, V,	125 559
58	III,	466	150-53	II,	153
59	III,	466,469	151	V,	559
63	III, V,	467 558	153	II,	125
67	III,	479	154	I, II,	135-36,143 126
73	III,	469,479	155	II,	126
76	III,	469	156	I,	135-36,141-42,145
80-93	III,	467	157	I,	135-36,138
82	III,	467	157-59	II,	126
94	I, II,	142 124	158	I, V,	135-36,144,146,149 558
97	V,	557	159	I,	135-36,146-48
98	V,	557	160	III,	469
99	II,	486	164	III,	473
99-107	II,	468,481	166	II,	126
100	II,	486	167	III,	473
100-103	II,	482	167-70	II,	124,126
101	II,	482,486	168	I,	138
102	II,	126,482-83,486	170	I,	138
103	II,	483,486	172	II,	126
104	II,	484,486	176(3)	II,	123
105	II,	185	176(3)	V,	559
106	II,	485-86	181(1)	V,	558
107	II,	126,486	182	I, II,	349-50 480-81
108	II, V,	126 559		IV,	37-38
109	I,	141	183	I,	133
113	I,	350,352		II,	481
117	II, V,	125 558	184	V,	558
122	II, V,	124 558	185	II, V,	193 558
124	I,	141	185-86	I,	148
125	III,	469	195	I,	349-52
128-29	I,	136		IV,	37
130(2)(b)	V,	558	204	I, V,	14 557
133	I,	143	210	I,	149
136	I,	143	221(2)	V,	558
137-38	I,	142	222	I,	147
139	I,	143	223	V,	557
141	I,	144	703-06	III,	468

Maritime Code

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
126	III,	71-72	132	III,	71
127	III,	71	133	III,	72

Proclamations

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
1-42	V,	530-31	107-49	I,	198,200
2-42	I,	277	114-50	II,	303-04
	II,	385	115-51	II,	37-38
	III,	335		III,	186
4-42	I,	277		V, 217-19,221,224,236-37	
6-42	III,	475,485	116-51	III,	120
16-42	I,	277	118-51	I,	277
19-42	I,	277	123-52	I,	277
22-42	I,	277	124-52	IV,	302
	II,	103	130-52	I,	195
24-42	I,	277	130A-53	I,	277
26-42	III,	38		III,	178
29-42	I,	277	131-52	III,	120
	II,	127		V,	220,524
3-43	IV,	59-60	135-53	I,	112,195
35-43	I,	277	137-53	V,	220
	II,	289-90	138-53	II,	225
36-43	II,	169	141-54	I,	277
41-43	I,	277	149-55	I,	277-78
57-44	II,	169		III,	123
58-44	V,	139	158-57	I,	280
61-44	III,	569	160-58	IV,	370
62-44	I,	277	162-59	IV,	369,371
	III,	627-28	165-60	III,	393,396
	IV,	206		IV,	205
66-44	V,	218	166-60	II,	120
68-44	I,	277	173-61	I,	198
70-44	I,	317		II,	66,312-13,333-35,
71-45	IV,	369			339-40
74-45	V,	218,481,485		III,	58
76-45	I,	277		IV,	104-05
77-45	I,	277	195-62	I,	113,116
78-46	IV,	369		III,	626
80-46	IV,	369		IV,	58,60
89-47	I,	277	196-63	IV,	371
	II,	396-97	203-63	III,	626
90-47	I,	277	205-63	IV,	99-100
91-47	III,	38	206-63	III,	121-22
93-47	I,	317	210-63	II,	105,107,347,350
94-47	IV,	374		III,	13,32-33
95-47	IV,	374		IV,	167-69,171-74
97-48	II,	202		V,	139,142,573
	III,	406,555	212-64	V,	537,544
102-48	I,	277			

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
225-65	III,	552	232-66	V,	140,144-45
227-65	III,	552	239-66	V,	539

Orders

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
1-43	II,	105	25-62	V,	521
	III,	120,123,142,145	26-62	II,	169
	IV,	371	27-62	II,	102
	V,	218		III,	189-90
2-44	III,	123		IV,	294-95,298-302
6-52	II,	164		V,	141,202
	V,	141	28-62	II,	104
16-52	III,	178,187		V,	573
15-57	II,	105	29-63	III,	122
	III,	118	30-63	III,	121
21-58	V,	525	37-64	II,	107
22-60	IV,	374		V,	140,144
23-61	II,	104	44-66	V,	531
	IV,	169,174	45-66	V,	537
	V,	531	46-66	V,	220,531,542

Decrees

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
2-42	IV,	209	41-60	V,	143
19-56	I,	115	45-61	II,	389
	II,	66,312,313	48-62	V,	525
23-57	V,	143-44	49-62	I,	36
34-59	II,	312		IV,	167
35-59	IV,	106		V,	140,575
37-59	IV,	374			

Legal Notices

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
11-53	IV,	369	267-62	II,	107
215-58	II,	66-68	269-62	IV,	169,175
	IV,	105,106		V,	573
250-62	V,	521	282-64	IV,	99-100
258-62	II,	66	285-64	IV,	169
	IV,	104			

General Notices

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
59-45	III,	120	253-59	V,	525
168-53	V,	524	284-61	V,	524
	III,	120	299-62	V,	220,521,531-38
213-56	V,	220			540-44
229-57	V,	525	339-65	V,	531

Italian Civil Code

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
11	IV,	59	456	IV,	59-60
16	IV,	59	923	IV,	59
23	IV,	59-60			

Italian Civil Procedure Code

Article	Vol.	Page
94	IV,	60
95	IV,	60

Notice of Approval

Article	Vol.	Page
1-60	V,	143-44

Notice of Disapproval

Article	Vol.	Page
1-63	V,	143

French Civil Code

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
548	V,	174-75	1347	V,	178
550	V,	175	1381	V,	174
554	V,	175	1437	V,	174-75
554-5	V,	175	1673	V,	174
570	V,	175	1793	V,	178
570-1	V,	174	1864	V,	174
571	V,	175	1926	V,	174
577	V,	175	1947	V,	174
861-62	V,	174	2080	V,	174
1165	V,	181	2102(3)	V,	174
1166	V,	181	2103(4)(5)	V,	180
1241	V,	174	2175	V,	174
1312	V,	174	2279-80	V,	178
1341	V,	178			

Moroccan Code of Obligation

Article	Vol.	Page
67	V,	190

1931 Constitution

Article	Vol.	Page
11	V,	523-24
34	V,	523

Employment Act

Article	Vol.	Page	Article	Vol.	Page
21	V,	145		V,	119
22	V,	139	1817(1)	V,	119
24(3)	V,	140	1831	IV,	90
25	V,	140	1836	IV,	99-91
44-46	V,	140	1874	I,	319
66-67	V,	145	1885	III,	277-78
77-781	V,	143	1920	IV,	91
82-85	V,	143	1923	IV,	87
100-101	V,	143	1926	IV,	87
1808-17	IV,	297	1933	IV,	348,259,252
1808-18	III,	397,310		IV,	118,144,257
1813	III,	373	1934	III,	348,250
1815	V,	118		IV,	275-68
1816	IV,	295			

ማረጋገጫ :

1. በገጽ : 492 ፣ መስመር : 9 “በአንቀጽ : 37” ፣ የሚለው ፣ “በአንቀጽ : 36” ፣ ተብሎ ፣ ይነበብ ።
2. በገጽ : 496 ፣ መስመር : 4 “የሚኒስቴርቸን” ፣ የሚለው ፣ ቃል ፣ በማተሚያ ፣ ቤት ፣ ግድፈት ፣ በተሻሻለው ፣ ሕገ ፣ መንግሥት ፣ በአንቀጽ : 27 ፣ “የሚኒስትርቸን” ተብሎ ፣ መታተሙን ፣ ለማመልከት ፣ በተራ ፣ ቍጥር : 30 ፣ በእንግሊዝኛው ፣ ጽሑፍ ፣ ግርጌ ፣ መግለጫ ፣ በአማርኛው ፣ ስለተዘለለ ፣ ይህ ፣ የግርጌ ፣ መግለጫ ፣ ቍጥር : 30 ፣ በገጽ : 496 ፣ ግርጌ ፣ እንዳለ ፣ ቍጥር ፣ ከዚያ ፣ በኋላ ፣ ያሉትን ፣ ተከታታይ ፣ መግለጫዎች ፣ አንድ ፣ ቍጥር ፣ እየጨመርክ ፣ አንብብ ።
3. በገጽ : 500 ፣ መስመር : 22 “ሚስተር ፣ ክራውን” ፣ የሚለው “ምስተር ፣ ኮርዊን” ተብሎ ፣ ይነበብ።
4. የገጽ : 511 የግርጌ ፣ መግለጫ ፣ ቍጥር : 41 ፣ የአማርኛው ፣ ጽሑፍ ፣ በፕሮፌሰር ፣ ፖል ፣ መጽሐፍ ፣ በረቂቅ ፣ ላይ ፣ ጥቅሱ ፣ የሚገኝበትን ፣ ገጽ ፣ ሲያመለከት ፣ የእንግሊዝኛው ፣ ጽሑፍ ፣ ግን ፣ መጽሐፍ ፣ ከታተመ ፣ በኋላ ፣ ጥቅሱ ፣ የሚገኝበትን ፣ ያመለክታል ።

Corrigenda

5. Footnote 43 on page 537 actually refers to note 40.
6. Footnote 46 on page 542 actually refers to note 39.